

18—19 januari.

Debatter m. m.

Fredagen den 18 januari fm.

	Sid.
Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.	3

Fredagen den 18 januari em.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m. (Forts.)	71
--	----

Lördagen den 19 januari.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m. (Forts.)	131
--	-----

Fredagen den 18 januari.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande januari.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr Larsson i Stockholm, som vid kammarens sammanträde den 10 januari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Föredrogos för remiss till utskott i ett sammanhang Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1952/53, och nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52.

Därvid anförde:

Herr HAGBERG i Luleå: Herr talman! Den djupa och låt oss hoppas varaktiga söndringen inom de borgerliga partierna har givit mig en särskild anledning att inleda dagens remissdebatt och undvika att kilas in som stötdämpare mellan herrar Ohlin och Hjalmarson. Jag vill börja med några ord om den viktigaste av alla frågor, freden. Krigshotet får en särskild aktualitet genom de många ekonomiska kristecknen. De fakta, som återges härom i statsverkspropositionen, vittna om minskad konsumtion i de viktigaste länderna, minskad detaljhandelsomsättning, s. k. köpmot-

stånd, ökade lagertillgångar, depressiva tendenser och arbetslöshet. I Västeuropa spärra länderna alltmera sina gränser för viss import och vidta speciella åtgärder för att animera exporten: man återvänder till bilateralismen i handelsavtalen.

Krig och rustningar ha blivit den viktigaste energikällan för att hålla den kapitalistiska produktionsordningens hjul i rörelse — det är denna lika enkla som ohyggliga sanning den svenske finansministern erinrar om. Men herr Sköld tycks inte vara missbelåten däröver: »Vad som burit upp utvecklingen har varit de successivt ökade rustningsutgifterna... Om rustningsprogrammet i USA fullföljes i avsedd utsträckning, vilket synes sannolikt även om en viss avspänning i den internationella situationen skulle inträda, torde detta kunna förhindra en konjunkturnedgång.»

Detta kan bara uppfattas som en välvillig spekulation i de amerikanska kanonkungarnas triumfer, och det verkar som om även Sveriges regering fruktar en avspänning och minskning av rustningarna.

1 650 miljoner kronor begär regeringen till militära ändamål för nästa budgetår. Det är en påminnelse om att även vi befinna oss inom den hotande katastrofens trolleirkel. Det påminner oss om att det nya väntade krigets spöke breder sin skugga över vårt land, över Norden liksom över Europa och hela världen.

Läkare och tidningar diskutera den epidemiska spridningen av nervösa åkommor, trivselproblemen, jäktet och oron. Om dessa företeelser äro särskilt påtagliga nu, kan detta säkert förklaras

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

av vapenskramlet, krigshotelserna och katastrofprofetiorna. Så handlas det och planeras i en isande känsla av oro för morgondagen, för det hotande kriget och den förutspådda undergången.

Den amerikanske presidenten har gett sina vetenskapsmän order att tillverka vätebomber, om dessa kunna tillverkas. Två vätebomber, säger en av världens främsta atomforskare, professor Joliot-Curie, äro tillräckliga för att utplåna allt liv på vår planet. »Jag talar som fackman», tillade han.

I vårt norska grannland, där världens enda återstående helt socialdemokratiska regering samlat ihop kranierna efter de ryska soldater, som gävo sina liv för Norges befrielse, och fört ut dem på en ö i Atlanten, skall man de närmaste tre åren satsa tre miljarder kronor på krigsförberedelser, varjämte Förenta staterna skall ytterligare bidra med vapen o. d. för fem miljarder kronor. Det är en av många påminnelser om aktiviteten för att förvandla Skandinavien till ett språngbräde för det planerade nya korståget. Island och Grönland ha redan ockuperats i samma syfte. Den svenska regeringen må hundra gånger om upprepa sin tillfredsställelse med Norges upprustning och Atlantpaktens tillkomst, men den kan därmed bara ändå mera skrämna upp alla de enkla människor, som i detta se det säkra förebudet om en krigskatastrof även för vårt land.

Jag föreställer mig inte att den svenska regeringen har en särskilt behaglig position. De nya pretendenterna på att leda världen äro stränga herrar, som inte bara fordra att få den ekonomiska kontrollen över vårt land eller att få diktera den svenska kronans värde. De kräva rättning västerut både av den svenska utrikeshandeln och Sveriges regering, när den någon gång i Förenta Nationerna antyder en självständig linje. Och de få som regel sin vilja fram.

Hur kan man eljest förklara att Sveriges regering i Förenta Nationerna

röstar mot Sovjetunionens förslag om förbud mot atomvapenkrig och kontroll av förbudet? Hur kan Sveriges regering gå emot ett förslag, att de ledande stormakterna under vederbörlig kontroll skola minska sina rustningar med en tredjedel? Hur kan Sveriges regering gå emot ett förslag om en fredspakt mellan de fem ledande världsmakterna för att lösa de tvistefrågor, som hota världen med ett allmänt krig?

Jag kan inte förklara detta handlingsätt på annat vis än att regeringen i dessa frågor handlar i strid mot sin innersta övertygelse. Den kan väl inte gärna tro att maktpolitiken är att föredra framför förhandlings- och samarbetspolitiken?

Utrikesministern höll i höstas ett tal i Strömstad, vari han underströk att FN inte får bli ett annex till Atlantpakten. Det var ett riktigt uttalande, som därtill satte fingret på den ömna punkten i den nuvarande FN-majoritetens politik, nämligen att denna alltmer blivit ett stöd åt Atlantpakten och i Korea direkt engagerats för ett amerikanskt krigsäventyr, som utvecklas till ett militärt fiasko för både Förenta staterna, dess direkta medaktörer på krigsarenan och Förenta Nationerna. Jag vill gärna tolka utrikesministerns deklARATION som ett uttryck för en uppstramning av den svenska utrikespolitiken, påverkad av att bönderna inträtt i regeringen.

Sedan kom frågan om Tysklands enande, avrustning och gemensamma val. Där intog också den svenska regeringen från första början en självständig hållning, som stod i överensstämmelse med dess tidigare förklaringar, att frågor, som ha direkt samband med förhållandet mellan segrarna och de besegrade i andra världskriget, måste klaras av dem själva. Regeringens förslag, att de fyra ockupationsmakterna själva måste klara problemet Tyskland, anvisade dessutom den framkomliga väg på vilken man kan finna en lösning av detta för freden helt vitala problem.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Men varför övergav regeringen detta viktiga förslag när det slutliga avgörandet förestod? Var det på grund av den mot ett suveränt land otillständiga och förödmjukande amerikanska påtryckningen på Sverige?

Vid den senaste behandlingen av det amerikanska förslaget om utbyggnad av Achesonplanen, som ju avser att likvidera FN-stadgan i dess grundläggande bestämmelser, vilka äro förutsättningen för vårt lands medlemskap, intog den svenska delegationen åter en självständig hållning till kärnfrågan. Men varför rusade då den svenska delegationen från denna ur svensk synpunkt naturliga ståndpunkt och anslöt sig till den rakt motsatta? Var det återigen ett resultat av amerikanska påtryckningar?

När och om amerikanarna sålunda göra allvar av sin propaganda och sina förberedelser och angripa Sovjetunionen, skall deras voteringsmajoritet i Förenta Nationerna alltså kunna besluta att Sverige skall träda in i kriget på deras sida. Ja, denna slutsats är icke främst min egen, utan den svenska regeringens talesmans i FN-debatten om frågan. Detta är Achesonplanen och dess påbyggnad, som här uppmuntras och enligt vilken en majoritet i Förenta Nationernas generalförsamling skall besluta, att medlemsstaterna skicka trupper — i strid mot FN-stadgan och säkerhetsrådets ståndpunktstagande — i ett nytt världskrig.

Denna av hela världen observerade kovändning från Sveriges sida motiverades med en inte mindre viktig förklaring av herr Sandler, att Sveriges regering förbereder förslag om en sådan förändring av den svenska värnpliktslagen, att svenska trupper kunna sändas till vilket land som helst i krig, som icke har något med Sveriges försvaret eller självständighet att göra.

Nå, det kan sägas att ännu äro vi inte där. Nej, men vi ha redan ett s. k. FN-krig, ett storkrig i Korea. Vi få väl ett nytt FN-krig om amerikanarna in-

vadera Vietnam, ty att de försöka ta Förenta Nationernas flagga med sig i sina fortsatta krig får man väl betrakta som självklart efter vad som skett.

Regeringen har med hänvisning till den svenska värnpliktslagens förbud mot att sända svenska trupper utanför vårt lands gränser avvisat amerikanarnas och FN-sekreterarens tidigare krav på svenska trupper till Korea. Nu måste alltså den signalerade förändringen av den svenska värnpliktslagen innebära, att detta skäl mot avsändande av svenska trupper till Korea bringas ur världen. Detta är ett oroande tecken för den svenska ungdomen och de svenska hemmen. Där finns det bara en mening: Vi vilja inte dö för amerikanarna och Syngman Rhees krig i Korea.

Oron inför det skärpta krigshotet går djupt och ger gensvar i våra grannländer, vilket den stora nordiska fredskonferensen har vittnesbörd om. Dess paroller om ett nordiskt samarbete för freden, om stöd åt kravet på en fredspakt liksom kraven om nedrustning och förbud mot atomvapen samt dess rekommendation av samarbete och förhandlingar i stället för maktpolitik och krigshot delas och stöddas helt av det kommunistiska partiet. Varje människa som tänker igenom dessa frågor och som vill freden kommer också förr eller senare till samma slutsats. Vi äro för vår del övertygade om att därest den svenska regeringen med utsikt till framgång vill befordra fredens sak och opartiskt prövar dessa beslut, skall den också finna att endast på denna linje kunna verkliga framsteg för fredssaken uppnås.

Vi ställa inför denna riksdag en serie förslag, som knyta an till den s. k. alliansfria målsättningen och till det svenska folkets vilja till neutralitet i ett eventuellt nytt storkrig. Vi vilja begränsa Kungl. Maj:ts rätt att avsluta fördrag med främmande makter, börja krig och sluta fred. Vi vilja, att åtgärder vidtagas mot krigspropagandan, och

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

vi vilja ha en sådan inriktning av den svenska handelspolitiken — i rak motsats till regeringens nya signaler — som tryggas oberoendet för vårt land både i krig och i fred.

År 1951 var den otyglade spekulationens år, prisstegringarnas år, den s. k. organiserade inflationens år. Prisstegringarna, vilkas resultat bara kunde bli jätteprofiter åt kapitalisterna och försämrade levnadsvillkor för folket, voro lössläppta av en socialdemokratisk regering. Herr Sköld må tala så mycket han vill om att det var en anpassning till den internationella prisnivån, vad nu detta kan vara, och herr Erlander må lägga skulden på det brittiska devalveringsbeslutet i stället för på sitt eget. Man kommer ändå inte ifrån den avgörande roll för prisstegringarna, som den tidigare svenska regeringens åtgärder — devalveringsbeslutet, slopan-det av subventionerna, avvecklingen av priskontrollen och punktskatterna — ha spelat.

Regeringen *ville* prisstegringar. I propositionen nr 220 till riksdagen i fjol höst heter det: »Den omedelbara målsättningen för den ekonomiska politiken under innevarande år har varit att tillåta en anpassning på prisområdet.» Något liknande säges också i årets statsverksproposition, där man skrivit: »Det senaste årets pris- och lönestegringar ha varit ett led i en dylik anpassningsprocess.»

Nu försöker herr Sköld konstruera en teori om något övernaturligt internationellt inflytande över den svenska prispolitiken, som vi inte skulle kunna undandra oss eller ens motverka. Han skriver: »En reservation för våra möjligheter att bedriva en penningvärdebevarande politik måste ofrånkomligen göras för utvecklingen utomlands.» Och han tillägger: »Möjligheterna att förhindra nationell inflation måste till sist byggas på åtgärder på det internationella planet i samverkan

olika stater emellan för stabilisering av världsekonomin.»

Hela denna herr Skölds förklaring stupar på det enkla faktum, att det inte finns några enhetliga tendenser i världsekonomin. Det finns en rad regeringar, som medvetet styrt in på penningförstörelsen väg för att utplundra folken. Detta gäller främst de länder, som sammanslutit sig i Marshallblocket och givit den amerikanska regeringen inflytande över sin penningpolitik. Men det finns också en grupp regeringar, som ha en rakt motsatt målsättning: att sänka priserna, minska levnadskostnaderna och förbättra penningvärdet. Eftersom dessa länder, med Sovjetunionen i spetsen, redan omfatta en tredjedel av världen, lära de väl inte kunna viftas bort såsom betydelselösa för världsekonomin.

Nu vill svenska folket ha reda på när prisstegringarna skola upphöra. Regeringen ger intet bestämt besked utan svarar helst: Det veta vi inte, men vår vilja är god. Den tillägger tvärtmot i årets statsverksproposition, att prisstegringarna komma att fortsätta, och den opererar just nu med ett nytt begrepp, s. k. konsekvensprisstegringar. Vi föredra för vår del något mindre konsekvens i hänsynen till spekulanternas intressen och i stället ett slut på dessa ruinerande prisstegringar. Vi betvivla inte, att den svenska exportindustrien kommer att kräva en fortsättning på penningförstörelsen väg när avsättningsmarknaderna börja krympa, för att hävda sig i konkurrensen och lasta bördorna på folkets axlar i stället för att bära dem själv. Men vi anse alltid, att folkets väl skall gå före storfinsansens.

Prisstegringens och penningförstörelsen politik är den svenska kapitalismens politik, även om den förra socialdemokratiska regeringen främst bär det politiska ansvaret för den ska-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

degörelse som under 1951 åstadkoms mot det svenska folket. Man måste dock lära av misstagen. Huvudfrågan är nu att finna en bättre väg, som leder till prisstopp och prissänkningar i stället för fortsatta prisstegringar. Vi föreslå i detta syfte:

1) Använd konjunkturvinsterna, särskilt på exporten, för att subventionera särskilt viktiga konsumtionsvaror, vissa livmedel, bränsle, textilier, skor!

2) Gör slut på kapitalisternas möjligheter att uttaga samma svindlande priser på den inre marknaden som de erhålla i utlandet!

3) Skärp, effektivisera och demokratisera priskontrollen!

Dessa åtgärder skulle hejda prislavinen. De ligga helt inom ramen av vad kapitalistiska regeringar i kapitalistiska länder tillgripit vid olika tillfällen, när de tvingats göra slut på en spekulativ prisstegring.

En av de betydelsefulla faktorer, som påverka levnadskostnaderna utan att därför på ett troget sätt återspeglas i statistiken, är de direkta skatterna. I fjol erkände regeringen, att enbart skatthöjningen genom progressiviteten slukade nära en tredjedel av fjolårets löneförbättringar. Kravet på en skattesänkning är därför ett väsentligt krav i dag. Statens inkomster ha på fyra år ökat från 3 600 miljoner kronor till 7 827 miljoner kronor eller med 117 procent. Och dessa pengar ha inte förbrukats på löpande utgifter. Enbart på fjolårets och årets samt i den nu föreslagna riksstaten beräknar finansministern att inkomsterna överstiga driftsutgifterna med cirka 3 miljarder kronor. Fastän han medger nödvändigheten av skattelättnader för de breda folklagren håller han envist fast vid den prisstegrande överbalanseringens princip. En statlig utredning har föreslagit skattesänkningar i anslutning till penningvärdets försämring, men finansministern vrider sig som en mask på en krok inför tanken att minska

statsinkomsterna med en post på 480 miljoner kronor. Därför skall han nu ha ytterligare en utredning för att ur löftena om en skattesänkning separera fram en beskattningsomläggning.

Vi vända oss naturligtvis inte mot en beskattningsomläggning, om den göres på ett riktigt sätt. Det finns anledning att betydligt hårdare beskatta de stora inkomsterna och förmögenheterna än vad som sker eller som möjliggöres genom den tilltänkta konjunkturvinstskatten. Tyvärr fruktar jag dock, att bakom talet om en beskattningsomläggning även dölja sig långtidsutredningens idéer om nya indirekta skatter — åtgärder som i allmänhet bli mest kännbara för de små inkomsttagarna. Vi reservera oss mot en sådan omläggning. Vi kräva omedelbara skattelättnader för den stora massan inkomsttagare redan detta år, och vi ämnar föreslå detta.

I höstas formulerade regeringen en ny målsättning för den ekonomiska politiken, att dämpa »överkonjunkturen», som det hette, och att minska den »överfulla» sysselsättningen. Regeringen påstår sig redan ha uppnått resultat i denna sin strävan. Det heter sålunda i finansministerns redogörelse: »Effekten av denna politik har börjat framträda under de senaste månaderna på vissa håll inom näringslivet. Tydliga tecken på en dämpning av överkonjunkturen ha på vissa håll kunnat skönjas.»

Det skulle alltså registreras som framgångar för regeringen, när man slår igen textilfabriker i Norrköping och Viskadalen, upphör med tillverkningen vid Suchards fabriker i Alingsås och vid mindre anläggningar i norr och söder, inskränker driften och permitterar arbetare vid en rad textil- och konfektionsföretag i södra Sverige, avskedar och permitterar arbetare vid Volvo i Göteborg? Det behöver inte sägas, att det för arbetarklassen är oantagbart, att en regering, vilken uppstäl-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ler som den ekonomiska politikens mål att upprätthålla full sysselsättning, nu uppställer som mål att framkalla arbetslöshet. I känslan av att ha hamnat i ett skevt läge förklarade därför statsministern den 10 januari inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen, att arbetslösheten ej tolereras som ett led i den ekonomiska politiken. Herr Erlander skyller nu på andra och säger — jag citerar ur Morgon-Tidningen: »Den minskade efterfrågan på arbetskraft som uppstått har sin grund i den internationella utvecklingen och de ekonomiska krafternas fria spel och är inte en följd av en medveten politik från statsmakternas sida.»

Nej, herr statsminister, så lätt går det inte att komma ifrån vad finansministern samtidigt berättar för det svenska folket om den »skönjbara effekten» av regeringens konjunkturdämpande politik. Finansministern utvecklar i statsverkspropositionen sina synpunkter genom att skriva: »Dylika symtom på en avmattning av den nuvarande sysselsättningskonjunkturen skulle emellertid kunna uppfattas som ett tecken på ett lugnare konjunkturläge. Några motåtgärder från statsmakternas sida för att häva verkningarna av en måttlig konjunkturdämpning böra därför i regel icke komma i fråga.»

Nu är det sagt, för att citera ett uppmärksammat statsmannaoord. Och ändå spelar statsministern den ovetandes roll. Att dessutom på tjugonio dagar kunna glömma bort vad man själv sagt i en central fråga, det är verkligen en prestation. Men en lycklig glömska kan inte suddas bort vad statsministern talat in i riksdagens protokoll den 12 december 1951. Jag skall uppräcka minnet:

»Sedan har jag bara en enda sak att tillägga, nämligen att när vi nu gå in för dessa åtgärder, så veta vi, att om vi göra allvar av dem så kunna vi skapa lokala svårigheter, till och med lokal arbetslöshet. Nu är det sagt.» Ja, jag sätter punkt för citatet där det passar, och

jag tycker att det som jag citerade säger precis allt vad herr statsministern ville säga, i all synnerhet som jag har för mig att det inte finns någonting att tillägga till hans tal den gången.

Detta stämmer inte med den nya förklaringen, att »arbetslösheten tolereras ej som led i den ekonomiska politiken». Det går inte heller för statsministern att i denna fråga framställa sig som den ädle Faust, medan finansministern får spela den onde Mefistofeles roll.

Ännu en sak i detta sammanhang. Regeringen förordar ytterligare import av utländsk arbetskraft. Detta kan bara leda till uppkomsten av en industriell reservarmé av människor som förgäves utbjuda det enda de ha att sälja, sin arbetskraft. Vi företräda en stark arbetaropinion, som inte vill veta av detta.

Däremot tro vi att man skulle kunna öka tillgången på arbetskraft och öka den nyttiga produktionen genom att dämpa upprustningens tempo. Vi anse inte att vårt land skall ställa sig utan militärt försvar i denna osäkra värld, men vi anse å andra sidan inte att vårt lilla land skall överanstränga sig för att kunna utåt skrävla med att det står på tredje plats i Europa i fråga om militär styrka. Vill regeringen framställa sig som en regering stödd på arbetarna och bönderna måste den därför resolut lägga om kursen och hålla sig till regeringsprogrammets löfte om full sysselsättning. Det betyder, herr statsminister, en annan ekonomisk politik.

Sverige är ett rikt land. Här finnas alla möjligheter att skapa en hög standard för folket. Regeringen karakteriserade för några månader sedan den ekonomiska situationen i följande tesser: exceptionell vinstkonjunktur, ökad nationalinkomst och produktion, ökat valutatillflöde, ökade statsinkomster och full sysselsättning. Här skall också erinras om regeringens eget påpekande, att betydande grupper trots detta fått sin reallön sänkt.

Med hänsyn härtill te sig national-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

budgetspekulationerna ännu meningslösare än föregående år. Varje år ha vederbörande räknat fel. I fyraårsplanen beräknades produktionsökningen till tre procent per år, medan den blev fem procent. I den nya femårsplanen räknar man ännu med tre procent med den lätt genomskinliga motiveringen att befordra återhållsamheten och motverka eventuella önskingar hos löntagarna att få vara med och dela de snabbt växande rikedomarna. Till och med de relativt lätt bedömda statsinkomsterna har man beräknat 1,8 miljarder kronor lägre än de i verkligheten bli.

Vis av skadan framlägger man därför bara »preliminära beräkningar». På grundval av dessa anser finansministern att löntagarna ha fått både kompensation för fjolårets reallönesänkning och sin andel av den beräknade produktionsökningsdelen om de få fem procent löneförbättring. Men eftersom han icke kan lova något slut på prisstegringarna — utan snarare tvärtom — återstår det för löntagarna att erinra sig att enbart under första kvartalet 1951 levnadskostnaderna ökade med 11,3 procent.

Man tycker att den som så oåterhållsamt och så hämningslöst kunnat släppa lös prislavinen borde ha vissa hämningar i sina krav på återhållsamhet visavi löntagarna. Detta spörsmål är mycket brännande för mer än en och en halv miljon svenska löntagare, som inte vilja låta sig avspisas på det sätt som tydligen förespeglar finansministern.

Herr Skölds tal om fem procent flyter ihop med ett principiellt instämmande i långtidsutredningens rekommendation, att regeringen i syfte att begränsa konsumtionen skall föra en »hård och aktiv ekonomisk politik».

Jag skulle vilja ställa en fråga till herr statsministern i detta sammanhang: Varför eftersträva att begränsa konsumtionen, när det stora problemet börjar vara hur det skall skapas av-

sättning för de växande varulagren? Det s. k. köpmotstånd, varom finansministern talar, är ju i grund och botten ingenting annat än nedsatt köpkraft på grund av prisstegringarna. Den upprustning, på vilken finansministern förlitar sig, är ju en helt improduktiv förbrukning av resurser, något som bara kan ske till priset av stora offer, vilka snedvrider produktionen och på sin höjd kunna ge en galgenfrist.

Nej, herr talman, om regeringen vill befordra, som den säger i sitt program, en rättvisare inkomstfördelning, måste den ge sitt stöd åt löntagarmassornas krav på en verklig reallönehöjning och skydd mot de hotande nya prisstegringarna.

Får man tro regeringschefens förklaringar, genomför han denna s. k. hårda och aktiva ekonomiska politik med tungt hjärta, som ett offer på stabilitetens altare. Han hotade i somras vårt folk med impopulära åtgärder och spådde stora svårigheter för sitt parti, när han skulle genomföra dessa. Om nu detta bara anginge det socialdemokratiska partiet och dess ledning, så vore det en sak för sig, men eftersom det angår hela folket kommer frågan i ett annat läge. Situationen är icke alls sådan att herr Erlander behöver spela martyr eller öva sitt parti i självlplågeri.

I den del av det socialdemokratiska partiet, där man ännu tar partiprogrammet på allvar, har koalitionen med bondeförbundet fått en nästan symbolisk innebörd av kapitulation. Där har man velat tro att det bara kunde vara en tidsfråga när efterkrigsprogrammet åter skulle tas upp och verkligen bli ledstjärnan för partiets och en socialdemokratisk regerings politik. Nu menar man i detta läger att koalitionen betyder slutet på denna dröm, att ett parti med en borgerlig grundinställning ytterst blir bestämmande för hur långt man skall gå, att med andra ord socialdemokratien har bundit sig som det kapitalistiska systemets förvaltare.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Vi ha för vår del inte lagt sådana synpunkter på koalitionen. Vi tro nämligen inte alls att den svenska socialdemokratiens ledning vill socialism i vårt land.

Vi ha sagt att regeringsprogrammet lämnar utrymme för en fredsfrämjande och demokratisk politik. Att vidmakthålla full sysselsättning samt skapa trygghet från nöd, en rättvisare inkomstfördelning, en social och kulturell upprustning och en alliansfri utrikespolitik med sikte på att vårt land i en stormaktskonflikt skall kunna bevara neutraliteten, det anse vi räcka en bra bit i nuvarande situation. Varje steg på den vägen gilla vi, och det kommer att finnas stöd hos det stora flertalet av det svenska folket. En sådan politik skulle vi också understödja.

Men, som vi också påpekade vid regeringens tillträde, program är en sak, handlingar en annan. Det framgår av vad jag här har sagt, att regeringens ekonomiska målsättningar och den hejdlösa upprustningen, som sker på bekostnad av väsentliga sociala och kulturella behov och som försämrar folkets levnadsvillkor, detta kunna vi inte understödja. Vi anse det vara nödvändigt att arbetarklassen i spetsen för det svenska folkets stora massa vänder sig mot denna ekonomiska politik och framtvingar en politik i regeringsprogrammets anda och mot regeringspolitikens praktiska utformning på dessa kritiserade områden.

Vi vända oss därvid i hög grad till de socialdemokratiska partiorganisationerna och deras medlemmar. I valet mellan samarbete med de kommunistiska arbetskamraterna, som ha samma intressen och mål som de själva, och samarbete med herr Wallenberg, de trätlystna herrarna Bonnier och Kreuger och deras partier komma de att lättare inse var deras verkliga intressen äro.

Den parlamentariska fäktningen kommer inte att ge det slutliga svaret på dessa frågor, hur upplysande den

än kan bli. Det finnes grund för misstanken att dagens remissdebatt kommer att avslöja hur koalitionsregeringens tillkomst inte bara slog sönder det tilltänkta borgerliga regeringsblocket, utan därjämte skapade en glädjande söndring mellan de båda huvudparterna i regeringens borgerliga opposition, något som kanske gör debatten till en uppgörelse både mellan dem inbördes och mellan regeringen och denna opposition. Knivkastningen inleddes redan i höstas. Herr Ohlin går in i densamma rustad och härdad av inbördesstriden i hans parti mellan dess största tidningar respektive deras ägare, husen Bonnier och Kreuger, vilka ställt det svenska folket inför den svårbesvarade frågan: Vem var mest till salu för Hitler och hans banditregim?

Efter vad jag kunnat förstå av de vilda anklagelserna, vredesutbrotten och de hårda orden kunna herrarna ta varandra i hand. Men den påtalade beredskapen att göra politiska affärer med hitlerfascismen ger samtidigt en upplysande karakteristik av de krafter, som i dag mest högljutt föra den amerikanska regeringens talan i vårt land. Jag tror att det nu är bevisat att man år 1940 var beredd att sälja Dagens Nyheter och förlagsföretagen för sex miljoner dollar till nazisterna, och i dag säljer man Sverige ännu billigare till amerikanerna. Om en högertidning nu kräver herr Ohlins försvinnande som partiledare, så behöver detta inte vara på grund av moralisk indignation över korruptionen hos folkpartiets huvudorgan.

Nog sagt härom. Innan jag sätter punkt vill jag emellertid göra en liten påminnelse till det stora regeringspartiet.

Nyss har en framskjuten socialdemokrat utgivit en bok, där han förklarar att »den demokratiska socialismen är en omöjlighet» i våra västeuropeiska samhällen. Med hänsyn till utvecklingen blir »den demokratiska socialismen en-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

dast ett tomt slagord», socialdemokraten »ville inte genomföra en omfattande socialisering och den kunde det inte heller». Socialdemokratien har inte »något alternativ till den kommunistiska lösningen av socialismen». Författaren säger vidare att »endast i den kommunistiska rörelsen brinner den socialistiska trons låga med ett klart sken. Kommunismen är den enda rörelse, som kan genomföra en omfattande socialisering av de statscentraliserade västerländska nationernas storindustrier». Överallt, säger han vidare, där den kommunistiska rörelsen dragit segrande fram, »har den genomfört omfattande socialiseringar. Kommunismen har betytt att de gamla makthavarna fått stryka på foten och ersatts med nya, i hög grad hämtade från den proletära rörelsen».

I dessa avscenden klargör denna stridsskrift mot socialismen — ty det är vad den är — skillnaden i de båda svenska arbetarpartiernas grundinställning. Det finns bara ett socialistiskt parti i vårt land som strävar till socialismen, och det är kommunistiska partiet.

Herr talman! Jag har sagt vad vi ämna göra i dag, vad vi önska och vad vi kräva. Fredens sak står först, fred och nationell oavhängighet. Våra förslag till denna riksdag syfta till att betjäna denna strävan. Skydd för de demokratiska fri- och rättigheterna, skydd mot den kapitalistiska rovpolitiken gentemot löntagare, småbönder, konsumenter, småföretagare, pensionärer och småsparare, sänkta levnadskostnader och skatter, höjda reallöner och sist men icke minst en utrikespolitik som stöder fredens krafter i världen, i handling förverkligar alliansfriheten och ökar möjligheterna att hålla vårt land utanför ett eventuellt storkrig, det är vad vi i dag vilja. Vi vilja detta också för att därigenom finna den lättaste och minst offerfyllda vägen till ett socialistiskt Sverige.

Herr OHLIN: Herr talman! Ett år av inflation har gått till ända. 1951 går till vår historia som svensk rekordhållare i prisstegring under fredstid. Andra länder, mer tyngda än vi av världskriget och dess härjningar, ha lyckats vida bättre med att begränsa inflationens framfart än den svenska regeringen. Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete i Paris har nyligen publicerat en tabell över levnadskostnadernas eller detaljprisernas stegring från december 1950 till augusti—september 1951. Även om siffrorna icke äro fullständigt jämförbara och något ofullständiga, äro de likväl mycket belysande. Av 19 länder var det endast det ockuperade Österrike, som hade större prisstegringar än Sverige, medan Island företedde samma siffra. Talande i sanning! Detta resultat för Sveriges del ursäktas inte av att vi avvecklade en del subventioner omkring årsskiftet 1950—1951.

Går man vidare från september i fjol till nu, så ha levnadskostnaderna i Sverige fortsatt att stiga mer än i flertalet av de europeiska länderna, såvitt man nu kan bedöma. Finansminister Sköld försökte i höstas undkomma siffrornas vittnesbörd genom att påstå, att endast fem europeiska länder hade mindre prisstegring än Sverige under den senaste tiden. Han nämnde inte precis vilken period han syftade på. Tråkigt nog för herr Sköld var uppgiften i grund felaktig, något som vi ju börja bli vana vid vid det här laget. Från tiden före Koreakriget, det vill säga andra kvartalet 1950, fram till augusti—september 1951 var prisstegringen enligt de officiella indextalen mindre än i Sverige i tre fjärdedelar av de länder, som äro medlemmar i organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. I Förenta staterna med dess oerhörda upprustning har stegringen varit blott ungefär hälften så stor som i Sverige.

Detta är fakta, som tala ett tydligt språk. Det faller en förkrossande dom

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

över regeringens politik, en dom som man inte kan smita undan. Likväl vägrar regeringen envist att omlägga och komplettera sin ekonomiska politik. Bakom denna regeringens ovillighet måste ligga likgiltighet eller otillräcklig reaktion inför inflationens orättvisor och olyckor. Hur ofta ha inte talare från regeringsbanken hänvisat till att flertalet låntagare i stort sett kunna skydda sig, utan att dessa talare erinrat sig vilka orättvisor inflationen medför för sparare, pensionärer, försäkringstagare och andra med trögrörliga inkomster! Inte heller tycks regeringen inse, hur hindersamma de väldiga prisnivåförskjutningarna äro för näringslivet. Det är en vanlig attityd på socialistiskt håll, när socialiseringsfrågan kommer på tal, att säga att så länge det enskilda näringslivet sköter sig bra kan det få fortsätta. Men när det inte klarar sina uppgifter tillfredsställande, då måste staten ingripa och se till att de bli ordentligt skötta. Ja, så säger man och blundar för alla anledningar att tvivla på statens organisationsförmåga, senast belyst av förhållandena vid den statliga skofabriken i Karlskrona, vars lidandes historia väl nu snart är slut. Tänk om vi i oppositionen skulle tillämpa den sortens resonemang på svenska statens sätt att sköta penningvärdet, den mest centrala uppgift en stat har på det ekonomiska området!

Jag sade sköta penningvärdet, men jag borde väl snarare sagt missköta. Ja, då skulle jag i sanning kunna säga till regeringen: Mina herrar, ni äro tydligen inte i stånd att vårda penningväsen och penningvärde. Därför böra ni äntligen lyssna till råd, gärna av opolitiska experter, om hur den uppgiften kan lösas med bevarande av hög och jämn sysselsättning. Ni ha alltför länge åsidosatt anvisningar från både praktisk och teoretisk sakkunskap. Finansministern menar tydligen: Jag vet bäst. Resultatet se vi i rekordmässig prisstegring. Det talas ofta här i kammaren med all rätt

om de orättvisa inkomst- och förmögenhetsöverflyttningar, som inflationen medför, vilka oförtjänta vinster den åstadkommer för låntagare med finansministern och statskassan i spetsen. Men denna sak är ändå alltför litet konkret belyst. Regeringen borde sätta strålkastaren på dessa inflationens orättvisor och ge oss en ordentlig redovisning av hur stora förlusterna äro och vilka folkgrupper de ha drabbat. En konkret och tydlig bild bör det vara. Säkert kommer det då att visa sig, att de som ha fått bära och nu bära inflationens orättvisa börda, till största delen äro mindre bemedlade. Regeringspolitik kan därför härvidlag tyvärr betecknas som asocial.

Frågan vad som kan göras för att vrida rätt något av det som har blivit snett kan inte längre undanskjutas. Svårigheterna äro oerhörda — jag vet det. Men innan alla möjligheter prövats vore det oberättigat att slå sig till ro. Framför allt kanske man kan finna metoder att begränsa de orättvisor, som en tyvärr inte osannolik eller i varje fall inte omöjlig framtida inflation har en tendens att föra med sig, även om de internationella förutsättningarna i år te sig mindre ogynnsamma än i fjol. Jag är glad att beträffande dessa problem om inflationens orättvisa kunna konstatera, att mycket tack vare folkpartiets initiativ folkpensionernas realvärde har blivit skyddat. Det skyddet bör fortsätta. Jag vill för övrigt härvidlag upprepa mitt krav på utredning av frågan om värdefasta obligationer. Finansministern äro så märkvärdiga. De tyckas tro, att de äro en del av den gudomliga världsordningen, att staten som låntagare skall göra väldiga vinster på inflationen på försäkringstagares och andra sparares bekostnad. Allt annat uppfattas som naturvidrigt, någonting som man inte ens behöver överväga. Men, herr finansminister, det är ingen don-Quixotisk ekonomisk tanke, att staten med sina långa traditioner som pro-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

fitör på penningförstöring, traditioner, som ingalunda bara äro svenska, en dag börjar intressera sig för de många bedragna småspararna, även om de inte ha någon stark fackorganisation. En närmare belysning av arten av regeringens olika misstag i kampen mot inflationen, en politik, som vi ofta kritiserat under de gångna åren, får anstå till kommande penningpolitiska debatter.

Ser jag i stället framåt, måste jag konstatera att den gångna utvecklingen redan inte bara medfört en levnadskostnadsstegring av väldiga mått utan dessutom i sig bär fröet till en ny pris- och kostnadsstegring, trots att prisenivån t. ex. i Förenta staterna sedan ett halvår tills vidare hållit sig tämligen stabil. Medvetandet om risker av denna art föranledde regeringen i somras att upptaga förhandlingar med oppositionens partier och organisationer, fackliga och andra. Dessa förhandlingar syftade till att åstadkomma en grund för ekonomisk stabilitet, bland annat genom att överallt skapa förtroende för politikens tillräcklighet som en förutsättning för återhållsamhet och samförstånd på alla håll. Det måste i dag konstateras, att detta försök misslyckats. Regeringen visade sig ur stånd till en samlande aktion. Förtroendet för penningvärdet är tyvärr ganska ringa, vilket ju framgått av meddelanden rörande avtalsförhandlingarna, detta trots att världsmarknadens prisförhållanden, som jag nämnde, äro vida mindre ogynnsamma än för ett år sedan, så att en nämnvärd prisstegring i Sverige borde kunna undgås. Skulle priserna här i landet fortsätta att stiga och stiga snabbare än i konkurrerande länder — vilket de gjort under det senaste året — så komma stora delar av den svenska exportindustrin i svårigheter. Det är minst av allt ett intresse för arbetare och tjänstemän eller någon annan grupp.

Å andra sidan måste man förstå löntagarna, när de begära att bli skyddade

mot standardsänkning till följd av inflationen och när de önska sin andel av produktionsstegringen. Nog är det paradoxalt att det första efterkrigsår, då löntagarnas genomsnittliga standard här i landet har blivit sänkt, är just 1951, det år då vår nationalinkomst kvantitativt vuxit med så mycket som ett tiotal procent. Att löntagarna, när de träffa uppgörelser för 1952, inte kunnat se bort ifrån hur inkomsterna utvecklas för andra grupper är klart. Tills vidare fortsätter i varje fall den stora, man kan säga betydande nationalinkomststegringen. De extra konjunkturvinster uppgå, såvitt man kan bedöma, till något sådant som ett par hundra miljoner kronor i månaden och motsvaras endast till en del av förtjänst på utlandets bekostnad. Till inte ringa del är deras andra sida en börda på stora svenska folkgrupper. Det är detta stora inkomstfördelningsproblem, som vi i folkpartiet ha fäst uppmärksamheten på. Vi ha krävt en extra uppoffring av dem, som konjunkturerna ha gynnade med väsentliga övervinster, vilka särskilt finnas inom vissa exportnäringar. Glöm inte att företag, som arbeta på hemmamarknaden, sannerligen få göra sådana uppoffringar genom att en hård priskontroll omöjliggör en prissättning som eljest skulle ge konjunkturvinster. Varför skulle då en uppoffring även av en del av de stora extra inkomsterna på exporten vara orättvis som det påstås ibland? Nej, det är tvärtom väl motiverat. Genom att staten tillföres en del av dessa vinster får den ökade möjligheter att avlasta trycket på de av konjunkturer ingalunda gynnade folklagren. Det kan ske genom en allmän skattesänkning och genom att inte hela den tillfälliga höjningen av konsumtionsvarupriserna uttages av konsumenterna.

Både genom sina direkta verkningar för löntagarna, även om dessa inte äro oerhörda, och av psykologiska skäl synes det mig att en sådan politik bör

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

verka i rätt riktning vid de stora uppgörelserna. En för både företag och anställda i längden ogynnsam förskjutning uppåt av både produktions- och levnadskostnader kan därigenom till större eller mindre del undgås.

Hänsyn till rättvisa och allmänintresse talar alltså bestämt för åtgärder av detta slag. När folkpartiet vill beakta konjunkturernas häftiga verkningar på inkomstfördelningen, följa vi en linje som liberalism och frisinne i vårt land verkat för under årtionden. Hur falskt skorrar inte våra motståndares tal om den plötsliga radikaliserings av folkpartiet, som skulle bestå i hänsyn till inkomstfördelningen och alla folkgruppers intressen vid utformningen av den ekonomiska politiken. Liberalismen kämpade redan före sekelskiftet mot de konservativas belägenhet att genom höga indirekta skatter och importtullar lägga bördorna på de mindre bemedlade. Vi ha accepterat en starkt progressiv beskattning. Att vi anse skattetrycket alltför hårt för alla grupper än en annan sak. Folkpartiets arbete för att det mindre jordbruket skall få sin andel av inkomsterna samt vår strid för folkpensionens realvärde och för småspararnas intressen kan också nämnas. Vad är allt detta annat än en strävan att se till att välståndshöjningen i rimlig utsträckning kommer de breda lagren till del? Varför skulle inte detta gälla även den produktionsökning som nu pågår? Särskilt som det kan ske utan att hindra den fortgående konsolidering av företagen och utveckling av näringslivet som är ett allmänintresse. Det är vår fasta övertygelse att ett samhälle byggt på enskilt näringsliv och äganderätt befäster sin ställning i folkmedvetandet, när det visar sig kunna beakta de olika folkgruppernas intressen och därigenom det hela bästa.

I dessa frågor liksom i andra måste naturligtvis regeringen stå vid de uppgörelser den träffat eller få dem änd-

rade utan otillbörligt hot. De för år 1951 gjorda uppgörelserna om räntelös bindning av stora exportinkomster ha träffats efter uppgift från regeringen att ingen konjunkturvinstskatt var ifrågasatt detta år. Detta är ett skäl bland flera varför skatten inte bör göras retroaktiv utan gälla år 1952. För detta senare år bör det vara möjligt att uppnå en samordning av överenskommelserna och konjunkturvinstskatten. Vad dennas konstruktion beträffar, utgår jag ifrån att regeringen kommer att väsentligt ändra det framlagda förslaget. Bl. a. måste ett tillräckligt utrymme lämnas för en höjning av inkomsterna över 1948 och 1949 års nivå på grund av naturlig utveckling. Penningvärdets förändring bör beaktas även vid behandlingen av avskrivningarna. Avsättning till pensionsfonder får inte behandlas så snävt som i förslaget. Det är lätt att se, att i dessa och ett par andra avseenden förslaget kan ändras så att det motsvarar sitt syfte.

Genom att staten tillföres en del av 1952 års ännu till sin storlek inte kända konjunkturvinster ökas utrymmet mer eller mindre för en sänkning av den allmänna inkomstbeskattningen. Vad vi i folkpartiet önska är inte en ökning utan en sänkning av det totala skattetrycket. Vi vilja avväga det efter skatteförmåga och tro inte någon på allvar vill bestrida, att plötsliga avrustningskonjunktur och krig förorsakade konjunkturvinster, som uppgå till väldiga belopp månad efter månad, ha en större skattekraft än vanliga inkomster.

Tyvänn intar finansminister Sköld den hållningen att det inte går att sänka skattetrycket ens så mycket som ett genomförande av skatteutredningens majoritetsförslag innebär. Det skulle belasta nästa budgetår med ca 160 miljoner kr. Det är kanske lämpligt att kasta ett öga på hur finansministern har lyckats med sina tidigare uppskattningar beträffande utrymmet för sänk-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ta skatter. För budgetåret 1950/1951 diskuterade vi saken här i kammaren i maj 1950. Jag tillät mig då uttrycka den uppfattningen, att finansministerns uppskattning av den summa inkomstskatten skulle tillföra statskassan, 2 200 miljoner kronor, var alltför låg. Finansministern bestred bestämt detta. Det gällde det budgetår, som skulle börja ungefär sex veckor därefter. Ja nu ha vi fått se resultatet, som herr Sköld här har redovisat. Det blev inte 2 200 miljoner kronor, det blev 2 600 miljoner kronor. Att engångsinflationen blev större än finansministern då tänkte sig påverkade inkomsterna endast under tredjedelen av detta år och kan alltså ingalunda förklara hela denna stora skillnad. När man skall bedöma finansministerns pessimism vid dessa uppskattningar är det emellertid särskilt lämpligt att se på utvecklingen av budgeten under innevarande budgetår 1951/1952, ty det var ju finansministerns huvudargument mot folkpartiets förslag om en skattesänkning, ett argument, som gjorde så stort intryck, att vi inte fingo stöd från de andra oppositionspartiernas sida i vårt krav. Finansminister Sköld sade: Det är bevisat, att det inte går att nu genomföra den av folkpartiet föreslagna skattesänkningen med bibehållen balans av budgeten. Finansministern kunde i maj 1950 bevisa detta för budgetåret 1951/52.

Ingen lär påstå att finansministern till dagligdags här i kammaren saknar självsäkerhet. Men den gången var han tiodubbelt säker, så säker att han lurade både bondeförbund och höger att rösta mot folkpartiets skattesänkingsförslag. I valkampanjen 1950 idisslades dessa hr Skölds påståenden om och om igen på ett sätt som kan ske endast med mycket osmältbara ting. Hur har det nu gått? Jo, sedan diverse utgiftsökningar beaktats och reservationsmedelsförbrukning med 200 miljoner kronor frändragits, väntar finansminis-

tern ett budgetöverskott på över 1 000 miljoner kronor, mångdubbelt mer än vad den av folkpartiet föreslagna skattesänkningen skulle kostat. Det var ju för det året, skola vi säga mellan 50 och 100 miljoner kronor. Är finansministern förvånad över att hans auktoritet som budgetuppställare blivit än mer skamfilad än den var?

Nu vill jag strax göra den reservationen att en viktig minuspost i detta sammanhang på ett överraskande sätt utelämnats av finansministern i hans uppställning. Jag tänker på det belopp varmed inflödet av kommunala skattemedel i statskassan under finansåret överstiger utbetalningarna av tidigare insamlade medel. Det synes röra sig om ungefär femhundra miljoner kronor under detta finansår. Alltså staten tar in av kommunernas medel över 500 miljoner kronor mer än den betalar ut och sätter sig — om man så vill — i skuld till kommunerna med 500 miljoner kronor. Dessa pengar tillhöra kommunerna, inte staten. Under tidigare år har det i regel inte alls varit så här stora belopp, varmed staten ökade sin skuld, men nu äro de som synes mycket betydande. Man skulle väntat att finansministern i sin redogörelse och budgetuppställning tagit hänsyn till dessa belopp. Men det gör han inte. Han är som en kassör i två föreningar med delvis samma medlemsstock som blandar ihop de båda föreningarnas kassor. Avgifterna till bägge föreningarna tas nämligen upp på en gång. Den statliga föreningen överlämnar först med ett par års eftersläpning slutredovisning till den kommunala. Under tiden av stigande inkomster tar kassören i regel upp mer i kommunala avgifter än han samtidigt betalar ut till den kommunala föreningen. Men skillnaden inräknar han t. v. i den statliga föreningens överskott! Vad skall man säga om den sortens bokföring? Finns det någon annan person med två kassörsuppdrag, som så litet vinnligger

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

sig om att inte bokföringsmässigt blanda ihop kassorna? Jag tror det inte. Tyvärr har herr Sköld lyckats vilseleda en stor del av pressen och även en och annan av mina partivänner. Den omständigheten att en del inflytande medel under tider av stigande inkomster är kommunernas pengar tycks finansministern ämna ta hänsyn till först när den statliga skulden skall återbetalas.

Vi ha ju sett det i tidningsrubrikerna, där siffror nämnts om budgetöverskottets storlek, siffror som just äro baserade på att finansministern inte klart markerat betydelsen av det faktum jag nyss påpekade.

Det säges nämligen, att man av den anledningen får räkna med stigande utbetalningar, men det är ju en helt annan sak. Staten ökar, som jag sade, enligt riksräkenskapsverkets beräkning sin skuld till kommunerna innevarande finansår med ca $\frac{1}{2}$ miljard kronor och nästa finansår med ungefär $\frac{1}{4}$ miljard kronor.

De faktiska budgetöverskotten bli så mycket mindre. Varför redovisas inte detta? Skulle någon kassör i två föreningar ursäktas för en sådan oklarhet som herr Sköld här gör sig skyldig till? Vill finansministern till varje pris undanhålla de svenska kommunerna dessa siffror för att inte fresta dem till skattepolitiska slutsatser, som illa rimma med hans intentioner? I så fall har man även misslyckats vad Stockholms stad beträffar. Den därvarande socialdemokratiska oppositionen har som bekant ätit av frukterna från kunskapens träd och tyvärr tappat balansen.

Jag är ledsen att behöva säga det: Herr Sköld verkar fullkomligt ointresserad av att lämna en budgetredovisning som kan begripas av svenska folket. Med hänsyn till kommunmedlen bli budgetöverskotten, om man i övrigt accepterar finansministerns kalkyler, i år ca 600 miljoner kronor minus vissa

eventuella subventionsutgifter, alltså fortfarande en betydande summa men långt mindre än vad det svenska folket hittills trott på grundval av redovisningen. Nästa år, budgetåret 1952/53, skulle överskottet bli ca 700 miljoner kronor plus inkomsten från en konjunkturvinstskatt, minus framför allt den ökning av löne- och pensionskostnaderna och ökning av folkpensionsutgifterna samt av eventuella subventionskostnader som kan komma. Jag har då följt herr finansministern i hans vana att belasta budgeten med utgifter på äldre reservationsanslag fastän medel redan finnas anvisade för dem. Överskotten bli alltså långt mindre än de summor som figurerat i tidningsrubrikerna. Å andra sidan har finansministern på svaga grunder höjt avskrivningarna av nya kapitalinvesteringar med så mycket som 255 miljoner kronor, mest för att omedelbart avskriva stora tillägglån för bostadsbyggande, som det skulle räcka med att nu avskriva i mindre utsträckning. Härtill kan läggas att herr Skölds tidigare misstag rörande inkomstberäkningarna för de direkta skatternas del gör det omöjligt att tillmäta hans motsvarande uppskattningar för 1952/53 den vikt som eljest vore naturlig.

Jag är fullt på det klara med, herr talman, att alla beräkningar under tider som de nuvarande måste bli ovissa, men till den ofrånkomliga ovissheten om en del siffrors storlek kommer den tydligen avsedda ofullständigheten och oklarheten. Jag döljer inte, att jag finner ett sådant förfaringsätt oförsvarligt, alldeles särskilt i en demokrati som vår. Men i herr Skölds personlighet finns som bekant vissa autokratiska drag. Måhända finner han som i det gamla Kina lämpligt att de statsfinansiella hemligheterna förbehållas en inre mandarinkrets. Till denna räknar han i så fall efter statsverkspropositionen att döma inte riksdagen eller dess bevillningsutskott. Jag undrar om ens alla

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

regeringens ledamöter höra dit. Kanske skall kunskapen om svenska statens finanser vara förbehållen en enda stor mandarin, vars namn jag av vördnad inte ens vill nämna. Det börjar med bokstaven S. Endast en sak förefaller klar av herr Skölds siffersammanställning. Även nästa finansår kommer — om intet oförutsett inträffar — att visa ett mycket väsentligt överskott. Särskilt gäller detta om en konjunkturvinstbeskattning täcker någon del av mera tillfälliga utgifter, som eljest få finansieras på annat sätt. Utrymmet för en skattesänkning av den omfattning, som 1949 års skatteutredning föreslagit, och litet till, bör alltså vara betryggande.

Mot denna naturliga slutsats stegrar sig finansministern. Han vill inte lova någon skattesänkning alls för närvarande, och bondeförbundets ledamöter i regeringen tyckas snällt finna sig i vad herr Sköld bestämmer. En stor del av budgetöverskottet beror på tillfälliga statsinkomster, säger han, och kan därför inte användas för en permanent skattesänkning. En egendomlig föreställning! Herr Sköld är så rädd för att en skattesänkning inte skall kunna bevaras, att han inte vågar genomföra den förrän dess permanens förefaller alldeles säker. Säkerhet därom kan man ju aldrig få. Han är så rädd för att kanske i framtiden behöva höja skatterna till en viss nivå från en lägre sådan, att han bibehåller dem vid denna höga nivå även när det inte behövs. Jag företräder en rakt motsatt uppfattning. Svenska staten bör inte ha permanenta budgetöverskott och onödigt höga skatter, därför att en del inkomster äro tillfälliga. Det är ju för övrigt också en del av utgifterna. Om man sänker skatterna när det kan ske med väl bevarad balans och t. o. m. med icke ringa överskott blir risken mindre för nya stora utgifter i framtiden. Förutsättningarna för ett bevarande av rimliga skatter förbättras. Just den sunda obenägenheten

att höja skatterna igen verkar som en påtryckning att hålla igen med utgiftstegringarna. Om nu herr Sköld tror så mycket på budgetöverskottens betydelse i kampen mot inflationen måste jag fråga honom: Duga inte tillfälliga statsinkomster, som skapa ett tillfälligt budgetöverskott, som medel mot en tillfällig överkonjunktur? Det är detta som finansministern nu inte tycks vilja taga konsekvenserna av.

Någon har liknat den under skatter dignande svenske skattebetalarens väg vid en ökenvandring. Främst på ledarkamelen kommer i så fall Per Edvin Sköld. Då och då passeras, om jag fortsätter bilden, en oas av stora budgetöverskott, som väl skulle tillåta karavanen att stanna och släcka sin törst. Men ledarkamelens ryttare tillåter ingen uppfriskande vila. »Det är inte säkert att vi finna nya oaser av budgetöverskott längre fram», säger han, »och då skola vi heller inte stanna vid de närliggande oaserna.» Ja, så underlig är ledarens plan. Till och med ryttaren på kamelen nr 2, bevillningsutskottets ordförande, herr Adolv Olsson, vågar blygt visa, att nog kunde skattebetalaren få läska sig med en liten, liten dryck av sänkta skatter. Men hans ord dö bort med ökenvinden och tyckas inte nå den mäktiges öron. Karavanen vandrar vidare med allt tyngre bördor. Man och man emellan börjar man emellertid fråga sig, om detta är rätta sättet att leda karavanen.

Jag kan inte här nu närmare diskutera en lämplig skattesänkings omfattning och konstruktion. För inkomstskattens del är det naturligt att utgå ifrån den kompromiss, som uppnåddes i skattekommittén under herr Adolv Olssons ledning. Det blir en skattereduktion med något över en tiondedel, såvitt jag förstår. Men dessutom synes det mig ytterst angeläget att för förvärsarbetande hustrur sambeskattningseffekten minskas i större utsträck-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ning än majoriteten eller högerreservanten föreslagit och i närmare överensstämmelse med folkpartireservationen. Vad majoriteten där föreslår är ju nästan ingenting.

Vad förmögenhetsskattens sänkning beträffar sätter jag i främsta rummet kravet att det från denna extraskatt fria beloppet höjes, inte bara från 30 000 kronor till 40 000 kronor för ensamstående — därom råder ju enighet i kommittén — utan till 60 000 kronor för äkta makar. Mig förefaller det obegripligt, att två människor som reservkapital och bidrag till sin åldersförsörjning inte skola anses behöva mer än en. Tro bevillningsutskottets ordförande och hans partivänner, att två gamla leva lika billigt som en?

Sammanfattningsvis vill jag om herr Skölds sätt att sköta sitt ämbete säga, att han mera förefaller vara skatteminister än finansminister och tror sig vara duktigare ju mera han kan slå vakt om höga skatter och stora budgetöverskott. Han tänker inte mycket på att vad saken gäller inte bara är statens ekonomi utan hela folkets ekonomi, och det motiverar en annan avvägning än den han gör. Det förefaller t. o. m. som om regeringen hotade det svenska folket med skattestegringar under vissa förutsättningar, en sak, som inte tilldragit sig tillräckligt stor uppmärksamhet. Finansministern skriver så här: »Om den internationella överkonjunkturen består, får man räkna med ett konstant inflationstryck i vårt land. I ett sådant läge, där större nominella inkomststegringar kunna komma att uppnås än vad våra reala resurser tilllåta, föreligga väsentliga risker för en kumulativ löne- och prisstegringsprocess. Beroende på arten av de inflationsdrivande faktorer, som påfordra motåtgärder från statsmakternas sida, komma dessa åtgärder att utformas som vinstbegränsande eller köpkraftsbegränsande.»

Med kännedom om regeringens sätt

att betrakta de köpkraftsbegränsande åtgärderna förefaller det som om man i främsta rummet syftade till att regeringen under angiven förutsättning övervägde att ytterligare höja skatterna. När alltså den otillräckliga allmänekonomiska politiken släpper fram ett inflationstryck, synes regeringen överväga t. o. m. ytterligare höjt skattestryck. Det vore emellertid av intresse, om finansministern kunde dementera denna nära till hands liggande tolkning och förklara vad dessa vaga uttalanden egentligen syfta på.

Vi äro alla överens om här i landet att sparande och kapitalbildning äro grundläggande för de ekonomiska framstegen. Men vi veta bra litet om hurdan sparandets sammansättning är och hur den har förändrats. Vilka grupper av enskilda personer spara och hur mycket? Vilka äro de viktigaste sparmotiven? Hur stort är företagssparandet? Har det i huvudsak karaktär av en restpost, som försvinner under dåliga tider med dessas mindre vinster? Hur går det i så fall med bostadsbyggandet vid sämre konjunkturer? Dessa och andra frågor behöva besvaras. För vår ekonomiska politik kunna få saker vara så viktiga som att sparandets struktur blir ordentligt belyst. Ordna den saken, herr finansminister! Lagg inte in denna uppgift i den stora penningvärdeutredningen utan sätt i gång så snart som möjligt!

För en planmässig ekonomisk politik är kännedom om sparandet viktig. Ibland undrar man om regeringen verkligen strävar efter planmässighet. I varje fall åstadkommer den ofta raka motsatsen. Vår produktion stiger och stiger, och ändå få vi svårare och svårare i det svenska samhället att skaffa oss de ting vi mest behöva: bostäder, skolor, sjukhus, vägar m. m. Detta tycks vara karakteristiskt för vårt nuvarande snedbelastade välstånd. Troligen ligger förklaringen till stor del i att vår socialistiska regering under de senaste

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

årtiondena inte i tid insett vilken avgörande betydelse en tillräcklig kapitaltillgång har. Det är där skon framför allt klämmer. Det är på grund av bristen på kapital som vi måste begränsa investeringarna så hårt.

Det har varit dåligt med planmässigheten i övrigt också. Ecklesiastikministern tycks nu äntligen ta itu med extraordinära åtgärder för att öka lärartillgången, för att kunna utvidga läroverksundervisningen, bl. a. för att senare få fram en ökad tillgång på kvalificerad arbetskraft av olika slag. Jag vill då erinra om att både vi i folkpartiet och andra inom oppositionen för länge sedan slagit larm i denna fråga. Det är snart tio år sedan man från akademiskt håll föreslog inrättandet av ett prognosinstitut, som skulle ge möjligheter att ingripa i tid. Men statens kvarnar mala onckligen långsamt.

Hur många gånger har man inte inför sådana erfarenheter anledning att förvåna sig över att det finns människor så blinda, att de trots alla erfarenheter vilja att staten skall ta hand om stora delar av produktionsmedel och näringsliv och dessutom genom regleringar »öka samhällets inflytande», som det heter. Att bekämpa en statssocialistisk utveckling och främja social trygghet i ett samhälle med mera frihet och snabbara framsteg framstår för mig i dag lika starkt som i min ungdom som den centrala politiska uppgiften på det ekonomisk-sociala området. Om den saken ej stått klar för mig skulle jag troligen aldrig kommit att ägna mig åt politiskt arbete. Men låt mig understryka, att uppgiften är dubbelsidig. Att hindra ödeläggande socialistiska misstag är bara den ena sidan. På lång sikt är den naturligtvis alltid aktuell, även om den ibland undanskjutes, vilket är mycket välkommet. Men att höja standard och trivsel för hela folket och därigenom sätta kulturens värden och fördjupad frihet inom räckhåll för alla, det är den andra lika viktiga uppgiften, som emel-

lertid nära sammanhänger med den första. Om man på sina håll skulle tappa detta mål ur sikte och i ekonomisk utveckling se ett självändamål, som inte får störas av sådana sociala hänsyn, då kunna vi i folkpartiet inte vara med. Vi tro oss genom en positiv politik inom näringsfrihetens ram motverka en socialistisk utveckling långt mer än som vore möjligt genom en annan hållning. Visst förstår jag därför, att socialdemokraterna ha många skäl att önska att vi i stället skulle ägna oss åt ett sterilt nejsägeri till lättnad för deras arbete om och när de en gång åter aktualisera sitt f. n. lyckligt bortglömda, mycket dammiga partiprogram.

Som en karikatyr på en rationell och planmässig ekonomisk politik måste jag beteckna statsministerns tanke att begränsa kreditgivningen till de västeuropeiska länderna och samtidigt tvinga över svensk export till Förenta staterna och uppnå båda dessa ting genom att på export av alla varuslag till icke dollarländer lägga en generell exportskatt, som för att få någon effektivitet måste bli mycket kännbar.

Det verkar som om statsministern trodde att näringsidkarna bara behövde besluta sig för att sälja till Förenta staterna, för att den saken skulle vara klarad. Omöjliggöres t. ex. verkstadsindustriens export till gamla inarbetade marknader i Europa, uppkommer omedelbart en svensk export av dessa produkter till Förenta staterna, tycktes statsministern mena. Jag är ledsen att jag inte kan finna något annat träffande ord för detta än dilettanteri. Skulle svenska exportnäringar, som sedan årtionden med möda och kostnader upparbetat en marknad, t. ex. i Västeuropa, berövas kanske en väsentlig del därav för att de höga priserna på pappersmassa ge oss ett betalningsöverskott på dessa länder? Nog förstår för övrigt envar, vilka risker eu sådan politik med en svensk »straffskatt» på den svenska exporten till Västeuropa

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

m. fl. länder skulle medföra. Dessa länder skulle i hög grad irriteras. De skulle resonera som så: »Nu ha vi inte bara att betala höga priser på svenska skogsprodukter, utan vi skola också bestraffas med att betala överpris på andra svenska varor.» Det skulle ligga nära till hands för dessa länder att försöka övertala Förenta staterna att ställa så mycket massa till Europas förfogande, att priset på skandinavisk massa kunde pressas ned t. ex. med $\frac{1}{3}$. Därmed skulle de svenska bekymren för överskott i vår betalningsbalans ha borttagits på ett för oss ytterst obehagligt sätt. Men någon väsentlig exportökning på Förenta staterna skulle näppeligen ha framkallats.

Många andra skäl kunna anföras mot den Erlanderska idén. Vi måste räkna med möjligheten av en väsentlig konjunkturavmattning för en del industrigrenar, kännbar både på export- och hemmamarknaden och allvarlig nog även om den inte skulle bli så långvarig. En exportskatt av här angivet slag kan innebära, att man lägger sten på börda. Jag vädjar därför till finans- och handelsministrarna att se till, att det inte föres en oklok och oförsiktig politik som gör allvarlig skada. Riskerna för svenskt näringsliv äro för närvarande sannernligen stora nog utan att regeringen skall hota med exportskatter, som för massor av företag skulle kunna på en gång ominstetgöra vad som med arbete och kostnader uppbyggts under årtal.

Herr talman! Jag har hittills mest uppehållit mig vid några betydelsefulla ekonomisk-politiska frågor, som inta en central ställning ur budgetsynpunkt. Det finnes naturligtvis många andra spørsmål, som beröras i budgeten och som äro förtjänta av behandling, men av hänsyn till tiden skall jag inte nu ingå därpå. Jag tänker på en sådan sak som folkrörelsernas verksamhet och statens ställning till denna. Vilken oerhörd betydelse ha inte dessa folkrörel-

ser haft för det moderna svenska samhällets utveckling och för den andliga och fysiska kulturens höjande. Jag är anhängare av den största sparsamhet med statens medel, men jag undrar om inte regeringen på flera punkter visat en något för stor njugghet vid utmätnade av anslag just till folkrörelserna. Särskilt tänker jag därvid på det frivilliga folkbildningsarbetet, som vi inom folkpartiet vid flera tillfällen velat ge ett bättre stöd. Även när det gäller anslagen till idrottsrörelsen och nykterhetsrörelsen bör ett övervägande i positiv anda ske, med hänsyn tagen även till det försämrade penningvärdet.

När jag här talar om folkrörelser, som arbeta under formen av mer eller mindre fasta organisationer, vill jag även göra en reflexion av helt annat slag. Ingen tvekan kan råda därom att t. ex. de fackliga organisationerna ha betytt oerhört mycket för att ge arbetare, tjänstemän och företagare en friare och mera oberoende ställning. Särskilt uppenbart är detta för löntagarnas del. Organisationerna ha ökat friheten. De ha också lyckligtvis här i Sverige i stort sett visat en sådan självtukt och respekt för individens frihet att eljest ofrånkomliga konflikter hittills varit ganska sällsynta. Skulle emellertid en eller annan organisation visa tecken att överge denna inställning och mot enskilda medlemmar eller f. d. medlemmar tillämpa metoder, som kränka deras väsentliga frihet och självbestämmanderätt, då hoppas jag att den allmänna opinionen och organisationerna själva i synnerhet reagera mycket bestämt däremot. Vi ha anledning att vara på vår vakt mot missbruk av detta slag. Endast därigenom värnas både organisationernas och individernas frihet.

När jag är inne på frågan om organisationsväsendet, vill jag påtala den i de senaste månadernas debatt framträdande socialdemokratiska benägenheten att förmena hantverkare, köpmän och andra småföretagare rätten till trygg-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

hetsskapande organisationer, även när dessa icke kunna anses strida mot samhällsintresset. Varför skall ena hälften av svenska folket ha organisationsrätt men icke den andra?

Herr talman! Jag skall tillåta mig att sammanfatta några väsentliga synpunkter på vårt lands läge och regeringens misstag.

1) Den häftiga prisstegringen, kraftigare än i de flesta andra jämförbara länder, utgör en förkrossande dom över regeringens otillräckliga och felaktiga politik när det gäller att försöka motverka inflationen. Regeringens stora ansvar härvidlag måste fastslås.

2) Genom konjunkturerna har Sverige gynnats, och en stark ökning av varumängden har ägt rum. Produktionsstegringen fortsätter. Det är önskvärt att för framtiden alla medverkande folkgrupper få sin andel av framåtskridandets frukter, liksom de ju få visa återhållsamhet under svåra tider. Denna tanke bör vara vägledande vid utformningen av den ekonomiska politiken.

3) En väg att ge även många av de hittills tillbakasatta och missgynnade en förbättring är en allmän skattesänkning. Medel härför finnas i det stora budgetöverskottet, särskilt som en del tillfälliga statsutgifter kunna täckas av tillfälliga statsinkomster.

4) Inflationen har urholkat och reducerat värdet av många statliga, kommunala och enskilda pensioner, räntekomster, försäkringsbelopp och sociala förmåner. Vi inom folkpartiet begära en noggrann översyn rörande de orättvisor, som därigenom åstadkommits, och möjligheterna att i någon mån avhjälpa dem. Det är inte rätt att staten genom inflationen skaffar sig fördelar på vissa gruppers bekostnad, för övrigt sådana som till största delen bestå av mindre bemedlade. Det är en finansministrarnas yrkessjukdom att alltför lätt acceptera sådant.

5) Ett fritt näringsliv, som arbetar under socialt ansvar och beaktar såväl

företagens som de anställdas och samhällets intressen men som så litet som möjligt hindras av tyngande regleringar, erbjuder större möjligheter att ge alla folkgrupper frihet, trivsel, trygghet och stigande standard. Därför resa vi i folkpartiet obönhörligt motstånd mot försök till en socialistisk politik genom statsmonopol och byråkratiska regleringar.

6) Erfarenheterna av den socialdemokratiska regimens försök till s. k. planmässighet, dirigering av näringsliv och samhällsliv, äro ogynnsamma. Trots den nuvarande rikliga varutillgången utmärkes läget snarast av oförmågan att skaffa de bostäder, skolor, sjukhus och vägar, som vi allra bäst behöva.

Vårt folk får nu bära följderna av en socialistisk regims bristande förståelse för den enskilda kapitalbildningens betydelse. Här måste en ändring ske. Sparandets fördelning på olika typer och dess betingelser behöva klargöras och ett krafttag tagas för att bringa landet ur nuvarande föga planmässiga brist-situation i fråga om t. ex. bostäder.

7) Vårt välstånd beror i hög grad av den svenska exporten. Statliga export-skatte på alla exportvaror skulle, vissa marknader undantagna, vara ett svårt slag mot exporten och ett oförsvarligt misstag. En betydande del av vår export har redan nu ingen onödigt stor konkurrenskraft, och åtgärder av angivet slag skulle därför bl. a. tendera till att framkalla arbetslöshet.

8) Om jordbrukspolitikens mål att bereda den jordbrukande befolkningen trygghet i den likvärdiga standardens tecken råder enighet liksom om för-eningsrörelsens stora betydelse. Folkpartiet vill såsom hittills se till att det mindre jordbrukets folk får sin tillbörliga andel av inkomsterna.

9) Ehuru stor sparsamhet bör iakttagas med statens medel, böra folk-rörelserna, såsom det frivilliga bildnings-arbetets organisationer och idrotts- och nykterhetsrörelserna, behandlas med

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

något mindre njugghet när det gäller anslagen till deras verksamhet.

Till sist vill jag understryka, att den viktigaste uppgiften av alla naturligtvis är att landets frihet och fred kunna bevaras. Det oroliga världsläget gör därför en fortsatt förstärkning av vårt försvar nödvändigt och motiverar en konsekvent utrikespolitik på alliansfrihetens grund. En väsentlig sida därav är en positiv svensk medverkan i arbetet inom Förenta Nationerna.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Det läge, som nu råder i världen, måste mötas med en systematisk förstärkning av vårt försvar och med en svensk utrikespolitik som ger vårt land de utrikespolitiska förutsättningarna för det stöd vi komma att behöva vid en eventuell konflikt samtidigt som den medverkar till att stärka fredens krafter i världen.

Detta har sagts många gånger förut. Konkret kan det i dag räcka med att uttala en glädje över att flottplanen framlagts. Det är också värdefullt att försvarsministern utlovat ett program för långtidsplanering av kustartilleriet. Det är önskvärt att detta program snart möjligt framlägges, då beträffande åtskillig materiel nu saknas de erforderliga fortifikatoriska anordningarna. Samtidigt vill jag förbehålla mig kritik- och förslagsrätt i fråga om den planerade omläggningen av de värnpliktigas utbildning och vissa för vår försvarskraft väsentliga materielanslag.

Riksdagen får ju senare tillfälle att diskutera utrikesministerns insatser i Förenta Nationerna. Vi ha därvidlag bestämda erinringar i åtskilliga punkter, men jag skall inte nu ingå därpå.

Efter inkorporeringen av bondeförbundet känner sig regeringen tydligen stärkt. Den fortsätter sin politik utan nämnvärd hänsyn till att inte bara bondeförbundet utan också vårt ekonomiska läge kan ändra sig. Denna poli-

tik medför en koncentration av den faktiska beslutanderätten till ett litet antal politiska instanser. Ingreppen i människornas dagliga liv bli alltmer omfattande. I allt större utsträckning måste var och en av oss ta hänsyn till de dekret som regeringen behagar utfärda. Detta gäller inte endast företagarna, vilka ju stå under speciell uppsikt här i landet, utan också alla andra medborgare. Regeringspolitiken socialiserar främst förutsättningarna för den ekonomiska verksamheten, men i sista hand även betingelserna för vårt dagliga liv.

Regleringsekonomien nalkas nu den fas i sin utveckling, då ingripandena måste riktas mot allt känsligare punkter. Även om de direkta ransoneringarna avskaffas, glider man under utvecklingens tryck mot en faktisk begränsning i det fria konsumtionsvalet. Den statliga priskontrollen minskar urvalet av de varor människorna verkligen vilja ha och lockar dem att använda sina pengar till att köpa mindre nödvändiga saker. Den är ett dåligt surrogat för den effektiva konkurrens, som regleringsekonomien förhindrar. Vad man än må säga närma vi oss vidare ett läge, där en statlig dirigerings av arbetsmarknaden kan framstå som erforderlig. Regeringen kan deklarera, att den inte tänker ransonera bostäderna, men fortsätter den som förut, blir en bostadsransonering ofrånkomlig.

Den nuvarande skattepolitiken ger nödvändigheten av ett permanent statligt tvångssparande till resultat. Ingriper man godtyckligt — i den ofta missbrukade rättvisans namn — mot vissa inkomster, riskerar man att få löpa linan ut mot en av politikerna bestämd fördelning av nationalinkomsten. Att bondeförbundet kan medverka till en sådan utveckling hör till de stora gåtorna.

Det svenska samhället är i trängande behov av ett program för frigörelse från reglerings- och dirigeringsstänkande

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

och från politikernas dominerande inflytande. Händelseförloppet har självt fört det dithän.

En politik, som gör anspråk på att kunna dirigera ett helt lands ekonomi, som vill förändra inkomstfördelningen genom plötsliga ingripanden, som vill leda produktionsinriktningen, som vill dirigera om exporten och kontrollera importen, borde ha ett säkert sakligt underlag. Den måste veta, att den kan nå de åsyftade resultaten och ha fasta utgångspunkter för sina framtidsbedömningar. Har regeringen detta? Låt mig citera: »De olika ländernas ekonomiska liv är så sammanflätat i världshållningen att möjligheterna för ett land — särskilt för ett land som Sverige med dess dominerande utrikeshandel — att isolera sig från inflytelser utifrån äro mycket små.» Denna principdeklaration om centraldirigerings begränsade möjligheter är ett gott uttryck för en borgerlig uppfattning. Den levereras emellertid av statsrådet Sköld, som därmed i själva verket slår sönder en av grundpelarna för sin egen politik.

Man ämnar skaffa sig hållpunkter för samhällsinskränkningen genom att göra utkast till en budget för hela folkhushållet, meddelade finansminister Wigforss år 1948. Det har sedan dess också skett årligen i en så kallad nationalbudget. En officiell undersökning om pålitligheten i dessa budgeter har givit närmast förintande resultat. Det är ju marginalförändringarna budgeteten skall beskriva, men hittills har den misslyckats därmed. Felen ha varit för grova. Profetiorna om framtiden ha inte slagit in.

I år ha felmarginalerna ansetts vara så stora, att till och med de politiker, som göra upp budgeteten, ha nöjt sig med att prestera »ett allmänt diskussionsunderlag», vilket dock märkvärdigt nog ansetts vara av betydelse för den ekonomiska planeringen i samband med statsverkspropositionens fi-

nansplan. För de särskilt i år avgörande posterna, export och import, framläggas inga beräkningar utan närmast, enligt vad de ansvariga själva säga, »en blandning av prognoser och siffermässiga uttryck för — om man så vill säga — godtyckligt preciserade förutsättningar».

På vanlig svenska betyder detta, att regeringen inte har annat underlag för sina krav på att få reglera tillvaron för oss än allmänna förhoppningar och lösa antaganden. Den vet inte mera om framtiden än vi vanliga människor men gör trots detta anspråk på att kunna dirigera hela landets ekonomi. Som en månghövdad kapten Carlsen står regeringen på sin politik Flying Enterprise — dess stora vågstycke. Det är bara den skillnaden att regeringen tror sig själv bestämma kursen.

Regeringens egna experter räkna med att medborgarna år 1952 skola betala 35 öre i skatt på varje krona, med vilken deras inkomst stiger, i stället för 25 öre i fjol. Detta är en skatteskärpning, som riksdagen aldrig har beslutat, en skatteskärpning, som främst drabbar människor, som vilja göra en extra arbetsinsats. Det är en ökning i skattebördan, som knappast något politiskt parti skulle våga taga ansvaret för.

Samma sak kan uttryckas på ett annat sätt. När 1949 års skatteutredning enhälligt hemställde, att skattetrycket måtte återföras ungefär till den höjd som riksdagen beslöt år 1947, beräknade den det s. k. inkomstbortfallet för staten till 265 miljoner kronor. Finansministern uppger nu, att reformen med 1952/53 års siffror skulle kosta 480 miljoner kronor.

Vi äro tydligen alla principiellt överens om nödvändigheten av en skattesänkning. Regeringspartierna gömma emellertid sin vägran att ge besked om tidpunkten för skattesänkningen bakom ett långt och invecklat resonemang om de s. k. budgetutsiktterna.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Låt mig i korthet precisera min uppfattning.

För det första: Högern föredrar en omedelbar skattesänkning framför fortsatt överbalansering.

För det andra: Högern kräver ett helt annat allvar i försöken att minska statens utgifter än hittills. Vi föreslå en medveten begränsning av den statliga verksamheten inom en angiven ram och undantaga därvid endast utgifterna för försvar, folkpensioner och barnbidrag.

För det tredje: Vårt land är i det läget att man måste pröva varje utgift från den utgångspunkten att det inte längre är möjligt att via skärpta direkta skatter öka statens inkomster.

För det fjärde: En skattesänkning resulterar icke endast i inkomstbortfall för staten. Förbättringar av deklaramoralen, stärkt arbetsvilja och minskat skattetänkande komma tämligen snart att leda till ökade reella inkomster för det allmänna.

För det femte: Källskattesystemet ger en övergångstid.

På en punkt håller jag med finansministern. Tillfälliga statsinkomster böra inte användas för mer bestående utgifter utan endast för sådana med klart avgränsad giltighetstid. Högern har godtagit tanken på tillfälliga subventioner för att möta det underskott i jordbrukskalkylen som uppkom genom den dåliga skörden i höstas. Här till böra tillfälliga inkomster kunna användas liksom till de tillfälliga bostadssubventionerna. Dessa utgifter äro — jag markerar det än en gång — av engångsnatur, och de få inte komma igen.

I motsats till herr Sköld betraktar jag däremot inte sparstimulerande åtgärder som subventioner. Det är fråga om mycket obetydliga återbetalningar till spararna av de väldiga summor den förda ekonomiska politiken och skattepolitiken ha berövat dem.

Det har talats mycket om de orättvisor vid inkomstfördelningen, som uppkommit därigenom att främst skogens folk fick en säkerligen övergående förbättring i sina förhållanden. Man har diskuterat särskilda ingripanden för att vrida inkomsterna rätt igen. Vad är dock dessa s. k. snedvridningar mot de belopp, som man under åren har tagit ifrån spararna? Man har aldrig hört att någon har föreslagit särskilda skatter för att ge spararna deras rätt. Vad som nu överväges är främst åtgärder till förmån för nyspararna, men om de gamla spararna skulle få en släng med av slevan är sannerligen ingen olycka skedd.

Tillåt mig sedan fråga: Var finns bondeförbundet just nu i skattefrågan? Står bondeförbundet där det har stått tidigare eller virvlar det bara runt i det breda kölvattnet efter herr Sköld? Är el-skattens sänkning nog för bondeförbundet? Då får jag säga, att man nöjer sig med en blygsam avbetalning.

Representanter för båda regeringspartierna — alltså såväl socialdemokrater som bondeförbundare — ha suttit i 1949 års skatteutredning och föreslagit att skattelindringar skulle komma till stånd nu. Detta är ett löfte till svenska folket, som inte får svikas eller skjutas upp till en oviss framtid. Våra svenska utredningar anses ha en nyttig uppgift att fylla genom att sammanjämka stridiga uppfattningar, men vad tjänar det till om ett enhälligt utlåtande, avgivet under ledning av bevillningsutskottets högt aktade ordförande, bara blir hyllpapper i kungl. finansdepartementet? Beslut måste fattas redan i vår, inte om en omfördelning utan om en allmän sänkning av skatterna.

Finansministerns egna experter yttra efter att ha framhållit att ingen ännu kan överblicka resultaten av årets löneförhandlingar: »Preliminära antaganden eller räkneexempel ha visat sig vålla större skada än gagn, emedan de

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

gärna betraktas såsom en auktoriserad anvisning om den samhällsekonomet riktiga löneutvecklingen.» I detta konstaterande ligger en djup sanning, som tyvärr inte tycks ha trängt riktigt in i finansministerns medvetande ännu.

Redan i höstas, då löntagarnas heliga siffra var 4 procent, varnade vi för den sortens procentgripanden i fria förhandlingar. Vi ha samma inställning i dag, även om det heliga talet nu ligger någonstans mellan 5 och 6½ procent. Vi tro inte, att den sortens moraliska påtryckningar gagna en lugn utveckling.

Värre än osäkerheten i dessa procentuella gissningar är emellertid själva tankegången bakom dem. Man tycks inbilla sig, att förhandlarna på arbetsmarknaden skulle fästa avgörande vikt vid allmänna nationalekonomiska talsätt eller vid löften om statsgripanden mot andra medborgare i samhället och att löntagarna skulle nöja sig med att staten får konjunkturskatter och investeringsavgifter i stället för att de själva få löneförbättringar. Så går det inte till i verkligheten. Där resonerar man inte om dessa allmänna planer mot skogsägarna och exportindustrien, utan där diskuterar man konkreta frågor, lönefrågor.

Förmodligen kommer under denna riksdag ett välkommet förslag att stärka de i allmän tjänst anställdas förhandlingsrättsliga ställning. Att så sker är nyttigt och nödvändigt, men det är än väsentligare att förhandlingsrätten inte förvandlas till en tom formalitet, sett ur de många organisationsmedlemmarnas egen synpunkt. Att ha rätt att förhandla får inte bara vara rätten att lämna ifrån sig sin beslutanderätt till ett litet antal damer och herrar i toppen som sitta och samordna. Detta måste betyda att de många medlemmarna ute bland tjänstemän och arbetare ha ett direkt inflytande på sina egna angelägenheter. Det är inte vare sig lämpligt eller klokt att finansdepar-

tementet förvandlas till ett slags högsta lönedomstol, som på osäkra grunder faller sina utslag om måttliga eller omåttliga löneförändringar. Just på löneområdet är centralisering och specialisering särskilt farlig, både ur samhällsekonomet och organisationsfrihetens synpunkt. En sådan utveckling fördärvar det fria förhandlingsväsendet, som ju är en av de största tillgångarna i den svenska demokratin.

På sistone har gång på gång inträffat, att lönetvister, där offentliga organ varit parter, ha fått särskilt elakartad karaktär. Vi måste på detta område söka oss fram till en ordning, där tvisterna kunna bli avgjorda om möjligt utan öppen strid och utan irriterande långdragning. Det senaste exempel, som aktualiserar detta önskemål, är konflikten med sjukgymnasterna. Sedan utgången av år 1949 har det rått ett avtalslöst tillstånd för sjukgymnasterna. Den 24 mars 1950 avbröts förhandlingarna mellan parterna. Är det rimligt att en överenskommelse icke har kunnat nås sedan dess?

Mellan raderna i finansplanen kan man läsa en påtaglig fruktan för en ny devalveringsvåg i Europa. Erfarenheten har lärt oss hur nödvändig svensk rörelsefrihet i sådana situationer är. Jag frågar därför finansministern: Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att ge oss möjlighet att vid en ny devalveringskris gå vår egen väg, och hur stämna dessa planer med tanken på införande av exportavgifter? Med den sortens avgifter kan man knappast dirigera exporten. Det är inte exportavgifter på andra marknader man behöver för att öka vår dollarreserv. En sak är också säker: inte stå åtgärder av detta slag i god överensstämmelse med andan i våra internationella förpliktelser. De framkalla faran för motåtgärder från andra länder och minska vår exports konkurrenskraft, vilket snabbare än man tror kan ge kraftiga utslag.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Regeringen räknar själv med ytterst osäkra utsikter för vår export. Exportföretagen äro redan nu belastade med skatter och bördor i andra former, som gå löst på tusentals miljoner kronor. Exportnäringsarna, som ha att möta en känslig och lätttrölig utrikesmarknad, ha ett speciellt behov av att åtminstone ha trygghet här hemma. Denna främjas inte av plötsliga ingrepp eller pålagor i form av konjunkturskatter och avgifter. Exporten är för ögonblicket hönan som värper guldägg. Den slaktar man inte, även om det finns politiker, som sätta värde på en hönsstek särskilt inför de extra ansträngningar som den väntade valrörelsen kommer att medföra.

I oktober förra året fingo trävaruexportörerna löfte om att förändringar i prisutjämningsavgifterna för deras exportvaror skulle ske först efter samråd med dem. Någon kallelse till sådant samråd har enligt uppgifter i tidningspressen därefter icke avhörts. Den 1 januari 1952 kl. 00.00 infördes så prisutjämningsavgifter, väl att märka utan övergångsbestämmelser. Den 4 januari på eftermiddagen fanns kungörelsen inte att få. Resultatet blev allmän förvirring och att exportörerna ålades att betala en avgift, som i regel icke torde kunna uttagas av den utländske köparen. Detta är en retroaktiv beskattning och ingenting annat. Den är icke förenlig med bevillningsutskottets principiella uttalande från år 1945, att avgifter icke skola kunna uttagas med retroaktiv verkan. Inte heller är den förenlig med rättssäkerhetens principer. En enda exportör skulle på en enda last ha förlorat 18 000 kronor. Han lyckades emellertid komma ifrån sin retroaktiva skatt — genom 36 ilsamtal med olika myndigheter i Stockholm — därför att över hälften av hans fartyg var lastat när klockan slog 12 på natten. Men hur går det för alla de andra?

Hur går det över huvud taget för de allt fler medborgare, som kollidera med

licenssamhället, för de branscher eller enskilda som bli alltmer beroende av tillstånd, regleringar och reglementeringar för sin gärning och utkomst? Vi hade nyligen ett uppmärksammat skattefall, där för frågans bedömande fullkomligt ovidkommande omständigheter utnyttjades för att styrka att staten alltid har rätt. Det dyker ständigt upp nya fall som exempel på att den enskildes rätt sitter allt trängre. Man finner ett dispensförfarande för att nödtorftigt laga de värsta revorna, men nåd och dispens äro en dålig ersättning för lag och rätt. Allmänna opinionen vakar, säger man, tyvärr dock med en betydande överdrift. Allmänna opinionen håller på att tröttna. Det växer fram i allt vidare kretsar en resignationens anda — en vana att rycka på axlarna åt orätt som inte rör just mig själv.

Jag beskyller ingen för att medvetet främja denna utveckling mot tilltagande rättsosäkerhet. Den är i allt väsentligt ett resultat av den statliga maktkoncentrationen inom samhället. Ersätter man regler som gälla lika för alla med speciella tillstånd för var och en, omöjliggör man en rättsordning i vedertagen bemärkelse. Vi få välja mellan rättssamhälle och regleringssamhälle.

Begrepp som rättsordning och rättsamhälle ha hittills huvudsakligen nyttjats i högtidstal och akademiska diskussioner. Dock är det i grunden fråga om praktiska och vardagliga spörsmål i alldeles särskild grad. Det rör sig om trygghet mot övergrepp och godtycke från det allmänna i arbetet, i ägandet, i det dagliga livet. Det rör sig om garantier för att den som *har* rätt också *får* rätt — även mot den allsmäktiga staten. Från s. k. vetenskaplig synpunkt kan det kanske bestridas, att var människa har ett eget område av rättigheter, som inte ens den mest maktmedvetna stat får kränka. Men det kan inte bestridas från praktisk och mänsklig synpunkt. Vi ha rätt att vara och bli ägare av en bit jord utan att begära

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nådigt tillstånd, att bygga oss ett hem, att sätta i gång och bygga ut ett företag, att behålla vad vi själva sparat ihop utan att behöva gå i ständigt ångslan för fortskridande penningvärdeförsämring. Vi ha rätt till trygghet mot statliga anspråk i efterhand, sedan vi erlagt våra lagstadgade tributer till stat och kommun. Dessa rättigheter äro lika elementära och lika samhällsnödvändiga som de, om vilka man sluter högtidliga internationella traktater.

Frihet och rättssäkerhet betinga varandra ömsesidigt. Vad vi nu måste göra, det är att medvetet planera för att vidga den medborgerliga friheten. Endast härigenom, det är min bestämda övertygelse, kunna vi skapa en hållfast garanti för rättsordningens bestånd och vidare utveckling.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! För min del brukar jag aldrig diskutera mina motståndares personliga kvalifikationer. Det blir emellertid såvitt jag förstår alltmer en vana från herr Ohlins sida. Jag skall med kammarens tillåtelse säga några ord om detta.

I dag fick jag t. ex. höra att jag är en person med vissa autokratiska tendenser. Detta betyder alltså, att jag har en stor lust att bestämma ensam och väl också får det. Det skulle väl också betyda, att jag är väldigt svår att förhandla med och att göra överenskommelser med. Nu skulle jag vilja råda herr Ohlin, som är så glad i alla slags undersökningar, att försöka få en undersökning till stånd rörande folks uppfattning om möjligheterna att förhandla sig till resultat med herr Ohlin eller med mig. Det kan hända, att den undersökningen skulle ge ett mycket överraskande resultat för herr Ohlin.

Herr Ohlin gjorde ett nyårsuttalande till den svenska pressen, i vilket han förklarade att jag brukar säga, att jag är en kraftkarl. Det har jag aldrig sagt.

Det är egentligen bara vissa borgerliga tidningar som brukar säga detta, och jag trivs inte med det uttrycket. Men varför skall herr Ohlin nu komma med ett sådant uttalande? Uttalandet upprepas ju sedan gång på gång av de välsinnade tidningarna, tills det verkar vara sanning att jag brukar säga, att jag är en kraftkarl. Ett annat exempel är att herr Ohlin i dag sade, att vi i regeringen äro dilettanter. Han syftade då på det handelspolitiska området. Jag skall inte säga någonting om detta. Men herr Ohlin har här tillåtit sig, vilket är både hans rättighet och skyldighet, att kritisera det sätt, på vilket jag gjort upp budgeten. Nu har jag i en eller annan egenskap varit med om att göra upp budgeten till 22 riksdagar. Herr Ohlin har visst varit med en gång. Man kan naturligtvis fänka sig, att någon skulle fråga, vem av oss två som verkligen är dilettant på *detta* område. Det är farligt, herr Ohlin, att fortsätta med den här taktiken. Jag skulle bara i all vänlighet vilja säga: Försök att låta bli detta, ty det är rätt meningslöst.

Herr Ohlin har en metod som består däri att hur många gånger man i denna kammare än diskuterat en sak, så kommer han alltid tillbaka till den och upprepar i stort sett alldeles detsamma som han har sagt många gånger förr. Herr Ohlin yttrade här i dag någonting om ett idisslande om och om igen av osmältbara ting. Jag undrar, om inte detta ständiga idisslande av vad folkpartiet kan anklaga regeringen för, herr Ohlins egna hugskott och folkpartiets stora förutseende just är ett sådant idisslande av osmältbara ting eller om det är någonting annat. Ja, att det är någonting annat förstår jag. Det är en propagandametod att upprepa saker och ting om och om igen, även om de äro vederlagda. Jag skall för min del inte tillämpa den metoden. Det ger mig också anledning att låta bli att beröra åtskilligt av vad herr Ohlin yttrat här i dag. Jag har nämligen gjort mina invänd-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ningar flera gånger tidigare och det är ingen mening att försöka upprepa dem igen. Jag vill emellertid ta ett enda exempel: den våldsamma prisstegringen i Sverige, en prisstegring utan motstycke i världen eller hur det nu var herr Ohlin uttryckte sig. Både herr Ohlin och jag äro ju emot sådana här internationella jämförelser, men vi komma ändå in på dem gång på gång. Om vi nu åter skola göra en sådan här jämförelse så är det sant, att om man tar år 1951, så är prisstegringen i Sverige större än i de flesta andra europeiska länder. Men vad säger detta? Det säger helt enkelt ingenting, om man inte tänker på vad som skett förut.

År 1949 inträffade först en devalvering, i vilken åtskilliga europeiska länder deltog mer eller mindre. I de flesta deltagande länderna föranledde devalveringen ögonblickliga prisstegringar. Vid midsommartiden 1950 följde sedan krigsutbrottet i Korea. På detta krigsutbrott följde ögonblickligen nya prisstegringar i de flesta länder. I Sverige höllo vi emellertid levnadskostnaderna konstanta över 1949 och ända in på sista kvartalet 1950. En hederlig människa måste säga, att vår prisstegring här i Sverige inte skall jämföras med andra länders prisstegringar med endast år 1951 som bakgrund. Man måste åtminstone gå tillbaka till devalveringen. Gör man detta finner man, enligt en tabell som finns i konjunkturinstitutets höstrapport på sid. 8, att Sverige befinner sig i mitten på listan över europeiska länder. Det finns lika många länder, för vilka priserna stigit mer, som det finns länder, där priserna stigit mindre.

Jag vill här bara säga att jag tycker, att den medvetna naivism, som herr Ohlin gör sig skyldig till, egentligen är en kränkning av kammarledamöternas omdömesförmåga.

Jag skall inte längre tala med herr Ohlin om det förflutna. Jag skall kanske istället säga ett ord till herr Hjalmarson.

Jag fäste mig vid att herr Hjalmarson påstod, att min politik bestod i ett krav på att reglera och dirigera hela landets ekonomi. Detta påstående vill jag betrakta som en karikatyr av verkligheten. Jag har inte så högt stigande planer, herr Hjalmarson, och det har inte heller det parti, som jag representerar. Men hur stämmer nu det patos, med vilket herr Hjalmarson framförde denna uppfattning om vår politik, med det samtidiga och naturliga kravet på att staten skall tillgripa åtgärder för att skydda penningvärdet? Detta kan omöjligen ske med mindre än att staten i vissa avseenden försöker dirigera hela landets ekonomi. Vilka metoder vi än använda — vare sig de äro generella eller speciella — måste resultatet ändå bli detsamma. Som ett belägg för sin uppfattning — skulle jag kunna tänka mig — tog herr Hjalmarson nationalbudgeten, som han ville framställa såsom ett instrument för ett försök till en storartad dirigering. Han presterade sedan en kritik av nationalbudgeten, som ledde till att nationalbudgeten praktiskt taget skulle vara utan betydelse.

Är detta ändå inte att gå för långt? När man försöker påstå, att nationalbudgeten alltid slår fel, då får man ta den uppgiften med en nypa salt. Man kan säga att nationalbudgetens bedömning av kvantiteterna aldrig slår rätt. Det skulle vara att begära för mycket om man sade, att den mänskliga förmågan att profetera skulle vara så stark, att man alltid skulle finna det rätta beträffande kvantiteterna. Jag skulle vilja säga att nationalbudgeten i all sin ofullkomlighet i alla fall alltid förutsäger tendensen, och det är väl ändå ett ganska gott stöd för vår bedömning att vi ha ett instrument, som kan påvisa de troliga tendenserna.

Om vi nu t. ex. taga förra året, så kunde man vid förra årsskiftet ganska klart förutsäga, att vi skulle få en stark stegring av priser och löner inom landet. Beräkningen inom nationalbudget-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

delegationen tydde vidare på en tillfredsställande produktionsökning. Dessutom ansåg man att våra exportpriser skulle stiga mer än importpriserna. Detta innebar, att landet kunde väntas tjäna på utvecklingen inom utrikeshandeln under år 1951; det kunde beräknas att vi skulle få in mera utländska valutor än tidigare och att vi inte behövde ängslas för en stigande import. Över huvud taget pekade uppskattningarna i fjol på att landets tillgångar skulle växa rätt betydligt. Ökningen skulle dock endast i mindre utsträckning gå till höjd konsumtion. Mycket talade för att det skulle bli en vikande konjunktur på konsumtionsområdet och för de produktionsbranscher, som äro direkt inriktade på konsumtionsvaror, sida vid sida med ett uppdrivet vinstläge i exportindustrierna. Man ansåg sig därför vid förra årsskiftet kunna förutsäga en splittrad eller delad konjunktur.

För min del skulle jag vilja säga att erfarenheten visat, att de tendenser som där förutsades slog in — låt vara att utvecklingen blev våldsammare än vad man hade trott inom nationalbudgetdelegationen. Jag skulle därför vilja understryka, att det inte är rättvist att på detta sätt utan vidare utdöma nationalbudgeten såsom ett instrument för den ekonomiska politiken.

Härefter ber jag att få gå över till att tala litet om det, som egentligen är dagens överläggningsämne, nämligen den ekonomiska politiken under den närmaste framtiden och den budget, som nu lagts fram inför riksdagen. Om man skall kunna ha en uppfattning om inriktningen av den ekonomiska politiken och om man skall kunna bedöma budgetens sannolika utfall, då måste man också göra en bedömning av konjunkturutsikterna. Man kan säga att detta är omöjligt, att det inte tjänar någonting till med en sådan bedömning. Vi måste dock i alla fall göra en sådan bedömning och taga en stånd-

punkt, annars är det omöjligt att över huvud taget komma fram till några riktlinjer för den ekonomiska politiken eller en grund för budgeten. Det är visst och sant att konjunkturutsikterna i dag te sig mycket ovissa. Vi ha många alternativ att välja på. De väsentligaste av dessa äro: Kommer den utrikespolitiska oron i världen att öka ytterligare? Komma rustningsansträngningarna att ytterligare forceras? Skulle detta inträffa, då kan det väl inte undgås att det kommer att gå en våg av inflations-tendenser fram över världen igen. Det finns vissa tecken, som tyda på något sådant. Vi kunna ju inte undgå att se, att president Trumans budskap till kongressen andas en fruktan för just en sådan utveckling. Det kan emellertid mycket väl hända att det går alldeles tvärtom, att det blir en utrikespolitisk avspänning, att man lugnar sig beträffande rustningarna och att det därför kommer att bli slut på varuknappheten på åtskilliga områden samt att det kanske blir prisfall och depressiva tendenser. Detta kan också tänkas. Vi ha dock faktiskt ingen som helst visshet om hur verkligheten kommer att gestalta sig. Vilja vi då välja en linje, vilket vore då naturligare än att vi säga: I dag är läget så och så. Vi märka att det finns vissa tendenser åt olika håll, tendenser som kunna tänkas komma att utvecklas under det kommande året. Vi välja sålunda detta alternativ. Det är just detta vi gjort i den finansplan, som presenterats för riksdagen i samband med den nu framlagda budgeten.

Denna konjunkturbedömning går ut på att det kommer att bli en ganska splittrad konjunktur i Europa. Det kommer att vara en ganska stark efterfrågan på strategiska varor. Det kommer att bli en avmattning på konsumtionsområdet, inte minst tack vare den ökade liberaliseringen av handeln. Med all sannolikhet kommer det att bli en god sysselsättning. Några lokala svårigheter komma att uppstå, som

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

dock inte bli svåra att övervinna. Det blir säkert ingen strukturell arbetslöshet. Det kan även bli vissa exportsvårigheter för somliga delar av vår industri, och med all sannolikhet kommer avmattningen på konsumtionsområdet också att avspegla sig i en produktionsavmattning. Jag tror att vi få utgå ifrån detta, och det ha vi även gjort. Vi få naturligtvis också taga hänsyn till att det kan bli ändringar, och vi måste vara beredda att ingripa om så skulle bli fallet.

Tack vare de reserver, som skapades under förra året — den starkt ökade valutareserven och de ökade lagertillgångarna — te sig utsikterna för vår del inte på något sätt avskräckande under nästa år utan i stället relativt gynnsamma. Vi ha ett stort frågetecken: Hur kommer inkomstbildningen att bli under nästa år? De allra flesta äro ju medvetna om att tendenserna vid de avtalsförhandlingar, som nu pågå och som komma att sättas i gång, komma att betyda mycket för utvecklingen under nästa år.

Herr Ohlin yttrade här, att regeringen förhandlat med de fackliga organisationerna och med de politiska partierna och att dessa förhandlingar misslyckats. Jag vet inte om jag skall skriva under detta påstående. Vi skola dock komma ihåg att vi varit överens om att arbetsmarknaden i detta land skall vara fri. Vi ha diskuterat och lagt fram våra olika synpunkter, vi ha gjort utredningar, som delgivits alla och vi ha kommit överens om en gemensam utgångspunkt för förhandlingarna. Såvitt jag förstår har denna utgångspunkt icke omfattats endast av regeringen och löntagarsidan utan även av arbetsgiversidan. Den gemensamma utgångspunkten är, att det kan vara rimligt att löntagarna för detta år få en kompensation för den eftersläpning, som skedde förra året, och en rimlig del av produktivitetstegringen. Jag tycker det är ganska bra att man kom-

mit fram till en sådan gemensam utgångspunkt för diskussionen. Det är klart, att det sedan föreligger delade meningar mellan arbetsgivare och löntagare om vad man skall mena med denna utgångspunkt, hur stor eftersläpningen är, hur stor del av produktivitetstökningen, som löntagarna skola ha, och det är ju detta man förhandlar om.

Det har ifrån regeringens sida lagts fram ett material som, så långt det är möjligt, försöker belysa de resurser, som stå till vårt förfogande under nästa år. Nu tillkommer det parterna på arbetsmarknaden att draga sina slutsatser, och vi kunna för vår del bara hoppas, att dessa slutsatser skola bli sådana, att det blir möjligt för oss att upprätthålla en stabil samhällsekonomi. Så mycket tror jag vi kunna säga, att om lönehöjningarna bli måttliga, kommer det att finnas stora förutsättningar för oss att upprätthålla stabilitet i ekonomin. Att vi skulle kunna upprätthålla denna stabilitet på det sättet, att priserna icke komma att röra sig, är ju omöjligt. Det är klart, att det kommer att bli prisstegringar. Det kan också hända, att det kommer att bli prissänkningar. Det veta vi emellertid mindre om nu.

Men trots att läget på detta sätt är gynnsamt, få vi väl ändå fortsätta den politik vi förut ha fört, nämligen att hålla ögonen på lusten att investera och på vinsterna, ty det är den andra sidan av saken. Nu tror jag för min del, att investeringsavgifterna komma att bli ett gott komplement till byggnadsregleringen. Jag vill också säga, att de förhandlingar, som f. n. bedrivs mellan å ena sidan riksbanken och å andra sidan kreditinstituten, förefalla att leda till det resultatet, att en icke ringa del av affärsbankernas likvida medel komma att bindas för vissa tidsperioder framåt. Om det sker, ja, då har man också i stort sett skurit av möjligheterna för en finansiering kre-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ditvägen av en plötsligt uppflammande spekulation, t. ex. i form av en forcerad import, och jag tror att vi ha kommit ett gott steg på vägen mot att få en stram penningmarknad, som vi eftersträva.

Denna politik för begränsning av investeringarna har ju inte funnit nåd i oppositionens ögon. Den vill ju någonting mera, och vad man vill är, att man skall låta räntan stiga. Det ha vi diskuterat utförligt för ett par månader sedan, och det har inte kommit något nytt till. Herr Ohlin talade med stor iver och stort patos om denna politik, och det kan man ju förstå. Han har ju varit en Saulus, som för inte så lång tid sedan blev omvänd till Paulus, och det kan väl i någon mån motivera den iver, som han numera visar på denna front.

När det gäller att hålla ögonen på vinsterna, så får jag säga att våra avtal med skogsindustrierna om prisutjämningsavgifter äro ett mycket verksamt medel. De komma ju under detta år, under förutsättning att det inte blir några stora prisfall, att leda till att mycket betydande belopp komma att steriliseras. Jag tror inte att det i dag är någon som träder fram här och säger, att den sterilisering av prisutjämningsavgifterna, som avsågs förra året, har misslyckats. Den har programenligt genomförts både formellt och reellt.

Dessa prisutjämningsavgifter understödjas av insättningarna på spärrkonto av en del av skogsinkomsterna, och det är också meningen att de skola understödjas av den konjunkturskatt, på vilken det nu arbetas. Det kan inte vara någon mening för mig att här i dag ta upp frågan om hur denna skatt skall se ut, om den skall bli retroaktiv eller ej. Det enda jag skulle vilja säga till herr Ohlin är detta, att när herr Ohlin tror sig kunna finna ett argument för att slippa retroaktiviteten i regeringens löften till skogsindustrierna i samband med avtalen om prisut-

jämningsavgifter, så tror jag att herr Ohlin har gjort en felspekulation. Det är nämligen inte alls så klart vad dessa utfästelser kunna innebära. Vad som i detta avseende kan vara avtalat mellan regeringen och industrien är en sak som vi hålla på att närmare utreda. Men jag skulle för min del vilja säga, att om det finns några utfästelser av betydelse, så hänföra de sig mera till 1952 års inkomster än till 1951 års inkomster. Skall herr Ohlin använda det argumentet tror jag därför att det blir lämpligt att han bestämmer sig för att konjunkturskatten skall träffa först 1953 års inkomster, och det kanske står i stil med vad herr Ohlin i verkligheten skulle önska.

Jag vet inte om det är någon som tror och vill urgera, att inte tillgången på sparmedel för mötande av investeringsbehovet ökas genom budgetens överbalansering och att vi ha ett medel där att öka jämvikten i samhällsekonomin. Den framlagda budgeten tillmötesgår detta krav i någon mån, men jag måste säga, att det är icke i lika stor utsträckning som det var ens i den riksstat, som riksdagen fastställde i slutet av förra vårriksdagen. Det skall inte på något sätt jämföras med det verkliga utfallet av 1951/52 års budget. Jag återkommer till detta litet längre fram.

Jag skulle här bara vilja tillfoga, att om man försöker konkretisera den betydelse, som steriliseringen av vinstmedlen och budgetens överbalansering ha, så låt oss då bara observera, att under 1951 har det skett en sådan sterilisering till ett belopp av minst 500 miljoner kronor och en överbalansering av ungefär samma storleksordning. Var och en, som vill vara ärlig får nog säga, att vår penningmarknad skulle vara väsentligt mindre stram än vad den i verkligheten är i dag, om icke dessa båda åtgärder hade blivit vidtagna. Om konjunkturen blir något så när bestående för det kommande året

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

— jag menar inte budgetåret utan det kalenderår vi nu äro inne i — så komma dessa belopp var för sig att stiga till minst de dubbla beloppen.

Nu är det ju så, att frågan om de inkomster, som komma att inflyta under budgetåret 1952/53, är beroende av efter vilken konjunkturuppskattning vi gå. Det har inte varit någon här i dag som har sagt, att statens inkomster äro felaktigt beräknade. De äro beräknade efter den konjunkturbedömning, som jag förut har pekat på, och följer man den framkommer det resultat, som vi nu här ha påvisat. Men vi få ha klart för oss, att det beror sedan på utvecklingen, om dessa beräkningar komma att hålla streck eller ej. Blir det en inflationistisk utveckling, blir det en starkare stegring av inkomster och priser än vad som nu är förutsatt, kommer det att bli större statsinkomster. Komma däremot depressiva tendenser att slå igenom, kommer det att bli lägre statsinkomster — det skall man ha klart för sig. Därför kunna dessa beräkningar givetvis endast vara riktiga, om de förutsättning- ar slå in, varpå de bygga.

Nu har här från herr Ohlins sida förts ett mycket stort resonemang om tidigare budgetutfall. Han har hänvisat till den skattediskussion vi hade på våren 1950 och pekat på att jag då hade den uppfattningen, att utfallet av budgeten skulle bli väsentligt sämre än vad det blev. Nu har herr Ohlin själv medgivit, att en väsentlig orsak till detta var, att Koreakriget bröt ut, att människornas inkomster stego och att skatteunderlaget steg. Om herr Ohlin, som sedan förde ett så vidlyftigt resonemang om kommunmedlen i statskassan, hade tagit dem med i beräkningen, hade han kanske fått full täckning för den ändring, som inträdde. Men jag försäkrar herr Ohlin, att jag förutsåg icke i slutet av vårriksdagen 1950, att det skulle bli krig i Korea. Det gjorde jag inte, det måste jag till min skam säga. Om

herr Ohlin där hade en större profetisk förmåga än jag, är det bra.

På samma sätt kan man naturligtvis göra sig litet glad över att det budgetår som nu löper kommer att ge ett överskott, som är betydligt större än vad vi någonsin tänkte oss. Det beror på två ting: Koreakrigets verkningar, som vi börjat se då budgeten fastställdes, men framför allt den stora höjning av löner och andra inkomster och priser, som inträffade under fortsättningen av år 1951 och som vi vid riksstatsens fastställande ju inte hade någon egentlig uppfattning om. Jag för min del skäms inte på något vis att medge, att vi räknade fel, att jag räknade fel. Jag vill bara säga, att jag tror inte det stod i mänsklig förmåga att komma till ett annat resultat då.

Så ett par ord om den där sammanblandningen av kassor. Herr Ohlin använder då verkligen uttryck! Att han inte polisanmäler mig för att jag sammanblandar kassorna! Nu är ju saken den, att när uppbördsreformen genomfördes — och det är ju inte så många år sedan — förutsåg man, att just detta skulle komma att inträffa, att staten under vissa år skulle få in mera kommunpengar än vad staten enligt systemet skulle komma att betala ut och att under motsatta omständigheter staten skulle komma att betala ut mera pengar än vad staten fick in. Det sattes aldrig i fråga att icke dessa pengar skulle påverka statens budget. Om statens inbetalningar blevo mindre än inkomsterna, räknades det med att pengarna skulle gå till statskassan, och om det motsatta inträffade, fick staten bereda sig inkomster för att kunna betala ut pengarna. Den ordning som här följs är alltså inte någon uppfinning av mig eller någon föregående finansminister utan är ett resultat av de beslut som riksdagen har fattat. Jag har bara gjort upp en budget efter de grunderna. Om herr Ohlin är missnöjd med

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

det — jag vill inte säga att det inte finns anledning att vara missnöjd — får han väl komma med ett av sina många krav på ny undersökning, och så få vi väl tänka på saken. Faktiskt har jag många gånger funderat över om den nuvarande ordningen är så riktig.

Nu kan herr Ohlin försöka säga, att detta skall visas i budgetupställningarna. Ja, men då få vi lägga om hela budgettabulaturen. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att det på sidan 17 i finansplanen noggrant har redovisats hur kommunmedlen ingå i budgeten, och därför behöver inte någon som studerar finansplanen sväva i ovisshet om hur det hänger ihop.

Låt mig nu komma tillbaka till vad jag förut sade. Vi ha gått ut från en viss konjunkturbedömning, och på grundval av den ha vi kommit fram till en viss inkomstberäkning. Från dessa inkomster ha vi dragit de utgifter vilkas belopp kunnat något så när fastställas vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande till riksdagen. På så sätt ha vi fått ett överskott, formellt på 1 050 miljoner och reellt på 950 miljoner kronor.

Nu kan man naturligtvis säga, att våra utgifter ha blivit för högt beräknade. Det är just inte någon mer än herr Hjalmarson som varit inne på det. Herr Hjalmarson deklarerade i högstämda ordalag högerns vilja att minska de statliga utgifterna, och det är gott och väl. Det ha vi hört många gånger. Jag har varit nödsakad att vid åtskilliga tillfällen säga, att resultatet av deklARATIONERNA har blivit viel Geschrei und wenig Wolle, men nu blir det kanske bättre. När jag sist såg talarlistan med dess 40 namn, noterade jag att elva högerledamöter efter herr Hjalmarson komma att yttra sig. Det skall bli intressant att när debatten är över summera de förslag till nedpressning av statsutgifterna som högerledamöterna på det sättet ha mönstrat inför kamma-

ren, ty en så väsentlig punkt i högerns program skall väl inte falla bort i högerns inlägg i remissdebatten. Jag är för gammal i detta game för att tro att det blir så förfärligt mycket av den saken.

Vi få väl nu gå ut från att vi förefalla vara eniga om följande. Vi ha ett formellt budgetöverskott på 1 050 miljoner kronor — jag har ingenting emot att vi gå ut från det formella överskottet — men vi veta att alla utgifterna inte äro redovisade. Det finns utgifter som inte ha kunnat redovisas, och bland dem gäller den största posten löneförhöjningar åt de statsanställda och de konsekvenser i fråga om pensionsförstärkningar till de statsanställda som därav följa. I dag veta vi inte hur stort det beloppet blir. Det kan bli 200 miljoner, det kan bli det dubbla. Jag vill inte gissa, men jag skulle vilja föreslå herr Ohlin att fråga herr Nihlfors, som ju har en ställning i löntagarorganisationerna, och jag skulle vilja be herr Hjalmarson att fråga herr Kyling, vad dessa löntagarrepresentanter ha för föreställning om de löneförhöjningar, räknade i procent, som de statsanställda kunna få. Då får väl herr Ohlin fram ett procenttal, och herr Hjalmarson får också ett procenttal. Tag då och multiplicera det talet med 31 miljoner, som är kostnaden för en procents stegring av de statsanställdas löner och därav föranledda pensionsförstärkningar. Drag sedan den uppkomna produkten från de 1 050 miljonerna. Drag sedan därifrån ett lämpligt belopp för de jordbruks-subventioner som vi äro överens om. Då kanske herrarna finna att det budgetöverskott som blir kvar är mycket, mycket mindre. Det är ett faktum som man inte kan komma ifrån. Det är därför fullkomligt felaktigt att ge svenska folket den föreställningen, att det här ligger 1 050 miljoner kronor på bordet som kunna användas för skattesänkning. Jag tror visst att det kommer att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

bli någonting kvar av budgetöverskottet, men jag vet inte hur stort det blir — där kan man gissa fel på 100 miljoner och mer.

Jag vill nu ställa den frågan: Är det budgetöverskott, som sålunda uppkommer, för stort? Det kommer såvitt jag förstår att röra sig om mellan fyra och sju procent av statens inkomster. Från oppositionspartiernas sida har man vid alla högtidliga tillfällen förklarat, att man i nuvarande ekonomiska läge är med på ett visst budgetöverskott. Äro fyra—sju procent av statsinkomsterna ett för stort budgetöverskott? Jag tycker absolut inte att det är för stort.

Nu vill oppositionen försöka få regeringen att redan i dag binda sig för ett genomförande av 1949 års skattekommittés förslag. Det skulle innebära att vi bunde oss för en minskning av statens inkomster på ungefär en halv miljard om året. Det är sant som herr Ohlin har sagt, att inte hela minskningen utan bara ungefär en tredjedel kommer att drabba nästa budgetår, men den kommer ju med hela sin styrka att falla på budgetåret därpå. Vad veta vi om statsfinansernas läge då? Det veta vi ingenting om, och jag skall inte försöka göra någon prognos, men säkert är, att om denna skattesänkning skulle med hela sin styrka genomföras under nästa budgetår, skulle det icke bli något budgetöverskott utan ett budgetunderskott. Om vi binda oss för denna skattesänkning, måste vi ju presumera att det skall bli en minst lika stark budget för 1953/54 som den budget för 1952/53 vilken nu ligger på kammarens bord.

Det är lika bekymmersamt att det budgetöverskott, som kommer att återstå sedan vi ha betalat de statsanställdas löner och pensioner och jordbruks-subventionerna, helt och hållet kommer att bestå av tillfälliga inkomster. Jag tycker visst att det är lika bra om budgetöverskottet består av tillfälliga inkomster som om det består av ordina-

rie inkomster, herr Ohlin. I det avseendet äro de tillfälliga inkomsterna precis lika verksamma som de ordinarie, men det är ju en sak för sig. Sådan som budgeten föreligger — det är ingen som har velat göra någon anmärkning mot denna sak — kommer det lilla budgetöverskottet att helt och hållet bestå av tillfälliga inkomster, d. v. s. inkomstbortfallet genom skattesänkningen skulle kompenseras av tillfälliga inkomster. Som jag flera gånger tidigare har sagt är det emellertid så att dessa tillfälliga inkomster härröra från skatter som vi ha infört för att dämpa överkonjunkturen, och det har hela tiden varit vår mening att dessa skatter skola avskaffas i samma takt som konjunkturen mattas, och det vill åtminstone jag stå vid.

Oppositionen kan kanske räkna med att det kommer andra tillfälliga inkomster i stället, och den kan säga, att det alltid blir någon råd, men jag tror inte att en regering kan se saken på ett så lättfärdigt sätt.

Herr Ohlin använde en bild som man skulle kunna säga hänförde sig till ökenlivets romantik. Det väsentligaste draget i den bilden var jag, ridande på en kamel genom en öken med oaser. Nu vill jag också teckna en bild, men jag kan inte vara lika poetisk utan tar en mera trivial bild. Jag tänker mig att det är en person som önskar att han skulle kunna köpa en liten fastighet. Han hör på den, och han får veta att det i betalningsvillkoren ingår att han skall göra en årlig kapitalamortering på 3 000 kronor, eftersom han inte kan skaffa alla pengarna kontant. Nu vet han att inkomsterna av hans ordinarie verksamhet, de inkomster som han kan vara något så när säker på att få, inte alls lämna något utrymme för en sådan avbetalning, då de redan äro bundna för andra ting som han inte kan komma ifrån. Han skulle kanske kunna göra den där avbetalningen i år, ty han har tillfälligtvis litet extra in-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

komster, men han vet att de inkomsterna falla bort, och han vet inte om han får några andra inkomster i stället.

Naturligtvis vet jag mycket väl, att det finns många personer, som ändå skulle göra denna affär. Men jag vill fråga: Kunna vi sköta statens affärer på ett lika spekulativt sätt? Jag anser för min del, att regeringen inte kan göra det.

Regeringen erkänner emellertid, att ett genomförande av 1949 års skattekommittés förslag skulle vara mycket nyttigt. Jag har där samma synpunkter som herr Ohlin, nämligen att det skulle vara skönt, om man kunde lösa sambeskattningsfrågan på detta sätt. Det skulle också vara en minst lika stor fördel, om man för det stora flertalet skattepliktiga kunde göra statsskatten proportionell och slippa att höra talas om marginalsatser i alla möjliga och omöjliga sammanhang.

Nu framför man från oppositionens sida som ett starkt argument, att man skulle ha en oerhörd nytta av om regeringen i god tid deklarerade en sådan skattesänkning, därför att detta skulle ha en gynnsam inverkan på de förda förhandlingarna. Ja, men vi kunde väl i alla fall inte gärna göra utfästelser i sådan riktning, förrän vi hade något förslag, så vi visste vad det rörde sig om. När det förslaget kom på bordet, frågade jag löntagarnas representanter, huruvida ett genomförande av förslaget i år skulle komma att få någon inverkan på årets avtalsrörelser. Jag fick då det beskedet, att det icke skulle få någon inverkan. Detta är ganska naturligt, eftersom skatteförändringen ju icke kommer att träda i kraft förrän den 1 januari 1953. Den träder alltså icke i kraft under det år, för vilket det nu föres avtalsförhandlingar. Ifrån regeringens sida vilja vi ha en så stor skattelättnad, som det ekonomiska läget medger, men vi äro icke beredda att i dag säga, att det kommer ett förslag om skattereformens genomförande till

nu pågående riksdag. Vi anse, att vi först behöva överväga frågan ytterligare och göra grundligare undersökningar. Vi måste ha klart för oss vilka möjligheter det finns för att genomföra skattereformen med bibehållande av sunda statsfinanser. Jag tror inte vi skola leka med den saken, ty sunda statsfinanser ha en ofantlig betydelse för våra möjligheter att bevara en ekonomisk stabilitet. Vi anse, att vi behöva den mycket bättre sikt över framtiden, som någon tids ytterligare uppskov skulle kunna ge oss. Jag vill emellertid deklarerera, att det är regeringens avsikt att fatta sitt beslut i så god tid att, om beslutet går i positiv riktning, det skall komma ett förslag till innevarande års vårriksdag. Vi vilja också pröva både hur stor den omedelbara skattesänkningen skulle kunna bli och på vad sätt reformens varaktighet skulle kunna tryggas. Jag har visserligen åtskilliga gånger fått höra, att det där sista inte skulle vara så viktigt, ty när det inte går längre, kunna vi ändra oss. Då glömmar man emellertid att denna fråga inte bara är ett enkelt fingrande på uttagsprocenten, utan det är en omläggning av skatteskalorna och mycket annat, som man inte kan hålla på att ändra i oupphörlighet.

På regeringssidan förstå vi mycket väl, att vilket beslut regeringen än fattar i denna fråga, komma vi att bli utsatta för angrepp från oppositionen. Vad som kommer att sägas om vi icke lägga fram något förslag alls, ha vi redan fått höra till leda. Det äro vi vana vid nu. Om vi komma med ett förslag, så äro vi också säkra på att från oppositionen få höra: »Jaså, vi presade ändå fram förslaget till slut!» Jag unnar gärna oppositionen nöjet att göra påståenden, som sakna grund i verkligheten. Men det är ett faktum att det bakom vårt handlande ligger något helt annat än rädslan för kritik. Vi ha den fasta förvisningen, att det vikti-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

gaste i dagens läge är att konsekvent fullfölja den strama ekonomiska politiken, för att därmed säkra ytterligare stabilitet i landets ekonomi framdeles. Det skulle vara mycket lästsinnigt att släppa efter på den saken, i samma ögonblick som det ser ut som om vi skulle ha utsikt till framgång.

Men vi underskatta å andra sidan inte betydelsen av ett minskat skatte-tryck. Den skärpning, som penningvärdets försämring härutinnan medfört, bör icke få låsas fast. Regeringen kommer att allvarligt söka utvägar för en skattereform snarast möjligt, men vi komma icke att göra det på bekostnad av statsfinansernas sundhet. Vi frukta ingalunda för folkets dom. Man har tidigare här i dag framhållit, att 1952 är ett valår, men vi frukta icke att gå till val, ty erfarenheterna visa att menige man sällan vägrar att ge sitt förtroende till den, som gör vad läget kräver, även om åtgärderna för ögonblicket icke te sig så särskilt populära.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! De ord, som jag begagnade för att kritisera nationalbudgeten, voro icke mina egna. De voro herr Skölds. Det är nämligen finansministern själv som förklarat, att underlaget för kalkylerna är synnerligen bräckligt. Herr Sköld yttrade nu, att socialdemokraterna inte alls göra anspråk på att kunna dirigera hela samhällsekonomin. Det var en mycket blygsam och försynt finansminister som här plötsligt framträdde. Jag erinrar mig emellertid, att det finns ett uttryck i arbetarrörelsens efterkrigsprogram, där det sågs att socialdemokratien och den socialdemokratiska ledningen göra anspråk på att i regeringsställning kunna leda den ekonomiska utvecklingen här i landet. Är detta ett krav, som man helt glömt bort?

Det var dock bara ett flyktigt ögonblick som herr Sköld befann sig i den

sinnesstämningen. Ögonblicket efteråt förklarade han, att vi för att skydda penningvärdet naturligtvis måste kräva metoder, som reglera hela landets ekonomi. Just det ja! När jag hörde herr Sköld fälla detta uttalande, undrar jag, om inte finansministern ändå har anledning säga till sig själv ungefär det samma som löjtnanten sade till sin brud, när de voro på väg upp till altaret för att vigas: »För sjutton, Amanda, håll takten!»

Den diskussion vi nu föra är just en diskussion om metoderna. Skola vi ha metoder, som reglera hela landets ekonomi, eller skola vi ha metoder, som gå ut ifrån att vi erkänna vår begränsning härutinnan och anpassa oss därefter? Det finns två vägar att gå. Den första är den socialistiska regleringsekonomiens väg med dess huvudpunkter: regleringar, kontroller och höga skatter. Tanken bakom den är, att den politiska ledningen har en bättre överblick än andra människor och att den därför kan åstadkomma större planmässighet i hushållningen. Detta har varit ett bärande motiv. Erkänner man nu, som finansministern gör, att man inte har några säkra prognoser, så har man ju dragit undan grunden för hela regleringsekonomien. Om inte den politiska maktutövningen är självändamål, varför fordrar man då omfattande statliga regleringar, när man är medveten om att man i själva verket inte alls har några säkra utgångspunkter för att bedöma framtiden — i varje fall inte bättre utgångspunkter än vad vi vanliga människor ha? Slutsatsen måste då bli, att de socialistiska metoderna äro olämpliga. Vi måste ha en helt annan metod, en metod som framför allt präglas av smidighet, rörlighet och anpassning.

Jag fick en stark känsla av att herr Sköld, trots alla reservationer, ändå har den uppfattningen att man medelst den reglerade ekonomien kan fixa allting. Men eftersom ingenting kan fixas med

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

hänsyn tagen till allting, går det ständigt på tok.

När man utgår från marknadshänsynen, börjar man däremot med att erkänna sin begränsning. Vad vi syfta till är att påverka de allmänekonomiska förutsättningarna, och medlen härför äro en naturlig prisbildning, en penningpolitik med rörlig ränta, lägre skatter, stimulans åt sparandet och, inte minst, fria avtalsförhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Sådana avtalsförhandlingar äro icke möjliga att bedriva inom ramen för den politik, som herr Sköld förordar.

Företrädarna för regleringsekonomin tro på sina planer, men de tro mycket litet på människorna. Med oss är det precis tvärt om. Vi äro övertygade om att man kan påverka de allmänekonomiska betingelserna på sådant sätt, att man mobiliserar de många människornas frivilliga insatser för att skapa ett vettigt ekonomiskt resultat. Vi äro också övertygade om att, i ett land med de goda ekonomiska resurser vi ha, dessa fria ekonomiska metoder lämpa sig betydligt bättre än den socialistiska regleringsekonomin.

Herr talman! Till sist också några ord om vad herr Sköld anförde beträffande möjligheterna att nu införa en skattesänkning. Man måste beundra den uppfinningsrikedom, som regeringen mobiliserar, när det gäller att hitta på betänkligheter mot beslut om en skattesänkning. Herr Sköld tornade upp de framtida svårigheterna härför på varandra. Allt annat kan man planera för, menade herr Sköld, men att planera för utrymme åt skattelättnader är omöjligt. Men låt oss se saken ur en annan synpunkt — och därmed är jag inne på vad herr Sköld sade om möjligheterna att spara, när det gäller statens utgifter. Finansministern vet precis lika bra som jag, att förutsättningen för ett sådant sparande är, att regeringen tar ledningen. Men hur är det i verkligheten? I andra sammanhang brukar

ju socialdemokratien beteckna den väldiga ansvällningen inom vissa delar av statsförvaltningen som en stor politisk merit för partiet. I Morgon-Tidningens kommentarer till statsverkspropositionen noterar man, att mot det belopp som nationalinkomsten uppgick till i början på 1930-talet, 8 miljarder kronor, nu stå 40 miljarder kronor, d. v. s. en summa som är fem gånger större. Låt mig för resten citera:

»Ett allmänt drag i utvecklingen — här avses då närmast demokratiska jämförelseobjekt — är att den statliga och offentliga verksamheten expanderar i vida snabbare takt än samhällsekonomin som helhet. Noterar man, med all reservation mot siffrornas jämförbarhet, att mot en beräknad nationalinkomst i början av 1930-talet på 8 miljarder står nu en bruttonationalprodukt på 40 miljarder, blir den senare siffran fem gånger den förra. Ser man samtidigt på statens budget, var slutsummorna de första åren av 1930-talet 700 å 800 miljoner, nu 7 000 å 8 000 miljoner. För hela samhällsekonomin en femfaldigad, för statens budget en tiofaldigad siffra.»

Allt detta har regeringen kunnat åstadkomma, men att lägga grunden för skattesänkningar skulle den inte kunna göra!

Nog finns det, herr talman, möjligheter att planera och skapa utrymme för skattelättnader, bara den goda viljan finns hos regeringen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! 1950 påstod finansministern, att det var bevisat att budgeten skulle bli underbalanserad, om man sänkte skatten med 150 miljoner kronor. Nu redovisar herr Sköld ett överskott på 1 000 miljoner kronor och säger, att han inte förutsåg Koreakriget. Men herr finans-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ministern vill väl ändå inte på allvar göra gällande att uppkomsten av hela detta överskott beror på Koreakriget? Jag har påpekat, att den höjda inkomstnivån endast till en del tagit sig uttryck i resultaten för detta budgetår.

Jag skulle vilja ge finansministern ett råd — eller kanske jag i stället skall ge det åt statsministern: Välj in Koreakriget som hedersledamot i det socialdemokratiska partiet, ty det tycks vara ett argument, som alltid kan tillgripas, när det visar sig att man kommit med påståenden, som äro i väsentlig mån vilseledande.

Den omständigheten att kommunmedlen icke redovisas i staten såsom en skuld, när man ger en bild av budgetöverskottet, försöker finansministern motivera med att då skulle man få lägga om bokföringen och allt möjligt sådant.

Men, herr finansminister, det behövs inte mer än några rader i kommentarerna till budgeten för att klargöra att staten detta år tagit in 500 miljoner mer än man betalat ut. Nu säger ju finansministern, att detta finns redovisat på s. 17. Det finns det inte. Det är fullkomligt felaktigt att slunga ut detta påstående. Som jag redan nämnt i mitt anförande finns det där påpekat, att statens utbetalningar till kommunerna äro i stigande. Men då man inte samtidigt talar om *hur mycket man tar in* av kommunala medel under samma period är det alldeles omöjligt att därav förstå, att staten under denna budgetperiod sätter sig i skuld till kommunerna med 500 miljoner och nästa budgetår med 250 miljoner. Uppställningen blir alltså på grund av denna underlåtenhet alldeles vilseledande. Om jag får använda finansministerns uttrycksätt vill jag om påståendet att detta är redovisat på s. 17 i budgeten säga, att det är för kammarens ledamöter, som mycket bra kunna läsa vad som står där, kränkande för deras omdömesförmåga.

Beträffande prisstegringen säger finansministern, att vi skola gå tillbaka till tiden *före* devalveringen, och i så fall visar det sig att av länderna i Paristabellen befinner sig Sverige i mitten, och det tycker han är ganska bra. Jag hänvisar till att jag nämnde i mitt anförande, att vi avskaffat subventioner, som väl kunde beräknas inverka till omkring två procent, och därmed anser jag mig ha täckt mig mot finansministerns kritik. Men hans yttrande är i alla fall ett framsteg. I höstas sade finansministern, att det var bara fem länder här i Europa, som hade mindre prisstegring än Sverige, men nu har han ändrat sig. Kanske jag får påpeka, att om man tar dessa OEEC-länder så blir det, såvitt jag kan se, sex, möjligen sju, som ha större prisstegring än Sverige, medan de andra av de nitton länderna ha mindre prisstegringar än vi under den period, som finansministern säger är den riktiga. Vilka är det, som ha en större? Jo, Island, Österrike, Frankrike, Nederländerna, Norge och Danmark. Här ha vi en finansminister i ett land, som inte deltog i kriget, vilken konstaterar, att vi fått tjugofem procents prisstegring på två år. Han finner allt ganska gott, när han kan konstatera, att sex av kriget hårt drabbade länder, av vilka ett ännu är ockuperat, haft större prisstegring än vi. Nog är denna förnöjsamhet från finansministerns sida rent otrolig. Men, herr finansminister, det går inte att med hänsyn till dessa siffror och på det oriktiga sätt som skedde lägga in ett indignerat tonfall. Siffrorna tala för sig själva. Den falska indignationen hindrar inte, att resultaten med hänsyn till våra förutsättningar här i Sverige äro mycket otillfredsställande.

Får jag nu bara säga några ord om budgeten 1951/52 — jag får återkomma till den i ett senare anförande. Jag konstaterar då bara, att finansministern missförstått mig alldeles när jag talade om hans ritt på kamelerna i öknen. Jag

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tänkte inte alls på någon ökenromantik. Herr Sköld är ingen romantisk shejk i alla fall, vilka egenskaper han än må ha. Nej, det var en enklare bild, nämligen den att finansministern ville leda oss förbi de möjligheter till statliga skattesänkningar, som jag ansåg mig ha påvisat finnas. Mannen som köpte en fastighet eller lät bli tyckte finansministern var en bra bild. Med den finanspolitik och penningpolitik som föres här i landet skulle denne man göra mycket klokt om han köpte fastigheten på skuld, ty realvärdet stiger, och skulderna gå ned.

Beträffande skattesänkningen till sist var det intressant att höra finansministern säga: »Jag kan inte sänka skatterna förrän jag fått förslag från utredningen.»

Herr talman! Vi ha här i Sverige den praxis att vi ändra uttagningsprocenten, men finansministern inte ens tänker på möjligheten att sänka uttagningsprocenten. Men när det gäller att genomföra det nya kommittéförslaget ha vi fått upplysning om att han ögonblickligen kommer att tänka på att något höja skatteprocenten. Detta säger en hel del.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte säga så många ord till herr Ohlin, men det är inte jag som fört tankarna tillbaka till gångna tider. Det är herr Ohlin som gör det gång på gång, och det är det som gör att man blir tvungen att, lät vara högst ogärna, försöka lägga fram de verkliga förhållanden under vilka utvecklingen har verkat. Om jag sade här i debatten på våren 1950, att det och det är väl bevisat, så kan jag ju med detta ord »bevisat» inte ha menat annat än att med de förutsättningar som förelågo för inkomstberäkningen var det bevisat, att det gick så och så. Jag kan väl inte ha bevisat något som vi då inte kunde kän-

na till. Så enfaldig är jag inte att jag försöker inge folk den uppfattningen att man kan bevisa ting, som man inte vet någonting om.

Herr Ohlin kommer tillbaka till de där siffrorna om priserna, och han kommer tillbaka till sin gamla klyscha, att vi inte deltagit i kriget och att de andra deltagit däri. Jag ids inte syssla med detta mera, men här har herr Ohlin räknat ut, hur många länder som ha högre och hur många som ha lägre priser än vårt land. Jag kan visserligen inte på rak arm säga hur många länder som tillhöra OEEC. Jag satt och tänkte att det finns kanske ett par länder, som äro utelämnade i den tabell jag hänvisade till; det skulle då vara Portugal och Turkiet. Det är möjligt att de haft en lägre prisstegring än vi. Men vilka länder är det då, som haft en lägre prisstegring än Sverige? Jo, England, Belgien, Italien, Schweiz, Västtyskland och möjligen Portugal och Turkiet. Det är dessa som äro på den sidan, på den andra äro de övriga. Jag har inte någon klar bild av hur det förhåller sig med Grekland, som dock under en viss del av 1951 låg ovanför oss. Jag föreställer mig att det blir sex eller sju, som ligga ovanför.

Den där karlen, som skulle betala tretusen kronor om året i kapitalamortering skulle enligt herr Ohlin göra en god affär om han köpte fastigheten på kredit. Ja, det kan ju hända, men om den som sålde var en sådan där rundslipad affärsman som när köparen inte kunde betala de tretusen kronorna gjorde sina betalningsanspråk gällande, fick väl köpet återgå, och därmed förlorade köparen sin handpenning. Den där karlen gjorde kanske ändå inte en så god affär. Men det är kanske ännu större äventyrligheter i de affärer herr Ohlin här talat för.

Vad herr Hjalmarson beträffar skulle jag bara vilja säga, att jag inte alls krävt någon viss metod för att reglera hela sambällsekonomin. Jag har bara

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

sagt att om man kräver att en stat skall vidtaga långtgående åtgärder för att hävda penningvärdet så kan det bara ske med en metod, som reglerar eller dirigerar, eller hur man vill uttrycka det, hela landets ekonomi. Jag ställde inga krav, jag bara konstaterade faktum.

Så skulle jag vidare vilja säga herr Hjalmarson, att det finnes inte alls i detta nu bara två vägar. Herr Hjalmarson kan ju ha sin idealbild av det fria marknadssamhället, som inte existerar i dag, och jag kan ha min idealbild av det socialistiska samhället, som inte heller existerar i dag. Det som är verklighet i dag är det förhållandet att i en stat med en västerländsk demokrati kan man i stort sett bara föra ett slags politik. Om regimen är den ena eller den andra, så kanske det varierar med så där en tio eller femton procent eller något sådant. Det finnes ingen renodlad socialistisk stat i Västeuropa, och det finnes inte heller någon stat med fri marknadshushållning; så mycket vet jag i varje fall.

Till sist vill jag när herr Hjalmarson säger, att jag tornar upp hinder för en skattesänkning, bara fästa uppmärksamheten på att när herr Hjalmarson säger att vi skola bättre planera för en skattesänkning så är det just vad vi försöka göra.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Herr finansministern säger att det inte är han som går tillbaka i det förgångna. Nej, det förstå vi så väl. Han hävdar naturligtvis i likhet med de flesta regeringsledamöterna den inställningen, att om man kan slippa tala om den period, för vilken man har ansvar då det inte gått så bra, är det ju skönt! Därför skall man som herr Sköld försöka framställa det som något märkvärdigt att oppositionen försöker be-

lysa detta regeringens ansvar. Jag skulle vilja se herr Sköld i opposition en gång. Skulle vi då inte någonsin få höra honom tala om det som varit och som förut diskuterats i kammaren med tanke på framtiden? Herr Sköld skulle förstås alldeles avstå från att tala, även om erfarenheten belyst det diskuterade.

Finansministern sade, att han aldrig velat ge intryck av att något är bevisat om budgetåret 1951/52. Får jag läsa upp vad finansministern sagt: »Det är bevisat, att det inte går att nu genomföra den av folkpartiet föreslagna skattesänkningen med bibehållen balans i statsbudgeten.» Kan inte finansministern komma med ett litet »vad är det?» varje gång han säger, att en sak är bevisad och menar att den inte är bevisad? Beträffande prisstegringarna behöver jag väl inte säga mera än jag sade förut, nämligen att om det av de nitton länder, som upptagits i Paris-samarbetet, är sex eller sju som haft större prisstegringar än Sverige, medan de andra haft mindre, är detta ett resultat, som ställer den svenska politiken i en mycket ogynnsam dager. Herr Sköld säger att han inte gitter svara på talet att vi inte varit med i kriget etc. Är det någon av kammarens ledamöter, som tvivlar på att, om Sverige varit med i kriget och vi underlåtit omnämna detta, herr Sköld skulle ha sagt med mycket mera moraliserande tonfall än i dag: Är det inte fruktansvärt att inte omnämna den omständigheten att vi i motsats till andra länder inte varit med i kriget?

Vad beträffar budgeten för det kommande året 1952/53 glömde finansministern tala om vissa ting. Han talade om de stigande löneutgifterna men nämnde, såvitt jag hörde, inte om att staten ju får tillbaka dem i form av skatter till inte alldeles ringa del. Detta veta nog tjänstemännen. Det kan göra så pass mycket som bortåt en tredjedel i minskning av nettoutgifterna.

Sedan sade finansministern att ingen

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kritiserat budgetens uppställning. Men jag har uttryckligen kritiserat, att finansministerns avskrivning av flera hundra miljoner var tilltagen i överkant. Finansministern säger nu, att säkert är, att det för budgetåret 1952/53 inte går att sänka skatterna och samtidigt behålla budgetöverskottet. Det är precis samma sak som han sade för två år sedan. Och då får ju finansministern finna sig i att vi ta hans yttranden med en rätt stor nypa salt.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Finansministern framhöll, att vad han strävar efter just är att söka planera för skattelättnader. Ja, herr finansminister, jag är övertygad om att alla som hörde finansministerns anförande här i kammaren fingo ett mycket livligt intryck av att vad finansministern ville tala om var hur omöjligt det är att kunna planera för skattelättnader. Vad är det som har varit speciellt karakteristiskt för den socialdemokratiska maktutövningen? Jo, just detta, att man oavbrutet velat lägga nya områden under statens överhöghet. Och vad medför detta? Det medför en oavbruten ökning av de statliga utgifterna.

Nu skall, herr talman, ingen påstå, att det i och för sig skulle vara svårare att medvetet planera för att skapa utrymme för en skattesänkning än för en motsvarande utgiftsökning. Det är ju för övrigt inga orimligheter som man begär. För det första ha vi en övergångstid, och för det andra rör sig skattesänkningen, totalt genomförd, om 6 å 7 procent av hela utgiftssumman. Det är i första hand endast fråga om att undanröja den skattechöjning, som penningvärdeförsämringen medfört och som riksdagen aldrig har beslutat. Det går, om man verkligen vill, om man verkligen har den övertygelsen, att medborgarna ha rätt att själva få disponera en större del av sina inkomster.

Det är ju den övertygelsen, som måste ha legat bakom 1949 års skattekommités betänkande. Och eftersom det här av herr Sköld har talats om »folkets dom», skulle jag vilja säga, att jag är ganska övertygad om att ett beslut om skattesänkning redan under innevarande år i hög grad motsvarar vad svenska folkets överväldigande majoritet väntar sig.

Till sist vill jag säga, herr talman, att när herr Sköld framhöll, att det inte finns två renodlat olikartade vägar att välja mellan i den ekonomiska politiken, så kan jag för all del gärna hålla med om detta. Men jag tror att det nu är nödvändigt, att vi i högre grad än förut slå in på en annan väg efter regeringens alla tidigare misslyckanden.

Herr Sköld yttrade, att det i en stat med västerlandets demokrati egentligen bara går att driva en sorts politik. Herr talman! Jag skulle för min del i stället vilja uttrycka saken så, att det är nödvändigt att vi nu börja driva en annan ekonomisk politik för att på längre sikt kunna bevara vad vi mena med frihet och demokrati här i landet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Till herr Hjalmarson vill jag bara säga, att det där talet om att det nu är tid att slå in på en ny politik ha vi hört från många håll och ingalunda bara från svenskt håll. Vi ha hört det från herr Hjalmarsons meningsfränder i Danmark, i England och i Australien. Så ha högerpartierna i dessa länder vunnit i valen och bildat regering, men någon helt ny politik har det därför inte blivit. Det har tvärtom, skulle jag vilja säga, blivit ett forcerat trampande i de spår, som de föregående regimerna ha gått i. Detta är den erfarenhet vi ha av det storslagna talet om en ny politik.

Nu kom herr Ohlin tillbaka och läste

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

upp vad jag hade sagt härom året. Det förändrar ju inte på något sätt saken. Och detta bestyrker herr Ohlin genom att peka på att jag i dag sagt, att det inte går att få utrymme för hela skattesänkningen i den budget, som nu är föreslagen. Det är säkert att det inte går, har jag sagt. Men detta har jag sagt med den uttryckliga förklaringen att det gäller under den givna förutsättningen, att vi kunna räkna med de inkomster och det budgetöverskott, som tagits upp i budgetförslaget. Det är fullkomligt självklart, att jag menade alldeles samma sak 1950.

Sedan gjorde herr Ohlin gällande, att jag skulle vara så förfärligt rädd för att gå tillbaka i tiden. Nej, herr Ohlin, jag är inte alls rädd för det, och jag har alls inte någonting emot att diskutera dessa saker med herr Ohlin på tio platser i detta land, bara jag slipper ha samma publik. Ty det stockar sig i halsen på mig, om jag står och säger en sak till samma publik tio gånger. Det är det som är skillnaden mellan mig och herr Ohlin.

Herr Ohlin fäste uppmärksamheten på att jag inte svarat något på hans anmärkning att vi avskrivit för stora belopp på bostadslånen. Jag vill bara säga, att vi i fråga om dessa lån ha gått efter precis samma avskrivningsprincip som tidigare tillämpats. Och jag må väl säga, att skulle vi i dag gå in för en mindre avskrivning på dessa utgifter än vad vi gjorde förr, när ekonomin var mera balanserad, så vore det väl i alla fall att driva en politik, som ginge rakt emot dagens intressen.

Jag har inte på den här korta stunden kunnat fullt penetrera herr Ohlins anmärkningar om kommunmedlen. Men jag har hunnit se så mycket av finansplanen nere i min bänk, att jag tror det vore att underskatta intelligensen hos kammarens ledamöter, herr Ohlin, om man gjorde gällande, att de inte där kunna få veta, vilken roll kommunmedlen spela i den statliga budgetpolitiken.

Och så till sist: Det är väl inte bara hur stora prisstegringarna ha varit i ett land som är det avgörande. Det är väl många andra ting, som också spela in. Herr Ohlin kan visserligen säga, att i Sverige har storleken av prisstegringarna varit betydande, och detta ha penningsspararna förlorat på, vilket är sant. Men om herr Ohlin undersöker, hur det har blivit med reallönen för löntagarna i de länder, där prisstegringarna varit lägre än i Sverige, så kanske herr Ohlin kommer att göra vissa upptäckter. Det är inte så säkert, att alla tycka, att man i de länder, där man lyckats hålla priserna nere, har fört den lämpligaste politiken. Det är alltså väldigt svårt att veta, var man skall dra gränsen. Vi kunna ju hålla på med dessa internationella jämförelser. Det kommer i alla fall till slut att visa sig i den internationella konkurrensen, om vi ha kommit ur balansen med våra kostnadselement eller ej. Jag för min del spår inte, men jag är inte rädd för att vänta och se.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Eftersom vi senare under riksdagen få tillfälle att ta upp de utrikespolitiska frågorna till debatt, skall jag i likhet med flertalet föregående talare avstå från att närmare beröra dessa viktiga spörsmål. Jag skall inskränka mig till att konstatera, att läget i världen nu är så labilt, att vi ha all anledning att se om vår beredskap. Förslagen i statsverkspropositionen om försvarets, civilförsvarets, krigssjukvårdens och säkerhetspolisens förstärkande vittna om att regeringen vill, inom ramen för våra resurser, skärpa beredskapen både mot eventuella angrepp utifrån och sabotageverksamhet inom landets gränser. Det är betydande belopp som måste offras av de svenska medborgarna, men de få betraktas som en nödvändig försäkringspremie.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Jag tycker också att man kan säga, att vi ha lyckats åstadkomma en någorlunda god beredskap även mot inflationen. I den framlagda finansplanen söker man självfallet att ge en så realistisk bild av vårt ekonomiska läge som det över huvud taget är möjligt. Man konstaterar, att om inte några väsentliga rubbningar inträffa, så kunna vi räkna med en rätt tillfredsställande försörjning under innevarande år. En ökning av produktionen med ungefär tre procent bör kunna uppnås.

Men det pekas också på att situationen inrymmer betydande risker. Redan om exportpriserna på exempelvis våra trävaror och träförädlingsprodukter skulle sjunka med en mindre del, så skulle ganska kännbara olägenheter uppkomma. När man talar om produktivitetstegring och möjligheterna till ökad förbrukning i skilda hänseenden, bör man komma ihåg, att våra möjligheter under året att tillgodogöra oss denna stegring bland annat äro beroende på i vad mån vi lyckas exportera våra varor mot vad man skulle kunna kalla kuranta valutor, som vi, när vi önska, kunna få varor för. Om vi exportera mot valutor, som vi inte i år kunna utnyttja, är detta naturligtvis liktydigt med en av oss lämnad kredit. Och lämnandet av krediter påverkar självfallet våra egna möjligheter att använda vad folkhushållet frambringar.

Jag har velat säga detta, därför att exporten till vissa latinamerikanska m. fl. länder under det gångna året inneburit en upplagring hos oss av valutor, som vi inte omedelbart kunna få varor för. Mot en sådan bakgrund får man inte betrakta det som omotiverat, om man från regeringens sida på skilda sätt försöker påverka exportens inriktning.

Det finns på ett eller annat håll redan ett visst köpmotstånd här i landet, som kan föranleda att arbetskraft friställas. Det är självfallet nödvändigt att föra en politik som dämpar överkonjunkturen

och den därmed förenade överfulla systerstaten. Men det betyder inte, som också understrykes i finansplanen, att regeringen kan tänka sig att vara överksam gent emot tendenser till arbetslöshet. För oss står det klart att arbetslöshet är en olycka både för den enskilde och för samhället.

Även om vi äro starkt beroende av impulser utifrån, bero våra möjligheter att vidmakthålla samhällsekonomisk balans med bevarat penningvärde i hög grad också på rent interna förhållanden. Här träda naturligtvis löne- och prisfrågorna i förgrunden. Att särskilt den utveckling vi hade i fjol med betydande variationer i inkomstökningar kommer att föranleda svårigheter detta år äro alla på det klara med. Vissa grupper ha, som vi alla veta, fått vidkännas en standardsänkning, andra ha kanske fått en viss reallöneökning. Lantarbetarnas löneförbättring blev omkring 13 procent, och för jordbrukarnas del blev den genomsnittliga stegringen ännu mindre, till följd av skördekadorna bland annat. Det är önskvärt att inom ramen för en samlad och återhållsam avtalsrörelse få till stånd justeringar, som beakta denna eftersläpning. Och låt mig i detta sammanhang uttrycka vikten av att vi kunna förbättra läget för t. ex. mjölkproducenterna, särskilt de mindre.

De prishöjningar som nu genomförts beträffande mjölken ha i stor utsträckning slukats av höjda omkostnader i mejerierna och inom handeln, vilket man inte överallt i pressen tillräckligt upplyst allmänheten om. Och här gives — märk detta! — intet utrymme för några löneglidningar. Det finnes vad jag vill kalla en ansvarslös press, som faktiskt tycks utgå ifrån att jordbrukarna över huvud taget inte skola ha någon kompensation för penningvärdets fall utan på sin höjd skola få behålla samma öretal för mjölkklitern, oberoende av om inflationen minskar värdet av dessa ören. Det är betecknande nog i stor utsträckning just på det hållet som man

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

samtidigt ropar på en allmän politisk samling här i landet.

Regeringen har klart deklarerat vid mer än ett tillfälle, att den inte kan vara med om att inskränka friheten på avtalsmarknaden. Nu liksom tidigare måste vi lita till att målsmännen för skilda grupper ha en klar insikt om hur mycket man kan få ut utan att en del av vad man får i förhöjningar blir luft och föranleder en fortsatt klappjakt mellan priser och löner.

Regeringen har som bekant ansett det nödvändigt att överväga tanken på en särskild skatt på mera betydande konjunkturvinster; initiativet härtill vill ju herr Ohlin lägga beslag på. Jag tänker inte i dag lika litet som tidigare ta upp någon tvist med herr Ohlin om vem som härvidlag tagit initiativet. För mig är det väsentliga att det förslag, som kan komma att framläggas, inte blir en särbeskattning av en viss grupp näringsidkare, t. ex. skogsägarna, utan att det blir en *generell* beskattning av mera betydande konjunkturvinster.

Redan i riksdagsdebatten i december i fjol om den ekonomiska politiken kunde man märka, att herr Ohlins kritik mot regeringens förmenta ovilja att pröva denna form av beskattning hade utbytts mot en kritik av annat slag, nämligen mot att konjunkturskatten skulle bli retroaktiv. Denna kritik anknöt visserligen inte till några principiella motiv utan fastmera till det förhållandet, att regeringen hade träffat vissa avtal med exportindustrien. Finansministern har själv rört vid den saken i dag, varför jag inte har någon anledning att här upprepa vad han yttrade. Jag skall inte heller försöka spekulera över vilka förhållanden som ha — för att använda ett slitet uttryck — kommit beslutsamhetens friska hy hos herr Ohlin att övergå i eftertankens kranka blekhet. Men man skulle kunna tänka sig att herr Ohlin av partitaktiska skäl vill komma ifrån ansvaret här. Om man har följt olika schatteringar inom folkpartipres-

sen när dessa spørsmål debatterats så verkar det faktiskt som om man med sannolikhet, för att inte säga med till visshet gränsande sannolikhet, kan påstå att det förhåller sig på det sättet.

För egen del är jag principiellt inte alls någon anhängare av retroaktiva lagar, men varje princip har sin begränsning och naturligtvis så också denna. Detta tycks vara en uppfattning som man tillåter sig hysa även inom vissa delar av folkpartipressen. Och det är väl inte så märkvärdigt, ty en retroaktiv konjunkturskatt är ju ingalunda något nytt i vårt land. Under samlingsregeringens tid beslutade riksdagen varje år, under anslutning från högern och folkpartiet, en konjunkturskatt med retroaktiv verkan. Om jag inte misstager mig alldeles ha herr Ohlin och hans företrädare som partiledare liksom de tidigare högerledarna Bagge och Domö i regeringsställning sanktionerat tanken på en retroaktiv skatt på konjunkturvinster. Jag vet inte om man skall gå ännu längre tillbaka i hävderna, men eftersom jag har ett exempel till hands skulle jag vilja åberopa det. När den Hammarskjöldska regeringen 1915 framlade förslag om en konjunkturskatt, var denna också retroaktiv.

Det måste vara något alldeles särskilt med konjunkturskatten, eftersom den vid olika tillfällen på detta sätt har gjorts retroaktiv. Skulle det inte kunna vara på det sättet att det är rätt svårt att i förväg, året förut, få någon säker klarhet om konjunkturutvecklingen och att med större bestämdhet kunna ange, om det blir några betydande överkonjunkturvinster eller inte?

Om man, vilket folkpartiet ivrigt pläderar för, vill använda konjunkturskatten för att finansiera vissa tillfälliga subventionsåtgärder, kan det väl inte få dröja alltför länge innan subventionsmedlen stå till förfogande. Herr Ohlin vill tydligen ha subventioner av detta slag redan i år, men om konjunkturskatten skall tagas ut på 1952 års in-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

komster, så vet ju ingen om det alls blir några vinstmedel att beskatta, och dessutom lär det väl inte vara tänkbart att komma över dessa pengar förrän om två år, d. v. s. 1954. Så om herr Ohlin vidhåller att konjunkturskatten skall tas ut för att subventionera årets utgifter, får han nog konstatera att denna skatt måste bli retroaktiv. Huruvida den blir retroaktiv eller inte återstår att ta ställning till — jag har här endast velat försöka få problemställningen på rätt bog.

Som jag sade tycks det vara på det sättet att folkpartiet vill försöka väja undan ansvaret för en beskattning av den gångna höstens övervinster. Detta kontrasterar ganska starkt emot herr Ohlins tämligen käcka deklaration i exempelvis ett tal i Uppsala den 15 november, där han bl. a. riktade en våldsam kritik mot regeringens förmenta ovilja att ta upp detta problem. Herr Ohlin förklarade att enligt folkpartiets mening kräva rättvisehänsyn att extraordinära vinster på tusentals miljoner kronor under en tid, då standarden sänkts för stora grupper, göras till föremål för en särskild konjunkturbeskattning.

Nog förefaller det ändå som om i detta resonemang ligger ett krav på beskattning av övervinster, som redan då funnos, på övervinster som existerade och som man visste något om. Under alla förhållanden fanns det ingenting som tydde på att herr Ohlin ville ha en sådan här skatt på eventuella övervinster först för 1952. I dag talar herr Ohlin också om en beskattning av dem som gjort stora vinster. Ja, när då? Är det under 1951 eller under dessa aderton dagar av 1952 som de skola ha gjort dessa vinster?

Var står egentligen folkpartiet i sin allmänna ekonomiska politik? För några år sedan förklarade folkpartiets ledare att han stod till vänster om socialdemokratien. Detta kunde man kanske betrakta som ett slags rekord i politiskt trestegslopp. I sitt tal inför folkpartiets

riksdagsgrupp den 10 januari i år framhöll herr Ohlin, att partiet skulle fullfölja sin politik utan att avskräckas av angrepp från vänster och höger. Har folkpartiet avancerat åt höger, eftersom det räknar med angrepp även från vänster? Man gör sig osökt frågan, när hela denna karusell skall stanna.

Även om det är finansministern, som i första hand har att försvara regeringens budgetförslag, är det likväl på sin plats att bondeförbundets regeringsledamöter göra några kommentarer till det samma. Annars få vi väl på nytt här i kammaren liksom för en stund sedan höra, att bondeförbundets regeringsledamöter bara snällt följa med i luftdraget: de ha inte någon egen åsikt.

Om budgetförslaget har jag den uppfattningen att det trots ökade anslag präglas av en ganska aktningsvärd återhållsamhet med statsutgifterna. Utgiftstegringarna bero i allt väsentligt på inträffade löne- och prisstegringar. På vissa speciella områden har det emellertid också blivit en reell förstärkning. Det är på områden där vi på vårt håll sätta mycket stort värde på att man lyckats nå fram till denna förstärkning. Det gäller, som jag nämnde för en stund sedan, beredskapen men också vägväsendet.

Uppenbarligen knyter sig det största intresset till vår utläggning av finansplanens ordval i fråga om överbalanseringen av budgeten och tanken på en skattesänkning. När man talar om skattesänkningar skulle jag vilja säga till herr Hjalmarson, som här talar om sparsamhet med statens medel, att om herr Hjalmarson vill tala om för oss vad det är som skall sparas, på vilka punkter vi skola försöka begränsa utgifterna, skulle vi med allra största intresse ta del av hans propåer och med allra största välvilja överväga, om vi inte kunde hjälpas åt för att pressa ned dessa utgifter. Men innan jag fått någon som helst uppgift om var sparsamheten skulle sättas in — man rör sig ju endast

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

med allmänna talesätt — är det ju rent omöjligt att fästa något egentligt avseende vid ett sådant uttalande.

Inkomstöverskottet i budgeten anges som bekant till något över en miljard kronor, varav inte mindre än 415 miljoner kronor hänföra sig till tillfälliga inkomster. Av återstående 600 miljoner kronor beräknas en betydande del komma att åtgå till löneökningar, ökade pensionskostnader för statstjänstemän och ökade utgifter för folkpensionerna. Och den delen kommer säkerligen att bli så stor, att ett skattesänkingsförslag, som minskar inkomsterna med 480 miljoner kronor, omöjlig kan genomföras, om man håller fast vid grundsatsen, att statens ordinarie inkomster böra vara tillräckligt stora för att täcka de ordinarie utgifterna. För egen del håller jag, trots den Ohlinska beskrivningen av kamelritten, fast vid den ståndpunkten, att de ordinarie inkomsterna böra vara tillräckligt stora för att täcka de löpande utgifterna. Om herr Ohlins skildring av ökenfärden skulle jag vilja säga en enda sak, och det är, att jag tycker att nästa gång skall herr Ohlin komplettera sin bild med att tala om att det här gäller en väg, där mer än en karavan drar fram. Om en liten tid kommer det ytterligare en, som skall försöka klara av inflationsproblemet, och det är — märk väl detta, herr Ohlin — i stor utsträckning till förmån för denna karavan, som man har lagrat upp litet grand i oasen. Att då gå före och tära på detta tror jag inte är någon klok politik.

Vid övervägandet av möjligheterna till skattesänkning synes resultatet bli, att skatteutredningens förslag med nuvarande statsutgifter inte kan genomföras helt. Det skulle ju, som vi här ha hört flera gånger om i dag, innebära en minskning av inkomsterna på ungefär en halv miljard kronor. En dellösning, innefattande en skattesänkning med ungefär 50 procent i genomsnitt av vad som föreslagits, vinner man ju, om man genomför skatteutredningens förslag

och i samband därmed ökar uttagningsprocenten till 110.

Ja, men skatteutredningen föreslår ju en skattesänkning på 480 miljoner kronor, har man här sagt. Denna utredning var ju sammansatt av representanter ifrån skilda partier, och bondeförbundet har haft sin man med där. Måste ni då inte följa denne man i hans skattesänkingspropäer? har man frågat. Ja, jag föreställer mig att en skatteutredning knappast kan göra annat än — mer eller mindre starkt — framhålla önskvärdheten av en skattesänkning och vidare föreslå att skattesänkningen bör genomföras på det och det viset. En sådan utredning har knappast möjligheter till de budgetmässiga överväganden, som äro nödvändiga för att konstatera huruvida i ett givet ögonblick en skattesänkning är möjlig att genomföra eller inte. Med detta menar jag att det, oavsett vad en skatteutredning har sagt på den punkten, är deras sak, som ha budgeten framför sig, att avgöra, huruvida möjligheter föreligga till en skattesänkning eller inte. Jag har framlagt min syn på frågan nu, men jag har liksom skatteutredningen den meningen, att man så snart det över huvud taget är möjligt bör genomföra en skattesänkning. Och finansministern har också upplyst om att han kommer att ta ställning till saken senare under riksdagen. Då har man naturligtvis något bättre möjligheter än i dag att bedöma läget.

När jag talar om önskvärdheten av skattesänkningar tänker jag inte enbart på inkomstskatten. Jag tänker också på sambeskattningen och förmögenhetsbeskattningen. En lättnad i sistnämnda skatt är som det synes nära nog ofrånkomlig med hänsyn till penningvärdets fall. Vi i bondeförbundet äro alltså i allra högsta grad intresserade av skattesänkningar. Vi ha den uppfattningen i dag liksom tidigare, att skattelättnader böra komma till stånd inom ramen av vad läget medger, under beaktande av att en tillräckligt överbalansering av

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

budgeten upprätthålles så länge inflationsfaran består.

Låt mig till sist ännu en gång upp-
repa, att en samling av alla krafter för
inflationens bekämpande hade varit
önskvärd och att det egentligen inte
borde ha funnits några mera väsentliga
hinder för att uppnå en samling kring
de inflationsbekämpande åtgärder, som
läget kräver. Men liksom högerns och
folkpartiets politik inte skapade möjlig-
heter till en sådan samling föregående
år, så synas utsikter att vinna enig an-
slutning till nödvändiga åtgärder knap-
past heller nu föreligga. Medan man be-
tonar sin samarbetsvilja, så söker man,
framför allt i pressen, närmast att utså
misstro bland allmänheten både till re-
geringens förmåga och dess goda vilja
att bemästra svårigheterna. Särskilt är
det — som alla veta; jag borde egentligen
inte behöva understryka det — en fal-
lang av folkpartiet, som har gått in för
denna taktik, nära nog tagit den på vad
jag skulle vilja kalla entreprenad. Man
idkar på sina håll faktiskt en klappjakt
på både jordbrukare och skogsägare,
en klappjakt, som synes sakna motstyc-
ke i vårt land under senare år.

Högern och folkpartiet ha i sin tävlan
om väljarnas ynnest tydligen råkat i en
inbördesfejld, som naturligtvis också i
och för sig utgör ett hinder för en så-
dan här samling. Herr Wedén har t. ex.
i en tidningsartikel förklarat att herr
Hjalmarson kapitulerat för det gamla
högergängets krav på en klassmedveten
politik, och herr Wedén tycker för öv-
rigt att högern i England visat stor be-
redvillighet att ta de offer som läget
kräver och att det skulle varit klädsamt
om högern här visat samma framsynt-
het. Det är klart att utsikterna till sam-
ling inte äro så förfärligt stora under
sådana förhållanden, men då borde man
väl fara litet försiktigt fram när det
gäller att försöka misstänkliggöra den
samling, som dock har ägt rum här i
vårt land bland annat för att bemästra
de aktuella svårigheterna.

För att återgå till herr Wedén kommer
jag ihåg att jag läste ett uttalande av
honom under rubriken »Varje land har
den socialdemokrati som det förtjänar».
Ja, det kan ju hända, men om någon
skulle påstå att varje land har den libe-
rala falang som det förtjänar — jag an-
vänder uttrycket liberal falang om en
särskild grupp inom folkpartiet för att
på det sättet särskilja en annan grupp,
mot vilken jag icke ämnar rikta dylika
uttalanden — så vore detta en oberätti-
gad anklagelse mot Sverige.

Herr HJALMARSON (kort genmäle):
Herr talman! Jag skall bara be att i
korthet få svara inrikesministern på de
anmärkningar han riktade mot höger-
partiet.

Inrikesministern begärde besked av
oss, på vilka konkreta punkter som en
begränsning av statsutgifterna bör sät-
tas in. Låt oss, herr inrikesminister,
börja med att få den redovisning som
man tidigare ifrån regeringens sida har
ställt i utsikt beträffande möjligheterna
att genomföra de Wärnska besparings-
förslagen!

När det gällde skattesänkningen inne-
bar ju herr Hedlunds anförande en upp-
repning av den Sköldska argumentatio-
nen. Låt mig fråga statsrådet Hedlund:
Har man inom bondeförbundet totalt
glömt bort den kritik, som man tidi-
gare framfört gentemot de heliga bud-
getöverskotten, och har man totalt glömt
bort vad man inom bondeförbundet sade
år 1949 om nödvändigheten av att få
till stånd skattelättnader?

Herr Hedlund erinrade om att högern
tidigare har varit med på en retroaktiv
konjunkturskatt. Ja, det var den kon-
junkturskatt som gjordes retroaktiv
från den 1 september 1939. Då hade vi
ett världskrig. Men bondeförbundets in-
träde i regeringen kan väl ändå inte
jämföras med ett krigsutbrott. År 1940
gällde det ju att få pengar till kanoner
och vapen och till utbildning av de

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

värnpliktiga. Vad det nu är fråga om är ju en åtgärd för att, som man säger, bekämpa inflationen, en åtgärd av mycket tvivelaktigt slag. Nöd bryter lag, det är riktigt, herr Hedlund, men ett sådant olyckligt tillstånd ha vi väl ändå inte fått här i landet under den nuvarande regimen, att vi fördenskull skola behöva hänsynslöst åsidosätta grundläggande rättsprinciper.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Som det har påpekats, ha vi anslutit oss helt till den Sköldska argumenteringen i fråga om finansplanen. Varför ha vi gjort det? Jo, därför att vi tro att man kommer längst även i politiken om man låter två gånger två vara fyra.

Herr Hjalmarson frågade, om man ville jämföra bondeförbundets inträdande i regeringen med ett krigsutbrott. Ja, visst måste man göra det. Det var ett krigsutbrott från oppositionens sida, mot bondeförbundet framför allt.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Såsom här tidigare framhållits, företer den ekonomiska utvecklingen i vårt land under det gångna året en ytterst splittrad bild. Såväl i fråga om löneinkomster som företagarevinster ha stora olikheter uppstått. Löneökningen har varit synnerligen ojämn. Vissa löntagargrupper ha otvivelaktigt fått vidkännas en reell standardsänkning, medan andra tack vare löneglidning vid sidan av avtalen kunnat erhålla en löneförbättring, som uppväger och i en del fall överstiger stegringen av levnadskostnaderna. Medan vissa löntagargrupper således fått sin standard sänkt, ha andra kunnat behålla en i stort sett oförändrad standard, under det att en tredje grupp fått sin standard höjd.

Inom företagarevärlden möta också liknande ojämnheter i inkomstutvecklingen. Konjunkturen har gynnat vissa

exportindustrier, särskilt skogsindustrierna och främst då massaindustrien, samt varv och verkstäder jämte malm-brytningen. Den gynnsamma exportkonjunkturen har, som finansministern framhållit i statsverkspropositionen, uppnått ett toppläge under senare delen av året. Exceptionellt höga vinster ha kunnat uppnås inom vissa av dessa industrier. Å andra sidan ha konjunkturen för hemmamarknadsindustrierna utmärkts av vikande tendens. Avsättningssvårigheter och lageranhopningar ha inte kunnat undvikas, och detta har haft till följd att driftsinskränkningar och permitteringar av personal måst företagas. De näringsgrenar, som främst drabbats av dessa svårigheter, ha varit textil- och beklädnadsindustrierna samt skoindustrien. Medan skogsbruket givit goda inkomster under det gångna året, uppvisar jordbruket däremot en mindre tillfredsställande ekonomisk utveckling. Genom växtsjukdomar och ogynnsamma väderleksförhållanden i vissa delar av landet har skörden blivit svagare än året innan. Under senare delen av året har mul- och klövsjukeepizootien dessutom förorsakat jordbruket kännbara förluster.

En fullt klar bild av utvecklingen av den svenska samhällsekonomien under fjolåret är det inte möjligt att för närvarande ge, men de hittills kända statistiska fakta ge vid handen att en betydande ökning skett av det svenska folkhushållets tillgångar. Sålunda har vår valutareserv ökat ganska kraftigt på grund av stegringen av exportpriserna. Dessa ha genomsnittligt stigit med 57 procent, medan stegringen av importpriserna stannat vid 29 procent. Även om valutareserven således stigit, är den dock ännu otillräcklig för att möta kommande påfrestningar, ifall den gynnsamma relationen mellan export- och importpriser icke skulle komma att bestå. Dessutom är valutareservens sammansättning icke gynnsam. Guld- och dol-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

lartillgångarna ha ökat i relativt liten omfattning, medan ökningen av icke omväxlingsbara valutor är större. Sammansättningen av export- och importvolymen uppvisar också svagheter, som kunna bli allvarliga, ifall exportpriserna komma att falla. Medan exportvolymen ökat med 3 procent har importvolymen ökat med icke mindre än 19 procent.

De under året gynnsamma förhållandena på utrikeshandelns område ha tagit sig uttryck i en kraftig ökning av lagerhållningen, vilket ger en viss trygghet ifall exportinkomsterna under det kommande året icke skulle räcka till för att upprätthålla en import av samma omfattning som i år. För övrigt torde fjolårets import kunna karakteriseras som onormalt hög. Lagerökningen kan ur försörjningsmässiga synpunkter anses tillfredsställande, men ur synpunkten av penningvärdets bevarande uppvisar den måhända icke lika gynnsamma verkningar. På grund av den fria avskrivningsrätten torde lagren till stor del ha avskrivits, vilket har mycket väsentligt ökat företagens likviditet samt möjlighet att undgå höga skatter. Den märkbara ökningen av den enskilda investeringsverksamheten kan väl åtminstone delvis förklaras härav.

Hur den ekonomiska utvecklingen kommer att gestalta sig under det år, som nu tagit sin början, är givetvis omöjligt att förutsäga. Under senare tid har för varje år en s. k. nationalbudget sammanställts, i år tills vidare preliminärt. I likhet med jordbrukskalkylen utgör nationalbudgeten endast en prognos över den kommande utvecklingen. Det ligger i sakens natur att den liksom fallet är med jordbrukskalkylen, som från visst håll fått en sådan häftig kritik, i enlighet med finansministerns uttalande måste vara behäftad med rätt breda felmarginaler. I år äro dessa felmarginaler större än vanligt på grund av den avsevärda pris- och lönestegringen och den stora lagerök-

ningen under fjolåret samt ovissheten om den kommande löneutvecklingen under innevarande år. På grund av att det statistiska materialet över den ekonomiska utvecklingen under fjolåret ännu icke kunnat färdigställas, har i årets nationalbudget ingen beräkning gjorts över efterfrågeöverskott respektive efterfrågeunderskott för det nyss påbörjade året. I stället har redovisats ett beräknat belopp för s. k. ofördelat disponibelt utrymme, skapat genom ökningen av produktionen och ökningen av lagren. Kalkylerna i nationalbudgeten utmynna däri, att det skulle komma att finnas ett disponibelt utrymme på 1 400 miljoner kronor. Innebörden av denna siffra är den, att det skulle finnas utrymme för en ökning av den privata konsumtionen med detta belopp under det kommande året eller också för en ökning av valutareserven eller en ökning av investeringsverksamheten med detta belopp, utöver vad nationalbudgeten räknat med. Summan kan alltså användas för något av dessa tre ändamål eller givetvis också för en kombination av två eller tre. Skulle hela summan användas för privat konsumtion, skulle denna kunna ökas med 6,5 procent utöver fjolårets konsumtion. Nationalbudgetdelegationen varnar emellertid för att använda hela beloppet för konsumtion, och i denna varning instämmer man gärna. Inträffar en omsvängning i exportkonjunkturen, behövs det disponibla utrymmet mer än väl för att bättra på valutareserven. Hur utrymmet i verkligheten kommer att disponeras, beror på utfallet av löneuppgörelserna och av den ekonomiska politik, som kommer att föras.

Försörjningsmässigt synas alltså utsikterna för det kommande året vara rätt goda. Man bör kunna räkna med en viss fortsatt ökning av produktionen, varjämte de stora lagren kunna underlätta ett tillgodoseende av anspråk, som kunna komma att ställas från både det allmännas och de enskil-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

das sida. Hur den ekonomiska utvecklingen däremot kommer att te sig hänger i sista hand på utvecklingen utomlands. Om relationen mellan export- och importpriser blir lika gynnsam år 1952 som 1951, kommer företagens benägenhet att göra nyinvesteringar att fortsätta och lönerna i så fall sannolikt att uppvisa en kraftig nominell höjning. Detta för med sig ett fortsatt tryck uppåt på prisnivån. Vinstkonjunkturen är emellertid osäker, och ett omslag kan, som finansministern riktigt säger, komma. Exportpriserna kunna komma att sjunka och möjligheten att avsätta våra produkter minskas. Vissa av våra avnämländer, exempelvis England, komma på grund av valutavårigheter att skära ner sin import, vilket kan bli kännbart för oss. Vi kunna också få känna på skärpt konkurrens från länder, där återhämtningen efter kriget varit särskilt stark på den senaste tiden. Dessa konkurrensvårigheter skärpas ytterligare, om kostnadsnivån för företagen förskjutes uppåt på grund av alltför stora lönehöjningar. Om exportpriserna på papper och trävaror skulle sjunka med endast 10 procent och priset på massa med 20 procent, så skulle detta innebära en förlust för folkhushållet enligt finansplanen av icke mindre än 850 miljoner kronor vid oförändrad exportvolym. Därmed skulle intet nytillskott till valutaservan bli möjligt, och skulle priserna sjunka ytterligare, leder detta till minskning av valutaservan, om importvolymen håller sig oförändrad.

Exportnäringarnas högkonjunktur för närvarande vilar alltså på en ytterst osäker grundval, och ett kraftigare omslag i konjunkturen kan komma att få allvarliga följder för vår samhällsekonomi. Vad hemmamarknadsnäringarna beträffar torde man under alla förhållanden böra räkna med avsättningssvårigheter, åtminstone inom vissa branscher, på grund av köpmotstånd. Skulle

produktionskostnaderna öka ytterligare genom lönehöjningar, torde det för flera branscher icke bli möjligt att uppväga kostnadsstegringarna genom pris-höjningar på de färdiga varorna.

På grund av ovissheten om den kommande ekonomiska utvecklingen måste det givetvis bli nödvändigt för oss att i fråga om den ekonomiska politiken upprätthålla beredskap såväl för fortsatt högkonjunktur som för en begynnande lågkonjunktur. Tills vidare kan man nog emellertid utgå ifrån att högkonjunkturen eller rättare sagt överkonjunkturen kommer att fortsätta. Den ekonomiska politiken måste då alltså liksom tidigare inriktas på att dämpa denna och förhindra en fortsatt försämring av penningvärdet. Jag vill i detta sammanhang starkt understryka vad finansministern sagt, nämligen att den ekonomiska politiken måste *bedrivas med tillräcklig hårdhet* för att verka konjunkturdämpande. Det finns nämligen annars risk för att anpassningen av löner och priser till läget utomlands kan ge upphov till en s. k. kumulativ process, där priser och löner växelvis driva varandra i höjden. Jag tillät mig under den ekonomiska debatten i december framhålla, att den s. k. överfulla sysselsättningen var farlig, därför att den driver vissa företag till att på grund av kanske tillfälliga vinstmöjligheter föra en osund konkurrens, inte endast om arbetskraften, utan även i fråga om priser. Huruvida ytterligare medel utöver de nu föreslagna behöva tillgripas tillkommer det regeringen att i första hand bedöma. Det parti jag företräder är givetvis berett att pröva de förslag som eventuellt kunna komma att framläggas.

De viktigaste medlen för den ekonomiska politiken äro alltså överbalanseringen av statsbudgeten och kreditätstramningen. Så länge överkonjunkturen består, måste båda dessa medel brukas för att begränsa penningtillgången inom näringslivet och bromsa

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

upp investeringsverksamheten. Sedan kan man givetvis diskutera hur långt överbalanseringen skall drivas. Överskottet i driftbudgeten för nu löpande budgetår blir vida större än vad finansministern räknade med för ett år sedan, och sannolikt kommer budgeten även för det nästkommande budgetåret att lämna ett icke obetydligt överskott, även om en avmattning i konjunkturen skulle inträda. Motiven för en kraftig överbalansering göra sig fördenskull icke gällande med samma styrka i år som för ett år sedan. Å andra sidan kan man naturligtvis hävda, att det är klokt att staten skapar reserver, så länge inkomsterna flöda rikligt, för att möta eventuellt kommande sämre tider. Kreditåtstramningen är givetvis lika nödvändig. I fråga om denna framhåller finansministern att överläggningar föras med bankerna i syfte att få till stånd frivilliga överenskommelser om begränsningen. Jag uttrycker den förhoppningen, att det skall bli möjligt att uppnå sådana överenskommelser. Frivilliga åtgärder äro vida att föredraga framför ingripande regleringsåtgärder på det ömtåliga område, som kreditmarknaden utgör.

Vid sidan av kreditåtstramningen, framhåller finansministern, torde det allttjämt vara nödvändigt att behålla byggnadsregleringen för att genom denna begränsa investeringarna i byggnader. Angående denna investering vill jag ändå starkt ifrågasätta, om inte tillståndsgivningen för s. k. egnahem kunde slopas. Med nuvarande höga byggnadskostnader reglerar denna byggnadsverksamhet sig själv. Den som inte är oundgängligen nödsakad att bygga gör det säkert inte heller. I fråga om denna reglering vill jag bestämt understrika nödvändigheten av en rättvis fördelning av byggnadstillstånden mellan land och stad. Den favorisering av städerna på landsbygdens bekostnad, som har försiggått, har varit olycklig. Ett tillfredsställande utrymme måste

beredas för bygghuset även på landsbygden. Det är också enligt min bestämda mening nödvändigt att se till, att bättre utrymme beredes för nybyggnader av skolor, sjukhus m. m. och att även i detta avseende landsbygdens berättigade intressen tillgodoses.

Det största ovisshetsmomentet för närvarande rörande den kommande ekonomiska utvecklingen utgöra avtalsrörelserna för löntagargrupperna. De stora huvudorganisationerna på området, LO och TCO, ha uttalat sig för moderation i fråga om lönekraven, men om dessa rekommendationer komma att följas över hela linjen är allttjämt en öppen fråga. Som mål för lönepolitiken ha de uppställt kompensation för reallönesänkningar och skälig andel av produktivetsförbättringarna. Mot detta har man i princip intet att invända. Skulle krav på ytterligare löneökningar, som gå längre än denna målsättning, genomdrivas, inträder risk för att den ekonomiska balansen åter rubbas med fortsatt inflation som följd. Risken för kumulativa löne- och prisstegringsprocesser är då uppenbar. Den önskvärda neddämpningen av konjunkturen kan då inte komma till stånd. För att löntagarna skola visa moderation i sina krav är det givetvis nödvändigt att de åtgärder, som vidtagas för att begränsa de exceptionellt stora vinsterna, bli effektiva. Hade vi kunnat behålla pris- och lönestoppet hade alla parter tjänat därpå.

Den nu framlagda budgeten för nästkommande budgetår uppvisar ett beräknat överskott på 1 056 miljoner kronor, från vilken summa finansministern dock drar 100 miljoner kronor för förbrukning av tidigare reserverade medel. Av det återstående överskottet på 956 miljoner kronor utgöras 415 miljoner kronor av tillfälliga statsinkomster. Finansministern räknar vidare med ökade utgifter på kapitalbudgeten m. m., vilket skulle ytterligare minska överskottet. Å andra sidan synas emellertid

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

statens inkomster vara beräknade med stor försiktighet, och det är icke otänkbart att de bli större än vad finansministern antar. Överskottet skulle således kunna tänkas även för nästkommande budgetår bli större än det nu beräknade. Med hänsyn till ovissheten om konjunkturutvecklingen är det emellertid mycket förstäeligt, om finansministern räknar försiktigt för att vara på den säkra sidan. Formellt är det sålunda riktigt när finansministern bedömer budgetläget för nästkommande år som svagare än för innevarande budgetår. Men hur man bedömer den kommande ekonomiska utvecklingen och därmed även utvecklingen av statens finanser är emellertid en omdömesfråga, där den ena uppfattningen kan grundas på skäl som skära andras.

När finansministern är försiktig i sina beräkningar och inpräntar vikten av sparsamhet i den offentliga förvaltningen handlar han enligt min mening mycket klokt. Trots att utgifterna i budgeten noga granskats och nagelfarits i avsikt att hålla dem nere har dock utgiftssidans slutsumma ökat starkt. Anledningen är främst kostnadsstegringar och automatiskt ökande utgifter.

Med hänsyn till det enligt finansministerns mening försvagade budgetläget anser han sig böra bedöma utsikterna till skattelättnader som mörka. En skatt föreslås dock avskaffad, nämligen elskatten för enskilda hushåll, ett förslag, som hälsas med stor tillfredsställelse. Att skattbelägga en så viktig faktor i vårt allmänna liv som elkraften måste anses skadligt. Elkraften har helt enkelt blivit en del av vårt dagliga bröd, till gagn och nytta för arbete, produktion och trivsel. Vidare är det glädjande att den extra bilskatten försvinner. Den ökade bilskatt som föreslås torde kunna försvaras med att den ungefär motsvarar penningvärdets fall. Hur önskvärdt det än vore med skattelättnader kan man förstå finansministerns ställningstagande i nuvarande läge. Skatte-

beredningens förslag, skulle, om det genomfördes i sin helhet, minska statens inkomster med cirka 480 miljoner kronor och således avsevärt reducera budgetöverskottet. Finansministern menar nu, att en sådan försvagning av budgeten icke är tillräddlig med hänsyn till de anspråk på statskassan, som kunna uppstå under nästkommande kalenderår. Finansministern tänker bland annat på ökningen av löne- och pensionskostnaderna för de statsanställda samt på eventuell ökning av folkpensionerna. Hans resonemang är värt allt beaktande, men det skulle vara önskvärdt att skatteberedningens förslag delvis kunde genomföras redan under innevarande års riksdag. Jag tänker särskilt på önskvärdheten av att lätta skattebördan för äkta makar samt förmögenhetsskatten. Den nu pågående fastighetstaxeringens verkningar på förmögenhetsskatten böra beaktas, i annat fall komma uppskrivningar av taxeringsvärdet att öka denna skatt alltför orimligt.

Rent allmänt får nog sägas, att skatterna nu i vissa fall äro så höga att de rent av kunna verka produktionshämmande, därför att merarbete med ty åtföljande merinkomst kan via skatteprogressiviteten föranleda så stor skatt, att vederbörande inte vill utföra merarbetet i fråga. Jag tillåter mig också i detta sammanhang nämna vårt omdiskuterade dyrortssystem, vilket är så vidrigt konstruerat, att de som bo och arbeta på landsbygden få lägre lön och lägre skatteavdrag, då det rätteligen borde vara tvärtom. En rättelse här är enligt min mening en tvingande nödvändighet. Jag vill även nämna något om det nu omdiskuterade nya förslaget om 20 % ökning av de kommunala ortsavdragen. För de små kommunerna blir detta inte enbart angenämt. Man har redan nu i storkommunerna fått göra betydande skattehöjningar. Sak samma för landstingen. Landsting och kommuner ha endast skattemedel att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

lita till när det gäller att möta ökade krav.

Vad de olika huvudtitlarna beträffar skall jag inte gå in på någon detaljgranskning av dessa. Jag konstaterar emellertid med stor tillfredsställelse, att en väsentlig höjning skett av anslagen till vägväsendet. En upprustning av våra vägar är trängande nödvändig, och särskilt ur landsbygdens synpunkt är det av allra största vikt, att vägnätet blir så vitt förgrenat och så väl underhållet som möjligt. Även försvarets huvudtitel visar avsevärda höjningar. Kostnaderna för försvaret äro mycket höga, men sedda mot bakgrunden av det världspolitiska läget äro de ingalunda för höga. Stora anspråk måste ställas på vårt försvar i en politiskt orolig värld. Vår utrikespolitik kräver stödet av ett starkt försvar, vi måste inskräpa utåt att Sverige kommer att till det yttersta måttet av sina krafter försvara sig mot den eller de makter, som vill störa dess fred och oberoende.

I den allmänna diskussionen under de gångna veckorna har jordbrukskalkylen kommit i förgrunden. På grund av vissa felaktigheter vid behandlingen av det statistiska material, som utgör grundvalen för kalkylberäkningarna, har en våldsam kritik riktats mot hela kalkylen i vissa tidningar, främst Dagens Nyheter, Expressen m. fl. Starka ord ha brukats och uttryck som »skandalkalkyl» ha använts. Man söker också framställa saken så, att felen i kalkylberäkningarna skulle ha lett till att jordbrukarna under en rad år erhållit större inkomster än vad de skulle ha varit berättigade till om kalkylberäkningarna hade varit noggrannare.

Överdriften i kritiken ligger i öppen dag. Kritikerna tänka inte eller vilja inte tänka på att jordbrukskalkylen liksom nationalbudgeten inte är något annat än vad den utger sig för att vara, nämligen en prognos, d. v. s. en uppskattning av jordbrukets inkomster och kostnader för det kommande produk-

tionsåret. En uppskattning kan ju aldrig ge en exakt bild av hur verkligheten sedan kommer att te sig; i så fall skulle de, som göra upp kalkylen, vara utrustade med övernaturliga gåvor, och de skulle säkert formligen drunkna i statistiska beräkningar. Sedan får man också komma ihåg att kalkylens uppgift är att visa hur jordbrukets inkomster och kostnader förändrat sig sedan ett givet basår, det sista förkrigsåret. Kalkylen kan fördenskull inte betraktas som ett absolut rättesnöre för prissättningen på jordbrukets produkter och har aldrig betraktats på detta sätt. Den tjänar till ledning för prissättningen och ingenting annat. Någon absolut rättvisa är heller aldrig möjlig att åstadkomma i ekonomiska ting. Vid prissättningen på jordbruksprodukterna måste man givetvis ta hänsyn även till möjligheterna att vinna avsättning för produkterna, och man måste avväga prissättningen dels med hänsyn till detta och dels med hänsyn till önskvärdheten av att göra produktionen lönande för olika slags jordbruk i olika delar av landet. När man i skallet här har talat om »skandalkalkyl» och i samband med detta talat om de stora skogsinkomster, som en del skogägare fått, och ansett att dessa inkomster skola räknas med, räknar man inte med den stora skillnad och de svårigheter som föreligga. Hur skulle det vara att spalta in hela vår svenska industri i en kalkyl, massa-industri, verkstadsindustri, beklädnadsindustri, skoindustri, chokladindustri etc.? Man säger givetvis att detta inte går, därför att dessa industrier äro så olika och att man för den skull inte kan på detta sätt prissätta industriens produkter. Ja, varför inte? Ledning kunde man väl få! Kan man slå hela jordbruket i en pott — och sedan skälla om inte det stämmer på kronan — så kunde man väl göra detsamma med industrien. Inom industrien går man eu helt annan väg. Man gör upp en produktionsstat med så många titlar som

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

möjligt, man visar upp detta för pris-kontrollnämnden och får den förr eller senare *godkänd*. Hur vore det om jordbruket finge göra detsamma? Skulle vi inte kunna få produktionsjordbruk (statliga) i olika delar av landet för olika produkter — vete, korn, ärter, bönor, raps, lin, mjölk, ägg, kött etc. — och så ta dessa som riktpunkt för jordbrukspriserna? Säkert skulle inte jordbrukarna förlora på detta. Med säkerhet skulle priserna raka i höjden mycket. Likaväl som industrien får rätt att täcka sina omkostnader borde väl jordbruket kunna få göra det.

Vad som skett och som förorsakar skallet är, att man vid beräkningen räknat med jordbrukets kostnader med det ökade egna arbetet, vilket uppskattats till 189 miljoner kronor. Men jordbrukarna få i olikhet med deras arbetare och andra arbetare ingen ersättning för övertidsarbete. Det är i sanning en dålig värdesättning för den många gånger omänskliga arbetsprestation de utföra. Reservanterna i jordbruksnämndens råd ha ansett, att man åtminstone borde räkna med 100 timmars övertid per jordbrukare och år, alltså inte mer än två timmar per vecka. Man tycker att det är en mycket blygsam uppskattning av övertidsarbetet. Även om man bara värdesätter övertiden till 75 öre per timme, skulle det i alla fall uppgå till den respektabla summan av 20 miljoner kronor.

Det kan väl inte heller finnas någon rim och reson i det i den offentliga diskussionen framförda kravet på att skogsinkomsterna skola räknas in i jordbrukskalkylen. Dessa saker måste hållas isär. Många svenska jordbrukare, 40 procent av samtliga, samt arrendatorerna sakna ju egen skog. Hur skulle det då vara möjligt att avväga pris-sättningen på jordbrukets produkter, så att dessa jordbruk bleve lönsamma, om skogsinkomsterna skulle inräknas i kalkylen? Skogsinkomsterna ha visserligen varit mycket goda men för de små skogsägarna, som inte kunna göra år-

liga virkesuttag ur sina skogar, äro inkomsterna minimala och ojämna. Många ha icke haft möjlighet att avverka, och för dem som kunnat göra detta ha inkomsterna sannerligen icke uppgått till några jättebelopp. De pengar de få över, sedan avverkningskostnaderna erlagts och skatterna betalats, böra vara dem väl unnade. Det rör sig om människor, som ha levat och som leva i blygsamma ekonomiska omständigheter, och i de flesta fall ha skogsinkomsterna använts till nödvändiga eftersatta förbättringar.

Jordbruket är inte heller så lönsamt som läsarna av vissa stora dagstidningar möjligen kunna tro. Från 1949 torde visserligen ökningen av jordbrukarnas inkomster procentuellt vara en aning större än ökningen av löntagarnas inkomster i genomsnitt räknat, men alljämt består en avsevärd klyfta i genomsnittsinkomst mellan jordbrukarna och dessa grupper, liksom gentemot företagarna inom industri, handel och samfärdsel.

År 1950 utgjorde medelinkomsten för jordbrukarna 5 090 kronor, men för företagarna inom industri och hantverk 7 384 kronor, inom handeln 9 901 och inom samfärdseln 7 200 kronor, för fria yrken 14 262 eller = 3 gånger så mycket som för jordbrukarna, medeltalet för alla = 6 540 kronor. För de anställda inom jordbruket var medelinkomsten samma år 3 282 kronor samt för de anställda inom de ovannämnda näringsgrenarna respektive 6 230, 6 111, 6 524 och 7 315 kronor. Medelinkomsten blev 5 698 kronor. *Alltså ligger medelinkomsten mycket under.*

Inkomsten av jordbruksfastighet ökade från 1949 till 1950 med i genomsnitt 6 procent, men det må nämnas att ökningen av aktiebolagens taxerade inkomster under samma tid utgjorde icke mindre än 34 procent. Även om denna inkomstökning delvis torde bero på en önskan att utjämna vinsterna mellan 1950 och 1951 på grund av investerings-skatten och således icke ger en fullt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

riktig bild av bolagens vinster, så är det tydligt att jordbruket kommer långt efter i inkomstutvecklingen. När man talar om procentuell stegring av inkomster glömmer man alltid själva utgångsläget. Är utgångsläget lågt måste en mycket större procentuell inkomstökning till, om rättvisa skall ernås.

Det svenska jordbruket har inte heller pungslagit konsumenterna genom oräddvist höga priser på livsmedlen, som vissa tidningar påstå. Det är ju ett känt faktum, att importpriserna på livsmedel i genomsnitt ligga högre än de inhemska priserna. Skulle de svenska jordbruksprodukterna ha betalats med världsmarknadens priser skulle jordbrukarna säkerligen ha tillförts åtminstone mellan 200 och 300 miljoner kronor mera per år än vad de faktiskt erhållit. Faktum är i stället att tack vare de svenska jordbrukarnas återhållsamhet via sina underhandlare ha de svenska konsumenterna köpt sina livsmedel säkert 500 miljoner kronor billigare än de skulle gjort, om producenterna tagit ut vad de kunnat i förhållande till världsmarknadsläget. Den utslungade beskillningen mot jordbrukarna är sålunda grundlös. Den är en bumerang, som går tillbaka på utslungaren själv. Nu ha vi litet var sett genom tidningarna, att det blir en ökning av mjölkpriset med 3 öre. Men denna ökning uppslukas helt av distributionen till stor glädje för jordbrukets vetersakare — jordbrukarna själva få alltså ingenting av denna ökning på mjölkpriset.

Herr talman! Det var en del reflexioner över denna statsverksproposition. Men innan jag slutar vill jag ändå evad det gäller jordbrukets egen huvudtitel uttrycka min tillfredsställelse över att jordbruksministern gjort nödvändiga uppjusteringar på en del anslagsposter, särskilt när det gäller undervisning och kursverksamhet.

Under detta anförande återtog herr

talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr FAST: Herr talman! Det är ett par uttryck som fällts i den föregående debatten, som jag inte kan låta bli att erinra om. Herr Ohlin sade att den politik, som regeringen och närmast finansministern förde, måste han betrakta såsom varande asocial. Jag tror, att om man jämför liberal och socialdemokratisk politik och låter historien döma, kommer nog den senare att stå sig, men man blir ju aldrig riktigt på det klara med folkpartiet. Samtidigt som ledaren står här och anger regeringens politik som asocial pågår ju en debatt i Dagens Nyheter och andra folkpartistiska tidningar om att man skall ha samverkan inom en samlingsregering.

Jag har också lagt märke till en annan sak i denna debatt, nämligen den likhet som i åtskilliga avseenden finns mellan herr Hagbergs i Luleå framställning och herr Ohlins. Båda två voro uppsamlare av alla de önskemål, som kunna finnas hos olika folkgrupper i det svenska samhället, men ingen talade om var vi skola ta det, och båda krävde skattesänkningar.

Det var också ett uttalande av herr Hagberg i Luleå, som man kanske bör fästa uppmärksamheten på. Han sade, att där där socialismen går segrande fram i världen, där är det i gestalt av kommunismen. Ja, tyvärr kan man säga, att det kanske varit så på många ställen ute i världen, men för Sveriges del vågra vi betala det pris i form av ofrihet och tvång, som följer med en sådan politik.

Då den framlagda budgeten i stort sett avspeglar uppfattningen hos riksdagsmajoriteten om vad det ekonomiska läget både medger och kräver, kan denna statsbudget i alla sina väsentliga delar genomföras.

Herr talman! Även om det senare under riksdagen blir tillfälle till en utrikespolitisk debatt, anser jag dock att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

det nuvarande orosfyllda läget ute i världen på det allra intimaste berör inte bara frågan om vår trygghet och vårt oberoende utan också våra ekonomiska och sociala förhållanden. En erinran härom kan vara motiverad i denna debatt. Vi befinner oss nu i ett utomordentligt labilt läge, där det pendlar mellan hopp och fruktan, mellan en fredlig utveckling ute i världen eller fortsatta skärpta motsättningar, som följda av ytterligare kapprustningar lätt kunna leda fram till ekonomisk utarmning av folken och sluta i kaos och katastrof.

I ett sådant läge måste det vara betydelsefullt att de demokratiska partierna i vårt land i stort sett givit sin anslutning till den av utrikesledningen deklarerade huvudlinjen om en alliansfri försvars- och utrikespolitik. Jag är väl medveten om att det kan råda och råder delade meningar om vad som kan läggas in i begreppet alliansfrihet och neutralitet, men enigheten om huvudlinjen måste i sådana tider, som vi nu uppleva, vara av betydande värde.

I överensstämmelse med den deklarerade och av riksdagen godkända utrikespolitiska kursen finner jag det vara rätt naturligt, om vi i FN eller andra internationella organisationer kunna intaga ståndpunkter, som avvika från förslag, vilka framlagts av alliansbundna länder. Jag tror också att den fredliga utvecklingen ute i världen gagnas av att det finns åtminstone några länder, som stå utanför de maktstridande lägren, beredda att självständigt hävda sin mening om vad som i särskilda lägen är bäst ägnat att gagna den fredliga utvecklingen. Detta innebär inte att vi skola uraktlåta att säga vår ärliga mening om diktatur och våldsmoralitet och om den ofrihet, som speciellt härskar i diktaturstaterna. Det innebär icke heller att vi skola avstå från att säga vår mening om vilken statsgrupp som bär den största skulden till de nu fastlåsta positionerna, som omöjliggöra att de stora

tvistefrågorna kunna vinna vare sig partiella eller totala lösningar.

Jag är tillfredsställd med och glad över den klarläggande deklARATION, som från svensk sida avgavs när FN:s politiska utskott påbörjade debatten om vidgning av den s. k. Achesonplanen. I överensstämmelse med gjorda deklARATIONER måste vår medverkan i sanktionsåtgärder även i fortsättningen bero på vårt eget bedömande i varje särskilt fall och göras beroende av hur vi uppskatta riskerna för vårt eget land. Därest vi framdeles skulle göra en ändring i värnpliktslagen och ställa en militär grupp till FN:s förfogande för fredens bevarande, måste ett sådant handlande också bli beroende av vårt bedömande av läget i de särskilda fall, där medverkan från denna trupp påkallas. Så som jag ser saken är det fullständigt uteslutet att en dylik internationell hjälpkår skall kunna användas mot någon av de stormakter, som äro representerade i FN:s säkerhetsråd.

Herr talman! Det är betydande krav på förstärkningar av försvaret, som föreslås i statsverkspropositionen. Vi som äro beredda att med de yttersta medel söka bevara och försvara vår frihet och vårt oberoende, vi få nog finna oss i att bevilja de begärda anslagen. Men att ett sådant anslagsbeviljande inte sker med lätt hjärta är väl fullt naturligt. När man beviljar dessa anslag skall man ha klart för sig, att detta innebär ett avstående från genomförande nu omedelbart av andra mycket berättigade krav på det sociala och kulturella området. Det innebär vidare ökade svårigheter att stabilisera prisnivå och penningvärde. Till de direkta försvarskostnaderna böra enligt mitt förmenande läggas de militära pensionskostnaderna, vissa reservationer, kostnaderna för civilförsvaret och värdet av den produktion, som militär personal kunnat skapa därest den sysslat med civilt arbete. Jag har velat framhålla detta, herr tal-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

man, därför att man på vissa håll alldeles glömmet bort de svårigheter, som de höga militärutgifterna framkalla. Men låt mig också, för att inte bli missförstådd, på en gång få säga, att om vi för detta pris kunna bevara vår frihet och vårt oberoende och undgå att bli indragna i krig, ja, då ha vi kommit lindrigt undan och böra känna tacksamhet.

Den kraftiga överbalanseringen av budgeten, som påräknas för såväl innevarande budgetår som budgetåret 1952/53, bör enligt mitt förmenande bidra till den ekonomiska stabiliseringen. Härigenom undgår staten att åtminstone i nämnvärd utsträckning uppträda på låne marknaden för att täcka sitt investeringsbehov. I en tid med onormala inkomster, framför allt från exportnäringarna, anser jag det vara ganska naturligt att man undandrar betydande belopp från konsumtion. Framför allt i nuvarande läge är det otänkbart att det enskilda sparandet, även om det ökat, skall kunna vara tillräckligt, utan ett visst mått av tvångssparande måste till.

Till redan vidtagna åtgärder till förhindrande av att företagens övervinster få utöva ett konjunkturhöjande tryck förbehådas nu ytterligare åtgärder. En vinstkonjunkturbeskattning är enligt min mening påkallad även av psykologiska skäl. Om man med framgång skall kunna vädja till arbetare och tjänstemän om återhållsamhet i lönekraven vid årets avtalsrörelser, då böra dessa grupper veta att företagens övervinster bli skattbelagda utöver de vanliga måtten. Solidariteten med samhällets strävanden att uppnå ekonomisk stabilitet bör erhålla stöd hos alla befolkningsgrupper. Brodertråtan mellan högern och folkpartiet rörande denna skatt skall jag inte blanda mig i. Gärna för mig må herr Ohlin, till glädje möjligen för herr Hjalmarson, stå som den förste förslagsställaren till denna skatt.

Men om man betraktar detta spörsmål såsom varande något annat och mera än ett intressant teoretiskt problem, borde man kunna bli överens om att ta ut denna extra vinstbeskattning för år 1951, det är då alla erkänna att övervinsterna ha varit mycket stora. Ingen vet ju om det blir fråga om några övervinster för år 1952.

Herr Hjalmarson är både teoretiskt och praktiskt motståndare till denna skatt, medan herr Ohlin ju alltjämt är teoretisk anhängare därav men inte vill ta ut skatten retroaktivt, d. v. s. inte för det år då de stora övervinsterna uppkommo. Till sina praktiska verkningar är kanske inte skillnaden mellan herr Ohlins och herr Hjalmarsons ståndpunkt så stor — i varje fall är den inte större än att man måhända kan emotse en mycket snar förlikning. Där emot tror jag att det är mycket svårare att åstadkomma en förlikning inom den folkpartistiska pressen, med de motsättningar som för närvarande finnas där.

Jag skall gärna erkänna, att min uppfattning är, att man inte utan mycket starka skäl bör pålägga medborgarna retroaktiva skatter, men jag anser, herr talman, att det här föreligger grundad anledning att göra avvikelser från en annars god, men dock icke alltid upprätthållen princip.

Jag förstår mycket väl att man i många kretsar känt besvikelse över att det inte omedelbart kan ske andra skattelättnader än elskattens borttagande i fråga om hushållsbrukningen och måhända en justering när det gäller skattebördans fördelning på olika befolkningsgrupper. Men finansministern utlovar ju en intressant snabbutredning, som skulle ställa behovet av skatter i relation till vad man under den närmaste tiden önskar genomföra i fråga om sociala reformer. För egen del — och jag har säkert många inom den socialdemokratiska gruppen med mig

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

— föredrar jag ett fortsatt reformarbete framför skattelättnader, men kan man, sett på litet längre sikt, åstadkomma både delarna, kommer det nog inte att vara så svårt att sammanjämka de olika meningarna.

Framtiden är, såsom vi alla veta, utomordentligt osäker och svårbedömlig, beroende mest på förhållandena ute i världen, och därvidlag äro ju våra möjligheter till ingripanden med egna åtgärder mycket små. I ett demokratiskt samhälle är emellertid tryggheten av en säker och måttlig bärgning för alla medborgare under ålderdomen och vid sjukdom något så väsentligt, att man inte utan mycket tvingande skäl bör avstå från att öka denna trygghet. Både sjukförsäkring och arbetarpensionering böra därför genomföras så fort som möjligt, och utrymme bör på litet längre sikt beredas i budgeten för dessa enligt mitt förmenande mycket trängande reformer.

Jag är glad över att man även i nuvarande läge allvarligt strävar till att i full utsträckning upprätthålla standarden på det sociala området. I övrigt vill jag i fråga om skattesänkningar säga, att innan skattelättnader ske, bör det föreligga sannolikhet för att inkomsterna av s. k. normala och mera bestående skatter kunna täcka statens utgifter för några år framåt.

Jag vill, herr talman, när jag är inne på frågan om skatterna, säga några ord om ett par företeelser, som åtminstone jag för min del betraktar såsom allvarliga missförhållanden.

Jag anser det vara i hög grad anstötligt att företagare kunna försöka inbetalda skatter, avdragna från de anställdas avlöning, utan att detta i straffrättsligt avseende betraktas såsom försöksring av omhänderhavda medel. Jag tror att en rätt enhällig opinion kräver ändrad lagstiftning på denna punkt.

Jag vill vidare framhålla, att om vissa grupper av medborgare tvingades

att i likhet med andra grupper betala skatt för sina verkliga inkomster, skulle man måhända få utrymme inte bara för en del sociala reformer utan också för skattelättnader. Jag tänker härvidlag på utövare av s. k. fria yrken, där bokföringsskyldighet inte föreligger. Även i detta fall är nog folkopinionen ganska enig i sitt fördömande av ett sådant handlingssätt som jag här talat om. Jag är väl medveten om de svårigheter, som möta när man skall försöka skapa en skattelagstiftning som blir lika effektiv för alla medborgare, men något bör dock kunna göras för att förbättra läget. En utredning, företagen av verkligt sakkunniga, skulle måhända kunna ge anvisning om vissa utvägar.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att säga, att det tal, som ständigt föres i riksdagen, på folkmöten och i tidningspressen om finansministerns hänsynslösa utplundring av skattemoralen i vårt land. Varför skola regeringen och finansministern ensamma stå i skottgluggen? Vi, som ute i kommuner och landsting besluta om olika utgifter, äro sannerligen inte så hjärtnupna, att vi inte ta ut de skatter, som äro erforderliga för att täcka utgifterna och kanske även för att öka den kommunala förmögenheten.

Det är ju inte vi i vårt land som ställt till oron ute i världen och kapprustningarna och framkallat de svårigheter som nu förefinnas. Att vi inte kunna komma ifrån den påverkan utifrån, som ökade varupriser vid import och export åstadkomma, är sannerligen inte heller underligt, liksom att vi inte heller kunna, såsom jag nyss nämnde, komma undan ökade militära utgifter. Det är väl ingen som på allvar vill ifrågasätta att vårt land skulle kunna, med de krigs- och krisförhållanden som råda ute i världen, undgå alla svårigheter. Om det över huvud taget vore tänkbart att vi skulle kunna leva av-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

stängda från och oberoende av den övriga världen, skulle vår levnadsstandard säkerligen bli orimligt låg. Alla länder dragas ju också för närvarande med utomordentligt stora svårigheter, även om dessa svårigheter kunna vara av något skiftande art.

På tal om skattelättnader vill jag säga, att teoretiskt sett kan det ju vara riktigt med en höjning av de kommunala ortsavdragen, men i praktiken är inte saken så enkel. Jag erinrar om att när ortsavdragen nyligen höjdes, lämnade staten kompensation till kommunerna för bortfallet av skattekronor. Om nu en höjning av de kommunala ortsavdragen skulle ske utan att staten lämnade en sådan kompensation vare sig till kommunerna eller till landstingen, skulle de kommunala utdebiteringarna per skattekrona komma att stiga så kraftigt, att jag befarar att kommunernas och landstingens tvingande ordinarie utgifter måste inskränkas på ett sätt som ingen önskar. Jag erinrar om de skatteökningar, som för löpande år beslutats av såväl landsting som kommuner, och jag erinrar vidare om att från statens sida ständigt och jämt lastas över arbetsuppgifter på kommunerna och landstingen utan att de statsbidrag, som utgå för ändamålen, procentuellt ökats på ett sådant sätt, att de äro lika stora som från början varit avsett.

Jag förstår mycket väl, herr talman, att det kan vara partipolitiskt matnyttigt att skylla våra svårigheter, prisökningarna och försämringen av penningvärdet, på regeringspolitiken, men jag undrar om detta i längden ens är ett verkamt agitationsmedel. De svenska medborgarna ha dock vissa möjligheter att göra jämförelser mellan förhållandena i det egna landet och andra länder, och därvid fäster man sig säkerligen inte bara vid de prisökningar, som ha skett, utan också vid levnadsstandarderna över huvud taget, hur den sociala tryggheten är beskaffad o. s. v.

Vi få inte glömma att trots den nuvarande världshögkonjunkturen råder det arbetslöshet i många länder, medan vi i vårt land ha full och överfull sysselsättning.

Trots allt vad som säges från oppositionens sida kunna vi här i landet inte undvara de kvarstående regleringarna. Att priskontrollen skulle kunna ersättas av konkurrensen mellan företag och sammanslutningar, när det gäller att hålla priserna nere, är nog en övertro på konkurrensens betydelse, som till stor del saknar underlag i verkligheten. I de fall, där konkurrensen är verkningsfull i detta avseende, avstår redan priskontrollnämnden från ingripanden och följer endast utvecklingen. Jag skulle för egen del snarare vara böjd för en skärpning av priskontrollen än ett avskaffande av denna kontrollmöjlighet.

Lika litet är det väl i nuvarande läge möjligt att avskaffa byggregleringen. Om så skedde, skulle det inte uppföras mera bostäder eller allmänna byggnader än nu här i landet. Vad som komme att ske vore väl närmast, att flera byggen skulle sättas i gång men att byggnadstiden skulle avsevärt utökas. Vi få komma ihåg att både den arbetskraft och de materialresurser, som finnas på detta område, för närvarande utnyttjas till det yttersta.

Sannolikt kommer, herr talman, av kända skäl det enskilda bostadsbyggandet under nästkommande budgetår och kanske redan under innevarande år att minska. Det är inte alldeles säkert att kommunerna stå beredda att utnyttja den bostadskvot, som på detta sätt blir ledig. Om så olyckligt skulle vara, bör det ske en ökning av byggnadstillstånden framför allt för sjukhus, vårdhem och skolor. Det finns därvidlag ett stort byggnadsbehov som behöver tillgodoses, och eftersom den nuvarande byggnadsarbetarkåren snarare bör ökas än minskas under de närmaste åren, är det angeläget att bereda den-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

na kår full sysselsättning. Det kommer emellertid sannolikt att bli nödvändigt med en smidig anpassning av byggnadsregleringen efter de olika orternas växlande förhållanden.

Alla säga sig vilja främja den fulla arbetssysselsättningen. Enligt mitt förmenande är detta inte möjligt, därest man huvudsakligen skall bekämpa krisen med tillhjälp av räntehöjning, kreditstramning och liknande åtgärder. Den fulla arbetssysselsättningen är emellertid såväl för arbetarna som för samhället så betydelsefull, att den bör upprätthållas. Tecken tyda på att det inom vissa områden kan komma att uppstå brist på arbetstillfällen. Anpassningen till nya arbetsuppgifter tar sin tid, och arbetskraftens förflyttning försvåras genom bristen på bostäder inom orter, där arbetstillgång finnes. För en del äldre arbetare kan det vidare vara svårt att finna nya arbetstillfällen. Jag är övertygad om att både regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna skola ha sin uppmärksamhet riktad på dessa problem och göra de ingripanden, som i de särskilda fallen äro påkallade och möjliga.

Jag säger detta, herr talman, inte minst med hänsyn till att enskilda företag ibland kunna handla både vårdslöst och ansvarslöst gentemot sina anställda — därpå ha vi i dagarna haft belysande exempel — och när den enskilda företagsamheten visar upp sina sämsta sidor, kan bilden bli ganska skrämmande. Även i fråga om förutseende kan det slå fel inom den enskilda företagsamheten, men därom är kanske inte så mycket att säga. Det är enligt min mening sannolikt, att en del av de svårigheter, som textilindustrien nu brottas med, väsentligen förorsakats av en alltför stor och ur prissynpunkt ofördelaktig import. Många industrier, inte minst textilindustrien, skulle erhålla betydelsefulla lättnader, därest de skulle kunna göra sina importinköp i dollarländerna, där priset är lägre än

i andra inköpsländer. Åtgärder för att överföra en större del av vår export till dollarländerna äro sålunda mycket väl motiverade enligt mitt förmenande. I nuvarande läge kunna vissa handelsrestriktioner vara ofrånkomliga. Vi kunna inte i längden sälja våra goda råvaror och helfabrikat till länder, där vi huvudsakligen bli kreditgivare. Vår export till vissa mjukvalutaländer måste därför i det närmaste begränsa sig till det omfång, som svarar mot vad vi på rimliga prisvillkor kunna importera från dessa länder. Jag medger gärna, att det inte är särskilt roligt att införa handelsinskränkningar, men vi sakna möjlighet att uppträda som kreditgivare i större utsträckning än som redan har skett.

Om vi skola lyckas genomföra stabiliseringsprogrammet och uppnå den avsedda effekten blir i rätt hög grad beroende av vilka lönestegringar årets avtalsförhandlingar ge till resultat. Jag skulle i detta sammanhang kunna erinra om vad förre finansministern Wigforss för några år sedan yttrade i denna kammare om löner och levnadsstandard. Han framhöll, att endast vetskapen om att levnadsstandarden icke höjes därigenom kan förhindra svenska folket att åt sig besluta hur stora inkomster som helst i pengar. När jag erinrar om detta uttalande, menar jag visst inte, att arbetare och tjänstemän skola avstå från sin andel i det utrymme, som finns för en standardhöjning, eller avstå från kompensation för de stegrade levnadskostnaderna, och det menade inte heller herr Wigforss. Jag har endast velat erinra om att utrymmet är starkt begränsat och att de grupper böra ha företräde, som ha fått den minsta dyrtidskompensationen. I vårt demokratiska land är det visserligen parterna på arbetsmarknaden, som komma överens om löner och arbetsvillkor, men statsmakterna ha både rätt och skyldighet att ge upplysningar om det ekonomiska läget och det utrymme

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

för en höjning av levnadsstandarden som finns.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja erinra om den propaganda, som i dessa dagar bedrivs från oppositionshåll, inte minst i vissa av oppositionens tidningar. Man talar i största allmänhet om det stora behovet av sparsamhet med allmänna medel, men man är på punkt efter punkt missnöjd med att framställda krav inte tillgodosetts i statsbudgeten. Herr Hjalmarson har också i dag — det erkännandet vill jag ge honom utan vidare — varit ganska konsekvent härvidlag utom på en enda punkt. Han har ansett, att vi skola spara på statens utgifter utom i fråga om de militära anslagen. I övrigt menar man emellertid, att en rad krav från olika håll skola tillgodoses samtidigt som sträng sparsamhet med statens medel skall bibehållas. Man vill ha mera pengar för militära ändamål, till vägar och brobyggen, till bättre rullande materiel på järnvägarna, till flera bostäder, skolor, läroverk, sjukhus osv. Man vill ha en frikostigare socialvård och bättre löner för de statsanställda. Dessa och andra krav som framställas kunna vara mycket berättigade, men det går helt enkelt inte att förena dem med vare sig kravet på sträng sparsamhet med statens utgifter eller kravet på skattesänkningar.

Det är väl, herr talman, emellertid i allmänhet så, att det mindre är fråga om logik än om partipolitisk propaganda, och det är väl också i det tecknet man får se de senaste dagarnas uttalanden i ett par folkpartistiska tidningar, att de höjda jordbrukspriserna äro beroende på regeringssamverkan mellan socialdemokraterna och bondeförbundet. Jag hade trott att vi här i riksdagen voro eniga om att gjorda utfästelser skulle hållas även gentemot jordbrukarna. Om man nu vill skylla på att det är betydande fel i jordbrukskalkylen, bör det dock tilläggas att dessa denna gång torde ha varit mindre

än under tidigare år. Jag skulle med verklig tillfredsställelse hälsa möjligheten att få tillförlitligare metoder för en uppskattning av jordbrukets inkomster och utgifter, men det går inte att trola fram en sådan sak utan vidare. Parterna få väl också i vanlig ordning underhandla därom.

Att t. ex. med skattemedel subventionera bort prishöjningarna är en ståndpunkt, som åtminstone från större delen av oppositionen tidigare har avvisats men som man dock alltid kan resonera om. För min del ställer jag mig ingalunda avvisande till subventioner, men då bör man inrikta sig på sådana prisstegringar, som kunna beräknas bli kortvariga.

Herr talman! Jag har velat göra dessa reflexioner i dagens debatt, och jag ber att få sluta med att yrka, att statsverkspropositionen måtte remitteras till vederbörande utskott.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag har läst någonstans i bibeln, att när Saul vid ett tillfälle kom i närheten av en profetskola, greps han av extas och började profetera, vilket i Israel utlöste frågan: Är även Saul bland profeterna? När jag lyssnade till herr Petterssons i Dahl anförande, särskilt till de två första tredjedelarna av det, frågade jag mig själv: Är nu också herr Pettersson i Dahl bland nationalekonomerna? Han förde ju ett typiskt nationalekonomiskt resonemang. Saul återfann emellertid så småningom sig själv, och det gjorde också herr Pettersson i Dahl. Den sista tredjedelen av hans anförande — inte minst i vad den gällde jordbrukskalkylen — belastades såvitt jag förstår inte av någon nationalekonomiens anda. Jag skall emellertid inte nu taga upp något resonemang på den punkten.

Såvitt jag kunde höra, fanns det egentligen inte något i herr Petterssons resonemang i fråga om jordbrukskal-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kylen, som var relevant i förhållande till den kritik som framförts eller till det nuvarande läget. Jag hade för min del tillfälle att säga min mening om saken före jul. I den mån det nuvarande läget rymmer något nytt, är det ännu inte klargjort på sådant sätt, att det ger mig några utgångspunkter för en fortsatt debatt.

Vad beträffar herr Fasts anförande skulle jag bara vilja göra en liten anmärkning, eftersom jag tror att professor Ohlin inte hade tillfälle att höra det. Herr Fast nämnde inledningsvis, att professor Ohlin betecknat regeringens politik som asocial och ställde sedan som motsättning därtill Dagens Nyheter resonemang om en samlingsregering. Någon motsättning därvidlag behövs ju inte föreligga. Om regeringens politik är felaktig, kan det ju vara ett gott motiv för en ny regering. Professor Ohlin har emellertid säkerligen aldrig velat säga, att regeringens *syfte* är asocialt, men däremot att den fört en penningpolitik, som gått ut över mindre bemedlade och andra grupper som ha det svårt, så att *verkningarna* ha fått en asocial anstrykning.

Jag vill sedan säga ett par ord i anledning av inrikesministerns anförande. Herr Hedlund var bland annat inne på frågan om konjunkturskattens retroaktivitet och deklarerade, som praktiskt taget alla göra, att en retroaktiv lagstiftning inte är önskvärd, men han tillade, att varje princip ju har sin begränsning. Det kan man kanske i största allmänhet instämma i. När den nya regeringen hade bildats i höstas, frågade emellertid Sydsvenska Dagbladet herr Hedlund, varför man hade lagt fram förslaget om accis på bilar så brådstörtat. Då svarade herr Hedlund, att man hade att välja mellan att göra lagstiftningen retroaktiv eller att ta den brådstörtade riksdagsbehandling, som innebar att oppositionen inte fick möjlighet att väcka några motioner. Herr Hedlund höll då så hårt på principen

att ingen retroaktivitet skulle tillåtas, att han föredrog att stoppa oppositionens grundlagsenliga rättigheter att motionera framför någon veckas retroaktivitet. Den gången var principen alltså inte särskilt tånjbar. Nu tycks herr Hedlund emellertid kunna tänja ut den ungefär hur långt som helst, varav man väl närmast kan draga den slutsatsen, att det blir så som herr Sköld bestämmer, vare sig man slopar retroaktiviteten eller använder den som motivering för något.

I fråga om folkpartiets inställning vill jag bara erinra om att det förslag till sterilisering av skogsvinster, som regeringen lagt fram, gällde år 1952 och att folkpartiets förslag om konjunkturvinstskatt framförts som alternativ till detta steriliseringsförfarande. Jag skall emellertid inte fördjupa mig i argumentationen därom, då det redan har deklarerats utförligt nog i frågan från folkpartiets sida.

Herr Hedlund nämnde också, att professor Ohlin år 1948 hade förklarat att folkpartiet ibland kunde stå till vänster om socialdemokraterna, och det är kanske inte i och för sig så svårt, så är konservativa som de sistnämnda i vissa fall äro. Men så fiskar han upp ett uttalande i någon tidning eller vad det nu kan vara, där man sagt att man tar emot angrepp från både höger och vänster. Därav drar inrikesministern den slutsatsen, att nu har folkpartiet flyttat sig, eftersom det kan komma angrepp från vänster. Det skulle det tydligen inte kunna göra, ifall man stod allra längst ut till vänster. Ja, det där är ju bara ord. Ingen människa har väl tänkt att folkpartiet i vilken fråga som helst och till varje pris skulle ställa sig till vänster om socialdemokraterna. Vad saken gäller är, att vi i folkpartiet vilja hävda den uppfattning vi anse vara den riktiga alldeles oberoende av hur de andra partierna ställa sig.

Sedan talar man mycket om att det inte finns utrymme för en skattesänk-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ning sådan som skattekommittén föreslagit. Det skulle kosta bortåt 500 miljoner kronor. Det är emellertid en sak, som man glömt bort i det sammanhanget, och det är att inflationen under 1952 förefaller vara säkrad åtminstone så till vida, att vi komma att få betydande nominella löneförhöjningar även under 1952. Dessa löneförhöjningar innebära i och för sig en automatisk skattesärskärning. Detta medför alltså att den skattesänkning, som träder i kraft den 1 januari 1953, kommer att till en del eliminera 1952 års automatiska skattesärskärning. Om det går illa kanske vi skulle behöva hela denna skattesänkning för att hålla det skattetryck vi nu ha och slippa ifrån ett skattetryck som är ännu hårdare. Men det tjänar väl inte så mycket till att här plocka fram och tillbaka med siffrorna i budgetberäkningen. Den långa visans korta mening tycks i varje fall för närvarande vara den, att det svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta utövas av herr Sköld alena. Bondeförbundet garanterar att det inte blir någon ändring i det avseendet.

Herr talman! Jag hade annars tänkt att här i dag säga några ord av möjligtvis principiell innebörd rörande en fråga, som inte har diskuterats så värst mycket. Den allmänna debatten i vårt land och i andra länder också för den delen har i huvudsak kommit att röra sig om ekonomiska ting. De ekonomiska frågorna äro ju de mest dagsaktuella åtminstone för det mesta, samtidigt som de äro de mest påträngande. Det finns emellertid företeelser på samhällslivets område, som skulle kunna motivera en smula tankeverksamhet även när det gäller andra ting.

Man har när det gällt debatten om konjunkturvinster ibland velat påstå, att folkpartiets hållning under den gångna hösten inneburit något slags förändring, eventuellt något svek i förhållande till gamla traditioner. Den saken har redan bemötts av herr Ohlin. Man möter i jordbruksdebatten ofta det kravet, att

man inte skall kritisera en träffad uppgörelse. Man skall i solidaritetens namn godkänna vad som är gjort och man skall eftersom man betraktar sig som jordbrukare — alla jordbrukare ha bevaras samma intresse — godkänna uppgörelsen i fråga.

Det förekom nyligen här i Stockholm, att några kommunalt anställda ville lämna sin fackförening och övergå till TCO. De vägrades utträde ur fackföreningen, men sedan uteslöts de under motivering att de inte betalats sina avgifter. Det är detta och åtskilligt annat, som är utgångspunkten för mina reflexioner, vilka för övrigt inte skola få någon tillspetsad form.

Jag tror att de allra flesta problem, som vi röra oss med inom politiken och på samhällsarbetets fält, gälla antingen en kamp för rättvisa eller en vakthållning omkring rättvisan, dvs. samhällsarbetet kan till övervägande grad betraktas som ett problem om rättvisa. Längre kommer man aldrig på det planet. På det religiösa planet däremot kan man tala om kärlek, men man kan icke skriva lagparagrafer på den grunden. När man når som längst kan man möjligen nå det rättvisa. I de flesta fall blir väl även detta mer ett mål, som man eftersträvar, än något, som man hundraprocentigt kan förverkliga. Denna strävan efter rättvisa har en djupare förankring än den som finns i lagparagrafer, stadgar och konventioner. Som medborgare få vi i ett aktuellt läge böja oss för en skriven lag. Men strävan hän mot rättvisa måste även innebära en strävan till ändrade lagar. Denna strävan måste alltså ha en förankring i en levande rättskänsla, som är djupare rotad än den skrivna lagen. Jag tror därför att man kan säga, att strävan mot rättvisa och respekt för andras rätt måste vara den moraliska nerven i allt samhällsarbete. Alternativet till detta blir maktsamhället, diktaturen.

Enligt liberal uppfattning — jag tror att man i det fallet kan ta begreppet

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

liberalism mycket vidsträcktare än i partipolitisk mening — är kravet på rättvisa i första hand ett individuellt, personligt medborgerligt krav, när det gäller de enskilda människornas rätt. Sammanslutningar av yrkesgrupper och klasser äro nödvändiga, men dessa sammanslutningar ha sitt egentliga berättigande just i en strävan att ge de enskilda människorna ett ökat mått av rättvisa. Om organisationen inte kan förverkliga detta, har organisationen förlorat sin moraliska grundval.

Nu är det ju så, att enskilda människor icke var för sig kunna bevaka sin rätt och inte kunna lösa sina problem, utan det är nödvändigt med organisationer härför. Så har det väl alltid varit, men är det kanske i än högre grad i den tid vi nu leva i, då de dynamiska krafterna på det ekonomiska livet äro särskilt starka.

Det har om en viss tid i Sveriges historia sagts att den är dess konungars. Det låg väl åtskillig sanning i detta uttalande för en viss period. Beträffande den tid, i vilken vi för närvarande leva och som närmast gått till ända, skulle man med lika stor sanning kunna säga, att Sveriges historia är dess folkrörelser. Det är nödvändigt för praktiskt taget varje medborgare, som inte lever passiv och som enstöring, att tillhöra ett betydande antal organisationer. Dessa organisationer ha rätt att kräva lojalitet av sina medlemmar på de områden där de verka. Medlemmarna i sin tur ha rätt att kräva den hjälp och det skydd, för vilken uppgift organisationen har bildats. På grund av att stora samhällsklasser eller stora grupper av människor inte ha kunnat komma upp ur ett socialt och ekonomiskt underläge på annat sätt än genom obrottslig sammanhållning, har själva solidaritetsbegreppet i det allmänna medvetandet fått en moralisk innebörd av mycket hög dignitet. Det är givetvis något som man får ta hänsyn till i debatten.

Det är emellertid ett par saker, som

förefalla mig vara alldeles självklara men som inte alltid beaktas. Mångfalden av organisationer innebär från de enskilda medlemmarnas synpunkt, att man ökar tryggheten och minskar friheten. Där har man alltså ett avvägningsproblem som man icke kommer ifrån, eftersom både tryggheten och friheten äro omistliga. Man måste därför ställa ett par krav på organisationerna, ifall den enskildes frihet inte skall komma i kläm.

Det ena av dessa krav är att organisationerna inte få rikta längre gående krav på sina medlemmar än de krav, som framgå av organisationens stadgar och som äro nödvändiga för att förverkliga organisationens syften. Men det finns andra krav på människorna, och det är sådana krav som gälla åskådningsfrågor, antingen det är fråga om religion, politik eller andra ideella frågor. Där är det ju fråga om krav som gälla personligheten i dess helhet. Det kan inte som ett delintresse avskiljas och behandlas för sig.

Om nu en organisation, som är bildad för att upprätthålla eller främja ett visst ekonomiskt syfte, ställer krav på sina medlemmar av religiös, politisk eller annan liknande innebörd, är det uppenbart att hela möjligheten för en fri medborgare att fungera elimineras. Jag har en gång förr i ett visst sammanhang här nämnt, att om jag skulle tillhöra tre eller fyra olika organisationer och alla dessa organisationer skulle ställa politiska krav på mig, så skulle mitt läge vara fullständigt ohållbart. Det är en självklart riktig princip att en organisation, som är bildad för att främja ett visst ekonomiskt syfte eller något liknande, inte rimligtvis kan få ställa några krav på sina medlemmar, som engagera personligheten i dess helhet. Men trots att detta är alldeles självklart är det inte erkänt överallt inom Organisations-Sverige. Det förekommer att man från en ekonomisk organisation ställer politiska krav på människor. Jag

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kan ju förstå ifall ivriga ombudsmän och andra funktionärer i stridens hetta kunna förfalla till åtgärder av sådan innebörd, men jag har svårt att förstå om människor, som böra ha överblick över samhällslivet, ställa sig bakom och principiellt godkänna något dylikt.

Det andra krav, som jag tror är lika nödvändigt att upprätthålla, är att en människa fritt skall kunna välja vilken organisation hon vill tillhöra. Detta innebär också, att hon skall ha rätt att i stadgeenlig ordning gå ut ur en organisation, som hon inte längre vill tillhöra. Jag medger gärna, att detta för organisationens del kan medföra komplikationer i enskilda fall, men jag tror att dessa komplikationer utgöra en del av det pris, som man måste betala för medborgerlig frihet, ifall man över huvud taget menar allvar med sin bekänneelse till friheten.

Det har nyligen relaterats ett fall för mig — jag skall inte taga ställning till själva fallet — då en person, en fackföreningsmedlem, anslöt sig till ett religiöst samfund på grund av ändrad övertygelse. Vederbörandes livsåskådning utvecklades sedan på det sättet, att han inte ville tillhöra någon annan organisation. Han begärde då utträde ur fackföreningen. Detta kunde emellertid inte beviljas honom utan att han samtidigt lämnade arbetet, och eftersom arbetsgivaren inte ville bli av med den yrkeskicklige mannen fick han ordna det så, att denne kunde arbeta hemma.

Jag skall som sagt inte taga ställning till fallet i och för sig, men man kan betrakta det ur principiell synpunkt. Det går an att av samvetsskäl slippa värnplikten här i Sverige. Man kan numera utträda ur svenska statskyrkan. Man respekterar på praktiskt taget livsavgörande avsnitt människors personliga integritet — man får själv bestämma. Men det tycks vara svårare att gå ut ur en fackförening. Detta är en så skrämmande brist på generositet och en sådan brist på perspektiv, att man mås-

te befara att dylika tendenser kunna inrymma betydande risker under den fortsatta utvecklingen.

Så, herr talman, ett ord om solidariteten. Jag skulle vilja göra det påståendet — och jag gör det därför att det går så stick i stäv emot många människors uppfattning — att solidariteten i sig själv saknar ett moraliskt egenvärde. Det är inte svårt att komma till det resultatet, om man ser det hela i litet större sammanhang. Det största och kanske mest fruktansvärda exemplet ha vi i det tyska rikets uppträdande under nazistregimen. I den missbrukade nationella solidaritetens namn följde massor av människor med på vägar, som de inte borde ha vandrat. Ingen lär väl kunna påstå, att solidariteten i det fallet var någon moralisk tillgång. Det är inte så länge sedan det här i Sverige berättades om ett antal värnpliktiga, som i den vilsegångna kamratsolidaritetens namn begingo mened.

Dessa exempel kunna räcka. Jag vill endast konstatera, att solidaritet är något, som kan främja både ont och gott, som i lika mått kan främja både rätt och orätt. Solidaritetens moraliska värde är alltså helt och hållet beroende av vad det är man vill hålla samman om. Detta innebär, att ingen människa som fri medborgare kan undkomma plikten — liksom rätten — att pröva vad som ligger bakom, och att man alltså inte har någon skyldighet och från moralisk synpunkt knappast heller någon rättighet att i solidaritetens namn följa en ledning och vandra litet vart som helst.

Jag har ofta, inte minst från bondeförbundets sida och särskilt inom bondeförbundspressen, stämplats såsom splittrare. Jag vägrar, och så länge jag har mitt förnuft i behåll kommer jag att vägra att acceptera en sak bara därför att den presenteras under namn av en klasskyll. När jag år 1940 uppträdde i valrörelsen skrev jag ett program för mig själv, där jag bland annat sade, att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

det inte är arbetare eller bönder, handlare eller tjänstemän som nu ha det svårt. Men det finns grupper bland både tjänstemän, bönder och rörelseidkare som ha det svårt. Från liberal synpunkt är det ofrånkomligt att konstatera, hur rättvisekraven många gånger skära tvärs igenom klassgränserna. Vi kunna då inte komma ifrån att hävda rättvisan, även om detta utlöser beskyllningar för bristande solidaritet. Man får här göra klart för sig vad som är över- eller underordnat. Samhällslivet är en strid om rättvisa, och solidariteten är ett medel, som skall användas för att främja det som är rätt. Man kommer inte längre och bör inte komma längre. Jag skulle tro, att rätt mycket av den hetta i den politiska debatten, som ofta uppkommer just omkring liberala partier, beror på vår vägran att acceptera en sak därför att den presenteras under en viss skylt.

Med anledning av en del saker, som gång på gång återkomma i den politiska debatten, har jag, herr talman, velat säga detta från denna plats.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! I dagens debatt ha jordbrukets problem inte alls tagits upp till behandling, och den siste ärade talaren, som annars ofta brukar intressera sig för jordbrukets problem, hade i dag inte anledning att gå djupare in på desamma. Jag tror dock att en del saker, som inträffat, nödvändiggöra ett klarläggande av några synpunkter. En sådan förklaring kan kanske i någon mån även tjäna till ledning för vad som kommer att inträffa.

Diskussionerna här i kammaren ha ofta rört sig om den ekonomiska politiken och dess utveckling. Så har även varit fallet här i dag. Pris- och lönefrågor ha i dessa debatter tagit ett ganska stort utrymme. Olika meningar ha gjort sig gällande om vad som varit ett skäligt pris på livsmedlen med de löner, som vid olika tillfällen ut-

gått. Jordbruket, som huvudleverantör av så många produkter, som ingå i levnadskostnaderna, har givetvis kommit i blickpunkten på ett särskilt sätt varje gång priserna på jordbrukets produkter ha förändrats. Att dessa ting äro föremål för olika meningar är helt naturligt, då ju jordbruksprodukternas pris icke endast inverka på levnadskostnaderna utan även konstituera löne- och inkomstmöjligheterna för inte mindre än $\frac{1}{4}$ av vårt folk. Man skall därvid komma ihåg att av det pris indexfamiljen får betala för de färdiga livsmedelsvarorna endast cirka 55 procent komma jordbruket till del, under det att förädling och distribution tar resten. Att så är förhållandet framgår inte minst av den prishöjning, som skett och kommer att ske på vissa produkter, speciellt då på konsumtionsmjölken, som blivit höjd med tre öre.

Det är många som förfasa sig och säga, att nu få de där bönderna mycket pengar igen. Undersöka vi detta litet närmare skola vi finna, att av de tre öre, som utgöra prishöjningen på konsumtionsmjölk, går ett öre till att täcka handelns ökade kostnader och två öre gå åt för att täcka redan ökade löner vid mejerierna och inom distributionen samt en del ökade omkostnader vid våra mejerier under de senaste åren. Konsumtionsmjölksleverantörerna, som väl stå närmast till, få följaktligen ingen behållning av prishöjningen och ännu mindre produktionsmjölksleverantörerna. Den eventuella förbättring jordbrukaren får av prishöjningen den 14 januari i år kommer på kött, fläsk och ägg, om det går att nu företaga en marknadsmässig höjning av dessa priser. Den höjning som nu skett motiveras av det resultat, som framkommit ur den i dagarna framlagda reviderade och justerade jordbrukskalkylen. På grundval av detta resultat har statens jordbruksnämnd föreslagit regeringen vissa prishöjningar, vilka nu äro beslutade.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

I detta sammanhang är det väl på sin plats att det säges något om den nu sluträknade jordbrukskalkylen. Den stora förändring som i höstas skedde i fråga om arbetskraftsvolymen och därmed arbetskostnaden åstadkom en debatt, som varit mycket hetsig och väl knappast är slut än. Man har sett vissa dyningar då och då i pressen, och man har hört det från vissa talarstolar. Den minskade arbetskraftsvolymen, vilken ju godtagits av jordbruksnämnden och dess råd, medförde en minskning av arbetskostnaden med icke mindre än 175,6 miljoner kronor.

Resultatet av den justerade jordbrukskalkylen har trots allt blivit ett underskott på 118 miljoner kronor i stället för de 92 miljoner kronor som framlades i höstas.

Jag vill redan här påpeka att denna kalkyl bygger på löneläget under år 1951. Till det redan nu konstaterade underskottet i kalkylen måste emellertid läggas de löneökningar som, liksom till andra befolkningsgrupper, böra utgå till jordbrukarna och deras anställda under återstående del av innevarande regleringsår. Jag vill i detta sammanhang påpeka att 1 procents lönehöjning i jordbruket här betyder något över 20 miljoner kronor per år. Men inte nog med detta. Jordbruket kommer dessutom att få ökade kostnader för reparationer av byggnader och maskiner m. m., och de kunna bli ännu högre än de varit tidigare i händelse av allmänna lönestegringar. Man måste sålunda utgå ifrån att det inkomsttillskott som jordbruket fått genom prishöjningarna den 14 januari 1952 måste betraktas endast som en deluppgörelse. Hur stort det slutliga underskottet blir kan bestämmas först sedan förhandlingarna om det blivande lantarbetaravtalet blivit slutförda och godkända.

Innan jag går vidare i denna fråga vill jag säga något om löneutvecklingen.

Det är säkerligen bekant för alla, att den löneökning lantarbetarna fingo vid

uppgörelsen 1951 var lägre än vad en hel del andra yrkesgrupper lyckades erhålla, på grund av att lantarbetarna gjorde upp sin lönefråga ganska tidigt i tro på att om de visade återhållsamhet, skulle det verka återhållande på andra grupper. Detta skedde ju icke, som vi alla veta, och vi stå nu inför nya lönekrav, där även jordbruket och dess anställda anmäla sig med önskan dels om kompensation för eftersläpning och dels om en ökning, som skulle ställa jordbrukets folk i en mera likvärdig ställning med andra grupper. En sak som försvårar möjligheten att ge jordbruket och dess folk vad de anse sig ha rätt att få är att vi råkat få så svåra skörde-skador under det senaste året, särskilt genom svartrostens skadegörelse på vetet. Denna skada jämte bl. a. lägre produktion av mjölk medför, att det underskott som kommer att uppstå i den slutliga kalkylen för årets åtta första månader blir så stort att det icke går att täcka enbart genom prishöjningar på jordbruksprodukter. Tanken på att täcka en del av detta underskott genom subventioner för att förbilliga livsmedlen till konsumenterna har vid olika tillfällen förts fram i denna kammarare av såväl mig som flera andra. Speciellt från högerhåll ha som bekant betänkligheter emot subventioner tidigare framförts, men man synes på sista tiden ha ändrat mening i denna fråga. Jag tror mig sålunda kunna konstatera, efter uttalanden som gjorts i pressen från olika håll, att man allmänt är beredd att i dagens läge acceptera subventioner på livsmedel i viss utsträckning. När jag säger i viss utsträckning är det av olika anledningar. Dels anse sig jordbrukarna ha rätt att begära, att livsmedlen skola betalas med det pris, som framställningen av produkterna verkligen betingar. Dels bör man givetvis icke i längden basera livsmedelsproduktionen här i landet på subventionerade priser, rent principiellt sett. Detta gör att vi måste se de förslag om

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

subventioner, som komma att framläggas, jag vill hoppas som mera tillfälliga och i huvudsak syftande till att kompensera det skördebortfall, som av olika anledningar uppkom under år 1951. Huruvida dessa subventioner jämte de nu företagna prishöjningarna komma att räcka till för att kompensera jordbruket för ökade kostnader och utjämning av kalkylen är omöjligt att göra något bestämt uttalande om i dagens läge.

Om vi se på den löneutveckling som är i vardande under den närmaste tiden, kommer resultatet av densamma att i icke ringa grad bli utslagsgivande för vad jordbruket behöver i ökade intäkter för det år, som ligger närmast framför oss. Stiga lönerna i allmänhet så att de påverka priserna på de varor, jordbruket behöver köpa, och jordbrukets arbetskraft kräver mycket ökade löner, måste detta täckas genom ökade priser på jordbrukets produkter. Denna utveckling är icke lycklig enligt min mening. Det vore mycket lyckligare om vi alla kunde visa återhållsamhet, och då vänder jag mig särskilt till de grupper, som i fjolårets lönerörelse blevo relativt väl tillgodosedda. Följaktligen är det icke på jordbrukarna det i första hand beror, i vad mån ytterligare höjningar bli nödvändiga. För min del vill jag uttala den förhoppningen, att alla berörda parter visa moderation. Ingen tjänar på att allting skruvas upp. Resultatet kan bli: ingen förbättring för någon. Men ett är säkert, det kan bli ett fallande penningvärde, om man inte visar återhållsamhet.

I den prisdiskussion som förekommit ha olika förslag framförts rörande det sätt, på vilket jordbrukets krav på compensation skulle tillgodoses, och då har bland annat föreslagits, att de under det sista året uppkomna vinsterna på skog skola tagas i anspråk för ändamålet. Till detta vill jag omedelbart säga, att det är omöjligt att föra in

skogsvinsterna i jordbrukskalkylen. De som fört fram detta förslag ha icke begrepp om jordbrukskalkylens konstruktion. Jordbrukskalkylen har aldrig, såsom framhållits här i dag av herr Pettersson i Dahl, kommit till för att konstatera jordbrukets inkomst sedd i relation till andra grupper, utan för att konstatera de eventuella förändringarna i inkomster och kostnader i förhållande till basåret. Hur skall vidare t. ex. en jordbrukare på slättbygd eller i skogsbygd, som icke har skog, eller en arrendator kunna få ersättning för sina ökade kostnader, därför att några av hans yrkesbröder fått stora inkomster av skog? Jag kan för min del icke förstå resonemanget om att skogsvinsterna skola föras in i jordbrukskalkylen och kommer att motverka att så sker.

Nu kommer kanske någon och säger, att förhållandet är precis detsamma med en del jordbruksprodukter, som bara odlas på vissa håll, exempelvis sockerbeter och oljeväxter. Inkomsterna av dessa grödor räknas ju in i den totala inkomstsumman i kalkylen, fast det finns många jordbrukare, som inte ha möjlighet att odla dem. Till det vill jag bara säga, att det är en mycket stor skillnad mellan dylika specialodlingar och inkomst av skog. Prissättningen på specialodlingarna sker i direkt anslutning till prissättningen på övriga jordbruksprodukter, och man har då möjlighet att åstadkomma lämpliga prisrelationer och därmed också att reglera inkomstfördelningen mellan jordbruk i olika delar av landet. Men så är det, som alla veta, inte alls med skogen. Prisbildningen där har ju bestämts av helt andra faktorer, över vilka sannerligen inte jordbruket råder. Och vem vågar förresten säga, vilken skog man egentligen skulle ta hänsyn till, om man skulle räkna in skogsinkomsterna i jordbrukskalkylen? Skall man ta med alla de skogar, till vilka fastighetsbildningsmässigt sett hör en

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

eller annan bit jordbruksjord? Ett sådant förfaringssätt måste väl innebära att det egentliga jordbruket här i vårt land får bära förluster för att utjämna merinkomster, som skogsbruket har fått på grund av de exceptionella konjunkturerna. Det blir knappast rättvisare, om man i jordbrukskalkylen försöker att få med exempelvis skogen bara från vissa grupper jordbruk. Det enda rimliga är därför, såvitt jag förstår, att i det här avseendet behandla skogen på samma sätt som andra näringar. Om skogsvinsterna äro stora, få de beskattas i vanlig ordning som mervinster, och även när det gäller konjunkturskatt får skogen behandlas som andra näringar.

Den beräkning av arbetskraftsvolymer som gjordes i höstas visade en minskning av denna på 80 miljoner manstimmar, omräknat i pengar 176 miljoner kronor. Det konstaterades vissa systematiska fel, som tidigare icke varit kända av kalkylsakkunniga. Kalkylsakkunniga ha därför som bekant funnit det nödvändigt att göra en omräkning av uppgifterna i räkenskapsresultaten. Den successiva årliga minskningen av arbetskraftsvolymer, som förut under senare år räknats till 1,5 procent, har nu räknats till 2,94 procent fr. o. m. 1946/47. Vi ha ju strax före jul diskuterat dessa ting, så att jag ämnar icke längre uppehålla mig vid dem. Jag kan dock icke underlåta att påpeka att problemet säkerligen hade lösts på samma sätt utan den irriterande debatt som uppstod kring jordbrukskalkylen i höstas. Nu har ju kalkylresultatet i huvudsak accepterats av både konsument- och producentrepresentanter i jordbruksnämndens råd.

Det är dock ett par synpunkter som sammanhånga med denna arbetskraftsvolymer som vid detta tillfälle skola framhållas. De förändringar som under årens lopp inträtt i fråga om jordbrukets användning av arbetskraft ha del-

vis möjliggjorts genom att vissa arbetsuppgifter flyttats över till andra än jordbrukets ordinarie arbetsstyrka samt genom användning av andra produktionsmedel än arbetskraft. Jag kan icke underlåta att peka på den strukturella förändring av jordbrukets kostnadssammansättning som ägt rum. Då minskningen av arbetskraftsvolymer beaktas, blir kalkylberäkningen missvisande, om de strukturella förändringarna icke till fullo kunna inregistreras. Att vissa brister härvidlag förelegat har väl varit känt, och bristerna ha efter hand eliminerats, så snart de olika posterna hunnit bli föremål för undersökningar. Alltjämt kvarstå dock vissa poster, vilka ännu icke kunnat till fullo beaktas i kalkylen — i första hand kostnader för gemensam maskin användning, reparationer och underhåll samt transporter och annan anlitad service.

I den debatt, som i höstas fördes efter den första omräkningen av arbetskraftsvolymer, funno vissa konsumentbetonade tidningar angeläget att med stora rubriker fastslå, att jordbruket under årens lopp skulle ha blivit överkompenserat med sammanlagt 600—700 miljoner kronor. I sitt nit inkluderade man i denna påstådda överkompensation t. o. m. den summa, som utgjorde skillnaden mellan de båda sätten att räkna arbetsvolymen för innevarande produktionsår — cirka 200 miljoner kronor, som aldrig hade kommit jordbruket till godo. Även efter omräkningen av arbetsvolymen förelåg nämligen som bekant ett underskott om först 92 och senare 118 miljoner kronor vid höstens omräkningar.

För det andra glömde man bort att en i kalkylen beräknad merkostnad på grund av för hög arbetsvolym icke slår igenom med samma belopp på inkomstsidan, vilket beror på att de redovisade och prisreglerade intäkterna äro lägre än kostnaderna. Kalkylen har enligt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

de senaste prognosberäkningarna på grund av den för höga arbetsvolymen upptagit intäkter till ett belopp, som under ett antal år sammanlagt varit 400 miljoner kronor högre än vid det beräkningssätt man tidigare tillämpat.

Men då vi nu granska denna missvisning, som tidigare icke varit känd, så måste man — om man vill veta hur jordbruket kompenserats i förhållande till kostnaderna — även granska kalkylens utfall med hänsyn till andra kostnadsposter. Som bekant har det icke varit möjligt att genomföra utredningarna rörande de olika kostnadsposterna så, att kostnadsstegringarna blivit successivt beaktade. Som exempel må erinras om det relativt sena införandet av kostnadsberäkningarna för maskiner och räntor med hänsynstagande till de ökade investeringarna. Liknande förhållanden gälla för flera kostnadsposter. Då vi dessutom under senare år haft en praktiskt taget obruten prisstegring, ha ofta de i prognosen beräknade kostnaderna i realiteten överskridits.

De anförda omständigheterna ha medfört, att en eftergranskning av kalkylutfallet för de gångna åren enligt jordbrukets utredningsinstitut visar, att jordbruket icke tillförts de belopp, som regleringssystemet avsett, utan tvärtom fått göra eftergifter som betydligt överstiga de belopp, som erhållits genom den för högt upptagna arbetsvolymen. Någon överkompensation har alltså icke ägt rum.

När man från vissa håll uttalat, att jordbruket fått för mycket under de gångna åren, kan det även vara skäl att erinra om att prisregleringen under största delen av 1940-talet inneburit och alltjämt innebär, att jordbruket fått sälja en del av sina produkter till lägre priser än dem som gällt i andra länder. Detta har bland annat framhållits av jordbruksnämndens chef, generaldirektören Söderström, i ett föredrag inför Skånes handelskammare i

höstas. Han förklarade då, att det var konsumenterna som haft en favör av att jordbrukspriserna varit reglerade. Om de senare årens utländska prisnivå hade fått slå igenom på hemmamarknaden, hade prisnivån legat högre här hemma, tidvis mycket högre. Smör och kött skulle visserligen blivit billigare, men alla andra viktigare jordbruksprodukter skulle haft högre pris. Årsvinsten angavs till 350 à 400 miljoner kronor brutto till konsumenternas favör. Efter avräkning av spannmålsbolagets förluster vid inköp av fodermedel samt det allmänna mjölkpristillägget erhöles ett netto av 200 à 225 miljoner kronor per år.

Sedan dessa beräkningar gjordes, ha vissa förändringar inträffat i fråga om såväl utlandspriserna som priserna på hemmamarknaden. För dagen är läget, med beaktande av den senast träffade jordbruksuppställningen, följande:

De inhemska priserna på smör och kött äro alltjämt högre än utlandspriserna. Den senaste tidens starka prisfall på fettvaruområdet i utlandet har dessutom medfört, att de inhemska priserna på margarin och tekniskt fett för dagen ligga högre än som svarar mot den internationella prisnivån på fetter och oljor. I övrigt äro priserna på viktigare jordbruksprodukter alltjämt lägre på hemmamarknaden än på världsmarknaden. Det kan bl. a. framhållas att prisnivån för kraftfoder ligger betydligt högre utomlands än här hemma, varför Spannmålsbolaget gör betydande förluster vid försäljningen av fodermedel.

En beräkning som utföres på samma sätt som den i nyssnämnda föredrag relaterade ger vid handen, att konsumenternas årsvinst har minskat till följd av att priserna på världsmarknaden i fråga om vissa produkter nu äro lägre än förra sommaren. Till minskningen jämfört med föregående beräkning ha jämväl i någon mån bidragit de prishöjningar på hemmamarknaden,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

som den senast träffade jordbruksupp-
gårelsen inneburit. Vinsten för konsu-
menterna kan nu uppskattas till 125
å 150 miljoner kronor per år.

Med det anförda, herr talman, har
jag försökt måla en bild av det läge,
som för närvarande råder på fronten
för livsmedelspriserna. Efter slutförande
av de förhandlingar om löner, som
nu pågå i fråga om lantarbetarna, kommer
regeringen att taga ställning till
frågan om fördelningen av inkomster-
na till jordbruket för tiden 1 januari
—31 augusti 1952.

Jag slutar med att ånyo uttala den
förhoppningen att alla parter må iakt-

taga den återhållsamhet, som är nöd-
vändig om icke den sista villan skall
bli värre än den första.

Som tiden nu var långt framskriden
och flera talare anmält sig för yttran-
des avgivande, beslöt kammaren på för-
slag av herr talmannen att uppskjuta
den fortsatta överläggningen rörande
förevarande propositioner till kl. 7.30
em., då enligt utfärdat anslag detta ple-
num komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.24 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Fredagen den 18 januari.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började
sammanträdet; och leddes förhand-
lingarna därvid till en början av herr
andre vice talmannen.

§ 1.

**Vid remiss av statsverkspropositionen
m. m. (Forts.).**

Herr andre vice talmannen anmäl-
de, att överläggningen rörande Kungl.
Maj:ts propositioner, nr 1, angående
statsverkets tillstånd och behov under
budgetåret 1952/53, och nr 2, angående
utgifter å tilläggsstat II till riksstaten
för budgetåret 1951/52, nu komme att
fortsättas; och lämnades därvid enligt
förut gjord anteckning ordet till

Herr **HAGBERG** i Malmö, som yttrade:
Herr talman! I en polemik emot herr
Ohlin tidigare i dag erinrade finansmi-
nistern om att han i den ena eller andra
egenskapen hade varit i tillfälle att med-
verka till färdigställandet av 22 stats-

budgeter. Detta finansministerns påpe-
kande föranleder mig att erinra kamma-
rens ärade ledamöter därom, att det nu
är i det närmaste 20 år sedan en borger-
lig finansminister lade fram en stats-
budget i det här landet. Många som jag
nu tycker rätt intressanta siffror skulle
kunna anföras för att illustrera den ut-
veckling, om jag nu få använda den ter-
men, som vi ha att se tillbaka på under
dessa decennier. Jag skall emellertid
nöja mig med endast två siffror.

I 1932 års budget — det är ju ändå
inte så få här i kammaren, som erinra
sig den tiden — voro de direkta skat-
terna till staten upptagna till — sif-
forna förefalla nu en och annan en
smula häpnadsväckande — 190 miljo-
ner kronor. I det budgetförslag, som nu
framlagts, och som kammarens ledamö-
ter bekymrade studera — jag vill åt-
minstone allvarligt hoppas det — är
motsvarande belopp 4 366 miljoner kro-
nor. Detta betyder mer än en 20-dubb-
ling på mindre än två decennier.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Nu är jag naturligtvis beredd på att någon här omedelbart påpekar, att också utgifterna ha ökat kraftigt under dessa 20 år. Detta är alldeles riktigt. Vi ha fått ett helt komplex av sociala och andra reformer, som äro högst önskvärda. Andra reformer förefalla möjligen i ljuset av vad som senare skett en smula mera tvivelaktiga. Vidare kanske man också påpekar, att vi ha haft en svår penningvärdeförsämring, och detta är naturligtvis också riktigt. Penningvärdeförsämringen är en av de väsentliga anledningarna till den miljarternas magi, som nu förhäxar oss, och som vi utan resultat hittills ha försökt lösgöra oss ur. Men denna angelägenhet, som jag här antytt, har också en annan sida, som förbryllande nog icke blivit föremål för någon vidare uppmärksamhet under den debatt, som hittills har ägt rum. Denna, jag får kanske lov att säga fantastiska, ökning i skatteuttaget betyder ju att staten år från år tar allt större och större del av våra inkomster för att, som vi väl åtminstone få lov att hoppas, använda den för vårt eget bästa. Själva få vi allt mindre och mindre att säga till om beträffande de pengar, som vi med svett och möda sträva samman. Hur nyttiga de saker, som de styrande ta sig till, än må vara, kunna vi väl ändå inte, hur välvilliga vi än äro, komma ifrån att det samtidigt här i landet har utvecklats en förmyndarmentalitet av märkligt slag hos de makthavande. De anse sig bäst begripa hur myndlingen, d. v. s. själva folket, bör använda sina pengar. Och skall man döma av den fortgående ökningen i skatteuttaget, d. v. s. den fortgående ökningen i överflyttningen av enskilda inkomster till staten, så inträffar ju det som jag tycker ganska besynnerliga att svenska folket förefaller att begripa allt sämre och sämre hur det bör förfara med sina pengar, under det att de styrande härvidlag skulle gå från klarhet till klarhet — en, tycker i varje fall jag, ganska

sällsam utveckling i ett land som vårt, som vid mera solenna tillfällen i varje fall gärna vill framhålla sig som den kanske mest värlartade eleven i den demokratiska folkfamiljens stora enhets-skola.

Det har sagts, att skattefrågan måhända blir den dominerande vid årets riksdag. Skall man döma av den del av remissdebatten, som redan har avverkats så tyckas dessa spådomar komma att besannas. Tillåt mig, herr talman, att också säga några ord i den saken. Det kanske kan anses förmätet att ytterligare behandla detta problem, men jag har måhända viss anledning därtill, då jag råkat tillhöra den nu så mycket omtalade 1949 års skatteutredning. Vi hade ett utmärkt samarbete under herr Adolv Olssons flyhänta ledning, och vi bedrevo onekligen vårt arbete med — för att citera statsrådets egna direktiv, kurialstilen är inte min, det är statsrådets — »all den skyndsamt, som ärendets vikt och de för frågornas bedömande erforderliga undersökningarna medgiver.» Vi kommo, som redan är omvitnat och torde vara känt redan av allmänheten, enhälligt fram till vårt förslag om skattesänkning, låt vara att denna skattesänkning enligt min mening kanske är skäligen blygsam. Det var i alla fall en skattesänkning. Om man ser på det mottagande, som betänkanudet fick i tidningspressen och av allmänna opinionen, så måste man nog säga att det var ett ovanligt gynnsamt mottagande. Så långt jag har kunnat finna ha egentligen inga avvísande tonfall kunnat förmärkas. Personligen har jag av detta dragit den slutsatsen, att det enhälliga betänkanudet och det mottagande, som det fick, visade hur starkt kravet på en lättnad i skattetungan är inom alla kretsar i vårt land.

Jag vill erinra om att icke minst den socialdemokratiska pressen gav till känna sin belåtenhet med det franlagda betänkanudet. Utöver de ledare som lo-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kalt ha publicerats, har man även observerat att en av socialdemokratiens mest kända skatteexperter i en serie cirkulärartiklar i den socialdemokratiska pressen har uttalat ganska markerade lovord över just detta enhälliga betänkande från vår utredning. Jag skulle vilja ställa den frågan, som inte förut har ställts här i dag: *Varför* föreslog då kommittén en skattesänkning? Jag vill ställa den frågan inte minst mot bakgrunden av det anförande, som herr Fast höll här strax före middagsrasten. *Varför* föreslog kommittén en skattesänkning? Jo, kommitténs undersökningar — och jag tror, ärade ledamöter av denna kammare, att dessa undersökningar äro synnerligen vederhäftiga och att de ha varit synnerligen omfattande — rörande de direkta skatternas verkningar gävo de sakkunniga stöd för uppfattningen att — jag tillåter mig här, för att undvika all möjlig polemik, att citera ordagrant: »en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse.» Jag vill understryka detta, inte minst med anledning av herr Fasts anförande.

»Främst med hänsyn till arbetsvilja och deklaramoral» — jag citerar fortfarande — fann de sakkunniga det angeläget, att »det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras.» Därjämte förorda de sakkunniga, bl. a. med hänsyn till sparandet, vilket uttryckligen angavs, en viss sänkning av den statliga förmögenhetsskatten, och slutligen föreslogo de enhälligt att dessa skattesänkningar, baserade på ordentliga, omfattande och grundliga undersökningar, skulle träda i kraft den 1 januari 1953.

Över allt detta drar nu finansministern med sin berömda blåpenna ett brett streck. Jag vet inte, hur kommitténs ledamöter ha reagerat för detta. Jag tycker, att finansministerns avböjande attityd borde ha kommit som en chock för dem, i varje fall måste jag uppriktigt säga, att jag kände det på det viset.

Vilja vi stärka människornas arbetsvilja, vilja vi förbättra deklaramoralen — som säkert i många fall är bedrövlig, i det fallet håller jag fullt med herr Fast i vad han anført — vilja vi uppmuntra sparsamheten, så måste vi sänka skatterna, säger skatteutredningen enhälligt, men finansministern vill inte göra det *nu*. Jag kan förstå den betydande socialdemokratiska tidning, som finner finansministerns ståndpunktstagande »trist», som den skrev häromdagen. Det är enligt min mening det minsta man kan säga. Finansministern skylar på överbalanseringen. Han har ju tidigare i dag åtskilliga gånger varit inne på detta spörsmål. Han ville inte ta i anspråk några tillfälliga skatteinkomster, för att därmed bereda utrymme för en skattesänkning, och jag måste nog säga, att jag i viss mån kan följa honom därvidlag. Men om man räknar bort dessa s. k. tillfälliga skatteinkomster, kommer man i alla fall ned till ett vad jag skulle vilja kalla för nettoöverskott på budgeten på 541 miljoner kronor. Detta är för litet, menar finansministern, för att rymma skattesänkningen.

Men, mina damer och herrar, skola vi aldeles glömma bort att finansministern dock vid upprepade tillfällen har räknat fel i sina kalkyler? Jag vill rättvisligen medge, att finansministern mycket ordentligt har erkänt detta från fall till fall. Han har erkänt sina felkalkyler och att han har felbedömt utvecklingen. När jag hört dessa erkännanden, vilka senast i dag ha kommit till ganska pregnant uttryck, har jag gjort den reflexionen, att det vore roligt om vi någon gång här i kammaren bleve i tillfälle att höra finansministern förklara, att han bedömt utsträckningen riktigt. Det har vi tyvärr ännu inte blivit i tillfälle att höra.

Nåja, han har alltså ordentligt erkänt sina misstag. Men om vi mot bakgrunden av dessa felkalkyler, dessa felbedö-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

manden — i och för sig kan man kanske inte klandra honom så hårt, tiden är ju ytterligt vansklig — erinra oss vad som hände i fjol, så finna vi, att den budget som då presenterades oss hade ett formellt överskott på 342 miljoner kronor. Summan korrigerades fram på våren till 655 miljoner, och nu kalkyleras med en siffra — den har redan nämnts under debatten ett par gånger — på ett formellt budgetöverskott å 1 860 miljoner kronor, trots avsevärda utgiftsökningar på tilläggsstat I och II på grund av kostnadsstegringar m. m. Jag dristar mig att uppmana någon att här stå upp och påstå att finansministern har säkrare kalkyler att åberopa i det budgetförslag, som lades fram den 11 januari 1952, än det som offentliggjordes den 11 januari 1951. Med detta vill jag naturligtvis inte ha sagt, att jag anser att man utslutande skall ta hänsyn till det överskott på något över 1 miljard, som man här kommer fram till i den nu presenterade budgeten, när man resonerar om skattesänkningen. Jag utgår hela tiden från den summa som finansministern nämnt, nämligen 541 miljoner kronor.

Nu har finansministern i dag ställt sig tämligen avvisande till en skattesänkning, tycker jag. Han har inte alldeles slagit dörren i lås, men den springa som är kvar, är tämligen obetydlig.

Jag vill dock erinra kammarens ledamöter därom, att vi fram på våren någon gång i maj bruka få riksräkenskapsverkets nya inkomstberäkningar, och det få vi ju i år också. Jag är ganska övertygad om, och jag stöder mig då på erfarenheterna från de senaste åren, att dessa riksräkenskapsverkets nya inkomstberäkningar komma att visa helt andra siffror än dem som publicerades i den budget, som nu ligger på kamrarnas bord, siffror som väsentligt skulle vidga utrymmet för en skattesänkning. Jag skulle därför, om finansministern varit närvarande velat rikta

en vädjan till honom att inte nu för häftigt binda sig vid en avvisande position utan vänta och se tills vi få de nya siffrorna och mot bakgrunden av dessa siffror träffa de avgöranden, som han ur sina synpunkter anser vara de riktiga. Och för övrigt: Om inflationen hejdas, så är det återstående överskottet tillräckligt. Om däremot penningvärdets försämring fortsätter så kommer ju driftöverskottet att rent automatiskt växa. I ett hänseende vill jag emellertid gärna ge finansministern mitt erkännande. I finansplanen signalerar han en utredning rörande en avvägning av den direkta beskattningen kontra den indirekta beskattningen. Man kan säga att denna utredning är direkt beställd av 1949 års skatteutredning. Inte minst tacknämligt är ju att finansministern nu omedelbart förklarar sig beredd att effektivt denna beställning. När kommittén enade sig i en sådan anmodan till finansministern, så fick denna anmodan formen av en hemställan om en undersökning, som skulle kunna möjliggöra ett slutligt ställningstagande till frågan om ökad användning av indirekta skattemetoder. Jag tror, att en sådan utredning skulle vi alla ha stor nytta av, detta oavsett hur vi i övrigt se på dessa problem. Ty det är nog så att i fråga om just den indirekta beskattningen gör sig mycken oklarhet och många dunkla föreställningar gällande. Jag tvekar inte att påstå, att något av vidskeplighet präglar uppfattningen på många håll. Nyttigt vore alltså, om en sådan utredning komme till stånd, och finansministern har ju förklarat sig villig att sätta i gång en sådan. Och det tycker jag är bra.

När man talar om möjliga skattesänkningar, tror jag att man skulle vara berättigad att framföra några skäl utöver dem som 1949 års skatteutredning anfört. Man har tidigare varit inne på den saken i dag, men jag skulle vilja säga några ord om den i alla fall: det är uppenbart, att man på löntagarsidan,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

när man formulerar sina krav, alltmera börjar ta i betraktande också den kraftigare beskattning, som rent automatiskt följer på den fortgående inflationen. Man vill, som det heter, ha kompensations även för det skärpta skattetrycket. Vad innebär nu detta? Jo, naturligtvis följande: ju högre skatter ju högre löner, ju högre löner ju högre skatter o. s. v. Spiralen snurrar i det oändliga. Hur skola vi komma ur denna häxdans? Regeringen manar nu löntagare och andra till moderation, men, herr talman, ett av de bästa incitamenten till en dylik återhållsamhet vill regeringen inte ge människorna, inte *nu* i vart fall, nämligen en skattesänkning. Visserligen kan en skattelättnad inte träda i kraft förrän i januari 1953, men ett bestämt löfte härom tycker jag borde verka återhållande redan i år.

Nu har finansministern i dag varit inne på den saken. Han säger, att han högeligen tvivlar på en sådan effekt av en dylik deklaration från hans sida, och han återopar konversationer som han har haft med den ena parten i de förhandlingar som nu äro i gång. Ingalunda vill jag bestrida riktigheten av den relation statsrådet lämnat, men jag vill påpeka för kammarens ledamöter att inom det socialdemokratiska partiet äro meningarna just på denna punkt ganska delade. Jag läste häromdagen en artikel just i detta ämne i en så pass inflytelserik socialdemokratisk tidning som Arbetarbladet i Gävle. Jag tror inte att det kan skada att till kammarens protokoll ta in just vad Arbetarbladet anfört i denna speciella angelägenhet som finansministern tidigare berört. Arbetarbladet skrev: »Vad mera är: den ter sig som en gärd av rättvisa eftersom skatterna genom inflationen blivit hårdare än bestämt. Så har man också fått det nya inslaget att löntagarna i avtalsrörelserna täcker in sig också för skärpt beskattning. En tanke: kanske rent av en verklig skattereform vore ett bidrag till den lönepolitiska moderation

finansministern så livligt förordar.» Denna i Arbetarbladet framförda uppfattning är ju alldeles motsatt den mening finansministern här givit uttryck åt. Jag har ansett det inte alldeles opåkallat att erinra kammaren om de olika meningar, som i detta fall uppenbarligen förefinnas även inom det socialdemokratiska partiet. Att bondeförbundets ledande tidning mycket starkt tryckt speciellt på denna angelägenhet är väl känt i vissa kretsar, och därför behöver jag inte citera de uttalanden, som i dylik riktning publicerats i Skånska Dagbladet.

Ytterligare ett påpekande, herr talman. Finansministern signalerar nya åtgärder för premiering av det frivilliga sparandet. Om detta är ingenting annat än gott att säga. Exempelvis ha vi från vårt håll motionerat i den saken, tyvärr utan resultat. Skulle det nu bli något av så är alldeles säkert ingen ledsen för det, allra minst på vår kant. Men, ärade kammarledamöter, jag skulle vilja säga, att ingen premiering av det frivilliga sparandet kan i effekt mäta sig med den som en skattesänkning skulle innebära. Apropos sparandet! Finansministern påpekar nu i propositionen — jag antar att kammarens ledamöter observerat detta — att en viss uppgång i det personliga sparandet synes ha inträtt under den senaste tiden. Detta är riktigt, men saken hade varit ännu intressantare, om finansministern och hans medhjälpare haft till sin disposition denna statistik när propositionen skrevs. Nu föreligger den emellertid för 1951. Siffrorna ha ju just i denna vecka blivit klara. De äro inte alldeles ointressanta. För hela 1951 redovisa de 84 större sparbankerna, alltså de som förekomma i statistiken, ett insättningsöverskott av 142,7 miljoner, räntorna obereknade, mot 131,91 miljoner för 1950. I fråga om postsparbanken är tendensen ännu mera markerad. Här har insättarbehållningen ökat med 126,7 mil-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

joner mot blott 17,1 miljoner förra året. Om vi se på insättningsöverskottet hos samtliga kreditinstitutioner under år 1951, så blir det 372 miljoner, d. v. s. i det närmaste en fördubbling mot året före. Jag tycker att vi alla ha anledning till verkligt djup tillfredsställelse över denna utveckling. Jag vill visst inte överdriva betydelsen av dessa siffror. Men jag vill dock här konstatera en vändning i människornas mentalitet. Vi kunna, om vi vilja se en liten smula optimistiskt på saken, konstatera en återvändande sparvilja hos svenska folket. Vad detta betyder för hela vårt land och hela kampen mot inflationen behöver jag säkert inte understryka för kammarens ledamöter. Här ha vi äntligen en liten ljuspunkt i en annars mörk och dyster tavla. Jag skulle vilja fråga er, mina damer och herrar: Vore det inte skäl att försöka fånga in denna vind och söka fånga in denna förändring i mentaliteten, i vart fall denna ansats till mentalitetsförändring hos vårt folk? Jag är för min del fullständigt förvissad om att, ifall finansministern ville gå med på att sänka skatterna och göra detta redan i år, spararna här i landet skulle ge honom ett gensvar som komme att eka över hela vårt land.

Ja, herr talman, inflationen går sin väg. Stegningen i levnadskostnader från september 1950 till september 1951 ger en ökning på inte mindre än 19 %. Jag skall inte här gå in på någon jämförelse med förhållandena ute i världen. Sådana jämförelser måste alltid bli i viss mån haltande. Därvidlag har jag ungefär samma mening som finansministern här tidigare anfört. Jag håller mig till utvecklingen inom våra gränser. Denna 19-procentiga uppgång är den kraftigaste stegningen under någon ettårsperiod, som socialstyrelsen kunnat registrera sedan första världskriget och tiden omedelbart efter detta. Jag skulle vilja göra ett litet påpekande, som visar hur fort det gått i dessa dagar. Det är en sak som kam-

marens ledamöter kanske inte kommit att tänka på. Vi veta alla att de kommunala ortsavdragen skola höjas med 20 % enligt förslag av finansdepartementets rättsavdelning. Detta sker, mina damer och herrar, sju dagar efter det att de i fjol höjda ortsavdragen trädde i kraft. Kan man tänka sig ett klarare vittnesbörd om den skrämmande hastigheten i den penningförstöring som f. n. äger rum? Vad kan man konstatera mot bakgrunden av dessa siffror? Jo, man kan konstatera, att de skyhöga skatterna inte lyckats stoppa penningvärdeförsämringen och att den väldiga överbalanseringen av budgeten inte har lyckats stoppa penningvärdeförsämringen. Det är, herr talman, inte osannolikt att man — bildligt talat — kan skatta ihjäl människorna. Uppenbart är emellertid, att man inte kan skatta ihjäl inflationen.

Jag erinrar mig i det här sammanhanget ett intermezzo från remissdebatten för två år sedan. Vid den tiden — någon kommer kanske ännu ihåg det — var det mycket modernt att tala om något som vi gemenligen kallade för inflationsgapet. Herr Hedlund i Rådom — jag kan tyvärr inte se, att han är närvarande just för ögonblicket — inledde debatten med att analysera begreppet inflationsgap. Det var en, som jag tycker, ganska skarpsinnig och mycket rolig analys han gav av detta begrepp. Han fann, herr Hedlund i Rådom, att man just då lyckats täppa till detta inflationsgap. Men med vilka medel? Jag låter, herr talman, herr Hedlund själv tala: »Jo, man har stoppat in litet grand matnyttigt i gapet. Produktionsökningarna ha varit ganska väsentliga. I övrigt har man fått ihop gapet ungefär på samma sätt som man gjorde vid svinslakt förr i världen för att hindra julgrisen att skrika i högan sky: man har satt en rännsnara om gapet och på det sättet snört ihop det hela, en rännsnara som är tvinnad av flera olika trådar, främst inkomstbe-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

gränsning och tvångssparande i form av överbalansering av budgeten, begränsning av importen och nedskärning av investeringarna.» Och herr Hedlund fortsatte: »Det är således angeläget att hålla i minnet, att balansen icke är någon fri sådan utan en fjättrad. Vi ha icke lyckats uppnå en naturlig samhällsekonomisk balans, utan vi ha med hjälp av regleringar och ingripanden av skilda slag i det ekonomiska livet skapat en konstlad jämvikt.»

Jag skulle vilja fråga numera statsrådet Hedlund: Ha metoderna ändrats sedan dess? Ha vi blivit kvitt de regleringar och ingripanden av skilda slag i det ekonomiska livet, vilka herr Hedlund då så starkt klandrade? Ser snaran kring julgrisens gap ut annorlunda nu än då? Är det inte samma men hittills så föga framgångsrika politik som föres? Är det inte så, som finansministern i sitt bekanta tal i Malmö i oktober förra året gav till känna, nämligen att bondeförbundets inträde i regeringen inte skulle ändra någonting i den ekonomiska politiken? »Den ekonomiska politik», underströk han, »som den föregående regeringen inlett, kommer att fullföljas, bortsett från jämkningar i detaljer.»

Ärade kammarledamöter! Jämknings i detaljer var det! Ja visst. Vi bli nu av med elskatten för hushållen. Elskatten kommer därefter att ge 45 miljoner mot tidigare beräknade 85 miljoner, men finansministern kompenserar sig för bortfallet av de 40 miljonerna med en höjning — provisorisk som alltid — av bilbeskattningen. Den beräknas ge 50 miljoner. Netto till försvarsministern 10 miljoner — naturligtvis! Med den sortens jämknings i detaljer bör ju socialdemokratien kunna bekvämligen samregera med bondeförbundet praktiskt taget hur länge som helst.

För två år sedan hade herr Hedlund, som jag här försökt erinra om, rätt hårda ord att säga om en sådan politik

som den som nu föres. I dag betecknade han den — jag antar, att kammarens ledamöter lade märke till detta — som realistisk. Jag kan inte hjälpa, att jag verkligen ryckte till, när han använde den termen. Han underströk sin, vågar jag säga »nya», uppfattning ytterligare i ett replikskifte. Man påpekade för honom, att hans argumentering i det anförande han hållit helt och hållet sammanföll med den argumentering, som finansministern någon stund tidigare hade framfört. Han bestred inte detta, utan han medgav att så var fallet. Ty, sade han, vi mena, att två gånger två är fyra. Men, ärade kammarledamöter, förhåller det sig på det sättet, att två gånger två är fyra i finansministerns budgeter? Är det inte så, att två gånger två är fem och sex och sju och åtta och nio, om vi tänka på de förändringar, som budgeterna ha undergått månad efter månad?

Till slut, herr talman, bara ännu några ord om skatteutredningens betänkande. Vi få inte glömma, att det tryck i fråga om direkta skatter, som vi nu lida under, har riksdagen *aldrig* beslutat. Detta tryck har riksdagen aldrig avsett skola skapas. Detta tryck har aldrig föresvävat författarna av 1947 års skattereform. Detta tryck har ju orimligt skärpts av inflationen. Det paradoxala inträffar ju nu, att varje krona beskattas hårdare och hårdare, ju mindre värd den blir. En sådan utveckling har ju riksdagen aldrig tänkt sig, när riksdagen efter de långa striderna 1947 godkände den reform, som då fördes ut i det praktiska livet.

Såvitt jag kan förstå, herr talman, och därmed skall jag sluta, så vore det en enkel gärd av rättvisa emot människorna i detta land att åtminstone nödtorftigt återställa skattebalansen. Även om man går fram efter de linjer, som uppdragits i skatteutredningens betänkande, så skulle man inte lätta trycket så mycket, att man kom tillbaka till det tryck, som skapades 1947. Alltjämt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kvarstår ju en högst väsentlig skärpning, beroende på inflationen. Men det som man har uppnått, därest man tar utredningens enhålliga betänkande, är att man åtminstone har *bromsat upp* denna i så hög grad skärpande och tyngande utveckling på skatteområdet. Och jag menar, att ett sådant beslut bör fattas redan vid denna riksdag. Ett beslut i annan riktning — alltså ett beslut i den riktning, som i varje fall har antytts i statsverkspropositionen och som skulle ta den formen, att man formellt godtar de skalor etc., etc., som utredningen enhålligt har kommit fram till i sitt principbetänkande, men samtidigt höjer uttagningsprocenten från 100 till 110 — skulle inte betyda någonting annat än en ny omfördelning och inte någon skattesänkning. Jag tror, att ett sådant beslut skulle väcka stark besvikelse hos vida kretsar av vårt folk och även inom de kretsar, som närmast torde omge finansministern. Men jag tror också, att ett beslut om skattesänkning skulle kunna ske utan risk för statsfinansernas sundhet. För denna statsfinansernas sundhet är helt visst den meningsriktning, som jag tillhör, minst lika intresserad som någon sin finansministern och hans meningsfränder.

Härefter anförde:

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! När man har lyssnat till den hittills förda delen av årets remissdebatt, har man otvivelaktigt fått ett intryck av att de två borgerliga oppositionsledarna ha försökt att närma sig varandra. De ha försökt att inför 1952 års val ge den uppfattningen åt väljarna, att det finns ett regeringsblock, som driver en viss politik, och gentemot detta regeringsblock står en opposition, som kan divergera i vissa ting men som dock förordar ett alternativ — en annan ekonomisk politik — gemensamt för de två oppositionspartierna.

Jag förstår mycket väl, att man inom oppositionen mot bakgrunden av de hårda uppgörelserna under hösten har kommit till den uppfattningen, att man bör försöka att snickra ihop åt sig en gemensam plattform. Och det är klart, att möjligheterna att göra detta i någon mån ha ökat, sedan folkpartiet har så väsentligt urvattnat propån om skärpning av beskattningen av konjunkturvinsterna, att man numera inte riktigt vet, om den över huvud taget har något reellt innehåll, eller om den är att uppfatta allenast som en taktiskt fint i det politiska spelet.

Men, herr talman, trots alla ansträngningar från oppositionsledarnas sida kan man nog ändå konstatera, att det finns en betydande meningsskiljaktighet mellan de två oppositionspartierna, när de gå till angrepp mot regeringen. Angreppet mot regeringen här i debatten har i första hand riktats mot att vi på regeringssidan inte ha velat binda oss för en skattesänkning. Det finns väl intet politiskt parti, som skulle vilja ta ut mera av skattebetalarna än vad som anses vara nödvändigt. Det är väl självklart, att det för regeringspartierna ligger en mycket stor frestelse i att säga: Oppositionens alla svartmålningar av vårt ekonomiska läge äro ren bluff, det kunna vi visa genom en kraftig skattesänkning. Det behövs ingen argumentation för att övertyga ett regeringsparti om önskvärdheten och lämpligheten ur partitaktiska synpunkter av även mycket långt gående skattesänkningar.

Trots att vi således ha samma intresse som oppositionen av en skattesänkning, så ha vi i dag inte velat ge något löfte. Jag skall inte upprepa den argumentation, som finansministern därvidlag har anförat. Han har visat, att det finns många saker, som man får ta hänsyn till, innan man berövar statskassan de inkomster, som diskussionen här rör sig om. Man har också på oppositionssidan liksom på känn, att man

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

måste underbygga sitt krav på skattesänkningar. Och det är där skillnaden mellan herrar Ohlin och Hjalmarson i dag trätt fram. Herr Ohlin säger att han, följande liberalernas politik på 1800-talet — jag visste knappast, att det fanns någon liberal politik, i varje fall inte i Sverige, på 1800-talet — har tänkt sig, att man genom en skärpning av beskattningen på vinsterna skulle ge statskassan så stora inkomster, att möjligheterna att genomföra en skattesänkning skulle öka. Detta är väl ändå en smula lättsinnigt. Att vi hade stora konjunkturvinster under 1951 veta vi, och det är möjligt att vi få stora vinster också under 1952. Men för framtiden — jag hänvisar till finansministerns resonemang — kan man väl inte fota den statliga vare sig inkomst- eller utgiftspolitiken på något så ovisst som den motivering, som folkpartiledaren anförde.

Herr Hjalmarson befinner sig i ett annat läge. Han kan inte åberopa vinstkonjunkturskatten som inkomstkälla, eftersom han gått emot den, men han talar i stället om att om man gjorde upp en ordentlig plan för skattesänkningen skulle man kunna uppnå så stora besparingar, att man på det sättet skulle ha möjlighet att hålla skattetrycket nere.

Ja, det där låter i första ögonblicket allvarligare, det låter som ett mindre lättsinnigt resonemang än det som herr Ohlin här för. Men jag måste säga att i verkligheten är det ännu mer lättsinnigt än herr Ohlins. Herr Hjalmarson drar genast denna gräns: försvaret skola vi inte minska, folkpensionerna skola vi inte röra, barnbidragen skola vi inte heller röra. Om jag räknat rätt äro våra utgifter nu uppe i 6,8 miljarder kronor. Försvaret tar 1,6, folkpensionerna taga nära miljarden, och barnbidragen taga något över en halv miljard. Sammanlagt äro dessa tre utgiftsfält, som herr Hjalmarson undantar från sin besparingsaktion, så stora

att de täcka ungefär hälften av alla våra statsutgifter. Det blir då nödvändigt att på den andra hälften pressa desto hårdare, om man skall ha någon som helst chans att få fram besparingar, som på lång sikt skulle kunna möjliggöra en skattesänkning.

Det skulle roa mig mycket att veta var det är inom de andra tre miljarderna, som herr Hjalmarson nu under denna riksdag kommer att hänsynslöst söka pressa regeringen till en reduktion. Det fanns flera affischer i en valrörelse än »Vi klarade krisen». Det fanns en som heter »Bygg mera åt flera!» Är det på bostadsanslaget, som är nästa stora post, herr Hjalmarson tänker sig att uppnå väsentliga besparingar? Är det i fråga om statstjänstemännens löner? En kolossal post. Är det där han tänker sig att det finns större utrymme för besparingar?

I så fall upprepar jag finansministerns råd: Resonera med herr Kyling om den saken, så få vi se hur mycket det blir kvar. Eller kommer herr Hjalmarson att kunna minska på vägunderhållet och vägbyggandet för att via bilskattemedlen få inkomster att klara det besparingsprogram, som skulle möjliggöra skattesänkningarna? Jag tror uppriktigt sagt, herr Hjalmarson, att i valet mellan herr Ohlins lättsinne och herr Hjalmarsons väljer jag — i varje fall såsom det framträtt i dag — herr Ohlins, som ändå håller sig något mera till verkligheten än herr Hjalmarsons motivering för möjligheterna att sänka skatterna nu.

Det är emellertid intressant att konstatera att man har byggt ihop en gemensam plattform, skattesänkningsskravens. Denna gemensamma plattform är dock inte starkare än att jag tror att herrarna inom kort komma att befinna sig i full färd med att försöka knuffa ner varandra ifrån den.

Herr Ohlin älskar att tala i bilder. Jag lyckönskar honom till hans fyndighet. Han har nu efter fyra års fli-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tigt användande av bussen låtit den stanna hemma från dagens remissdebatt, och det ber jag uppriktigt att få lyckönska både herr Ohlin och folkpartiet till. Han har bytt ut bussen mot en kamel. Det faller mig inte in att här ge mig in på någon analys av vad som hänt inom folkpartiet, när man här gått ifrån det ena fortskaffningsmedlet till det andra. Jag föreställer mig att med herr Ohlins förmåga att tugga och tugga på bilderna var detta bara debuten — vi komma säkerligen att få höra denna liknelse många, många gånger.

Men, herr Ohlin, bilden är inte så dum. Herr Ohlin säger att svenska folket är en samling kameler, som nu gå i öknen och som få se en oas, men i den oasen låter inte den stränge Sköld kamelerna slå sig ned för att rasta. Nu tror jag till en början att herr Sköld vet att man särskilt under svåra förhållanden skall akta sig för hägringar, allting är inte så vackert som det kan se ut för det okritiska ögat. Är det riktigt att det verkligen är en oas, så är regeringen helt naturligt lika intresserad som någonsin oppositionen av att här få ett tillfälle att göra en återhämtning. Vi ha bara sagt att vi i dag inte se någon möjlighet att utlova någon skattesänkning.

Men sedan, herr Ohlin, fortsatt med bilden! Den är utmärkt ur många synpunkter. Hela västerlandet i varje fall befinner sig för närvarande i mycket svåra förhållanden. Vi äro väl det enda land, där man i riksdagen i dag kan på allvar från de olika partiernas sida diskutera en skattesänkning. Trumans budskap till den amerikanska kongressen innebar intet löfte om skattesänkning utan i stället om nya skattekrav på omkring fem miljarder.

Vad vi ha sagt är: Låt oss fortast möjligt komma ut ur dessa svårigheter! Låt oss fortast möjligt göra ifrån oss ökenvandringen! Låt oss inte lockas till att för tillfälliga fördelar, för gläd-

jen att få vistas en stund i skattesänkningens palmers skugga, göra av med våra resurser, så att vi, när vi på nytt skola börja kampen för att nå målet, nå stabilitet, nå säkerhet med bevarande av full sysselsättning, ha uttömt våra resurser. Därför tror jag som sagt att bilden är utmärkt ur många synpunkter, och den kommer säkerligen att även av oss användas i vår upplysningsverksamhet. Herr Ohlin menar att hithörande svårigheter i första hand äro koncentrerade till Sverige. Han säger att det är i Sverige som de största prisstegringarna ägt rum. Jag försökte visserligen vara inne i kammaren hela tiden under herr Ohlins anförande, men kanske var jag ändå ett ögonblick frånvarande, varför jag inte är säker på vilken källa han använde. Men om det är OEEC-rapporten, som just nu har kommit, vill jag gärna medge, att om man ser på levnadskostnadsstegringstabellen, visa de svenska siffrorna ett högt läge. Men jag vill bestämt varna för att göra internationella jämförelser utan att ta hänsyn till övriga relevanta faktorer.

Samma rapport, som jag föreställer mig att herr Ohlin använt, innehåller på sidan 14 en uppgift om lönestegringarna i berörda länder. Om man då, herr Ohlin, sammanställer lönestegringar med levnadskostnadsstegringar blir bilden en annan. Det är grovt missvisande att bara ta upp det ena ledet i den rapport, som jag här har framför mig.

Om man tar Schweiz, som så många gånger åberopats som ett exempel för oss, så skyndar jag mig att påpeka, att detta land stod utanför kriget och icke har drabbats av några av krigets härjningar, inte heller varit utsatt för en ockupation och dessutom har något som jag förmodar att herr Ohlin sätter värde på, nämligen en mycket dominant borgerlig regeringsmajoritet. Det är alldeles riktigt att levnadskostnadsstegringen i Schweiz fram till låt oss säga den 1 juli i år bara är 6 procent, medan den svenska under samma tid redovisats till

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

19 procent. Det är klart att det är stor skillnad på 6 procent och 19.

Men gå då till lönerna! Här redovisar den officiella rapporten för Sveriges vidkommande en lönestegring under motsvarande tid på 20 procent, alltså något mer än den levnadskostnadsstegring det var fråga om. Men hur står det till med Schweiz, då man där redovisar en lönestegring på 1 procent? Om man nu säger att den schweiziska politiken är mycket bättre än vår måste man väl ändå fråga: Hur känner sig den schweiziske arbetaren och löntagaren i övrigt, tjänstemannen? Är det icke sannolikt att han skulle säga: Mycket hellre Sveriges än en politik, som måste innebära en väsentlig standardsänkning för den schweiziske löntagaren i allmänhet?

Belgien är ju numera inte så ofta åberopat i den borgerliga agitationen som tidigare, men jag kan ändå inte neka mig nöjet konstatera, att där har man också en tämligen liten levnadskostnadsstegring. Den var vid denna tidpunkt omkring 12 procent, alltså lägre än den svenska, det är alldeles riktigt. Den belgiske arbetarens lön hade stigit med ungefär 12 procent. Det är alltså hugget som stucket. Det är något sämre än den svenska utvecklingen, ty vi hade 19 procents levnadskostnadsstegring och 20 procents lönestegring.

Nu förstår jag mycket väl att mina jämförelser kunna kritiseras, men om man åberopar den europeiska samarbetsorganisationens rapport, som herr Ohlin gör, och ger kammaren den föreställningen att det inte finns någon positiv sida hos det svenska näringslivets utveckling, måste jag säga att det i alla fall blir mindre missvisande när jag tillåter mig att ur — som jag föreställer mig — samma rapport redovisa de sifferuppgifter som jag här lämnat.

Ingen skall emellertid nu dra den slutsatsen av vad jag här sagt, att det icke spelar någon roll om man får en levnadskostnadsstegring bara löntagarna och deras organisationer äro så starka — *Andra kammarens protokoll 1952. Nr 2.*

ka, att de något så när kunna skaffa sig kompensation. Det spelar en oerhörd roll, och därvidlag är jag fullt överens med herr Ohlin. Det finns nämligen stora medborgargrupper som inte ha stöd av starka organisationer, som inte kunna komma åt löneglidningar eller som av andra skäl få sina inkomstnivåer fastlåsta. Hit höra folkpensionärer, andra pensionärer, småsparare och för övrigt också storsparare i viss utsträckning. Allt detta är självklart.

Det är också självklart att herr Ohlin har alldeles rätt i att en inflatorisk utveckling åstadkommer en mängd förskjutningar av förmögenhets- och inkomstförhållanden, som inte äro önskvärda och som dessutom åstadkomma spänningar på löntagarsidan. Genom att de olika yrkesgrupperna ha olika möjligheter att hävda sig åstadkommas spänningar, som lätt leda till konflikter emellan vad som kan anses vara möjligt att genomföra och vad som kan anses önskligt att genomföra. Man skall alltså inte ta vad jag här har sagt när jag åberopat dessa internationella jämförelser som ett uttryck för att vi äro tillfredsställda med denna utveckling. Vi vilja bara notera att här har över världen dragit en ekonomisk storm, som i många andra länder har lett till standardsänkning även för de löntagargrupper, som i vårt land väl ha kunnat hävda sina intressen.

Jag skall inte fördjupa mig i anledningarna till att prisstegringarna i vårt land ha blivit så stora som de ha blivit. Jag ville bara upprepa vad jag tillät mig att säga i debatten den 12 december, att i ett land med full sysselsättning och med starka intresseorganisationer är det alltid en risk för att utifrån kommande impulser utlösa starkare prisstegringstendenser än i länder, där man antingen har arbetslöshet eller där man har svaga organisationer. Då kanske man säger: Ja, men då skola vi kanske stryka den fulla sysselsättningen, och kanske att herr Hagberg i Luleå har rätt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

när han säger, att regeringen redan har givit avkall på den programpunkt, som talar om den fulla sysselsättningen. Nej, herr talman, den sittande regeringen kommer icke att ge avkall på den fulla sysselsättningens politik som riktlinje för våra ekonomiska strävanden. Vi anse att den fulla sysselsättningens upprätthållande och en rättvis fördelning av den fulla sysselsättningens frukter allttjämt äro huvudmålet, huvudprincipen för den ekonomiska politiken. De vinster som ha gjorts både för den enskilde och för samhället genom att det gamla liberala samhället med sina ständigt återkommande kriser har försvunnit — som vi hoppas för alltid — äro så stora att vi icke ämna ge upp dem.

Jag brukar inte polemisera mot herr Hagberg i Luleå numera. Jag har fått det intrycket, att det lönar sig mycket litet. Men i dag verkar det faktiskt som om det i varje fall skulle finnas ett allvarligt uppsåt bakom hans resonemang, och jag tillåter mig därför att frångå min vana. Vi ha inte sagt att vi ha uppgivit den fulla sysselsättningens politik, men vad vi ha sagt är följande: För närvarande ha vi en betydande arbetskraftsbrist inom många av våra nyckelindustrier: byggnadsindustrin, järnbruken, den mekaniska verkstadsindustrin för att nu nämna några. Det är av intresse för alla att denna brist i görligaste mån avhjälpes. Det åstadkommer en bättre balans på vår arbetsmarknad. Men det åstadkommer också en ökad produktion av de varor, som kunna behövas för att hålla sysselsättningen inom andra fack bättre i gång. Men det finns ju åtskilliga områden, som i det nuvarande läget ha en översysselsättning, som ha en expansion utöver vad som kan anses vara rimligt. De stora vinsterna ha lockat fram en stegrad investeringsverksamhet. Denna stegrade investeringsverksamhet skärper ytterligare bristen på arbetskraft, skärper efterfrågan på råvaror och medför därför risk för att priserna drivas i höjden.

Den ekonomiska politik, som syftar till en jämn och säker sysselsättning, har som en av sina uppgifter att dämpa denna överexpansion inom vissa näringsgrenar. Enligt vårt sätt att se utgör just samhällets ökade omhändertagande av vinsterna ett viktigt led i en sådan neddämpning, och det förhåller sig otvivelaktigt så, att den skärpning av den ekonomiska politiken, som har haft och allttjämt har sin huvudsakliga udd riktad mot de stora vinsterna, bidrager till ett lugnare tempo och en mindre forcerad verksamhet på de punkter, där faktiskt en överkonjunktur tack vare de stora vinsterna framlockats. Det är detta, herr Hagberg, som finansministern har sagt i statsverkspropositionen, när han talar om att denna neddämpning är följden av en medveten politik från regeringens sida. Mot detta kan man inte spela ut vad jag sade på den socialdemokratiska riksdagsgruppens sammanträde den 10 januari, ty vad jag sade där var, att samtidigt som resultaten av denna regeringens medvetna politik att dämpa överkonjunkturen visa sig, så ha vi inom vissa industrier, t. ex. textilindustrin och skoindustrien, fått ett köpmotstånd och en skärpt utländsk konkurrens, som bereda dessa industrier vissa svårigheter. Och då ställde jag frågan: Skola vi bryta denna orsakskedja? Vad som där inträffat är icke en följd av regeringens medvetna politik. Men det har uppstått en neddämpning på dessa områden som en följd av internationella förhållanden och som en följd av de ekonomiska krafternas fria spel, bland annat tagande sig uttryck i våldsamma, kanske alltför stora lagerökningar inom textilindustrin under 1951. Då uppkommer alltså frågan: Skall man bryta denna orsakskedja? Och då tillät jag mig att säga — jag vill gärna upprepa det här, eftersom det tydligen har missuppfattats av herr Hagberg: Den ställning som man intager till detta problem blir beroende på om den neddämpning som

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kommer utifrån också den har karaktären av att man neddämpar en överexpansion, som har skett under hägnet av nära tio års oavbruten högkonjunktur, eller om neddämpningen har karaktär av ett allvarligt hot emot en stor och väsentlig näringsgren.

I det första fallet säga vi: Orsakskedjan skall inte brytas. Skall då samhället vara passivt? Nej, samhället skall visst inte vara passivt. Samhället skall mobilisera alla de resurser som samhället har till sitt förfogande för att åstadkomma en rörlighet, en anpassning både av industrien och av arbetskraften, så att man här återigen får en jämvikt. Icke heller den lokala arbetslösheten får accepteras som ett led i vår politik. Men det betyder icke, att regeringen är beredd att för varje företag garantera den fulla sysselsättning som företaget har lyckats uppnå under, som sagt, en tioårig praktiskt taget ostörd högkonjunktur. Det är vad jag har sagt, och där finns det enligt min mening ingenting att vare sig ta tillbaka eller att lägga till. Jag upprepar därför, herr talman, att vi komma icke att tolerera arbetslöshet som ett led i vår ekonomiska politik, men vi komma inte heller att vidtaga skyddsåtgärder för att upprätthålla en överfull sysselsättning inom vissa näringsgrenar så länge andra väsentliga näringsgrenar kämpa med brist på arbetskraft.

Herr talman, jag hade kanske tänkt mig att också säga några ord om de utsikter som vi stå inför under 1952. Jag vet ju att alla spådomar i den riktningen äro mera osäkra i dag än vad de kanske ha varit någon gång tidigare. Jag skall bara be att eftersom det nu ändå är ett årsskifte få erinra om att år 1951 visserligen har inneburit besvikelser för många grupper, men vi ha väl ändå en del ting att anföra även på dess förtjänstside. De vinster som ha uppstått ha använts bland annat till en stärkning av valutareserven. En miljard kronor ha gått till denna, och våra

lager ha ökats med ungefär en miljard kronor i värde. Sannolikt ha de produktiva investeringarna undergått en icke oväsentlig ökning. Det är de förtjänstposter som år 1951 haft att bjuda. Och när man då har dessa förtjänstposter, kan man säga att läget är inte så dåligt, när vi gå in i 1952. Vi ha en starkare ställning än vad vi hade när vi gingo in i år 1951. Och det är mycket möjligt att när man bara ser det ur synpunkten av våra egna inhemska förhållanden denna prognos skulle ha starkt fog för sig. Jag skall inte slå ned några optimistiska drömmar. Jag vill emellertid erinra om instabiliteten och osäkerheten på vissa områden. Jag vill erinra om att de risker, som vi i dag möta, inte äro riktigt desamma som de risker vi mötte för ett år sedan. Då var det de våldsamma prisstegringarna utifrån som kastade sin skugga framför sig och vållade oro. *I dag* förhåller det sig väl inte på det sättet. Ty förunderligt nog tycks det som om Amerikas förenta stater trots de stora upprustningskraven ha lyckats ganska väl att hålla sina priser i styr med mycket hårdhänta medel, som säkerligen den borgerliga oppositionen här skulle ha betraktat som nära nog omöjliga, om vi hade föreslagit dem. Men det har lyckats. Det är därför inte direkt oro för en kommande prisstegring som på samma sätt som under 1951 års första månader behärskar oss nu. Men det finns andra ting som inge bekymmer. Råvarubristen är fortfarande betydande. Vi måste ha råvaror för att kunna hålla vår produktion i full gång. Framför allt är det naturligtvis bränsle, såsom kol, som vi behöva. Men även sådana ting som svavel o. d. äro nödvändiga för vår försörjning.

Jag vill också påpeka hurusom den utveckling, som ägt rum i fråga om vissa av våra viktigaste handelspartner, otvivelaktigt är ägnad att skapa en icke obetydlig oro. Jag nämnde — och det har även finansministern gjort — hu-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

rusom denna utveckling för ett stort antal av de länder, som äro knutna till EPU-organisationen, innebär en instabilitet, som för vårt vidkommande tar sig uttryck i ständigt växande krediter till dessa länder. Jag vill gärna begagna detta tillfälle att ännu en gång göra klart, att den svenska regeringen skulle betrakta det som en stor olycka för oss och för Europa, om dessa svårigheter skulle leda till ett sammanbrott för EPU-organisationen och för den frilistning, som vi veta har betytt åtskilligt för en friare handel i Europa. Och jag skulle ännu en gång vilja säga till herr Ohlin, att när vi ifrån regeringens sida tala om önskvärdheten, kanske rent av nödvändigheten att öka den svenska exporten till dollarområdena för att vi icke skola få ett likartat läge som Belgien för närvarande har, så är det ingen lek. Det är en realitet som man inte ska försöka vifta bort. Vi tro att det skulle vara att hjälpa Europa om Sverige kunde slippa att bli en av de faktorer som göra att EPU-organisationen icke längre kan fungera. Det är för att underlätta dessa strävanden, som regeringen har fört tanken på exportavgifterna på tal.

Jag skall inte fördjupa mig i denna sak. Jag har redovisat skälen för regeringens sätt att ta på detta problem, som är ett allvarligt problem. Jag har redovisat dem i mitt anförande den 12 december. Det har inte tillkommit något, som har förmått övertyga mig om något annat än att den tanken alltjämt måste övervägas. Tvärtom har den sista tidens utveckling gjort ännu klarare för mig nödvändigheten att öka exporten till dollarländerna. Det kan en gång komma att visa sig, att våra svårigheter att köpa råvaror på den billigaste marknaden kunna bereda betydande sysselsättningssvårigheter för den svenska industrien, som skall konkurrera och hävda sig på världsmarknaden. Jag tillåter mig därför att upp-

repa vad jag sade den 12 december: Det skulle vara mycket mera vunnet om herr Ohlin begagnade sitt inflytande till att föra fram dessa synpunkter till representanter för det svenska näringslivet än att sätta sitt hopp till finansministern, som han hela förmiddagen har kritiserat för att denne har felbedömt allting, så att finansministern skall stoppa statsministern i den- nes, som herr Ohlin tyckte, farliga strävanden. Det är för att undvika att vi skola komma i Belgiens läge som vi på ett tidigt stadium ha velat fästa exportnäringarnas uppmärksamhet på dessa förhållanden. Och jag tror att man skulle komma åtskilligt på väg, om man etablerade ett samarbete mellan våra exportindustrier och de statliga myndigheterna på denna punkt.

Till slut, herr talman, vill jag erinra om att vårt ekonomiska läge, trots det jag sist nämnde, är så pass gott att vi i dag i den svenska riksdagen på allvar diskutera skattesänkning, medan man runt om i världen diskuterar skattehöjning. Jag skulle föreställa mig att vi äro nästan det enda land, där man på allvar diskutera hur stor reallönehöjningen skall bli för löntagarna. I de flesta andra länder går man för närvarande med helt andra bekymmer än att diskutera den procentsats som skall ange reallönehöjningens storlek. Det ha vi anledning att glädja oss åt, men vi kunna dess värre inte isolera oss. Vi skola ha alldeles klart för oss, att om man runt om i världen går emot en situation där man sänker kostnaderna, där man sänker reallönerna, så blir det en ganska besvärlig uppgift för oss, om man här låter vår goda situation locka oss till önskedrömmar om att här finns praktiskt taget obegränsade resurser både för skattesänkningar och för reallönehöjningar.

Det är självklart att det är våra löntagarorganisationers uppgift att bevaka medlemmarnas intressen. Det är deras

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

uppgift att, när nationens välstånd stegras, såsom det otvivelaktigt har gjort under 1951 och som vi hoppas att det kommer att göra även under 1952, se till att medlemmarna följa med i utvecklingen. Men denna uppgift kan bli ganska svår i en tid sådan som den nuvarande, när våldsamma internationella prisförskjutningar vålla sådana förskjutningar i inkomstförhållandena som de ha gjort under 1951.

Det är helt naturligt att intresseorganisationerna, när sådana förskjutningar pågå, försöka att i sina medlemmars intresse skaffa sig en garanti för att man har tagit till tillräckligt stora löneförhöjningar och inkomstförhöjningar för att man icke skall råka ut för en reallönesänkning. Det är helt naturligt att man gör så, men det finns givetvis en risk att man, när man försöker att på det sättet säkra sin andel av den stegrade nationalinkomsten, skärper prisstegringen och ger näring åt inflationspsykosen, och då kanske det kan gå som det har gjort under den senare delen av år 1951, då löntagarnas andel av den gemensamma kakan i själva verket har minskats i stället för att ökas. Vi veta, att med den styrka, som löntagarorganisationerna ha, förmå dessa att se bort ifrån kortfristiga synpunkter och se sina medlemmars intressen på längre sikt, och därför veta vi att de mena allvar med sin deklaration, undertecknad både av LO och TCO, om den moderation i årets lönerörelse, som organisationerna själva ha ansett vara nödvändig om inte den kommande utvecklingen skall leda till nya besvikelser för deras medlemmar i form av höjda penninginkomster men sänkt reell standard.

Vi ha sagt förut ifrån regeringens sida, att vi hälsa den deklarationen med den största tillfredsställelse, och vi vilja än en gång slå fast att det är intresseorganisationernas sak att utan statlig inblandning, utan några statliga

pekpinnar göra upp dessa mellanhanden på det sätt som de finna vara mest i överensstämmelse med deras medlemmars intressen.

På den punkten har det kanske, efter vad jag har förstått av debatten, blivit ett missförstånd. Man har hänvisat till ett sifferexempel i regeringens finansplan. Finansministern har där sagt att man tänker sig två procents kompensation för reallönesänkningen och tre procents höjning som skulle motsvara en rättmätig andel av produktionshöjningen för år 1951/52. För att man inte skall använda dessa siffror på ett oriktigt sätt vill jag gärna fastslå att det är självklart både att dessa siffror kunna diskuteras från olika utgångspunkter och att man, när arbetsmarknadens parter ha att ta ställning till avtalsrörelsen, kan behöva taga hänsyn till andra faktorer än just de två som ha redovisats i detta sifferexempel. Jag vill bara erinra om något som också framgår av finansplanen, nämligen att enligt vår mening svårigheterna att åstadkomma en rimlig avvägning mellan alla de faktorer, som jag här har snuddat vid, just nu äro betydande. Regeringen begär inte någonting annat av organisationerna än att de skola bevaka sina medlemmars intressen på lång och kort sikt. Vilket konkret sifferinnehåll avtalsrörelsen kommer att leda till vilja vi inte ge någon anvisning om. Det måste bli det fria avtalsväsendets uppgift att ge resultatet av *alla* de krafter och de faktorer som här skola spela in. Den uppgiften vilar i ett fritt land med fria organisationer på dem och inte på regeringen. Jag har velat göra detta förtydligande.

Herr HJALMARSON (kort genmäle):
Herr talman! Det är alldeles riktigt att oppositionens kritik i dag framför allt har riktat sig mot det förhållandet, att regeringen inte har velat binda sig för

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

en skattesänkning. Denna kritik har tillkommit mot bakgrunden av att en enhällig kommitté, i vilken även regeringspartierna varit företrädde, har förordat en skattesänkning från den 1 januari 1953. Det är ändå något ganska uppseendeväckande att regeringen på allt sätt söker komma ifrån denna rekommendation.

Statsministern frågar: Hur går krav på en skattesänkning ihop med oppositionens svartmålning av det ekonomiska läget? Herr statsminister! Hur ofta skall man behöva vederlägga detta påstående om en svartmålning? Kan statsministern ta fram ett enda uttalande från min sida, där jag har svartmålat det ekonomiska läget? Tvärtom har jag ju gång på gång, även tidigare här i dag, strukit under att vi ha synnerligen goda ekonomiska resurser, att vi ha en stark höjning av produktiviteten och att vi kunnat inregistrera rekord-siffror i fråga om produktionsutvecklingen. Det borde under dessa förhållanden vara möjligt för oss att föra en helt annan politik här i landet, även en annan skattepolitik.

Hur skola vi få utrymme för skattelättnader? Jo, dels genom att ta i anspråk budgetöverskotten och dels genom att begränsa statsutgifterna. Fortsätter inte inflationen, då äro överskotten tillräckliga. Och skulle den fortsätta, så kommer överskottet att växa. Statsministern gjorde uppgiften alldeles för lätt för sig då han gick in på frågan om möjligheterna att begränsa statsutgifterna. Statsministern vet precis lika bra som jag, att förutsättningen för ett verkligt besparingsarbete inom den statliga förvaltningen är att regeringen, som där har överblicken, tar ledningen av detta arbete. Men jag skall be att till statsministern få rikta samma fråga som jag tidigare riktade till statsrådet Hedlund men inte kunde få något svar på: Vart ha de Wärnska besparingsförslagen tagit vägen?

Statsministern undrade om vi tänkte

spara på bostäderna, och han erinrade om att vi år 1950 hade en affisch, där det stod: »Bygg mera åt flera». Men, herr statsminister, den affischen satte vi ju upp efter det att socialdemokraterna hade satt upp sin affisch, på vilken det stod, att de hade klarat krisen. Det var väl ganska naturligt att vi då i vår oskuld trodde att tiden kunde vara inne att bygga mera åt flera.

Statsministern frågade hur den schweiziske löntagaren känner sig, han som har fått en procents höjning av lönen, medan priserna ha stigit med kanske två å tre procent. Jag föreställer mig att den schweiziske löntagaren resonerar så här: Jag vet att en franc i dag är värd en franc i morgon. Jag kan få bostad. Jag kan få bygga mig ett hem utan att behöva fråga myndigheterna om lov. Jag vet att jag har lägre skatter än som tas ut på de flesta andra håll i världen, och jag vet att jag lever i ett samhälle med full sysselsättning.

Det är nog också därför som de schweiziska löntagarna, herr statsminister, äro ganska ointresserade av den socialistiska regleringsekonomien. Det är därför som de inte så ofta rösta socialistiskt i det landet utan i stället mycket oftare rösta borgerligt; de tro på den fria ekonomiska politik som har givit det lilla Schweiz en så utomordentligt stark ekonomisk ställning i den demokratiska världen.

Till sist, herr talman, ett litet ord också om exportavgifterna. Att bygga upp en ny marknad kräver årslånga och omfattande förberedelser. Exportavgifterna kunna mycket väl komma att verka så, att de beröva företagen de förtjänster som företagen behöva för att bli i stånd att finansiera avsättningar på nya områden. Regeringen har totalt misslyckats i sina planer att genom skatter och regleringar dirigera hemmamarknaden. Det finns inte skymten av bevis för att regeringen skulle lyckas bättre med att dirigera utrikeshandeln, som är oerhört mycket

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

svårare att överblicka och behärska. Tvärtom tala starka skäl för att statliga regleringar inom utrikeshandeln kunna leda till desorganisation inom näringslivet och försämrade ekonomi för oss alla. Dollarproblemet måste angripas från en annan utgångspunkt. Det är ett problem på lång sikt. Vi måste framför allt föra en sådan inre politik att vi kostnadsmässigt kunna konkurrera på den amerikanska marknaden. Detta är det väsentliga. Låt vidare bli, herr statsminister, att dra in överskottet från näringslivet. Låt oss i stället föra en sådan politik, att vi stimulera företagen att använda överskottet till rationaliseringar för att förbilliga den svenska produktionen. Detta, herr talman, är den enda i längden hållbara vägen för att konsolidera det svenska välståndet.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarrens förhandlingar.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Statsministern talade, jag tror det var två gånger, om att t. ex. i Förenta staterna överväger man inte skattesänkningar utan skattehöjningar. Och statsministern var mycket stolt över att här i Sverige är det dock åtminstone *tal* om skattesänkning, även om regeringen för närvarande svarar nej.

Jag tycker nog, att statsministern har litet otur med de internationella jämförelserna, om jag får lov att säga det själv. Statsministern nämnde inte att vi i Sverige till förstärkning av vårt försvar offra något sådant som 5 å 5½ procent av nationalinkomsten, medan man i Förenta staterna offrar 15 å 20 procent av sin nationalinkomst på försvaret. Jag ber kammarrens ledamöter överväga, hur läget i Sverige skulle varit, om försvarsbudgeten hade varit, icke omkring 1,6 miljarder kronor utan 5 å 6 miljarder kronor. Nog är det ganska märkvärdigt att göra statsmi-

nisterns jämförelse och underlåta att nämna ett så avgörande förhållande.

När jag diskuterade inflationen, som ju är *ett* problem och inte omfattar alla ekonomiska problem, och sade att regeringen skött sig illa därvidlag, så svarar statsministern med att tala om en annan fråga och säger: Ja, visserligen, men det har dock varit stora lönestegringar också. Vi ha i Sverige, av skäl som regeringen dock inte vill göra anspråk på äran för, en relativt gynnsam utveckling av vår reala nationalinkomst. Vi ha en annan struktur på vårt näringsliv än Schweiz, men inte beror denna gynnsamma realinkomstutveckling i Sverige på att vi ha inflation. Varför skulle inte Sverige, som av andra skäl har en gynnsam ekonomi reallt, kunna klara inflationen? Inte skulle de schweiziska arbetarna haft det bättre, om det varit mera inflation i Schweiz än det varit. Är det detta statsministern menar? Nej, herr statsminister, att realinkomstutvecklingen i Sverige varit relativt gynnsam jämfört med andra länder, vilket bl. a. sammanhänger med vår relativt ringa upprustning och näringslivets struktur, är sannerligen ingen ursäkt för den svenska inflationen, och det lyckas inte att vända bort uppmärksamheten från regeringens ansvar för inflationen genom att tala om den här andra saken.

Statsministern uppberar att man inte kan grunda skattesänkning på tillfälliga inkomster. Låt mig säga att man naturligtvis måste ta hänsyn till alla inkomster och alla utgifter. Det är inte bara inkomsterna som äro tillfälliga; även en del utgifter, hoppas jag verkligen, få betraktas som tillfälliga. Det är klart att om man, när man har budgetöverskott, gör en skattesänkning, kan ingen garantera, att det inte blir svårigheter i framtiden trots en fortgående produktivitetstegring, men i så fall blir det, som jag har sagt förut i dag, en påtryckning på regering och riksdag att vara återhållsamma med

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nya utgifter. Vad saken gäller härvidlag är detta: Regeringen går in för en politik med stora budgetöverskott trots att skattetrycket är mycket högt och vida höjt utöver vad herr Wigforss på sin tid ansåg rimligt och tillräckligt, medan vi i oppositionen — i varje fall det parti jag talar för; herr Hjalmarsson talar ju för sig själv — anse, att det med ett dylikt skattetryck är oriktigt att bekämpa inflationen med sådana budgetöverskott. Vi hänvisa till erfarenheten som stöd för vår uppfattning.

Om tiden tillåter skall jag säga några ord om varför bussen har fått stå hemma. Herr statsminister, det beror på att jag tycker, att bussen är ett alldeles för bekvämt fortskaffningsmedel för att det skulle kunna användas som en träffande beskrivning på den svenske skattebetalarens nuvarande förhållanden. Jag tycker att den mera obekväma färden på kamelryggen är mera talande. Det var ingalunda så, herr talman, att det svenska folket framställes som en samling kameler. Herr Sköld red ju på en kamel, och svenska folket bär inte herr Sköld på sina axlar, det tror jag mig våga garantera. Nej, kamelerna äro ett fortskaffningsmedel. Då säger statsministern: Akta er för hägringarna. Ja, det var just det finansministern sade 1951; det finns inte något budgetöverskott — det är en hägring för att använda dagens ord. Men det visade sig, när vi kommo fram, att det var ingen hägring utan en stor blomstrand oas med 1 000 miljoner kronor eller hur mycket det nu är i budgetöverskott. Men då säger finansministern: Stanna inte här och låt djur och människor dricka. Regeringen tror att man kommer säkrare fram genom att gå förbi oaserna, d. v. s. de möjliga skattesänkningarna, och vägrar därför att låta karavanen förfriska sig med vatten från dessa oaser. Vi tro att den ledare för karavanen är klokare, som låter

människorna och djuren hämta krafter vid oaserna och sedan vandra vidare.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! För min del skall jag inte syssla med den shejkromantik, som synbarligen spelar en allt större roll i denna ekonomiska debatt. Jag skall i stället ta fasta på ett uttalande av statsministern. Han anförde såsom ett bevis på den omtänksamhet, som regeringen lägger i dagen, den ökning av valutareserven, som har ägt rum under förra året och som han menade bör sättas upp på regeringens kreditsida. Ingalunda vill jag bestrida, att här förelagat en ökning av valutareserven, men, herr statsminister, vi få ju inte glömma bort, hur denna valutareserv för närvarande är sammansatt. Det är väl det väsentliga i detta sammanhang. Det är alldeles riktigt, att riksbankens nettobehållning i guld och valutor är 2 378 miljoner kronor mot 1 154 miljoner kronor i fjol. Men hur ser denna valutabehållning ut? Av den totala ökningen av riksbankens guld- och valutareserver falla 877 miljoner kronor på de s. k. EPU-valutorna. I denna summa inräknas guld och dollar med ett belopp av 166 miljoner kronor, som har erhållits under EPU-överenskommelsen men som i samband med ett eventuellt svenskt underskott helt eller delvis skall återbetalas till EPU. Vidare hänföra sig 399 miljoner kronor till övriga valutor, d. v. s. andra valutor än dollar och EPU-valutor, i hudsak fordringar på Argentina och Brasilien. Den egentliga guld- och dollarreserven, herr talman, har däremot under 1951 *minskats* med 52 miljoner kronor.

Man kan ju säga att vi ha en valutabehållning av nära 2,5 miljarder kronor men vad betyder detta? Såvitt jag förstår, betyder detta inte mer än att vi därmed ha nått och jämnt täckning

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

för 3 månaders import. Det normala var åtminstone förr i världen, att vi skulle ha en valutareserv, som täckte åtminstone ett års import.

Statsministern har vidare gjort gällande, att vi befinna oss i den avundsvärda situationen, att vi åtminstone kunna diskutera skattesänkning, under det att nästan alla andra länder diskutera skattehöjningar. Men, herr statsminister, är inte detta en sanning med modifikation? Vi behöva inte gå längre än över Bottenhavet för att påträffa ett land, som kan glädja sig åt successiva, inte alls obetydliga skattelättnader, och ändå har vårt grannland Finland haft vida större svårigheter att bemästra än vi.

Herr HAGBERG i Luleå (kort genmäle): Herr talman! Jag vill returnera statsministerns komplimang. Jag tycker han var mycket allvarligare nu än han har varit i tidigare debatter. Det kanske kan tyckas som en elakhet, om jag säger, att när han inte har polemiserat mot mig i tidigare debatter, kan det bero därpå, att han föredragit att polemisera mot folkpartiet och högern, därför att det ju har varit så, som statsministern mycket riktigt konstaterade vid ett föredrag i somras, att det exempelvis om den ekonomiska politiken aldrig under senare tid rätt så stor enighet mellan regeringen, folkpartiet och högern som nu. Det är självklart behagligare att diskutera med folk, med vilka man är enig i alla grundläggande frågor beträffande den ekonomiska politiken. I det sammanhanget skulle jag vilja säga, att jag tycker faktiskt att det är ganska motbjudande att höra herr Ohlin tala om denna »inflation-regering» med tanke på att det ju var han, som först ställde förslaget om en nedskrivning av den svenska kronan. Regeringens stora misstag var ju, att den följde herr Ohlins dåliga råd, varigenom vi hamnat i det läge vi nu befinna oss i.

Herr statsminister! Jag har varit mycket allvarlig, när jag har tagit upp de frågor vi diskuterat de senaste åren. Den kritik vi anfört mot Marshallpolitiken tycker jag statsministern har understrukt i dag, när han säger, att hela Västeuropa befinner sig i mycket svåra förhållanden. Det är inte någon tvekan om att dessa svåra förhållanden mycket nära sammanhånga med den politiska linje man slog in på 1947. Men detta är den ena sidan av saken. Den andra sidan, som vi nu resonera om, är konsekvensen av de åtgärder regeringen vidtog särskilt på hösten 1949, devalveringsbeslutet och de senare följande åtgärderna under förra året, då man slojade subventionerna, avvecklade priskontrollen, genomförde punktskatter och befordrade prisstegringarna. Vi voro lika allvarliga då som vi äro i dag i kritiken mot denna. Men jag noterar statsministerns uttalande som ett erkännande, visserligen inte direkt men indirekt, att det har varit en diskutabel politik, som har skapat mycket stora svårigheter. Hur stora dessa äro tycker jag statsministern värtaligt har utvecklat. Jag behöver inte uppehålla mig vid det, men jag tänkte, när han nämnde siffran 19 % levnadskostnadsstegring och 20 % lönestegring, att det kan inte vara riktiga siffror. Jag minns faktiskt inte hur stor levnadskostnadsökningen är enligt det rensade indexet, men jag vet att det index, vari skatterna inräknas, och tyvärr bara en del av skatterna, visar en stegring med inte mindre än 26,3 %, om jag inte minns alldeles fel beträffande decimalen. Det har blivit en sådan prisstegring, som inte mätts av statsministerns siffror, och följaktligen har levnadsstandardsänkningen blivit större än som framgår av denna diskussion.

En annan sak var ganska upplysande, nämligen statsministerns försök att klara sig ur frågan om arbetslösheten. Naturligtvis är jag mycket glad över

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att statsministern här säger, att det inte är avsikten att skapa arbetslöshet. Och för all del jag skall inte länge uppehålla mig vid ett par citat, som vi ha anfört, om det inte hade varit så att statsministern åter hade upprepat, att avsikten är att frigöra arbetskraft. Att man sedan säger, att man vill överföra dem till järnindustrien och andra industrier gör ju inte saken roligare för de människor som beröras. Det är nämligen en mycket allvarlig sak för arbetare på en arbetsplats att skickas från sin arbetsplats och ett arbete, som de vant sig vid, till ett annat arbetsområde.

En annan punkt gäller frågan om den utländska konkurrensen. Jag skulle vilja ställa följande fråga till herr statsministern: Vad tänker han uppnå genom en omläggning av handeln till dollarområdet för att klara svårigheterna för den svenska textilindustrien? Statsministern inbillar sig väl inte, att vi skola importera ull från Amerikas förenta stater, ty de lära väl inte vara några särskilt stora ullexportörer. Vad den amerikanska bomullen beträffar kan man ju inte jämföra den — även om den är billigare än den egyptiska — med denna, som ju dominerar ganska mycket på den svenska marknaden, ty det är ju fråga om helt andra kvaliteter.

Herr talmannen medelar att min repliktid är slut och jag skall nöja mig med dessa påpekanden. Jag skulle gärna vilja ha ytterligare klarhet på dessa punkter.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! Jag är rädd för att även en långvarig diskussion mellan herr Hagberg i Luleå och mig inte skulle övertyga herr Hagberg om att jag har varit klar i min framställning. Jag vill till hans sista fråga endast säga, att det borde väl vara uppenbart, att om man kan komma in på en

billigare marknad när det gäller att köpa råvaror för vår industri, så måste det underlätta för denna industri att konkurrera, underlätta för den att hålla sin sysselsättning uppe i konkurrensen med näringar i andra länder, som ha just de favörer, som vi här vilja vinna genom en ökad tillgång på dollar.

Mina två borgerliga opponenter voro inte riktigt nöjda med vad jag sagt, och det kan jag ju delvis förstå. Men det är inte så lätt med bildspråk, herr Ohlin, vare sig man väljer bussar eller kameler. Det fordrar, som herr Ohlin väl vet, en mångårig träning, innan man kan manövrera bilden på det riktiga sättet. Det fingo vi lära oss, när vi hörde om bussen, hur den förbättrades undan för undan och till slut blev ganska skaplig. Nu är det debut för kamelen, och det är då inte så underligt att den haltar en smula. Jag kunde ju inte tänka mig annat än att det var kamelen, som skulle få dricka i oasen. Nu upplyser herr Ohlin att det var herr Sköld som skulle få dricka i oasen, och det kan ju vara förargligt för kamelen, som gått och slickat sig om munnen, att herr Sköld skulle ta allt vattnet också. Men uppriktigt sagt tror jag inte att besvikelsen behöver vara så allvarlig. Det var fasligt litet vatten i oasen. Den trösten kunna väl kamelerna få, när de nu märka att herr Ohlin avstår denna rekreation till herr Sköld.

Allvarligt talat, herr Ohlin, jag upprepar att bilden med kamelen, öknen, oasen och hägringen inte är dum. Jag upprepar, att vad vi skola göra nu, det är att inte för stundens tillfälliga vinnningar offra de förråd, som vi kunna behöva för den fortsatta ökenvandringen. Människan lever icke, och icke kamelen heller, allenast av vatten. Man behöver mat och man behöver andra ting. Vi befinna oss i ett gott utgångsläge, det är riktigt. Offra inte det goda utgångsläget förrän vi kommit över

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

svårigheterna, och låt inga vare sig riktiga eller hägrande oaser förleda oss till den viljeslapphet, som skulle leda till att vi nu förbrukade tillgångarna, innan vi kommit förbi svårigheterna.

Men om vi komma över svårigheterna, om vi märka att ökenvandringen är slut, komma vi självfallet att gå in för skattesänkningen. Jag betonar än en gång, att det är att föra en försiktig politik att se till att förråden räcka till dess att svårigheterna äro genomkämpade. Det är regeringens linje, och sedan kan man få skämta med den hur mycket man vill. I det långa loppet tro vi att Sveriges medborgare skola ha respekt för en sådan linje, även om den ter sig en smula mindre romantisk än de locktoner, som herr Ohlin nu excellerar i.

Så komma dessa internationella jämförelser. Herr Ohlin slungar fram argumentet om levnadskostnadsstegringen, och då säger jag: För den svenske tjänstemannen, för den svenske arbetaren, måste det vara ett vitalt intresse att få reda på om det kanske finns något, som ger kompensation för levnadskostnadernas stegring. Då säger herr Ohlin, att det spelar väl ingen roll, den schweiziske arbetarens läge blir väl inte bättre om inflationen i Schweiz varit lika stor som i Sverige. Det är ju en sak som inte hör hit. Jag bara konstaterar, att herr Ohlin hämtat denna internationella jämförelse om levnadskostnadernas storlek ur samma rapport, föreställer jag mig, där jag hämtade dessa exempel på hur reallönen hade utvecklats sig. Nej, herr Ohlin, det går inte att stå och leka med internationella siffror på det sätt som gjordes här. Herr Ohlin kommer då att alltid möta ett vederläggande, som smular sönder bevismaterialet till noll och intet värde.

Jag skulle vilja påpeka för herr Ohlin, att det dessutom finns ett sammanhang, som jag trodde att han skulle förstå, nämligen det sammanhang jag angav

i mitt första anförande. Ett land med full sysselsättning och med starka intresseorganisationer har större möjligheter att se sina löntagare hävda sina intressen när utländska prisstegringar komma, men samtidigt finns det en risk för att kedjereaktionerna bli större i ett sådant land än i ett land, där det finns arbetslöshet eller där det finns svaga intresseorganisationer eller där man har möjligheter såsom i Schweiz att med utländsk arbetskraft reglera förhållandena på arbetsmarknaden. Jag tror inte att jag för herr Ohlin, med de kunskaper han otvivelaktigt har i nationalekonomi, behöver utveckla innebörden av vad jag här sagt, och jag är övertygad om att också kammarens ledamöter väl förstå, att det här finns ett sammanhang mellan den fulla sysselsättningen, mellan intresseorganisationernas styrka, mellan möjligheterna att hävda medlemmarnas intressen och kompensationskrav, men också mellan prisstegringarna.

Jag nämnde inte Amerika som ett exempel på ett land, som sköter sig dåligt, för att vi skulle ha anledning att förhäva oss över att vi på allvar diskutera skattesänkningar, medan man i Amerika har fått ett bud på en väsentlig skattehöjning. Jag sade tvärtom i mitt första anförande, att jag betraktar det som en mycket god prestation, att man i Amerika genom en hård politik, genom hårda skatter, genom regleringar, genom priskontroller har lyckats hålla inflationen i styr trots den stora upprustningen. Det är ett gott betyg åt Regleringsamerika, om jag får slösa med lovorden. Men vad jag sade var ingenting annat än att jag ville skapa åtminstone något mått av besinning hos dem, som nu tro att våra resurser räcka till allting. Jag ville säga, att vi leva i en värld, där man i stat efter stat diskuterar skattehöjningar. Det gör man inte för ro skull. Vi leva i en värld, där man inte diskuterar storleken av standardhöjningarna för

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

de anställda utan hur man skall undgå standardsänkningar. Då skola inte vi förhäva oss över att vi äro lyckligt lottade i denna värld, men vi skola observera, att vad vi göra kan rubba våra möjligheter att konkurrera med yttervärlden. Det var, herr Ohlin, vad jag sade, ingenting annat.

Ja, herr Hjalmarson, det är intressant med affischpropaganda. Vi ha diskuterat detta inom partistyrelsen, och jag föreställer mig att man gjort det också hos högern, att det kanske inte är nödvändigt med affischer, de påverka väl inte så många människor. Men det finns en, som påverkas av de affischer, som det socialdemokratiska partiet släpper ut. Högerens ledare såg affischen »Vi ha klarat krisen», och med anledning därav tillät han sig ställa kravet: »Bygg mera åt flera.» Ja, herr Hjalmarson, jag kan mycket väl förstå att herr Hjalmarson blint trodde på den socialdemokratiska affischen 1950, därför att den var sann. Den kris, som vi då bekämpat, var över. Jag noterar här med största tillfredsställelse, att herr Hjalmarson till kammarens protokoll talat om, att han hade samma uppfattning som den socialdemokratiska partistyrelsen, att krisen var över. Det är mycket värdefullt, men jag misstänker att därmed en del propagandamaterial försvinner för högern. Krisen var över. Repliken kommer herr Hjalmarson nu med två år efteråt. Med hänsyn till herr Hjalmarsons snabbhet i replikerna i vanliga fall tror jag uppriktigt sagt att repliken hade kommit under valrörelsen, om inte herr Hjalmarson varit lika övertygad som vi om att den kris, som vi då diskuterade, var över. Nu säger herr Hjalmarson, att det var av denna anledning han slungade ut parollen »Bygg mera åt flera». Det var inte den frågan jag ställde. Jag ställde följande fråga: Vidhåller herr Hjalmarson i dagens situation 1952, att vi kunna bygga mera åt flera? Om den parollen vidhålls, bortfaller ett nytt stort område för

herr Hjalmarsons sparsamhetsaktivitet, och det var det saken gällde.

Herr Hjalmarson sade, att det finns gott om utrymme för sparsamhet, men inte på försvaret, inte på folkpensionerna, inte på barnbidragen. Då frågade jag: Men hur är det med nästa stora punkt då, bostadspolitiken? Skyll inte från sig på några socialdemokratiska valparoller, herr Hjalmarson, utan svara klart på det. Vill högern spara på bostadsbyggandet? Är det där chansen till skattesänkningar ligger? Jag hade flera frågor, jag frågade om det var på vägbyggandets område, som är en annan stor post, och om man skall använda bensin- och bilskattemedel till skattesänkningar. Det är mycket intressant och mycket, mycket spännande, och vi komma säkert att få resonera på olika håll med varandra om de stora besparingsmöjligheter, som herr Hjalmarson ser skymta.

Det är mycket trevligt med lustigheter, och vi försöka alla så gott vi kunna i denna debatt. Men det är ingen lustighet, herr Hjalmarson, att i en allvarlig politisk debatt kasta fram, att det går att sänka utgifterna så att det blir utrymme för en skattesänkning. Om man har sagt det, då är det fyndigt och lättfotat och skickligt att klara sig med en lustighet, och jag beundrar det. Men den allmänhet, som nu har fått den föreställningen, att denna kammare sitter och beviljar en massa anslag, som äro onödiga, denna allmänhet, som av herr Hjalmarson fått den uppfattningen att det finns stora utgifter, som man kunde minska, den allmänheten har väl rätt att fordra ett besked: Vad är det som vi ha slarvat bort? Var finnas de där hundra miljonerna, som vi så gärna skulle vilja plocka fram? Och om de finnas, herr Hjalmarson, tror jag att de komma att gå åt om vi skola i någon mån tillfredsställa högerns anspråk på nya utgifter, som jag är övertygad om att vi komma att möta även vid denna riksdag. Det är en dubbel anledning till

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att inte leka med aldrig så roliga saker. Ge i stället en antydning om var de olika besparingsmöjligheterna finnas! Då kan det bli en spännande debatt och en debatt, som kanske kan ge något resultat — det vet man ju aldrig förrän debatten är slut.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! För två år sedan fingo vi av herr statsministern höra, att den socialdemokratiska affischen med texten »Vi klarade krisen» egentligen var ett uttryck för oppositionens uppfattning. Oppositionen måste ju, sade statsministern, mena att krisen var klarad, när den kunde föreslå en ökning av bostadsbyggandet. Nu gör statsministern gällande, att ordningsföljden var den motsatta. Hur är det egentligen med relationerna mellan högerns och socialdemokraternas propagandakanslier? Gör man där upp affischer efter de principer som statsministerns båda här motstridande yttranden illustrera?

För socialdemokraternas del tycks krisen alltid vara avhjälpst någon tid före valet för att sedan uppstå frisk och kry igen efter valet. Vi få väl se, hur det går nu till sommaren — då kanske krisen en gång till klarar sig ett litet tag.

Vad sedan inflationen beträffar har jag, när jag diskuterade den saken, bara sagt att den gynnsamma realinkomstutveckling och gynnsamma produktionsutveckling, som vi haft här i Sverige, väl inte kunna vara någon ursäkt för en stark inflation. Löntagarna i Sverige skulle väl inte haft det sämre, om inflationen här varit mindre. Nej, herr statsminister, de skulle tvärtom haft det bättre år 1951, om inflationen då varit mindre — det går inte att komma ifrån den saken.

Om inflationen skulle ha uppgått till 100 procent och lönestegringen till lika mycket, skulle statsministern då också ha sagt: »Herr Ohlin får inte kritisera inflationens omfattning, ty han talar

inte om att det samtidigt skett en lönestegring med 100 procent».

Däremot måste jag säga att statsministern, när han berörde skatteförhållandena i Sverige och utlandet, skilde på två saker, som absolut inte kunna skiljas åt. I utlandet har man både fördubblat och tredubblat den del av nationalinkomsten som går till försvaret, medan det här i Sverige endast är fråga om en obetydlig höjning av motsvarande andel. Att frågan om skatterna därigenom kommer i ett annat läge är väl alldeles klart.

Statsministern tycker att det är fastligt litet vatten i de där oaserna som jag talade om. Jag ber kammarens ledamöter att överväga de siffror beträffande budgetöverskottet, som finansministern här själv anför. Hur många tusen miljoner skall det finnas i överskott, innan statsministern vill vara med på att det är fråga om en rik källa?

Statsministern säger att vi inte kunna offra det nuvarande budgetöverskottet, ty vi kunna behöva det i framtiden. Men om man väntar till ett kommande år, får man alltid av finansministern höra att det överskott som funnits tillhör det förflutna och att alla utgifter, som bli aktuella under året, måste betalas med nya skatter.

Då vi komma ur svårigheterna, skulle man, säger statsministern, kunna sänka skatterna. Jag tror att med lagom stora skatter — mindre höga än dagens — kommer man lättare ur svårigheterna.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Statsministern tyckte tydligen att han klarade sparsamhetsdiskussionen riktigt bra. Jag är ledsen att behöva säga statsministern, att jag tycker det var ett ganska klenst svar han gav mig, när han ville göra gällande, att vi inom högern inte skulle ha det verkliga intresset för att åstadkomma effektiva sparsamhetsåtgärder

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

och när han trodde att frågan om bostadspolitiken var en särskilt ömtålig punkt för oss.

Jag vill, herr talman, konstatera att jag, trots att jag två gånger i dag frågat regeringen om saken, ännu inte har fått något som helst svar på min fråga om hur det går med de Wärnska besparingsförslagen, vilka, herr statsminister, också omfattade bostadspolitiken. Varje gång vi tidigare tagit upp den saken, har statsministern svarat att förslagen varit ute på remissbehandling och att regeringen så småningom skulle komma att redovisa sitt ställningstagande. Lägg då äntligen fram materialet, herr statsminister, och sitt inte bara och tjuvhåll på det inom regeringen, så skola vi nog se till att de olika förslagen bli diskuterade.

Vidare vill jag, herr talman, helt kort framhålla, att högern icke något enda år har framlagt förslag om nya utgifter utan att samtidigt se till att det funnits täckning därför i form av motsvarande krav på anslagssänkningar. Vi ha år efter år kunnat uppvisa ett större sparsamhetsnetto, om jag så får säga, än regeringen haft i sin budget.

Tänk, i vilket gynnsamt läge vi befinna oss här i Sverige, sade statsministern. Vi kunna ju sitta och diskutera skattesänkningar, när andra få vidtagna skatteökningar. Nej, herr statsminister, Sverige befinner sig nog inte i något annat läge än andra länder. Vi få här i landet för närvarande vidkännas betydande skatteökningar genom inflationen, som skärper den hårda marginalskatten, och genom att i år taxeringsvärdena i många fall fördubblas. Vad det gäller är att nu äntligen få till stånd en politik, varigenom man åtminstone skulle kunna hejda den oavbrutet pågående skatteskärpning, som här i vårt land sker i hägnet av regeringens ekonomiska politik. Men varanda gång, som vi från oppositionens sida begära att något skall göras, varanda gång som vi — om jag nu ock-

så får falla in i det romantiska bildspråk som här använts — vilja att kamelens börda skall lättas, så säger man, att det inte går, utan att vi måste fortsätta ett litet stycke till. Kan man ändå inte inom majoriteten tänka sig, att rätt som det är komma vi i ett läge, som gör det nödvändigt att stanna vid en oas och hämta nya krafter för att över huvud taget orka med att gå det långa stycke, som statsministern talade om när han målade upp för oss den kommande socialistiska ökenvandringen?

Herr HAGBERG i Luleå (kort genmäle): Herr talman! Jag tror inte att man så lätt som statsministern gjorde kan vifta bort prisfrågorna när det gäller en överflyttning av vår handel till dollarområdet. Statsministern framhöll i en replik till herr Hjalmarson, att han kunde uppskatta, om man med en lustighet försökte komma ifrån en besvärlig sak. Jag måste säga att det faktiskt bara var fråga om en lustighet, när herr statsministern förklarade, att det vore förmånligt för industrien att söka sig till de billigaste marknaderna. Enligt min mening skulle man inte på detta sätt ha kunnat förhindra de permitteringar och den arbetslöshet som kommit till stånd inom vår exportindustri. Det är ingen idé att köpa ull från Amerika, även om priserna där äro lägre, ty den amerikanska ullen lär inte vara så användbar för den svenska textilindustrien. Och om de amerikanska textilierna gäller att kvaliteterna äro sådana, att varorna inte i större utsträckning gå att sälja i Sverige. Det är därför inte möjligt att göra några prisjämförelser.

Dessutom kommer överföringen av vår handel till dollarområdet — och regeringen är fullt medveten om att det är den stora frågan härvidlag — att ske till priset av sämre betalning för svenska exportvaror i Amerika. Vidare skall man ju vidtaga en hel serie åtgärder,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

bl. a. införandet av exportavgifter, för att på andra länders bekostnad möjliggöra denna överflyttning till dollarområdet. Det kan inte vara av ekonomiska skäl som sådana åtgärder genomdrivas.

I övrigt vill jag bara i anledning av resonemanget om arbetslösheten — det blir väl tillfälle att rätt ofta återkomma till den saken, som för statsministern tydligen är en mycket kännbar punkt — notera att statsministern här har sagt att regeringen inte tolererar arbetslöshet, men att han, liksom också finansministern, samtidigt inte vill göra något för att förhindra arbetslöshet. Det enda, som man därvidlag tänker sig, är att flytta över arbetskraft från en produktionsgren till en annan. I det fallet är jag inte ense med regeringen. Jag anser att just produktionen av bostäder, kläder och annat sådant, som människorna behöva för sitt dagliga liv, är lika viktig som en hel del av den produktion, som regeringen nu vill uppmuntra just på bekostnad av produktionen av direkta behovsföremål.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! Vad beträffar det sista som herr Hagberg i Luleå här sade, kan jag bara svara, att jag redan har så klart deklarerat regeringens ställningstagande till arbetsmarknadsfrågorna, att det väl inte är mycken idé att fortsätta diskussionen.

Herr Hagberg i Luleå gör gällande, att det inte spelar någon roll för den svenska industrien att komma in på marknader, där man kan köpa råvarorna billigare. Bara för några dagar sedan erhöilo vi från en textilfabrik det bestämda beskedet, att om man icke fick dollar för att göra inköp på den billigare amerikanska marknaden måste man inställa driften. Det är möjligt att de, som leda denna fabrik, inte lika bra som herr Hagberg begripa hur en textilindustri skall drivas, men det må förstås regeringen att vi togo ett visst in-

tryck av det besked vi fingo. Uppriktigt sagt, tycker jag inte heller att det finnes anledning att på sätt, som de tre oppositionsledarna här gjort, avvisa tanken på åtgärder för att föra över exporten från de för tillfället vinstgivande mjukvalutamarknaderna till dollarmarknaden.

På herr Ohlins anförande behövs inte någon annan replik från min sida än att jag aldrig har uttryckt någon belåtenhet med att levnadskostnaderna i Sverige ha stigit så kraftigt som de ha gjort. Jag varnade tvärtom för att av vad jag sade i mitt första anförande draga den slutsatsen, att det är likgiltigt om priserna stiga, bara reallönen följer med i stegringen. Och för att belysa detta erinrade jag om en rad missförhållanden som bli följden av en inflatorisk utveckling. Man skall vara bra pressad på argument för att efter denna deklaration göra som herr Ohlin gjorde och säga: »Herr Erlander vill alltså inte att vi skola kritisera den ekonomiska utvecklingen här i Sverige, därför att reallönerna kunnat bibehållas något så när oförändrade.» Jag sade ju bara att det väl är ett väsentligt drag i bilden när man gör ekonomiska jämförelser mellan olika länder, att vi här i Sverige, trots de svåra krisförhållandena med vilka hela Västeuropa har att kämpa, ha haft tillfredsställelsen att reallönen kunnat åtminstone fram till hösten 1951 bibehållas i stort sett oförändrad. I hur många länder har man kunnat göra detta? Men samtidigt varnade jag på allt sätt för att tro, att vi inom regeringen ansågo den nuvarande inflationen i och för sig utgöra en önskvärd utveckling.

Budgetöverskottet är stort, säger herr Ohlin. Jag hänvisar till finansministerns anförande på förmiddagen. Det blir kanske inte så mycket kvar av överskottet, när alla förutsebara utgifter blivit en realitet.

Herr Hjalmarson skall inte tro att det går så lätt att komma ifrån det som

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

herr Hjalmarson har sagt i denna debatt. Han har slungat ut ett påstående om att det har slösats med pengar. Skattebetalarna ha rätt att få ett besked från högerens sida om vari det slöseri består, som skulle vara så stort att det skulle möjliggöra en skattelättnad om det inte förekom. Jag anser att det skulle vara självklart med en redovisning från högerledarens sida. Herr Hjalmarson säger emellertid: Ja, men regeringen måste ju göra upp en plan. Det var en kolossal tilltro till regeringens planläggningsförmåga, som herr Hjalmarson plötsligt har fått. Men vet herr Hjalmarson då inte hur han själv har voterat i de frågor han varit med om att besluta i denna kammare? Har herr Hjalmarson varit med om att besluta några utgifter som han nu ångrar, så kom fram med det och säg att det varit misstag, att vi inte skulle ha beviljat dem utan att vi skulle ha gått hårdare fram på den eller den punkten.

De Wärnska propåerna äro offentliga handlingar. En stor del av dem har redovisats i statsverkspropositionen, medan en del av dem för närvarande ligger i den bostadsutredning, där de olika politiska partierna äro representerade och vilken även är sysselsatt med att pröva dessa uppslag. Det finns ingenting som hindrar högern från att draga fram dem. Materialet finns där, undersökningarna äro gjorda. Ingenting hindrar högern från att komma fram med konkreta förslag. Då blir det någon som tror, att högern verkligen menar allvar när den talar om sparande.

Jag vill än en gång, herr talman, in-skräpa detta: Regeringen har inte avisat skattesänkingskravet, men den har sagt, att den vill vänta med att taga ställning till dess att sikten klarnar. Är det inte tämligen orimligt, att en sådan ståndpunkt inte skall kunna respekteras i ett så utomordentligt ovisst och oklart läge som det nuvarande?

Herr Hjalmarson talar vidare i allmänna ordalag om en hård politik, som

skulle befria oss från bekymren med budgetöverskott. Jag förstår att han menar en hård penningpolitik, som skulle ha möjlighet att åstadkomma den dämpning av konjunkturerna, den depression, som skulle vara alternativet till regeringens politik. Jag skulle vilja rekommendera herr Hjalmarson att läsa ett nyttkommet amerikanskt betänkande. Man uttrycker sig däri på ett mera lekfullt språk än i officiella svenska kommittébetänkanden, nästan lika lekfullt som högerledaren brukar yttra sig här i kammaren, och jag tror därför att det kunde vara en ganska stimulerande läsning. I fråga om kravet på depressiva åtgärder mot inflationen skriver man så här: »Det är ungefär lika klokt som om en fotgängare först blev överkörd av en lastbil, nämligen inflationen, och man sedan sade: Det var väl synd om den stackaren, vi backa och köra över honom en gång till så blir han botad.» Det ligger mycket i detta. Det är svårt att klara en inflation genom att tillgripa deflation, räntestegring och annat, som bara kommer att öka medborgarnas lidanden. Är det den politiken man nu försöker samla högern och folkpartiet omkring, kan jag försäkra, att regeringspartierna äro fast beslutna att slå vakt om den hittills förda politiken, som bygger på full sysselsättning och på en rimlig fördelning av den fulla sysselsättningens frukter.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Statsministern tyckte vara belåten med att man har kunnat bevara den reella inkomstnivån bland arbetare och tjänstemän något så när. (Det var ju synd, herr talman, att hans excellens hade så förfärligt bråttom, men det kunna excellenser naturligtvis ha ibland.) I höstas för ett år sedan fick man i den allmänna debatten gång på gång höra, att det under nästa år — 1951 — fanns utrymme för en treprocentig reallönestegring. Senast

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

i går läste jag i protokollet, att finansministern i förra årets remissdebatt talade om att avtalsrörelserna då hade börjat på ett mycket lovande sätt. Sedan har emellertid ingenting annat hänt i detta avseende än att produktionsökningen och handelsutbytet med utlandet blivit ungefär dubbelt så stort som man då beräknade och att vi det oaktat ha fått — reallönesänkning. Men statsministern tycker ändå nu, att det är ståtligt att vi kunnat något så när bevara den reella standarden för arbetare och tjänstemän. Jag tycker nog, att han har pressat ned kraven bra mycket sedan förra året.

Om statsministern hade varit inne, skulle jag med all vördsamhet ha bett honom lämna en sammanfattande redogörelse för det positiva resultatet av ett halvt års förhandlingar med LO, TCO och andra intresseorganisationer. Vad blev det egentligen av allt detta — utom herr Hedlund?

Herr WEDÉN: Herr talman! Jag beklagar också, att statsministern inte hade tillfälle att stanna kvar här, eftersom jag hade ett par ord att rikta till honom i fråga om exportavgifterna. Jag har liksom många andra undrat över anledningen till att tanken på dessa kom fram så hastigt och som det föreföll så oförberett. Jag har en misstanke att det kan ha berott på att det blivit klart för regeringen, att den förlorat slaget om penningvärdet. Denna debatt har också givit besked på den punkten och visat, att regeringen ser sig om efter åtgärder av snart sagt vilken karaktär som helst, i hopp om att de skola vara ägnade att i någon mån återställa läget.

Statsministern varnade för en liten stund sedan herr Hjalmarson för att än en gång låta lura sig av en socialdemokratisk valaffisch. Jag förmodar, att statsministern inte vill att detta också skall uppfattas som en förhandsvarning

till väljarna inför de socialdemokratiska valaffischer, som vi skola få se i höst. Så mycket torde väl ändå vara tydligt, att vad som än kan komma att stå på dessa så kan det knappast bli: »Vi klarade penningvärdet.»

Det kan möjligen ha funnits även en annan anledning till uppslaget om allmänna exportavgifter, nämligen att herr statsministern kände sig något irriterad över att folkpartiet och LO inte tilläto honom att fortsätta uppgörelserna och kompromisserna med bondeförbundet precis på det sätt som han tänkt sig.

Jag lyssnade emellertid med stort intresse till statsministerns förklaring till avsikten med exportavgifterna i riksdagen i december månad. Han sade då, att meningen var att pressa över en större del av den svenska exporten till hårdvalutaländerna, framför allt till Förenta staterna. Statsministern sade vidare, att om de svenska exportindustrierna hyggligt och snällt och av egen fri vilja gjorde en sådan omflyttning, så skulle de få vara i fred för allmänna exportavgifter. Om de däremot envisades med att fortsätta med en enligt hans mening oförnuftig försäljningspolitik, skulle straffet drabba dem i form av sådana avgifter, som skulle syfta till att dirigera deras försäljning till de områden, som regeringen anser mest lämpliga.

Jag kan inte hjälpa, herr talman, att jag mot denna bakgrund måste upptaga kammarens tid med att tillägga några ord till den tidigare debatten om exportavgifterna med utgångspunkt från en mera personlig erfarenhet av förhållandena inom den svenska verkstadsindustrin. Jag har i ett tjugotal år varit verksam inom ett företag, som i mycket stor utsträckning baserat sin existens på export av handverktyg. Det är ett relativt litet företag, men jag tror att det som genomsnittligt exempel är rätt karakteristiskt för den näringsgren det här gäller.

Det fanns en tid, då företaget under

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ganska långa perioder med ungefär 70—80 % av sin kapacitet arbetade för export på Förenta staterna. Det var ett tiotal år eller något mer före det sista kriget. Exporten till andra länder var ringa och försäljningen på den svenska marknaden var liten. Numera är jag fullständigt på det klara med att detta var en felaktig försäljningspolitik, och jag skulle säkert mycket lätt kunna övertyga var och en inom företaget anställd om detsamma. Det visade sig vara betydande nackdelar förenade med att i så stor utsträckning satsa på en enda marknad, att lägga nästan alla sina ägg i en enda påse.

Så långt mina erfarenheter sträcka sig är den amerikanska marknaden en av de mest oregelbundna och hårdfjälade. Det kom tider, då företaget under ett helt år kunde sälja ungefär lika mycket till Förenta staterna som till en större järnaffär i Stockholm. Det var häftiga rörelser uppåt och nedåt, och det är klart, att detta innebar betydande påfrestningar för den stabila sysselsättningen vid företaget och för en ekonomisk planering av dess produktion. Det visade sig alltså, att vi inte kunde göra oss beroende av en enda marknad i så stor utsträckning. Vi började därför sträva efter att bygga upp marknader i andra länder, där vi kunde finna någon efterfrågan på våra verktyg, och efter att stärka vår hemmamarknad. Det har inte gått så oävet. Vi ha fått stabila avnämare, goda och trogna kunder i en rad olika länder under de sista femton till tjugo åren. Vi ha därför ingalunda övergivit eller låtit oss drivas bort från den amerikanska marknaden — den är fortfarande vår största exportmarknad — men vi äro inte längre uteslutande eller i så hög grad som tidigare beroende av den marknaden för vårt företags bestånd och för våra anställdas trygghet.

Kanske vore det i dagens läge i och för sig ingalunda omöjligt att åstadkomma en ökning av vår export på För-

enta staterna — försäljningsmöjligheterna äro rätt goda och priserna äro också goda — men jag vet av dyrköpt erfarenhet, att dessa förhållanden kunna ändras mycket snabbt, när våra amerikanska konkurrenter finna det förenligt med sina intressen att försöka slå ut oss. Det har hänt vid flera tillfällen tidigare. Vi vilja ha en sund fördelning av vår export för att slippa de snabba omkastningarna, och vi vilja inte nu draga ett streck över de gamla förbindelser, som vi ha skaffat oss i våra nordiska grannländer, i Storbritannien, Holland, Sydamerika och flera andra länder. Det skulle vi emellertid tvingas att göra, om vi för närvarande skulle lägga över någon mera avsevärd ytterligare del av vår kapacitet på dollarområdet.

Vilka marknader skulle vi i så fall bryta med? När jag lyssnade till statsministerns argumentation tidigare, önskade jag verkligen, att hans excellens, som har makten och ansvaret, skulle vilja komma ned till oss i Eskilstuna, närmare studera våra förhållanden och ge oss ett verkligt gott råd i detta fall. Skola vi bryta med våra gamla kunder i Sydamerika, som voro av så väsentlig betydelse för oss, när det gällde att ro oss ur krisen under 1930-talets första hälft? Skola vi säga farväl till våra vänner i Storbritannien, som gynnade oss före det sista kriget och fortsatt att göra det efteråt? Om statsministern eventuellt skulle ge oss rådet att mera svälta ut de norska och danska marknaderna, skulle det säkerligen vara lärorikt för honom att få besök av en eller annan järnhandlare från våra grannländer. Han skulle då i hövliga men ytterst bestämda former av ovet bli underrättad om det olämpliga i att ställa dem utan verktyg i sina verktygsfack.

Jag tror sannerligen att ett sådant besök skulle vara av värde för statsministern. Han kunde företaga resan med buss eller eventuellt med kamel — vi skola t. o. m. försöka stå till tjänst med

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

en sådan, bara han kommer. Jag tror nämligen att det vore av betydelse för hans excellens statsministern, vars uttalanden om dessa allmänna exportavgifter antyda, att han icke uppfattat frågans praktiska detaljer och dessas betydelse. Jag hade förut tänkt säga, att om statsministern ger sig ut på ett sådant studiebesök, kunde möjligen vice statsminister Hedlund utöva kommandot i kanslihuset under tiden och styra finansministern och de andra överhetspersonerna där. Sedan jag emellertid lyssnat till statsrådet Hedlunds anförande tidigare på dagen och hört, att även han anser att en anordning med allmänna exportavgifter kan vara lämplig, så tror jag att det vore bra, om även en representant för den falang inom regerings- och regleringsocialismen, som herr Hedlund företräder, bleve i tillfälle att gästa oss för att studera saken.

Det är klart att jag är medveten om att det under dessa år hänt, att företagare då och då stirrat sig blinda på tillfälliga stora förtjänstmöjligheter och inte som sig borde tagit hänsyn till sin personals och sitt företags intressen och säkerhet på längre sikt. Men inom den del av exportindustrien, som jag här talat om, verkstadsindustrien, är jag fullständigt förvissad om att sådana företagare höra till de fåtaliga undantagen. Det finns inga bärande skäl att taga sådana förhållanden till utgångspunkt för några allmänna exportavgifter eller andra metoder för exportdirigering, som inte taga hänsyn till företagens naturliga utveckling. Däremot finns det, såvitt jag förstår, mycket att förlora på en sådan politik, och de som skulle förlora i säkerhet och trygghet skulle inte minst bli löntagarna inom de berörda företagen.

Jag började med att säga, att regeringens förlorat slaget om penningvärdet. Det finns ett annat slagfält, där regeringens lidit ett nederlag av nästan samma storleksordning som när det gäl-

ler penningvärdet. Det är på bostadsförsörjningens område. Jag säger med avsikt icke bostadspolitikens, ty bostadspolitikerna efter kriget innehåller så stora och värdefulla moment, att det vore felaktigt att som ibland sker beteckna hela bostadspolitikerna som ett fiasko. När det gäller bostadsförsörjningen är emellertid ett sådant uttryck helt på sin plats. Även i det fallet har utvecklingen under 1951 inneburit, att misslyckandet trätt i dagen klarare än någonsin tidigare. 1946 och 1947 byggde vi 58 000 lägenheter, 1951 års siffra blev i runt tal 42 000 och för 1952 kan man närmast förutse en ytterligare minskning av produktionen.

Från dessa utgångspunkter har det sitt särskilda intresse att något närmare se på den redovisning för vår bostadsförsörjning, som statsrådet Sven Andersson lämnat i den av socialdemokratiska partistyrelsen på Tidens förlag utgivna översikten av sitt partis politik i detta avseende. Innan jag gör det skulle jag emellertid med några ord vilja karakterisera den linje i bostadsfrågan, som vi från folkpartiets sida följt.

Vår linje kan sammanfattas på följande sätt: Vi ha helhjärtat stött den bostadssociala politiken, bostadsrabatterna, för att höja barnfamiljernas bostadsstandard. Vi ha gjort bestämt motstånd mot effektivitetsförsämrande monopoliserings- och socialiseringssträvanden inom bostadsförvaltning och bostadsproduktion, och vi ha förordat en kreditpolitik, som säkrar ett större utrymme för bostadsbyggande.

Under höstriksdagens bostadsdebatt konstaterade jag en fullständig överensstämmelse mellan mina och socialminister Strängs åsikter när det gällde uppfattningen, att den första förutsättningen för att komma fram till dragligare förhållanden i bostadsproduktionen var, att överkonjunkturen och den överfulla sysselsättningen kunde brytas. Även statsministern vände sig under

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

höstriksdagens debatt — och han gjorde det även i dag — mot överkonjunkturen och mot den överfulla sysselsättningen — inte mot den fulla sysselsättningen. Det är dock klart att med den politik, som statsministern här skisserat, går det inte att komma ifrån, att om man skall nå något resultat, så kan det uppstå en viss arbetslöshet inom begränsade områden — vissa lokala svårigheter alltså. Statsministern har ju också sagt, att man inte kunde vänta sig att regeringen skulle ingripa för att avlägsna sådana svårigheter. I och med att statsministern kommit fram till denna ståndpunkt utgår jag också ifrån, att statsministern skall vara beredd att medverka till att göra klart för alla dem, som ha ansvaret för den socialdemokratiska pressens ledarspalter och för den socialdemokratiska propogandan runt om i landet, att man mycket väl kan vara anhängare av och sträva till en full sysselsättning utan att därför vilja acceptera en överfull sysselsättning med alla de olägenheter och det ständiga inflationstryck, som följer därmed. Mot bakgrunden av de deklamationer, som statsministern nu för andra gången upprepade, framstå de anklagelser, som från regeringspartiets och den socialdemokratiska pressens sida ofta göras mot den liberala oppositionen för att vilja skapa arbetslöshet, som dubbelt missvisande och orättfärdiga.

Inom folkpartiet ha vi under lång tid yrkat på en stramare kreditpolitik. Vi ha sagt oss, att om investeringsbenägenheten på de omfattande områden, som ligga utanför den detaljreglerade investeringskontroll, som drabbar bostadsbyggandet, kunde mattas en del — och det kan den genom en stramare kreditpolitik — då skulle bostadsbyggandet som en konsekvens därav kunna få ett större svängrum. Så långt ifrån att önska, att kreditåtstramningen skulle verka på och försvåra även bostadsbyggandets finansiering, ha vi sagt

oss, att bostadsförsörjningen befinner sig i ett så akut nödläge, att den icke bara bör avskärmas från verkningarna av en hårdare kreditåtstramning utan att det ledigblivna utrymmet på andra investeringsområden till en del bör kunna användas för ett ökat bostadsbyggande. I konsekvens härmed ha vi gjort upprepade framstötningar för att få en större kvot för bostadsproduktionen, men tyvärr ha dessa avvisats.

När nu statsrådet Andersson, som — såvitt jag förstår — även fullgör uppgiften som propogandaminister inom regeringen, skall förklara regeringens misslyckande, hur går han då till väga i den skrift jag nyss nämnde? Jo, han ställer bl. a. frågan hur oppositionens recept sett ut. Jag har nyss svarat på detta för folkpartiets del. När statsrådet Andersson sedan skall svara på sin egen fråga, då tecknar han närmast en bild av högerns bostadspolitik och förklarar: Detta är det borgerliga receptet, så ser den gammalliberala doktrinen ut. Utan hänsyn till att vi från folkpartiets sida klart sagt ifrån, att en kreditåtstramnings investeringsdämpande effekt inom näringslivet bl. a. borde utnyttjas för ett ökat bostadsbyggande, utan hänsyn till att vi uttalat oss för en avskärmning av bostadsområdet från effekten av en ränterörelse uppåt, tillvitas oppositionen att ha velat föra en kreditpolitik, som skulle resulterat i att bostadsbyggandet fått svårare än förut att konkurrera med andra intressen om tillgängliga investeringsmedel. I verkligheten förhåller det sig — som jag visat — för folkpartiets del alldeles tvärtom.

Utän hänsyn till att vi från folkpartiets sida stött den bostadssociala politiken och t. o. m. i vissa avseenden velat något vidga ramen för bostadsrabatterna för att komma ifrån det ensidiga missgynnandet av en del hyresgäster med låga inkomster, som icke lyckats komma in i de kommunala husen, utan hänsyn till att vi vid flera tillfällen

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

sagt ifrån, att hyresregleringen inte kan slopas förrän man nått en normal balans på bostadsmarknaden — en sådan balans är naturligtvis det mål vi sikta mot — utan hänsyn till att den stora skiljelinjen när det gällt den bostads-sociala politiken gått mellan folkpartiet och socialdemokraterna på den ena sidan och högern och delvis bondeförbundet på den andra — utan hänsyn till allt detta skriver statsrådet Andersson ut den text, som skall bli vägledande för den socialdemokratiska agitationen på detta område under det kommande året. I den texten säger han, att den borgerliga kritiken har riktats emot att hyresnivån har hållits nere med hjälp av lågräntepolitik, hyresreglering, bostadsrabatter och bostadssubventioner.

Jag har inte något emot att regeringens propagandaminister vänder sina vapen mot högern, om detta är berättigat, men om statsrådet Andersson avsett att kritisera högerens och delvis bondeförbundets bostadspolitik, då skall han säga ifrån att det är dessa meningsriktningar och inga andra, som hans kritik gäller. Detta sätt att använda en förlegad term som ordet »borgerlig» eller en sammanfattande rubrik som »oppositionen» måste jag beteckna som ett förbluffande missgrepp av en regeringsledamot, på vilken man ändå skall kunna ställa anspråket att visa ett minimum av objektivitet. Även om vi från folkpartiets sida ha fått vänja oss vid ganska långt gående förvrängningar av våra ståndpunkter och motiv är det dock ganska märkligt, att statsrådet Andersson, när han ger en skildring av en central politisk fråga, gör det på ett sådant sätt, som måste ge ett mycket stort antal läsare en fullständig vrångbild, diametralt avvikande från verklighetens, av den liberala bostadspolitikens. Statsrådet Andersson bör, så vitt jag förstår, vara angelägen om att lägga denna sak till rätta.

Medan jag talar om detta avsnitt vill

jag med några ord beröra de nuvarande bostadsrabatterna och deras verkningssätt. Denna fråga är ju f. n. under utredning och jag skall inte på något sätt föregripa denna. Det finns emellertid här ett problem, som är brännande just med anledning av den beklagligt långsamma utvecklingen av bostadsproduktionen, och det vore felaktigt att inte uppmärksamma detta. Det finns f. n. mellan 60 och 65 000 familjer i landet, som kunna räkna med att få familjebostadsbidrag. Hela antalet familjer med två eller flera barn, vilka ha så låga inkomster att de verkligen äro berättigade till bostadsbidrag av denna anledning, är emellertid oerhört mycket större — troligtvis något över 300 000. Antalet familjer med endast ett barn, som inte kunna få bostadsrabatter, är över 400 000.

De begränsningar beträffande bostadsrabatternas tillämpningsområde, som gjorts, motiverades från början av olika bärande skäl, som utan tvivel voro starkt grundade. Det allmänna torde emellertid, när den politiken lades upp, ha räknat med att bostadsbristen relativt snabbt skulle kunna avvecklas och att åtminstone den allra största delen av de familjer, som enligt bestämmelserna skulle vara bidragsberättigade, om man tog hänsyn till deras inkomster och ingenting annat, inom en relativt nära framtid skulle kunna få möjligheter att skaffa sig lägenheter, till vilka bidrag skulle kunna utgå. Den begränsning av bostadsproduktionen, som regeringspolitiken medfört, har emellertid lett till att utvecklingen kommit att gå mycket långsammare än väntat. Med den nuvarande takten i produktionen kommer det att ta en mycket lång tid, innan familjer med två eller flera barn, som ha sådana inkomster att de äro berättigade till bostadsrabatt, också skola kunna beredas tillgång till lägenheter, för vilka rabatter kunna utgå.

Det är tre grupper, som för närva-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

rande äro utestängda från bostadsrabatter. Det är först och främst familjer med endast ett barn, och beträffande dem är det kanske med vissa undantag inte så angeläget med dessa rabatter. Det är vidare de familjer som bo i fastigheter, vilka färdigställt före den 1 januari 1948. Denna tidpunkt har satts rent godtyckligt, och på bortre sidan därav utgå inga rabatter. Den tredje gruppen utgöres av sådana familjer, som ha så låga inkomster, att de inte ens med bostadsrabatternas stöd kunna betala hyrorna i de nya husen. Icke minst angeläget torde det vara att beakta den sistnämnda gruppens svåra ställning.

Givetvis är det den bostadssociala politikens syfte att stimulera de svenska familjerna att söka skaffa sig en högre bostadsstandard. Därför har det från början varit naturligt att rabatterna utformats så, att förmåner endast utgått till familjer, som önskat för sin egen del förverkliga detta syfte. Det går emellertid enligt min mening ej att bortse från att då den av statsmakterna förda investeringspolitiken leder till att de praktiska möjligheterna för ett mycket stort antal familjer att inom något så när överskådlig tid verkligen få nya och bidragsberättigade bostäder te sig obefintliga eller ytterligt små, så komma dessa familjer, som ju för närvarande utgöra det alldeles övervägande antalet, att betrakta sig som missgynnade. Klyftan mellan de familjer, som befinna sig inom bostadsrabattsystemets ram, och dem, som stå utanför, skulle i och för sig inte vara någon klyfta i saklig bemärkelse, ägnad att te sig som orättvis, om alla barnfamiljer eller alla sådana familjer nedanför vissa inkomststreck, därest de så önskade, kunde få en bidragsberättigad bostad eller kunde räkna med att inom rimlig tid erhålla en sådan. Men när förhållandet i stället är det, att ett så utomordentligt stort antal familjer gärna skulle skaffa sig en bidragsberättigad bostad, om till-

gången på sådana täckte efterfrågan, men på grund av situationen på bostadsmarknaden sakna möjligheter härtill, så är det oundvikligt att det rådande tillståndet för många kommer att framstå som en orättvisa.

Dessa förhållanden utgöra enligt min mening en stark motivering för att överväga, om ej i andra former än bostadsrabatternas något kan göras för de barnfamiljer, som med hänsyn till sina inkomster äro berättigade till bidrag men som på grund av de misslyckade ansträngningarna att på ett tillfredsställande sätt klara bostadsförsörjningen icke inom mycket lång tid kunna räkna med att komma in i lämpliga bostäder.

Vad som här närmast kommer i tankarna är väl de allmänna barnbidragen. Det har förut i debatten talats om inflationens urholkning av de sociala förmånernas realvärde. När det gäller de allmänna barnbidragen har en mycket stor sådan urholkning ägt rum. Detta är en mycket svår fråga. Det är emellertid klart att ett återställande åtminstone delvis av barnbidragens realvärde skulle vara en åtgärd, som skulle komma alla familjer till godo, oberoende av om de bodde i det ena eller andra slaget av lägenhet och oberoende av om denna lägenhet hade råkat bli färdig före eller efter den 1 januari 1948 eller, när det gäller de kommunala husen, den 1 juli 1946.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med några mer personligt präglade ord. Jag kan säga något liknande det som herr Ohlin yttrade tidigare på dagen.

Vad som varit drivfjädern bakom mitt politiska intresse, den övertygelse som utgjort grunden för detta intresse, det har varit förvisningen att det skulle vara möjligt att skapa ett samhälle, byggt på den enskildes frihet, äganderätt och ansvar, ett samhälle i det väsentliga också byggt på enskild företagsamhet och de större och snabbare framsteg, som det är min fasta mening att en sådan produktionsordning kan prestera i jäm-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

förelse med varje annat system. Men detta samhälle skulle också vara bättre — och det är dess andra och lika viktiga huvuddrag — att bejaka och bättre än en socialistisk eller någon annan samhällsordning tillgodose de breda folklagrens sociala trygghetskrav, att bekämpa otryggheten och nöden i vilken form de än uppenbarade sig, att sörja för att framstegens frukter på ett rättvist sätt skulle komma alla folkgrupper till godo. Äganderätten och rätten till enskild företagsamhet måste förpliktiga till ansvar och villighet att tjäna hela samhällets och alla medborgares bästa. Ju större betydelse den enskilde ägarens eller företagarens verksamhet har för andra medborgares frihet och trygghet, desto större bli också hans förpliktelser och ansvar.

Jag vet att det är många, som äro beredda att beteckna en sådan politisk ståndpunkt som blåögd och verklighetsfrämmande, som naivt idealistisk, om man så vill. Men i själva verket är det väl en idealism av detta slag, som utgör grunden för den politiska liberalismen. Det är den som utgör dess styrka. Det är märkligt hur svårt det är för våra politiska motståndare till höger och vänster att förstå denna motivgrund för folkpartiets politik. Deras oförmåga i det fallet gör dem lätt benägna att tillskriva oss allehanda lömska avsikter.

Däremot är det knappast felaktigt att säga, att högern och socialdemokraterna ha lättare att förstå varandras politiska motiv och ställningstaganden. Om högern t. ex. i nuvarande läge motsätter sig en konjunkturvinstskatt på stora övervinster, betraktas detta på socialdemokratisk sida som något alldeles givet, en ståndpunkt som socialdemokraterna, om de nu verkligen själva visa sig beredda att gå in för en konjunkturskatt, visserligen pliktskyldigast kunna ogilla men som de betrakta som fullt naturligt och motiverad av de intressehänsyn, som de mena att det är högersn sak att ta. Högersn ståndpunkt blir i

socialdemokraternas ögon visserligen felaktig men rejäl och aktningvärd just därför att den antas vara grundad på intressehänsyn av det ena eller andra slaget. På samma sätt betraktar ofta högern socialdemokratiska ställningstaganden som visserligen socialistiska och olycksdiga men ändå som klara och sveklösa uttryck för tydliga ekonomiska intressen hos de grupper socialdemokratien företräder.

Men om folkpartiet framlägger ett radikalt förslag på det ena eller andra området, då händer vad som hände senast för en liten stund sedan, då statsministern talade om taktiska beräkningar. Då ropa både högern och socialdemokraterna i ganska skön sämja: Detta är ett eländigt taktiskt spel, det är politisk spekulation, och det är allt möjligt otäckt. Ilskan i sådana fall hos våra politiska motståndare har så vitt jag förstår en del av sin orsak just däri, att de inte kunna förklara folkpartiets ståndpunkt genom en hänvisning till enkla klass- och gruppintressen. Och då man inte vill erkänna eller förstå, att det nu till dags kan finnas någon politisk meningsriktning, som låter sitt handlande dikteras av andra skäl än sådana, blir man irriterad och tar sin tillflykt till att förklara folkpartiets handlingssätt som inspirerat av de allra sämsta motiv. För både socialdemokraterna och högern är tydligen själva föreställningen, att ett politiskt parti skulle kunna drivas av icke materiella motiv eller av rättvisemotiv, ganska främmande. Deras propaganda mot folkpartiet kan icke ge rum för någon annan slutsats. Jag tror att dessa båda meningsriktningar ha anledning att begrundas vilken dager en polemik av detta slag ställer dem själva i. Den antyder ju kraftigt att de hålla på att fastna i ett ganska krasst klass- och intresse-tänkande.

Jag tror inte att socialismen kan besegras endast av politiska partier. Allra minst kan den besegras av politiska par-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tier, vilka i en besvärlig situation söka ta till vara kortfristiga och snäva intressen. Socialismen kan besegras — det är min övertygelse — endast av en liberal vänsterpolitik och av en företagsamhet, som är beredd att efter måttet av sin bärkraft och sina resurser acceptera sin i ordets egentliga och bästa mening sociala funktion. Det är från detta, som folkpartiets politik har utgått. Det är den politiken, som högern under de senaste månaderna har angripit.

Nu har herr Hjalmarson i dag grävt ned stridsyxan. Jag skall inte gräva upp den igen. Jag vill bara konstatera att för var och en, som följt den politiska debatten under den senaste tiden, står det klart vilket val högern gjort. Tyngdpunkten i dess ansträngningar, i dess propaganda och dess presspolitik har legat mot folkpartiet. Socialdemokratien anser man sig tydligen icke ha några större möjligheter att inrikta sin strid emot. Det är i stället mot folkpartiet, som högern under hösten och förvintern i första hand höjt sina vapen.

Jag har tidigare sagt, och jag upprepar det, att jag beklagar att det avgörande, som högern stått inför, har utfallit som det gjort. Jag tror, att det här funnits en förutsättning, som inte tidigare existerat, till en konsolidering av den antisocialistiska oppositionen. Riksdagen har nu en stor och till synes stabil regeringsmajoritet. Det socialdemokratiska partiet kan genom bondeförbundets stöd i stort sett göra med landet vad det vill. Visserligen vet ingen vad som kan inträffa. Även stora riksdagsmajoriteter äro förgängliga och ibland ganska snabbt förgängliga. Men det är klart, att i ett läge som detta finns det starka skäl för oppositionspartierna att utforma sin politik på längre sikt. Jag är alltjämt övertygad om att det svenska folket till slut skall finna, att vad det vill är inte ett reglerings- och högskattesamhälle av socialistisk typ, utan det är ett frihetens och

den sociala rättvisans samhälle. Jag hyser förvissningen att den liberala linjen är den enda, som har en realistisk möjlighet att under kommande år vinna ett sådant förtroende hos nationen, att vi kunna undvika faran att successivt och mer eller mindre omärkligt glida in i en allt hårdare tvångshushållning. Högern har haft en chans att slå följe med oss på vår väg men missade den. Den angriper oss i stället. Socialdemokraterna betrakta högers åtgöranden med något av ett roat och tacksamt leende. Det sista halvsektlet av vår historia ger exempel på hur socialism har vuxit i spåren på de högerledare, som försökt driva den politiska oppositionen efter gamla högerlinjer. Vi ämna för vår del göra vad vi kunna för att se till, att den historien inte skall upprepa sig.

Fröken HÖJER: Herr talman! Under 1951 ha sporadiska konferenser ägt rum mellan regeringen och bland andra tjänstemannaorganisationerna och LO angående gemensam strävan till att få fram ett stabilt penningvärde. Resultatet har inte blivit lysande. Vi ha nyligen fått konstaterat att index i 1935 års serie höjts med cirka 20 procent på ett år. Vi ha alla vid genomläsningen av statsverkspropositionen kunnat konstatera, att statsrådet Sköld fortsatt på tidigare inslagen väg beträffande överbalansering av budgeten. Denna överbalansering är nu uppe i så väldiga belopp, att det borde vara möjligt att genomföra skattelättnader. Men finansministern säger nej. D. v. s. det är kanske möjligt att det kommer något förslag senare på vårkanten, ha vi fått höra i dag.

Det är givet, att man vid granskningen av denna statsbudget först och främst intresserar sig för om de utgifter, som skett, äro berättigade, förnuftiga och givande bästa möjliga resultat för utgiften, men naturligtvis också om

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

de förslag äro framförda, som på något längre sikt komma att medföra såväl kvalitativa som ekonomiska förbättringar på olika områden. För min del efterlyser jag alltjämt ett krafttag i fråga om planering av vårdpersonal för olika områden. En investering av för gruppens arbetsuppgift avvägd utbildning är något, som inom relativt kort tid skulle visa sig ekonomiskt fördelaktigt. Man får inte ens under en penningbetryckt tid korttänkt bortse ifrån detta. Alltjämt vilar i inrikesdepartementet förslaget om utbildning för sjukvårdsbiträden. Sporadiskt har dylik utbildning anordnats i skilda landsting, men för det stora flertalet av denna grupp har man ännu inte tagit upp frågan. I nära samband med detta står också frågan om utbildning för hemsjukvårdarinnor, en kår, som är avsedd för den öppna vården. Det är en fråga, som snarast möjligt borde komma på riksdagens bord. Svårigheten att i detta fall få tillräckligt antal kurser i gång beror framför allt på bristen på lärarkrafter. Det ligger också sedan 1948 förslag i inrikesdepartementet om förstärkning av utbildningen för lärarinnor och administratörer inom sjukvården, ett förslag, som det nu är på tiden, enligt mitt förmenande, att framlägga på riksdagens bord. Man kan inte längre låta dessa saker bli beroende av en privat organisation och dennas möjligheter att anordna utbildning för tillräckligt många, så att behovet blir fyllt.

Det har aviserats att riksdagen eventuellt senare under året skulle erhålla förslag till utbildning för sinnessjukvårdpersonal. Att förslag till denna utbildning verkligen nu kommer fram hör till de viktigare frågorna inom hälso- och sjukvården. Det är av vikt att detta förslag, som för närvarande är ute på remiss till olika myndigheter, organisationer etc., granskas väl och väges mot tidigare framförda förslag. Det gäller i fråga om denna liksom i

fråga om andra utbildningar att den så planlägges, att man får valuta för pengarna och bl. a. naturligtvis att undervisningen är så lagd, att kursdeltagarna i genomsnitt ha personliga möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen. Annars blir en utgift av detta slag endast bortkastade pengar, och det ha vi sannerligen inte råd med.

Vid de förhandlingar som fördes mellan Tjänstemännens centralorganisation och regeringen satte tjänstemännen på ett tidigt stadium som bekant som villkor för medverkan till en återhållsam lönerörelse för 1952 att åtgärder skulle vidtagas för erhållande av ett stabilt penningvärde. Man tryckte härvid särskilt på att varu- och investeringskonsumtionen skulle avvägas med hänsyn till tillgängliga resurser, och man ansåg i juni 1951, att de kraftiga åtgärder som erfordrades icke kunde koncentreras till ett enda område. En serie ingripanden var av nöden för att ett önskat resultat skulle kunna uppnås utan att snedvridningar i det ekonomiska livet framkallades till följd av alltför ensidiga och djupgående åtgärder. Det var det allmänna uttalandet. Sedan framlades också vissa konkreta förslag, och därvid poängterades bl. a. att fastrentepolitiken borde överges och en mindre räntehöjning tillåtas som komplement till andra kraftigt verkande investeringsbegränsande medel. Man underströk betydelsen av ett ökat sparande — för att ta upp några exempel — och uttalade, att det mest betydelsefulla för att få i gång ett sparande var att tillförsäkra landet ett stabilt penningvärde.

Nå, nu ha vi i alla fall inflation, och naturligtvis bli till följd härav de nyss påbörjade löneförhandlingarna ett av dagens stora problem. Som bekant ha stats- och kommunaltjänstemännen ingen s. k. löneglidning. Det är då uppenbart att dessa grupper i sina nya överenskommelser absolut vilja försäkra sig om att reallönen blir återställd och att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

de samtidigt få del av produktivitetsökningen. Det är naturligt och rimligt att de skola ha det.

Då nu regeringen inte har lyckats intressera löntagargrupporganisationerna att verkligen engagera sig i kampen mot inflationen, tycker man att frågan om hur arbetsfreden skall kunna bibehållas på alla fronter borde höra till de problem, vilkas lösning man i förväg velat i möjligaste mån underlätta. Det är ju allom bekant att det inte finns en tillfredsställande förhandlingsordning för tjänstemännen, men förslag till en ny förhandlingsordning framlades i slutet av förra året av 1948 års förhandlingsrättskommitté. Redan vid riksdagens höstsession interpellerade såväl högern som folkpartiet om när detta förslag skulle komma fram, och vi fingo redan då höra att det troligtvis inte skulle komma till årets riksdag. Det kan jag för min del inte förstå. Förslaget var färdigt och skulle ha kunnat sändas ut de första dagarna i januari. Det är nu utsänt, och remisstiden är satt till den 1 maj. Det är inte aviserat och kommer alltså inte att framlämnas till årets riksdag. Jag vill inte alls säga att det är något idealiskt förslag, men det innehåller dock vissa värdefulla förbättringar, och det klarlägger en hel del betydelsefulla frågor beträffande rätt till uppsägning, ämbetsmannaställning m. m., och det är ett steg i rätt riktning. Det lät på herr Hjalmarson som om han nöjde sig med att förslaget inte kommer fram till årets riksdag, men det kan jag för min del inte göra. Jag menar att man borde ha försökt och kanske ännu bör försöka att få fram detta förslag redan till årets riksdag. Särskilt när nu regeringen inte har lyckats bemästra de ekonomiska problemen hade det varit nödvändigt att få till stånd en förhandlingsordning, bättre än den nuvarande, som kunde bidra till att trygga arbetsfreden på ett viktigt område.

Herr talman! Jag har velat efterlysa några förslag som inte ha omnämnts vare sig i statsverkspropositionen eller i listan över kommande propositioner.

Herr KYLING: Herr talman! Det har varit ganska naturligt, att man i debatten i dag även berört lönerörelserna och avtalsförhandlingarna. Jag skall här blott stanna inför den principiella sidan av denna fråga. Det är nämligen föga klokt att inför offentligt forum diskutera lönefrågorna under pågående förhandlingar, men det finns en del principiella saker, som jag dock vill stanna inför.

Det har numera blivit på det sättet, att förhandlingarna vid ett förhandlingsbord ha fått en helt annan utformning än tidigare. Förr var det mycket vanligt, att man vid ett förhandlingsbord först satte sig att diskutera, hur mycket företaget i fråga hade möjlighet att bära, och sedan kom man fram till ett resultat, som parterna kunde enas om. I detta nu tvingas man att börja förhandlingarna med en allmän principdiskussion om den samhällsekonomiska balansen, och det är till och med så allvarligt i den diskussionen, att det sägs ifrån statsmakternas sida, att några procent mera lönelöftning än vad statsmakterna ha räknat ut kunde faktiskt sätta nästan hela samhället i gungning.

Nu har det år efter år till grund för dessa förhandlingar legat utformade ekonomiska prognoser. Tidigare ha de ekonomiska prognoserna varit så gott som sakrosänkta. Man har inte gärna haft rättighet att angripa dessa prognoser, och det har inte ansetts vara rent spel, om man ställt sig tveksam gentemot prognoserna i fråga. Sedan dess ha emellertid förhållandena på denna punkt ändrats kraftigt. Nu ha till och med de troende på detta område börjat vackla i sin tro, och man börjar mer och mer få klart för sig,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att det är ganska stora och breda felmarginaler.

Förra året gavs en sådan prognos. Den gavs innan förhandlingarna började, och prognosen lydde då på en tioprocentig prisstegring och en inflation, som statsmakterna skulle kunna hålla i sin hand. Denna prognos har visat sig felaktig. När man kommit fram till årets slut, ha prisstegringarna faktiskt uppgått till något mer än det dubbla. Jag torde inte använda några överord, om jag säger, att i vilket fall som helst framstå väderleksprognoserna numera som mycket betydande sanningsvittnen i förhållande till de ekonomiska prognoser, som levererats på löpande band. I år säger man till och med i finansplanen några ord om utsikterna inför 1952, och jag citerar här: »Utsikterna för den ekonomiska utvecklingen i vårt land under 1952 belysas av den av nationalbudgetdelegationen framlagda preliminära nationalbudgeten för detta år.» Och man fortsätter: »Prognosunderlaget för denna budget är dock, som delegationen framhåller, synnerligen bräckligt. Olika omständigheter... medverka till att de nationalbudgetkalkyler, som nu uppgjorts, ovillkorligen behäftas med breda felmarginaler.»

När man därför vid ett förhandlingsbord åberopar dessa ekonomiska prognoser, tagas de många gånger mera som skämt än som allvar.

Jag fortsätter att läsa i finansplanen och kommer då fram till att man i statsverkspropositionen talar om att det varit en genomsnittlig eftersläpning på 2 procent. Jag har försökt att sätta mig in i saken och frågat mig själv: Vad menar man i själva verket med att räkna ut en genomsnittlig eftersläpning? Skall det på något sätt verka lugnande inför avtalet att ha en genomsnittlig eftersläpningsprocent uträknad? Det påminner mig om en relativt ung människa, som är behäftad med en allvarlig sjukdom. Han går till

sin läkare, och läkaren säger: »Ni är allvarligt sjuk, men jag kan tala om för er att medellivslängden här i landet är 68 år.» Och så tror man, att patienten går hem och känner sig lugn!

Jag kan inte finna något som ger belägg för att denna genomsnittsprocent skall kunna verka lugnande. Det är nämligen på det sättet, att det för vissa grupper varit en reallöneförbättring, men för andra grupper har det varit en icke oväsentlig reallönesänkning. Om man tar genomsnittet 2 procent kan det betyda, att de som fått sin reallön förbättrad, höja upp reallönesänkningen för de andra, som kanske ligga nere på 10 å 12 procent.

Tidigare innan förhandlingarna började hade man från statsmakternas sida fått besked om att det endast fanns några få procent, som man skulle kunna använda till lönestegringar. Det var den styrda avtalsrörelsen, som då diskuterades. Jag vill bara konstatera och konstaterar det med tillfredsställelse, att man ifrån statsmakternas sida släppt kravet på styrd avtalsrörelse. Det är nämligen absolut onaturligt att sätta sig vid ett förhandlingsbord och förhandla om samma procentuella höjning för dem, som fått ett gott avtal förra året, som för dem, som gjort ett dåligt avtal för samma tid.

Det som är viktigt i detta sammanhang är naturligtvis att komma fram till att man får ett tryggt penningvärde. När man här sagt, att löntagarna måste vara intresserade av moderation i sina lönekrav och vara intresserade av en återhållsam lönepolitik för att åstadkomma en stabilisering, så är detta fullkomligt riktigt. Löntagarna och kanske inte minst de löntagare, som ligga i mellanskiktet, ha ännu större intresse än andra grupper av att se ett fast penningvärde förverkligat. Jag skulle till och med, herr talman, vilja gå så långt i dag i debatten, att jag säger, att det värdefullaste i detta

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nu vid ett förhandlingsbord är inte så och så många procents stegring av lönen, utan det värdefullaste nu vore, om man kunde få garanti för en bestående prissänkning. Det vore den effektivaste lönegarantien för löntagarna i vårt land.

Det är många, som inte tro på möjligheten av en prissänkning, och jag tror inte att tiden ännu är inne för att resonera om den saken. Men det finns en annan fråga, som också måste räknas såsom synnerligen värdefull, när det gäller resonemang vid förhandlingsbordet om lönerna, och det är frågan om en skattesänkning.

Hans excellens herr statsministern och herr finansministern ha i dagens debatt nonchalerat talet om en skattesänkning. De sade att en skattesänkning kan verka först 1953 och frågade, vad det då båtar att inför dessa förhandlingar tala om en kommande skattesänkning. Jo, mina damer och herrar, det skulle båta ganska kraftigt. Om de som i dag sitta vid förhandlingsbordet kunde säga klart och tydligt till sina organisationers medlemskadrer, att det bleve en skattesänkning från 1953, skulle det ha en psykologisk verkan av större mått än kanske många tro.

Jag vill också, herr talman, understryka vad flera talare i dag ha sagt om den dolda skattestegring som har uppkommit på grund av inflationen. När herr Sköld i dag säger, att det troligtvis inte kan bli någon skattesänkning, innebär det att en skattestegring legaliseras, som riksdagen aldrig haft tillfälle att ta ställning till. Jag har tidigare från denna talarstol nämnt några siffror som visa vad jag syftar på. Jag skall be, herr talman, att med ett par sådana siffror återigen få visa, hur kolossalt kraftig den dolda skattestegringen i själva verket är. Jag har fått siffrorna från TCO:s utredningsinstitut. Vi ha där kommit fram till att en löntagare, som 1947 hade en inkomst

på 6 000 kronor, i år måste ha en inkomst på 7 800 kronor för att kunna hålla samma standard. År 1947 betalade han skatt för 6 000 kronors inkomst, och 1951 betalade han skatt för 7 800 kronors inkomst utan att hans köpkraft ändrades. Detta medför en skattestegring för denna inkomsttagare på 172 kronor. Någon kanske säger att 172 kronor inte är så förfärligt mycket. Men, herr talman, för en person med 7 800 kronors inkomst är 172 kronor ingen liten summa. Räknar jag om summan till procent, kommer jag fram till en skattestegring på den svindlande summan — tillåt mig använda det uttrycket — av 39,4 procent. Denna procentuella skattestegring vill man i dag legalisera genom att icke gå med på att sänka skatten med hänsyn till förändringen i penningens köpkraft sedan 1947.

Det har alltså inte bara psykologisk verkan utan är också ett rättvisekrav att skatten sänkes. Både hans excellens statsministern och herr finansministern försökte i dag i sina anföranden komma från talet om en skattesänkning med att fråga varifrån pengarna skulle tagas. Ha de då inte någon gång hört att det följer positiva verkningar med en skattesänkning? Genom en skattesänkning blir folk intresserade av att öka sina arbetsinsatser, de få större möjligheter till sparande och få större tro på framtiden. Detta är saker som man måste räkna med när man tar ställning till kravet på en skattesänkning.

Statsministern gjorde en jämförelse mellan Schweiz och Sverige. Han sade att i Sverige hade prisstegringen varit 19 procent och lönestegringen 20 procent, medan i Schweiz prisstegringen hade varit 6 procent och lönestegringen så blygsam som en procent. Jag utgår ifrån att de siffror som statsministern här framförde äro fullt riktiga. Jag kommer då till frågan, vad det är som gör att lönestegringen i Schweiz har varit så liten som en procent. Är det

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

möjligtvis på det sättet att man i Schweiz inte ser fram mot en inflation? Är det möjligtvis så att man i Schweiz sätter större tilltro till den politik som förs än den tilltro en svensk löntagare i dag kan sätta till den förda regeringspolitiken? Herr statsministern sade, att det säkerligen är många schweizare som skulle önska sig till Sverige. Men jag tror att man skulle få leta efter en schweizare som vill söka sig till ett land där man går en så oviss framtid till mötes och där prisstegringen icke synes ha hejdats utan inflationen fortsätter.

Det fanns emellertid också ett glädjande uttalande i statsministerns anförande. Statsministern sade bland annat, att Sverige befinner sig i en unik ställning så till vida som man här på allvar kan diskutera en skattesänkning. Jag skrattade något när jag hörde detta, ty lika allvarligt som oppositionen har diskuterat en skattesänkning, lika allvarligt ha statsministern och finansministern gått emot en skattesänkning. Allvaret ligger alltså helt hos oppositionen.

Jag tror att den inflationspsykos som nu finns och som säkerligen inte kan hävas utan vidare skulle mildras något om man kunde komma över den puckel, som vi nu ha nått upp till i skattesatserna. Man får inte längre nonchalera de fantastiska skatter som vi ha kommit fram till. I dag är det faktiskt inte fel att tala om att folket dignar under skatterna. Det är inte längre bara de rika och mellanskiktet i samhället som drabbas hårt av skatterna, utan man har höga skatter, om jag får använda uttrycket, långt ner i de bredare lagren. Jag har hört att kollektivavtalsanställda kunna ha 25—30 procents marginalskatt, och det är naturligtvis alldeles för stora utgifter i deras budget.

Herr Sköld borde, innan avtalsförhandlingarna kommo i gång, ha lugnat löntagarna med bindande löften om skattesänkning och inte talat vagt om

att möjligheter saknas för en sänkning. I det allmänna resonemanget löntagare emellan hör man det ofta frågas, hur mycket av en viss procentuell lönehöjning som går till skatt. Att sådant kommer in i resonemanget är ju inte så underligt, ehuru det inte gärna kan föras fram vid förhandlingsbordet.

Enligt min uppfattning skulle ett löfte om en skattesänkning verka mycket kraftigare för att lugna ner stämningen än lösa löften om subventioner, som kunna bidra till en kommande engångsinflation på nytt.

I detta avsnitt vill jag, herr talman, bara med ett par ord stanna inför ett annat problem. Det har inte sagts så mycket här om det svenska näringslivet, men jag vill från löntagarhåll säga, att vi ha fullt klart för oss att ju bättre, slagkraftigare och effektivare ett näringsliv är, ju större resultat kunna även löntagarna utvinna vid förhandlingsbordet. Det är därför från löntagarsidan helt naturligt att vi också önska att det skall föras en sådan ekonomisk politik att det svenska näringslivet får vistas i en sådan jordmån, som kan ge rika skördar och ökad inkomst att fördelas på sådant sätt att alla grupper i samhället få sin beskärda del.

Här ha vidare statsministern och finansministern ironiserat över att högern talat om att man skall skära ner statsutgifterna. Man säger, att säkert kommer högern utan vidare att vara med om vissa höjningar. Då räknar man med att så fort högerpartiet i en motion begär höjning på en punkt, så är detta bevis för att den inte vill skära ner statsutgifterna. Nej, herr talman, vi ha inte upprättat statsverkspropositionen, och vi ha inte framlagt propositioner i riksdagen. Då kunna vi inte heller svära på magisterns ord och säga, att allt som kommer från regeringen är riktigt, utan det kan behövas en omfördelning, där man vill höja på en punkt och sänka på en annan. Liksom det sagts här tidigare i dag måste

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

jag säga, att när det gäller t. ex. idrottsrörelsen och den kulturella upprustningen kan ett sparande i alltför stor utsträckning på dessa punkter kanske vara något som för framtiden kan ha sina vådor. Ett sparande kan bli så att säga dyrare, under det att en tillfällig höjning på en post i det långa loppet kan medföra ett nedbringande av kostnaderna.

Jag vill också med några ord beröra anställningstryggheten. Den måste byggas ut kraftigare än den enligt min mening är. Man är säkerligen på god väg att få den utbyggd, men det inträffar en och annan gång beklagliga händelser. Jag kan, herr talman, från denna talarstol peka på den händelse, som inträffat i Alingsås vid Suchardfabriken. Det är förstäeligt att det i diskussionen dyker upp planer på statsingripande och lagstiftningsåtgärder, när händelser inträffa sådana som i Alingsås. Men jag vill ändå, herr talman, varna för förhastade åtgärder på grund av enstaka händelser i det svenska näringslivet. Jag tror att parterna på arbetsmarknaden i detta nu ha ganska klart för sig att det är andra vägar man vill vandra än lagstiftningens väg. Allt sedan saltsjöbadsavtalet kom till har man saktat men säkert börjat bygga ut de goda kontakter, som finnas mellan de båda parterna på arbetsmarknaden, och jag tror inte att det är fel att säga att man är inne på sällsynt goda vägar. Ännu är målet inte nått. Låt oss på ömse håll bland arbetsmarknadens parter arbeta på det myckna som återstår! Men låt oss inte genom lagstiftning spoliära det som nu kommit fram! Alingsåsfallet är ett beklagligt undantag; det skall inte fördöljas. Men det har vuxit fram något som heter företagsdemokrati. Det är företagsnämnderna som börja betyda något där de rätt ledas. Jag har haft tillfälle att studera företagsnämnder, som både visat sig slagkraftiga och som kunnat skapa initia-

tiv. Men jag har också sett företagsnämnder som misslyckats. Det är inte idén som är fel, herr talman, utan det är människorna det är fel på, som inte i företagsnämnderna kunna komma fram till diskussion, som berör parterna på ett sådant sätt att positiva resultat kunna uppnås. För resten måste jag säga, att det är ett hälsotecken i svensk demokrati att alingsåsfallet väckt uppmärksamhet. Det visar vakenhet över partigränserna och en stark och god vilja att åstadkomma positiva resultat.

Därmed är jag också, herr talman, inne på det betänkande, som 1948 års förhandlingsrättssakkunniga för en tid sedan avlämnade. Jag skall inte skärskåda det betänkandet i dag på något sätt. Jag vill bara tillägga att det betyder en högst behövlig och nödvändig förstärkning av de i offentlig tjänst anställdas rättsliga ställning. Nu väntar man på remiss av ärendet, och så väntar man på propositionen. Låt mig bara uttala den förhoppningen att efter det myckna som kommit fram i betänkandet och de nya synpunkter, som kunna komma fram när ärendet passerat remisskvarten, vi inte skola behöva vänta alltför länge på en proposition i ärendet.

Med några ord vill jag sedan beröra ett annat avsnitt av svenskt samhällsliv av i dag. Det är på skolväsendets område. Några av riksdagens ledamöter ha i dag varit kallade till ett sammanträde här i Stockholm. Rektorsföreningen för de kommunala gymnasierna hade kallat kommunalmän och riksdagsmän till överläggning. Jag har själv varit med på detta sammanträde i dag, och det var en rörande enighet, oavsett partitillhörighet, om att här måste från statens sida något göras. När de kommunala gymnasierna vuxit fram i ett mycket stort antal lovades de att så småningom bli statliga. Statsbidragen ha varit rätt blygsamma. Vad man nu närmast

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

önskar är givetvis att få dessa kommunala gymnasier förstärkade, men man är inte så optimistisk att man tror att de ännu kvarvarande skulle kunna gå emot ett omedelbart förstärkande. Men vad man önskar — och det tycker jag är ganska vettigt — är att man skall få räkna med bidrag med 78 % av omkostnaderna för lärarlönerna. Låt mig bara ta ett enda exempel som nämndes på detta sammanträde! Det gällde den lilla staden Åmål, som betalade för sitt kommunala gymnasium 50 öre per skattekrona och år. Om jag inte minns siffran fel var det 34 % av ungdomen i gymnasiet som kom från Åmål, under det att resten, 66 %, kom från omkringliggande bygd. Denna bygd behövde inte betala något för denna undervisning, under det att staden själv fick svara för dessa kostnader. Därvidlag vill jag, alldenstund proposition ännu inte kommit i ämnet men säkert är att vänta, påpeka att man hoppas att Kungl. Maj:t skall vara benägen att framföra positiva synpunkter i dessa fall. Och, herr talman, jag kanske kan ha litet större förhoppning om ett bättre resultat i det avseendet, alldenstund den nuvarande ecklesiastikministern som lekmän i skolöverstyrelsen har varit med och satt sitt namn under de petita i vilka skolöverstyrelsen begär just dessa saker, som bl. a. av kommunalmännen framförs som önskemål. Det skall bli intressant att se när ecklesiastikministern kommer med proposition. Medan jag är inne på skolväsendet vill jag framhålla — jag har gjort det tidigare många gånger från denna talarstol — hur allvarligt läget är på denna front. För varje år som går tycks läget bli allt allvarligare. För närvarande saknas lärarkrafter i de högre skolorna. Ja, det är t. o. m. så långt gånget att man i vissa fall frågar sig huruvida det skall bli möjligt att upprätthålla en effektiv undervisning. Enligt vad som annonserats kommer i år en proposition som

begär en lönelöftning för dessa lärare. Man tror att man på den vägen skall kunna nå ett bättre resultat. Jag vill uttala förhoppningen, att när regeringen går att utforma propositionen man verkligen tänker på behovet av att här handla på ett sådant sätt att den kulturellt betonade delen av vårt land också får sin beskärda del.

Till sist vill jag återgå till denna finansplan, som varit ganska intressant att studera. I denna säger finansministern på s. 10, att förra årets engångsinflation var ett led i en anpassningsprocess. Att den anpassningen, herr talman, har blivit häftigare än finansministern räknade med oroar de många i samhället, men den tycks tyvärr inte ha framkallat betänkligheter hos regeringen. Ty än i dag får man höra talas om att vi gå mot ljusare och bättre tider. Det är bra med optimism, men det behövs också att tydliga ord sägas i detta sammanhang. Den inflation, som döptes till engångsinflation och en tio procentig sådan, har höjts och blivit en permanent inflation, som nu är uppe i 20 %. Ja, herr talman, för mig framstår detta som den mest tydliga domen över den förda politiken. Det är många inkomsttagare som sett hur pengarna förlorat i värde. De tro inte på talet om att det var fråga om en anpassningsprocess. De tala och förstå enkel svenska, men de lära sig misstro mycket av det tal som flödar i högtravande national-ekonomiska fraser, som många gånger visa sig helt missvisande.

Tillåt mig, herr talman, att säga att allting stiger i detta land utom regeringens anseende för den politik den för; det är i ständigt sjunkande. Vad som hänt det har hänt, och det kan inte göras ogjort. Men jag tror att det är många ute i landet, som f. n. hoppas på att regeringen verkligen skall ta krafttag för att vi skola kunna slippa ifrån den fortsatta inflationen. Vi ha snart ett val, då det troligen blir på det sättet

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att vi på nytt få se de vackra affischerna, där man säger att krisen är klarad. Ingen skall vara gladare än oppositionen om detta för en gångs skull skulle vara sant.

Herr von SETH: Herr talman! Den hittills förda delen av remissdebatten visar med all önskvärd tydlighet, att vi äro inne i ett valår för andra kammaren. De tonarter vi ha lyssnat till från statsministern och finansministern, när det gällt högerns upprepade framstötter om skattesänkningar och förbättringar av förhållandena för stora folkgrupper inom vårt land, vittna om att man på det hållet försöker undandraga sig ansvaret för vad som hänt inom penningpolitiken under de senaste åren. Jag skall be att alldeles särskilt få understrika vad herr Kyling nyss sade om den inflation och om det skattetryck, som nu verkligen göra sig kännbara inom alla lager av vårt folk.

Här ha framförts starka skäl för skattesänkningar från såväl högerledaren herr Hjalmarson som från herr Hagberg i Malmö och nu senast från herr Kyling. Jag vågar påstå, att mycket stora delar av svenska folket i dag ha klart för sig, att vi i vårt land — som dock har undgått andra världskrigets förödelse och förstörelse och som sluppit undan de stormar, som ödelagt delar av världen i övrigt — ändock i dag befinna oss i ett läge, som gör att större delen av vårt folk känner vårt nuvarande skattetryck mycket, mycket hårt.

Jag skall bara beröra en sida av denna sak, nämligen det s. k. skatte-tänkandet, som nu är utbredd inom alla yrkeskategorier och alla yrkesgrupper. Under herr Wigforss' finansministertid talade vi om den företeelsen att vissa yrkesutövare togo sig s. k. »Wigforssdagar». De hade nämligen räknat ut, att om de arbetade mer än 48 timmar i veckan så blev det bra litet över, sedan

de betalat sin källskatt. Detta skatte-tänkande har i dag spritt sig till hela svenska folket. Jag kan som företagare vittna om — och jag står i mycket god kontakt med dem, som jag har att göra med i min civila gärning — att skatte-tänkandet har spritt sig ned i alla samhällslager. Jag kan också omvittna, att det inte bara är tjänstemän och företagare som tänka på det sättet, utan det är samma förhållande hela vägen igenom ända ned till lant- och skogsarbetare. Praktiskt taget alla anse, att de höga marginalsattesatser vi nu ha i vårt land äro tyngande, att de hindra företagsamheten och att de utgöra en spärr mot sparandet.

Men ändå stå statsministern och finansministern här i sina bänkar och tala om att svenska folket borde vara tacksamt för att man från regeringshåll inte kommer med förslag till ytterligare skattehöjningar. Fordom sjöngs Internationalen i förstamajdemonstrationerna, och då omnämndes det bara en viss grupp i samhället, som dignade under skatterna. I dag tror jag man kan säga, att hela svenska folket har klart för sig att något måste göras för att lätta skattebördan, men regeringen är inte villig att bidra därtill.

Jag har bläddrat i statsverkspropositionen och studerat de huvudtitlar, som jag varit intresserad av. Jag vill här med några ord beröra den huvudtitel som rör våra vägar, alltså sjätte huvudtiteln. Ingen som färdats på våra svenska vägar, vare sig det skett per bil, per buss eller per cykel, har säkerligen kunnat undgå att fälla en mycket hård dom över det synnerligen dåliga skick våra vägar nu befinna sig i. Efter regeringsombildningen den 1 oktober och framför allt efter de uttalanden, som gjordes av den ombildade regeringen, trodde säkert många att vi skulle få en ordentlig upprustning på vägväsendets område. När man så studerade sjätte huvudtiteln och såg de siffror, som där förekomma när det gäller byggande av

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

vägar, anslagen till vägunderhåll o. s. v., fick man nog vid första ögonkastet också den uppfattningen att den huvudtiteln hade undergått en högst nödvändig och väsentlig ökning, jämfört med budgetåret 1951/52.

Man blev dock snart tagen ur den villfarelsen att vi kommit in i en bättre tidsålder när det gäller underhåll och förbättring av våra vägar. En närmare granskning visar nämligen genast att så inte är fallet. Departementschefen har i år gjort en omläggning på så sätt att anslagen omfatta inte ett utan ett och ett halvt budgetår. Mot detta riktar jag ingen som helst kritik. Det är säkerligen ganska nödvändigt för våra vägförvaltningar att inte besvärmas av ett budgetårsskifte mitt under den brådaste tiden för vägarbetet, utan att man får detta upplagt per kalenderår. Men om man tar bort den del, som avser det senare halvåret 1953, så visar det sig att de återstående väganlagen visserligen äro något höjda, men att de ändå nätt och jämnt motsvara penningvärdets försämring.

Vad skola vi nu tänka om detta? Våra vägar behöva högre anslag. Transportkostnader och arbetslöner o. s. v. ha stigit. Jag kan inte finna annat än att vi även i fortsättningen få dragas med våra dåliga vägar, till skada för trafiken och för våra dyrbara motorfordon, vilka förslitas i mycket, mycket hårdare takt än normalt. Jag vägar påstå, att här försiggår en kapitalförstöring av stora mått, en förstöring som alla borde vara ense om att snabbt söka hejda.

Finansministern förutskickar en höjning av fordonsskatten för att få in de erforderliga automobilskattemedlen. Riksräkenskapsverket har beräknat, att den ordinarie bilskatten skall ge 455 miljoner kronor. Herr Sköld vill dock ha en sådan höjning, att han får in 505 miljoner kronor. En dylik höjning måste vi från högerhåll bestämt sätta oss emot. Vi anse, att det inte behövs

någon höjning av bilskatten för att förbättra vägunderhållet och vägarnas standard.

I denna sena timme skall jag inte ta upp någon längre debatt om vägarna, ehuru detta på grund av min verksamhet skulle intressera mig ganska mycket. Jag skall endast i några korta punkter söka motivera varför vi från vårt håll icke vilja vara med om någon höjning för bilisterna och varför en sådan höjning inte behövs för att få en förbättring av vägarna till stånd.

Vår nye vägminister, statsrådet Hjalmar Nilson, framhåller, att av de av honom begärda investeringsanslagen, 220 miljoner kronor, endast 156 miljoner kronor falla på budgetåret 1952/53. Resten kommer på sista halvåret 1953 och bör alltså belasta automobilskattemedlen för budgetåret 1953/54. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för sin del kalkylerat med att den ordinarie fordonsskatten skall ge 500 miljoner kronor, utan att någon höjning behöver företagas.

Vi ha någonting som heter automobilskattemedelfonden. Där finns ett betydande överskott. Vid ingången av budgetåret 1951/52 uppgick det till mer än 200 miljoner kronor. Då har man ändå räknat bort den »skuld», som bilismen ansågs åsamka sig under krisåren. Det är för övrigt i och för sig ganska oegentligt att här tala om en skuld, eftersom det under krigsåren praktiskt taget inte existerade någon större civil trafik på grund av inskränkningarna i trafiken, beslag på däck, förbud mot att köra med bensin o. s. v. Underskottet under krigsåren svarar i stort sett mot väghållningens fasta kostnader, vilka bland annat betingades av den då omfattande militära trafiken.

Finansminister Wigforss, som ju då och då hade sina ljusa stunder, uttalade på sin tid en gång att bilismen inte skulle belastas med denna till bortåt 300 miljoner kronor uppgående minus-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

post. Men i höstas fingo vi den nya bilaccisen, vilken ett enigt socialdemokratiskt parti och ett enigt bondeförbundsparti beslutade att genomdriva, därvid man tillika bestämde att den icke skulle läggas till bilskattefonden. Men, herr talman, riksdagen har ju tidigare fattat principbeslut om att de skatter, som läggas på bilismen, skola användas för vägarna och att dessa medel skola tagas i anspråk för vägarernas upprustning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sina äskanden begärt inemot 45 miljoner kronor mer än vad statsrådet har velat tillstyrka i fråga om investeringar. Dessa äskanden äro, såvitt jag förstår, mycket väl motiverade, och man borde därför ha tillmötesgått dem. Med de synpunkter jag här senast anfört vågar jag påstå, att en höjning av bilskatterna icke är erforderlig ens om ifrågavarande anslag höjdes i enlighet med de gjorda äskandena. Här föreligger alltså icke någon klar vilja från regeringens sida att igångsätta den erforderliga upprustningen på vägväsendets område, vilken är så nödvändig för våra kommunikationer och, inte minst, för landsbygdens folk. Från högerhåll hävda vi med styrka, att de äskanden som gjorts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och som nedprutats av departementschefen, böra beviljas, så att vi kunna få till stånd en önskvärd förbättring av våra vägar.

Herr talman! I en remissdebatt är det många olika önskemål man skulle vilja framföra. Jag skall här endast ta upp en fråga ytterligare, som jag även berörde förra året. När jag för ett år sedan från denna plats fann mig föranlåten att framföra kritik mot Radiotjänst, var det i förhoppningen att det skulle vara första och sista gången som jag skulle behöva kritisera detta företag. Det har dock hänt saker och ting, som föranleda allvarliga anmärkningar mot Radiotjänsts sätt att fullfölja sin verksamhet, och jag vill därför fram-

föra kritik häremot vid detta tillfälle. Jag vill betona, att det inte är någon kritiklusta mot statliga institutioner, som ligger bakom detta mitt inlägg. Det är ju så att radion spelar en mycket viktig roll i samhället, när det blir oroliga tider i ett land. Den spelar då en ytterst viktig roll för anhängarna av den s. k. femte kolonnen. Man behöver bara, utan att göra sig skyldig till några som helst överdrifter, läsa om de kupper och kupp försök som sedan 1934 utförts i många länder, för att finna en lång och skrämmande lista på den roll radion spelat. Ingen av oss här har säkerligen glömt den roll som de norska radiorösterna spelade den 9 april 1940 i vårt grannland Norge, där falska order från femtekolonnarna spreda förvirring och panik, ja, manade till självuppgivelse över landet. Det finns underlag för det som sägs om den ryska infiltrationstekniken. Det ger vid handen att radion utgör ett av de viktigaste nyckelfästena vid »säkerställandet av ett lands fred» genom en kupp- artad ockupation utan strid.

I sådana kritiska timmar, då ett land har blivit ställt inför ett järnhårt ultimatum från en främmande makt, tvekar att mobilisera och kanske fattar beslut härom en smula för sent, komma de röster som kunna göra sig hörda i radio att påverka folkets stämning i en grad, som vi svenskar kanske inte kunna fatta. Jag vill blott påminna om den lilla panikunge som svepte genom den svenska radiopubliken vid inledningsorden till det famösa programmet »1812» — ett program som fick besk kritik och föranledde allvarliga tvivel på vårt folks psykologiska motståndskraft.

Redan i september 1950 hade man anledning konstatera, att Radiotjänst inom sin medarbetarstab måtte ha personer av en i varje fall ytterst kulturradikal läggning. Och man skulle kunna sätta ett frågetecken, om det inte rentav var fråga om en klart sovjet-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

sympatiserande läggning. Det förekom nämligen då i Radiotjänsts tidning en presentation av de svenska kommunisternas ledare, som säkerligen många av de närvarande erinra sig.

Vi ha sedan dess fått vara med om en hel del märkliga utslag av antideokratiska eller klart kommunistympatiserande inlägg i vår svenska radio. Jag talar här givetvis icke om programpunkter som ha med valrörelsen att göra. Dessa ligga helt utanför mitt inlägg, men jag vill ändå påpeka, för att inte på något sätt bli missförstådd, att diskussionerna under valrörelsen, varvid också kommunisterna fått disponera en valtimme, icke tillhöra det som jag här kritiserar. Det senaste exemplet är den uppmärksammade insats, som herr Axel Liffner gjorde nyligen. Denne släpptes fram i svensk radio för att avslöja sina »tankar om tillvaron», som programpunkten hette. Efter en rad mer eller mindre filosofiska resonemang kom en slutkläm, som åtminstone efter vad jag kan förstå kom de flesta radiolyssnare att studsa. Det var varken mer eller mindre än en direkt uppmaning till vapenvägran — det hela givetvis väl inlindat och maskerat i den övliga fredspropagandans allmänna fraseologi. Den avsky för krigsmakten, som den tredje ståndpunktens förkämpar uttala, innebär emellertid ingen fredspropaganda utan en propaganda för och underkastelse under den makt, som lanserat världsfredskampanjen.

Det skulle ligga nära till hands att i detta sammanhang rikta en viss kritik mot Radiotjänsts chef. Vi veta emellertid allesamman att hans befattning inte är lätt att sköta i nuvarande tid, och jag är den förste att understryka, att man givetvis inte kan ha någon som helst fordran på att han själv skall kunna granska alla de manuskript, som skola läsas och framföras i radio. Där emot måste man kräva att Radiotjänsts chef tar på sig chefsansvaret så till vida, att han svarar för sina anställdas ab-

soluta objektivitet och goda omdöme. Det är säkerligen också ett rimligt krav att han ansvarar för att hans anställda ha en demokratisk inställning, som garanterar att de endast och allenast gå svenska ärenden. På den punkten kan man tyvärr inte känna sig säker. Rykten om kommunistiska sympatisörer — givetvis dock inga partianslutna, ty därvidlag är man försiktig nog, liksom marinspionen Andersson var, att inte vara inskriven i kommunistiska partiet — ha länge cirkulerat och ha gått ut på att det skulle finnas sådana inom Radiotjänsts olika avdelningar.

Herr talman! Detta är en ganska skarp kritik emot Radiotjänst. Jag skall be att få läsa ett par små brottstycken ur det föredrag i radio, som den 9 januari i år hölls av 40-talisten Axel Liffner och som hette »Tankar om tillvaron». Han säger där enligt det stålband han talat in: »I stället är vi nervösa, enfaldiga får, som låter oss slitas sönder av social- och militärbudgeterna. Militarism ja, det är så sant. Nu har vi ju fått papper på att det existerar s. k. religionsfrihet, och den som så vill och ids kan utan men, men med ekonomisk vinst lämna svenska statskyrkan. Men en betydligt viktigare frihet återstår att vinna. Det gäller — friheten från engagemang i krigsmakten.»

Liffner går på i samma stil och säger strax efteråt: »Nej, den dag då rullföringsexperterna tillhandahåller blanketter där N. N. kan bekräfta sitt utträde ur krigsmakten och lojal mot sitt samvete undandra denna sitt fysiska och ekonomiska stöd — då har krigsviljan, eller vad man nu vill välja för ord, på allvar prövats, och då kan vi börja tala om frihet med lite mindre darr på rösten.» Detta är alltså ordagranna citat ur det föredrag som Radiotjänst låtit Axel Liffner hålla i svensk radio den 9 januari 1952.

Man kan med skäl fråga sig: Vem granskade det Liffnerska manuskriptet innan dess upphovsman kom fram till

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

mikrofonen? Man vet med säkerhet att här försiggår en granskning av manuskript, och är det då någon som skulle förvåna sig över att få svaret, att det var en person, vars politiska hemvist påstås vara Moskva? Detta är en händelse som ser ut som en tanke, och om det nu förhåller sig på det viset, behöver ingen längre stå frågande inför det Liffnerska gästspelet med dess antinationella tongångar eller fråga, vad som var meningen med detta s. k. kulturinlägg.

Man skulle kanske också kunna vara fräck nog att travestera Tegnér's ord och säga: Dig sover radions röst, hör sanningens en gång! Det är farligt med radioröster, det är farligt med en röst från en speaker som man är van att höra. Man vänjer sig vid den och tar allt för gott som man hör. I synnerhet är det så med röster som man så lätt känner igen.

Det ligger i femtekolonnartaktiken att skapa kända radioröster, speakers, som en vacker morgon kunna komma med lugnande förklaringar i det ögonblick vår frihet svävar i fara, som kunna utfärda falska order, sprida förvirrande rykten eller skapa en anda av självuppgivelse, mana till nedläggning av all kamp för frihetens försvar. Efter den händelse jag här relaterat måste jag säga, att jag anser det vara ganska blygsamt att ställa det kravet att klarhet skapas kring de radioröster, vilkas klangfärg drages i tvivelsmål. Detta är på tiden, och detta är, herr talman, ingen som helst skrämselfpropaganda från min sida. Det är endast ett konstaterande av det faktum, att vår svenska radio under nuvarande kalla krig är ett eftersträvat mål för kommunistisk infiltration, och av det förhållandet, att det nu lär finnas klart proryska element inom vår radioorganisation och att det förekommit flagranta fall av icke-nationell propaganda i radio.

Det skulle vara av ett visst värde

att på denna punkt få höra statsledningens åsikt. Anser man på högsta ort att allt är väl beställt inom vår radio, så sanktionerar man därmed också den antiförsvarspropaganda som släppts fram! Om man tror att den är ofarlig, att den inte kan rubba vår trygghet, då har man gjort sig skyldig till en felbedömning, som kan få ytterst tragiska konsekvenser för oss. Anser vår regering däremot att sådan propaganda inte hör hemma i radio, ja, då måste man kräva att det sker — jag understryker detta — icke blott en omdisposition av de ledande krafterna inom Radiotjänst utan även en grundlig översyn av medarbetarnas demokratiska halt.

Herr talman! Jag har framfört detta med skärpa, då jag anser att de händelser som här timat inom vår svenska radio äro av sådan art, att de kräva att statsmakterna syna dem närmare i sömmarna. Och jag har gjort det i den förvissningen, att detta ingalunda är tomma ord utan att här är fara på färde, att krafter få bedriva sitt spel som inte borde få göra det i detta sammanhang.

Herr JOHANSSON i Stockholm (kort genmäle): Herr talman! Jag har begärt ordet för en replik därför att jag blev indirekt utpekad av herr von Seth. Om det finns något som man verkligen inte kan anklaga den svenska radion för — jag anklagar den eljest i många avseenden — så är det för kommunistisk infiltration och kommunistpropaganda. Men då herr von Seth anförde ett exempel, ett såvitt jag vill minnas tre år gammalt exempel på hur den dåvarande kommunistiske partiordförande Sven Linderot porträtterades i radio, och eftersom det var jag som fick uppdraget att göra detta porträtt, bör jag väl inte undanhålla kammaren och herr von Seth upplysningen vem den farlige A-kommunist på Radiotjänst var som gav

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

mig detta uppdrag. För att underlätta fortsatta efterforskningar från greve von Seths sida nämner jag att det var högermannen Lennart Dansk, numera chefredaktör i Norrköpings Tidningar.

Buss på honom, herr von Seth!

Herr von SETH (kort genmäle): Herr talman! Herr Johansson i Stockholm försöker komma ifrån den centrala frågan. Jag har klart och tydligt sagt ifrån, att jag inte riktar mig mot den tillåtna politiska propagandan. Herr Johansson nämnde i förbigående om det där porträttet av kommunistiska partiets förutvarande ledare. Men han har inte yttrat sig angående det andra fallet som jag påtalade, den s. k. granskningen av det Liffnerska föredraget, som hölls den 9 januari i år. Där om förefinnes intet som helst yttrande från herr Johanssons sida. Det skulle vara mycket intressant att höra de synpunkter, som han kan lägga fram i det fallet.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag hade tänkt att först tala något om statsverkspropositionen, sedan om några allmänna ämnen och därefter, med herr talmannens medgivande, göra en fråga till herr Adolv Olsson i Gävle, om han skulle vara här, i annat fall till någon annan skatteexpert, samt slutligen spekulera något över vad herr Wedén yttrade för en stund sedan här i kammaren och tillika över något därmed jämförligt, som var av hans hand skrivet i Expressen för några dagar sedan.

Det betydelsefullaste momentet och det som har berörts så mycket här i kväll, så att det står oss upp i halsen, är inflationen. Alla äro vi likväl rädda för den. Jag behöver inte vända mig särskilt till regeringen; senast i går kväll fick jag bekräftelse på att i varje fall civilministern hyste stor respekt för inflationen och dess vådor. Men jag skall ändå till regeringens och allas vår uppbyggelse och som ett memento

för oss alla visa den här lilla papperslappen, som jag fann i en låda där hemma. Det är så, att före förra världskriget var en riksmark värd 89 öre. Den här lilla papperslappen representerade år 1922 ett värde av 10 000 miljarder mark. I dag kan man inte köpa en tändsticksask för den. Det är riktig inflation, det! Men man vet inte, när en börjad inflation kan stoppas, ifall den får löpa, och det är därför ofantligt viktigt att vi hålla ett öga på vad som sker och använda alla medel, *även mycket obehagliga medel*, för att förvissa oss om att allt är gjort för att avbryta en pågående inflation.

Om man läser statsverkspropositionen — det låter pretentiöst att säga så, och jag skall erkänna, att jag inte har läst allt, men om man ögnar i den — så finner man, att administrationen fortfar att svälla. Man märker också, att regeringen har gjort stora ansträngningar att mota ämbetsverken i deras pretentioner. Man kan gå från post till post, från ämbetsverk till ämbetsverk — alla ha pretentioner på att få nya byråchefer, nya byrådirektörer, nya byråingenjörer, byråassistenter, assistenter av alla grader, ingenjörer, kontorister, kanslistar och vad det allt heter. Statskontoret, som ibland får yttra sig — tydligen långt ifrån alltid — brukar avstyrka det mesta, praktiskt taget allt, och vederbörande statsråd har, vilket jag till min glädje noterat och till min lika stora glädje betygar nu, i regel också varit mycket återhållsam. Men denna väldiga press är efter år nerifrån och upp inom varje ämbetsverk gör ändå, att inte ens ett svenskt statsråd är starkt nog att alltid passa på, utan där sker utvidgningar undan för undan, vilket tar sig uttryck inte bara i statskalenderns höjda pris — det kanske ligger på det andra området, som jag nyss nämnde — utan också i dess ökade tjocklek. Detta är en allvarlig sak. Det visar sig, om man gör ett praktiskt försök att lägga band

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

på ett ämbetsverks tillväxt, vilket har gjorts, att detta är nästan omöjligt. Det är därför nästan som en inflation det också. Det hela rullar vidare, det växer: begåvat, dyrt utbildat folk plockas in i denna administration, där många grenar — det måste jag säga — äro ganska improduktiva och i hög grad onödiga.

Tidigare generationer ha levat med en byråkrati, som varit mycket mindre än vår. Det skall väl ändå gå framåt för mänskligheten, så att det inte skall behövas fler och fler människor för att hålla reda på oss, utan den enskilda individen bör väl kunna tänka litet för sig själv. Vad som har skett i årets statsverksproposition är inte att det har kommit så värst många nya poster. Men ett stort antal tjänstemän har flyttats upp i lönegrad och i titulatur. Detta, fruktar jag, skapar ett vakuum inunder, som måste vidare underbyggas nästa år. Vi ha t. ex. en byråchef, som inte har några assistenter; och det måste han ha, ty annars klarar han inte upp arbetet. Allt som över huvud taget kan decentraliseras borde man decentralisera så långt som möjligt, driva det ända till det yttersta ledet, till den enskilda människan om möjligt. Jag hörde i går kväll, att det har gjorts försök från regeringens sida att decentralisera men att det ibland har gått så illa, att den myndighet som det gällt efter någon tid har bett att få bli befriad och kastat det hela tillbaka på Kungl. Maj:t. Jag hoppas, att Kungl. Maj:t sade ifrån, att man inte ville finna sig i detta.

Den svällande administrationen är sålunda en fara, som jag vill peka på, och dess vådor komma fram i statsverkspropositionen.

Här har ordats en liten smula om partierna och koalitionen. Såsom principiell anhängare av samlingsregering anser jag inte den nuvarande styrelsen tillfredsställande. Det är inte bättre, efter vad praktiken tycks visa, med

en tvåpartiregering än med en enparti-regering. Det har skrivits i en tidning, som jag inte alltid gillar och som ännu mera sällan gillar mig, att en samlingsregering är någonting rekommendabelt. Jag håller med denna tidning på den punkten. Jag tror inte att de invändningar, som man uppreser mot tanken på en samlingsregering, äro riktiga. Skillnaderna i åsikter mellan människor ute i landet äro inte på långt när så stora som de äro i det här huset. Det är i många fall politikerna som göra sig mycken möda att, som det heter, hålla gränserna klara mellan partierna. Övade inte politikerna denna verksamhet, tror jag, att gränserna snart nog skulle flyta ihop och att det skulle bli rätt mycket mindre av strider och motsättningar ute bland människorna än vad det nu är. Det är riktigt, att det politiska livet skulle bli tråkigare. Debatterna här skulle bli mera tama, tidningarna skulle få mindre sensationer ifrån det politiska fältet. Men det är dock viktigare, att en god medborgaranda, där det görs det bästa av samförståndet, råder inom ett folk, än att politikens utövare få det roligt och intressant.

Vad beträffar den regeringskoalition som vi nu ha, så sade min utmärkte vän Gunnar Hedlund, inrikesministern, i sitt anförande i förmiddags, att det var dock ett steg åt rätt håll så att säga, att man hade kommit överens på en punkt, även om man inte hade kommit fram till en samlingsregering. Ja, det är möjligt. Det är ju svårt att registrera politiska skeenden — man vet vad som har hänt och många säga vad som skulle ha hänt, om det inte hade varit så och så, men detta kan aldrig bevisas. Nu sades det i början av denna nya epok, att bondeförbundets inträde i regeringskretsen skulle tjäna det ändamålet, att inflationen skulle bromsas — ett utmärkt ändamål — samt att, vilket väl kanske var mera underförstått, den socialistiska politi-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ken skulle modifieras. Detta sades ifrån så pass offentligt, att man tycker det skulle vara mycket intressant att få besked om vari bondeförbundets inverkan har bestått. Kanske skulle man rent av vilja ha kontinuerliga rapporter, i vilka det pekades på att här ha nu socialisterna kört fram med ett förslag om det och det, men vi bondeförbundare ha sagt ifrån, att detta vilja vi inte vara med om, och då har, såsom statsministern mycket generöst lovat vid ett tillfälle här i kammaren, detta förslag fått hamna i papperskorpen. Skulle vi inte, herr inrikesminister, kunna få en liten lista på så att säga vad vi sluppit äta på det borgerliga hållet?

Jag är konservativ. Jag ber kammaren om tillgift för att jag ånyo tar upp en fråga, som jag alltid tar upp vid sådana här tillfällen, nämligen befolkningsfrågan. Jag skall inte göra det så grundligt. Jag vill uttala min tillfredsställelse över att två av Sveriges delegater vid FN, tillhörande det mindre av regeringspartierna, i höstas i Paris deklarerade sin oro över världens befolkningsutveckling — kanske i strid mot andra framstående medlemmar av samma parti och av denna kammare. Jag tror, att varje röst — även ifrån svenskt håll — som höjs för att fästa världssopinionens uppmärksamhet på denna fråga, är viktig. En överbefolkning av världen leder ovillkorligen till successivt sänkt standard. Det blir flera som skola dela den enda kaka som finns — den lilla jorden, som vi bo på.

Här i vårt land ha vi inte någon överbefolkning ännu. Sverige är väl ett av de få länder, där så är fallet. Jag riktade en s. k. enkel fråga till hans excellens statsministern förra hösten, där jag sporde, vad han trodde att befolkningsoptimum för Sverige skulle vara. Denna har han inte svarat på, och det säger jag ingenting om. Frågan är dock inte så befängd som den kanske kan låta. Talar man om över-

befolkning, så säger folk, att här i Sverige skulle vi ju kunna föda dubbelt så mycket människor — 12, 14, 15, 20 miljoner. Ja, detta är möjligt. Men är det säkert att det är önskvärt? Skola vi inte nöja oss, förrän vi sitta i knät på varandra över hela världen? Skall det kunna göras någonting, så måste det börjas i tid. I vissa delar av världen lär det redan vara för sent.

Sedan skall jag, herr talman, beröra en annan fråga, som är av mera lokal natur. Vi ha vid årsskiftet genomfört den stora kommunsammanslagningen — kommundöden, som man ganska betecknande säger. De gamla landskommunernas försvinnande har firats vid många värdiga sammankomster. En del av dessa påstås ha varit olagliga, och jag vet inte hur det skall gå, om det är så. Det påståendet vilar i så fall på en lag, som på intet sätt har stöd i det allmänna medvetandet. Känslan för landskommunerna, för den egna kommunen, satt djupare än åtminstone jag trodde ute bland allmänheten och inte bara bland kommunalmännen. Flertalet av oss som sitta här har väl gjort en kommunal värnplikt. Vi ha haft förmånen att lära oss i det lilla, hur det går till att bära ett offentligt uppdrag.

Denna förmån kommer nästa generation icke att få, i varje fall inte annat än i en mycket förringad utsträckning. Det är skada att så är, men nu ha vi det som vi ha det, och däråt är ingenting att göra.

Ett av motiven till kommunförstoringarna var att kommunerna höllo på att automatiskt förlora sin självbestämmanderätt, och det uttalades upprepade gånger, att genom förstoringen denna självbestämmanderätt skulle ökas och för framtiden kunna bibehållas. Jag hoppas att så skall bli fallet. Jag har sett att det har varit missljud beträffande vissa polisdistrikt. Det har rent av stått i tidningarna att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet har tjänat som, såsom det har he-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tat, klagomur för de kommunala personer som inte äro belåtna med handläggningen av dessa ting.

Det fanns tidigare en del förordningar som voro rent ut sagt förödmjukande för en kommunal församling. Man tvangs av länsstyrelsen att fatta ett beslut därför att lagen var sådan, att kommunen skulle fatta beslutet, men länsstyrelsen skulle bestämma huruvida beslutet var riktigt eller inte. Jag var själv ute för en sådan situation i en kommunal församling, där kommunalfullmäktige enhälligt, efter prövning och efter lång diskussion, kommo fram till ett ställningstagande, som sedermera inte godtogs av länsstyrelsen. Kommunalfullmäktige ålades att fatta ett nytt beslut. Vi lydde länsstyrelsens bud och fattade på nytt samma beslut som förut, eftersom det var det enligt vår uppfattning riktiga beslutet. Det kom på nytt ett åläggande från länsstyrelsen. Kommunalfullmäktige skrev till länsstyrelsen och förklarade saken och sade sig vara beredda att finna sig i länsstyrelsens beslut, om länsstyrelsen själv ville fatta detta beslut; vi kunde inte fatta ett beslut mot vår övertygelse. Detta hjälpte inte, och slutligen fingo vi falla till föga, men protokollet blev av den innebörden, att kommunalfullmäktige mot bättre vetande efter åläggande från länsstyrelsen hade fattat det och det beslutet.

Detta kan inte vara förenligt med en storkommuns värdighet, och jag hoppas att sådant ej vidare skall behöva förekomma.

Och så är det en än viktigare sak, nämligen det löfte, som gavs i samband med den nya kommunindelningen, att den kyrkliga indelningen inte skulle röras. Den har än större och längre traditioner än den borgerliga kommunen har, och det skulle väcka ett mycket stort motstånd bland folket om man gäve sig på att göra några förändringar på det området. Där finns det traditioner som man bör vårda och

behålla. Traditioner ha sin stora betydelse som samhällsreglerande faktor, som samhällsstabiliserande faktor. Där ha människor någonting att hålla sig till, en linje att gå efter. Den gamla sockenindelningen hör till dessa ting, och jag vill hoppas att det löfte som har givits inte skall svikas.

Jag kommer nu, herr talman, till en helt annan sak. Det är en språkfråga. Herr Ohlin talade vid ett par tillfällen, för nu ganska länge sedan i dag, om rättvisare inkomstfördelning. Jag förstår ungefär vad han menar, men skall man nu utsätta detta vackra ord »rättvis» för en sådan mångtydig användning? Vad menar man med rättvis? Om man med rättvisare inkomstfördelning menar en mera jämn inkomstfördelning, är då rättvisa, det mål man sålunda strävar efter, liktydigt med likalönsprincipen? Detta är kanske mera en akademisk fråga, men jag vill ändå ställa den utan att vänta något svar. Herr Svensson i Ljungskile var litet grand inne på saken i ett mycket intressant filosofiskt resonemang som han höll här över begreppet solidaritet. Jag hoppas att det kommer i riksdagstrycket på det sätt som han sade det. Jag lyssnade med det största intresse till det, och det var ett mycket värdefullt och intressant inlägg.

Det mål, mot vilket vi alla sträva, är ju »hög standard». Det är nog bra, och många behöva få höjd standard, men skall det nödvändigt vara höjd standard vid hög och jämn missnöjes- och avundsstämning bland människorna? Man kan höja standarden hur mycket som helst, tycks det, och folk är inte just nöjdare och belåtnare för det än de voro för femtio år sedan; inte för att jag kommer ihåg det exakt själv men jag har frågat dem som äro äldre än jag. Men ett vet jag: den som har 50 000 kronor om året är inte alltid lyckligare än den som har 8 000, utan det kan vara tvärtom. Det vill nog något annat till vid sidan om den materiella stan-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

dardhöjningen. Jag tror att det behövs en självrranssakan och ett försök till utblick på litet andra värden också, om det skall bli någon ordning på mänskligheten.

Jag är nu framme vid de spekulationer jag skulle göra över frågan om huruvida herr Adolv Olsson i Gävle eller jag är den störste profeten, och jag får medge att han är det. Det har ofta i kammaren här varit tal om nykterhetskommittén, och det har nog många gånger varit si och så med herr Adolv Olssons profetgåva, men sista gången högg jag till med att jag skulle vänta till tioårsjubileet med mina lyckönskningar. Det är ännu många år kvar till tio år, och nu har det sagts, så pass säkert att jag tror det, att nu kommer resultatet av detta mångåriga arbete. Jag är emellertid litet orolig över detta resultat. Det innehåller sju volymer, och förslaget till lagstiftning m. m. är uppdelat på fyra volymer. Arbetet har kostat 620 000 kronor, och när det nu skall ut på remiss och kalfatring, så blir det kanske inte mycket kvar av det hela. Jag upprepar i efterhand mina, såsom jag själv tror, visa ord, att man skulle ha gjort praktiska försök. Vissa av dem har jag själv åtagit mig att göra på tjugo minuter, och jag vidhåller att det nog skulle ha gått bra.

Sedan var det en fråga, som jag skulle ha ställt till bevillningsutskottets ordförande såsom landets förnämsta skatteexpert. Han är inte här. Mitt öga söker den nye vice ordföranden. Han tycks inte heller vara här, men säkerligen finns det någon skatteexpert, som skulle kunna begrunda följande helt hypotetiska spörsmål. Om en politisk organisation, vilken som helst, skulle yrkesmässigt uthyra låt oss säga ett riksdagsmandat för låt oss säga 5 000 kronor, skulle då denna politiska organisation bli skattskyldig som för rörelse? Frågan kan begrundas en liten stund.

Jag skall nu vända mig till herr We-

dén. Anledningen till att denna lilla detaljfråga, som jag tänker beröra, kommer upp nu är den, att jag observerade en artikel av hans hand i Expressen för den 4 januari. Den heter: »Hr Hjalmarsons chans och val.» I den mån det rör herr Hjalmarson personligen skall jag inte ingå på saken; jag skall inte beröra det andra så mycket heller sedan jag hört herr Wedéns anförande i dag. Jag trodde att denna artikel var en tillfällig indisposition. Men jag förstår nu att det hela sitter djupare än så. Och jag är kanske inte beredd att ta lika lätt på saken som jag först hade tänkt. Jag kanske behöver ett privat resonemang med herr Wedén för att få klarhet på denna punkt. Det förefaller som om han tror på detta som han säger, att folkpartiet är egentligen det enda parti som har några ideella synpunkter. De andra partierna är krassa, materialistiska, klassmedvetna samlingar av medborgare. Om jag nu fattade herr Wedén rätt, är detta ungefär hans synpunkter, och han sade sig därför mot bakgrunden av detta resonemang kunna förstå, att de andra partierna inte kunde förstå folkpartiet. Jag tror att herr Wedén är en idealist — jag har sett många utslag av detta tidigare — och han är en begåvad man i flera stycken. Det är bara en sorts labilitet i omdömet som träder fram i en del livsytringar från hans sida. Det är möjligt att jag kan modifiera min uppfattning när jag råkar honom. Jag skall därför inte gå in på artikeln i stort. Jag skulle bara vilja säga, att denna artikel är ganska infam. Han tillägger högerpartiet vedernamnet gäsleverhögern. Det har sedan i en brevväxling med någon antagonist sagts, att det där var inte så illa menat. Det var mera ett allmänt begrepp. Men jag har svårt att tro, att det inte var avsikten att denna benämning skulle fastna på högerpartiet som en belastning. Högern har, det skall gärna medges, liksom de flesta partier sin belastning sedan gamla ti-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

der. Jag brukar alltid säga, att det finns knölar inom alla partier, så också säkert inom högern. Men jag tror att det har generaliserats för mycket i det här fallet.

Vad jag emellertid skall ta upp är följande. Herr Wedén säger först att det är en djupgående skillnad mellan folkpartiet och högern och att det är lätt att konstatera hur inom högern alljämt i betydande utsträckning dröjer kvar en social kastanda, mycket av en stor benägenhet att följa åsikterna hos dem som anses ha en ståndsmässigt tillfredsställande ställning i samhället. Det må stå för vad det är värt, vare sig det nu ligger något i det eller inte. Men sedan skriver herr Wedén — och det är det som jag tycker är intressant: »Sådana tendenser fick ett typiskt uttryck i det svar som en före detta högerledamot av riksdagen en gång gav på frågan om vad som varit avgörande för vederbörandes anslutning till högerpartiet.» Vederbörande svarade: »Det att jag tror att uppåt är uppåt och nedåt är nedåt.» Ja, herr Wedén, jag måste bekänna, att det tror jag också, och är det så att folkpartiets ungdomsförbunds ordförande inte tror, att uppåt är uppåt och nedåt är nedåt, och när det desutom finns grundade skäl för i varje fall misstanken att folkpartiets ledare inte alltid är säker på om vänster är vänster och höger är höger, så kanske en hel del kan bli uppenbart, som förut för oss alla har varit dunkelt.

Till slut, herr talman, vill jag ånyo förete denna banksedel på 10 000 miljarder riksmark, numera inte värd papperet som det är skrivet på.

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Herr Dickson sade att han var en konservativ man, och det tror jag framgår icke minst av det han yttrade här liksom av det han yttrat vid många

tidigare tillfällen. Ty hans meditationer vid remissdebatterna ha alltid, såvitt jag kunnat finna, två i det närmaste konstanta punkter. Den ena är den, att herr Dickson säger någonting älskvärt om regeringen, och den andra är den, att han säger någonting elakt om folkpartiet. Det kanske kan vara av den anledningen som en så utpräglad förväntansfull stämning uppstår bland regeringsmajoritetens ledamöter i denna kammare, när herr Dickson äntrar talarstolen.

Jag kan inte hjälpa att jag vid några tillfällen när herr Dickson har yttrat sig har tänkt på en företeelse, som fanns för mycket länge sedan i världen, under medeltiden, där hos mer eller mindre despotiska furstar förekommo personer, vilkas uppgift var att säga roliga saker om nästan allting och även säga elaka saker om en del ting så långt de kunde och tordes. Jag vet inte om herr Dickson alldeles allvarligt har gått in för att i riksdagen fylla uppgiften som kungl. socialdemokratisk förste rolighetsminister eller någonting sådant. Men jag måste säga, att man kan inte undgå att få ett intryck av att det är denna strävan som är hans förnämsta i denna kammare.

Med anledning av vad herr Dickson sade om riksdagsmandat och vad man skulle ta för ställning till ett parti, vilket som helst, som uthyr ett riksdagsmandat, så skulle jag till detta vilja knyta en reflexion. Det förhållande, som har uppstått mellan herr Dickson och riksdagsmajoriteten, tycker jag skulle motivera, att frågan om herr Dicksons eget riksdagsmandat löstes på det sättet, att det stora regeringspartiet ställer ett av sina många mandat till hans förfogande, ingalunda uthyr något — det skulle aldrig kunna komma på fråga när det gäller ett så hjärtligt förhållande som här tydligen föreligger — så att oppositionen kan få överta det mandat som herr Dickson nu har.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Den sista delen av herr Wedéns yttrande skall jag inte gå in på.

Herr Wedén säger, att jag i min oändliga konservatism ständigt är vänlig mot regeringen och sedan lika ständigt elak mot folkpartiet. Jag tror att herr talmannen och kanske också kammarens ledamöter crinra sig, att det dock var ett tillfälle, då jag absolut inte sade något enda ont ord om folkpartiet.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SJÖLIN: Herr talman! I årets statsverksproposition har kommunikationsministern varit relativt välvillig beträffande kungl. järnvägsstyrelsens äskanden. Om man bortser från försvarsberedskapen, som undandraget sig bedömande, har departementschefen reducerat anslaget med cirka 10 miljoner kronor, nämligen från 278,7 miljoner kronor till 268,8 miljoner.

I kungl. järnvägsstyrelsens tioårsplan, som presenterades i 1950 års statsverksproposition, räknade styrelsen med ett investeringsbehov av 230 miljoner kronor per år. På grund av penningvärdets fall skulle detta nu motsvara 300 miljoner kronor. Den av departementschefen gjorda nedprutningen till 268,8 miljoner kronor uppgår alltså till omkring 10 procent av investeringsbehovet enligt tioårsplanen.

Under den sista femtonårsperioden har investeringsvolymen relativt taget minskats undan för undan. Budgetåret 1935/36 voro investeringsutgifterna 51,5 miljoner kronor och budgetåret 1950/51 156,8 miljoner kronor, alltså tre gånger så mycket. Men driftsutgifterna voro samtidigt respektive 166,4 och 871,2 miljoner kronor. Det var alltså en mer än femfaldig ökning. Detta innebär, att den relativa investeringsvolymen nu inte är mycket mer än hälften så stor som budgetåret 1935/36.

Det är också tydligt att järnvägsstyrelsen måst underkasta sig en betydande moderation i anspråken. Detta gäller särskilt personvagnarna. Järnvägsstyrelsen säger att »en ökad anskaffning av rälsbussfordon ur flera synpunkter anses angelägnare än en fortsatt successiv anskaffning av personvagnar även om en sådan anskaffning som ersättning för föråldrade trävagnar vore synnerligen önskvärd». Det ifrågasättes alltså ingen som helst beställning av sittvagnar och endast tio stycken sovvagnar ifrågakomma för vart och ett av de tre närmaste budgetåren. Sovvagnarna bli säkert välkomna, då det under nuvarande förhållanden är alltför vanligt att man mötes av beskedet »övertecknat», när man frågar efter sovvagnsplatser.

Den lovande utvecklingen på personvagnsområdet avstannade för ett par år sedan, då järnvägsstyrelsen avbeställde en del tredje klass salongsvagnar, något oegentligt kallade coachvagnar. Det måste ifrågasättas om det kan vara välbetänkt att fullständigt upphöra med nyanskaffning av personvagnar. I den mån allt flera rälsbussar insätts i trafiken och genom den massindragning av persontåg som företagits har vagnsbehovet inskränkts. Vore det dock inte riktigast att företaga vagnsbeställningar i något så när normal utsträckning och söka upprusta de personvagnar, som nu synas utnyttjade i sådan utsträckning, att underhållet ej alltid hinner skötas på ett tillfredsställande sätt?

Men som järnvägsstyrelsen själv antyder, kanske de största betänkligheterna hänföra sig till den omständigheten, att personvagnsparken inklusive resgodsvagnarna till inte mindre än 70 procent utgörs av vagnar med tråkorgar. Hela antalet normalspåriga vagnar är 3 913 och därav äro 2 771 vagnar av trä. Ur kollisionssynpunkt innebär detta förhållande en betydande risk, som för övrigt även vidlåder de äldre rälsbus-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

sarna. Därtill kommer att medelåldern för dessa trävagnar är mycket hög, nämligen 42 år. Inte mindre än 602 äro äldre än 50 år. Det kan tilläggas att det under de senaste 10 åren inte har beställts några trävagnar. Medelåldern för stålvagnarna är endast 9 år. De siffror jag nämnt hänföra sig till början av oktober 1951. Då funnos i beställning 188 stålvagnar. Antalet smalspåriga personvagnar inklusive resgodsvagnar är 454, med en medelålder av 41 år. 124 vagnar, d. v. s. mer än 27 procent, äro äldre än 50 år. Av 291 sittvagnar äro endast 27 stålvagnar. Det torde vara all anledning för järnvägsstyrelsen att överväga om icke alla dessa trävagnar, som samtliga torde vara slopningsmässiga, borde successivt ersättas med stålvagnar.

Den kända bristen på framför allt lok har föranlett järnvägsstyrelsen att företaga tågindragningar i mycket stor utsträckning. Det kan dock ifrågasättas om inte de samtidigt iscensatta sparsamhetssträvandena i vissa fall ha gått för långt. Som exempel härpå vill jag anföra att eftermiddagståget från Stockholm inte har direkt förbindelse i Öxnered med Trollhättan; de resande tvingas sitta i Öxnered och vänta en timme och 32 minuter, och detta vid toltiden på natten, när man inte har kvar mer än nio kilometer och lika många minuter för att komma till målet. Detta vittnar om en verkligt dålig service och är knappast till heder för »svenska folkets egen järnväg». I rättvisans namn vill jag dock tillägga, att på onsdagar, lördagar och söndagar har man kunnat ta landsvägsbuss från Vargön till Trollhättan. Efter lång kamp från stadens sida har man nu äntligen fått löfte om denna bussförbindelse alla dagar i veckan från och med den 1 februari.

Jag har tidigare i denna kammare belyst den bristsituation som råder såväl beträffande lok som godsvagnar. Si-

tuationen har i sanning inte förbättrats. Detta understryker också järnvägsstyrelsen i sina äskanden för nästa budgetår. Styrelsen framhåller att investeringarna under en lång följd av år måst inskränkas synnerligen starkt. Järnvägsstyrelsen säger härom: »Denna nödtvungna begränsning av statens järnvägars investeringar har i fråga om såväl bana som rullande materiel medfört, att trafikapparaten i dag varken kvantitativt eller kvalitativt är i det skick, som svarar mot trafikomfattningen och kraven på täta, snabba, punktliga och säkra förbindelser.» För anskaffning av olika slag av vagnar har järnvägsstyrelsen uppgjort en femårsplan, som innebär att det under vart och ett av de fem åren skall beställas ett visst antal vagnar. Detta är helt visst en mycket välbetänkt åtgärd, som medför flera fördelar såsom en följd av de långa seriernas betydelse: rationellare tillverkning, lägre tillverkningskostnad och motsvarande lägre anskaffningspris. Departementschefen har också tillstyrkt förslaget att anskaffa 125 rälsbussar, 1 200 godsvagnar och 300 malmvagnar per år under fem år samt under de närmaste tre åren sammanlagt 30 sovvagnar.

I detta sammanhang gör departementschefen en del reflexioner, som förefalla anmärkningsvärda. Statsrådet säger: »Ökningen av investeringsutgifterna för rullande materiel med fyrtiotre miljoner kronor kan tänkas medföra svårigheter för styrelsen att uppnå tillfredsställande anbudspriser från leverantörerna.» Innebörden av denna sats är alltför dunkel för att kunna förstås. Resultatet av investeringssummans ökning, som är liktydigt med ett större antal enheter, måste ju i stället, såsom styrelsen väl avsett med de långa serierna, medföra lägre priser och icke högre.

Statsrådet säger också att det kan uppkomma svårigheter att inom landet

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tillgodose materialbehoven. Det kan starkt betvivlas att denna mening är riktig, även om det tar en viss tid att få materialleveransen fullgjord. Av investeringssumman för rullande materiel, 121,7 miljoner kronor, hänför sig ca $\frac{2}{3}$ till vagnar, vartill material redan anskaffats. För övrigt är det ju inte alls fråga om någon jättebeställning. Som exempel härpå kan nämnas att en enda av landets vagnverkstäder har kapacitet nog för att leverera alla erforderliga gods- och malmvagnar, ett förhållande som järnvägsstyrelsen säkert har kännedom om. Departementschefens rekommendation till styrelsen att noggrant undersöka förutsättningarna för import från utlandet förefaller därför mycket underlig. Kan meningen möjligen vara att därigenom söka dämpa överkonjunkturen inom landet? Har inte departementschefen tänkt på att beställningar i utlandet bryta sönder de stora serierna, varigenom utsikterna till rationellare tillverkning försvinna.

Statsrådet erinrar också om att finansdepartementet för närvarande bereder frågan om slopande av införseltullen på rullande materiel. Principiellt kan det naturligtvis med rätta hävdas att tullhinder inte borde finnas mellan länderna. Personligen ansluter jag mig också till den tanken, men vissa hänsyn till de reella omständigheterna får man nog taga. Det torde sålunda vara anledning att något närmare begrunda vilka följder som därigenom kunde uppkomma. Det är tydligt att den nuvarande tullen innebär ett visst skydd för upprätthållande av en svensk industri för rullande materiel. Skulle detta skydd bortfalla är det sannolikt att den utländska konkurrensen skulle få en större andel av det svenska behovet av rullande materiel. Därigenom skulle en reduktion av den svenska lokindustriens respektive den svenska vagnindustriens kapacitet bli oundviklig. Frågan om den nuvarande tullsatsens bibehållande

torde sålunda närmast bli en fråga, om man anser en svensk industri för rullande materiel önskvärd. Vid denna bedömning torde beredskapsbehovet spela en avgörande roll.

Man får inte heller glömma att de arbetsobjekt som inom landet finnas på detta område äro av relativt liten omfattning, varför en uppdelning på än flera tillverkare än vad som nu är fallet skulle medföra allvarligt hot mot en något så när kontinuerlig tillverkning vid landets verkstäder.

Jag tror därför att riksdagen nog skall betänka sig innan den lyssnar till departementschefens rekommendationer. Jag kan inte neka mig nöjet göra en jämförelse mellan Sverige och våra nordiska grannländer. Både i Norge och Danmark har staten träffat avtal med respektive tillverkare om praktiskt taget monopol på tillverkningen. Även Finland anser det självklart att därvarande verkstäder skola ha erforderliga leveranser, såvitt det finns någon möjlighet. De danska statsbanorna äro så starkt bundna vid Danmarks enda lokverkstad, att det för en svensk loktillverkare är fullständigt omöjligt att för egen del erhålla en beställning från de danska statsbanorna. Och detta även om den svenska loktillverkaren har suverän rätt till den förnämliga specialkonstruktion som kan erbjudas.

Aldrig har jag hört att i fredstid Belgien, England, Frankrike, Holland, Schweiz, Tyskland frågat på rullande materiel i Sverige, än mindre beställt. Jag tror jag utan övedrift vågar säga att intet land i världen med egen kapacitet på området beställer rullande materiel i ett annat land.

Herr talman, jag uttrycker den förhoppningen att statsutskottet måtte beakta de förhållanden jag berört.

Det är också en annan sak som jag vill ta upp, nämligen frågan om anslag för bränsleforskning.

Vid utredningen av frågan om vår

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

bränsleförsörjning samarbetar bränsleutredningen 1951 med statens tekniska forskningsråd, AB Svensk torvförädling, statens bränslekommission samt även med statens kommitté för byggnadsforskning, Svenska uppfinnarekontoret, kommuner och enskilda. Genom detta samarbete undviks dubbelarbete och en rationell verksamhet säkras.

För nästa budgetår ha ifrågavarande institutioner begärt följande anslag:

För speciellt torvforskning

AB Svensk torvförädling:

Våtkolningsförsök	1,5 milj. kr.
Maskintorvsexperiment	0,5 » »
Allmän torvforskning	0,4 » »
Summa	2,4 milj. kr.

Bränslekommissionen

Experiment och försök	1,0 milj. kr.
Summa	3,4 milj. kr.

För allmän bränsleteknisk forskning

Bränsleutredningen 1951	1,0 milj. kr.
Statens tekniska forskningsråd	0,5 » »
Summa	1,5 milj. kr.

Bränsleutredningen har meddelat handelsministern att den livligt tillstyrker dessa anslagsäskanden och anför samtidigt att den för egen del hemställer om ett anslag för budgetåret 1952/53 på en miljon kronor för åtgärder till främjande av rationell bränsleförsörjning. Såvitt av statsverkspropositionen kunnat utläsas har departementschefen preliminärt upptagit endast 900 000 kronor för torvforskning till AB Svensk torvförädling i stället för begärda 2,4 miljoner till Torvförädling och 1 miljon kronor till bränslekommissionen. Anslaget är sålunda inte stort mer än fjärdedelen av det begärda (27 procent).

Till allmän bränsleteknisk forskning har begärts 1,5 miljoner kronor, men anslaget har i avvaktan på särskild proposition satts till 300 000 kronor.

Även i detta fall sålunda en hotande reducering av behövliga anslag (20 pro-

cent). Man kan inte just säga att den inställning till bränsleproblemet som departementschefen här signalerar är särdeles uppmuntrande.

Med den kännedom man fått om handelsministerns intresse för vår bränsleförsörjning förstår man att det inte kan vara med lätt hjärta han gjort dessa nedjusteringar. Skulle av begärda 4,9 miljoner kronor endast komma att beviljas 1,2 miljoner för bränsleforskning, skulle det livliga arbete som pågår eller planeras i högsta grad hämmas.

Man måste säga att den ståndpunkt som regeringen tagit är mycket överraskande med hänsyn till den enhällighet och jag vågar säga allmänna förhoppning, som förslaget om bränsleutredningen väckte. I motionen framhölls »att det ur såväl handelspolitiska som beredskapssynpunkter vore av vital betydelse för vårt land att söka skapa ekonomiska betingelser för ökad användning av inhemska bränslen». Statsutskottet anförde att »det vore angeläget att alla ansträngningar inriktades på att så långt görligt vore tillvarataga de bränslereserver som funnos inom landets». Riksdagen beslöt hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet den 16 februari 1951, när beslut fattades om utredningens tillsättande, framhöll chefen för handelsdepartementet, »att utformningen av vår bränsleförsörjning innefattar stora tekniska och ekonomiska problem, att med hänsyn till dessas betydelse en utredning synes böra komma till stånd rörande den lämpligaste utformningen av vår bränsleförsörjning ur ekonomiska, handelspolitiska och beredskapsmässiga synpunkter».

»De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ökad användning av inhemska bränslen, såsom torv och skiffer, böra närmare undersökas.» »Det pågående forsknings- och utvecklingsarbetet på bränsleområdet bör härvid ägnas särskild uppmärksamhet.»

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Statsrådet anförde också att »det är angeläget att utredningsarbetet snabbt leder till utformade förslag».

Alla dessa uttalanden tyda på ett starkt positivt intresse. Det föreliggande preliminära förslaget i statsverkspropositionen rimmar dåligt med detta livliga intresse. Det är väl därför som i så många andra fall den ekonomiska situationen som tvingat statsrådet till sparsamhet. Man måste fråga sig om inte denna påtvingade sparsamhet är i hög grad missriktad. Det gäller här mycket stora ekonomiska värden. För att belysa det vill jag nämna att under år 1951 importerades bränslen till ett belopp av cirka 1 600 miljoner kronor.

Fasta bränslen från väster 4,8 miljoner ton — 450 miljoner kronor, från öster 3,5 miljoner ton — 370 miljoner kronor, flytande bränslen 4,7 miljoner ton — 765 miljoner kronor; sammanlagt 1 585 miljoner kronor. Detta torde motsvara en ekvivalent mängd stenkolk av ca 16 miljoner ton. Det framgår härav att det ur nationalekonomisk synpunkt skulle ha en utomordentlig betydelse om vi kunde utnyttja våra egna bränsletillgångar. Skogen torde dock böra disponeras för träförädling.

Det beräknas att våra torv- och skiffer- tillgångar, som kunna utnyttjas, motsvara ca 550 miljoner ton stenkolk. Vårt bränslebehov uttryckt i stenkolk uppgick 1949 till ca 18 miljoner ton, och 1951 importerades som sagt ca 16 miljoner ton.

Torvproblemet bearbetas redan ganska intensivt, men fortsatta försök äro nödvändiga.

Skifferoljeproblemet har inte bearbetats i samma utsträckning. Av den miljon, som bränsleutredningen äskar, avses 400 000 kronor för skifferoljefrågor. Hälften skulle disponeras för undersökning av en av dr Fredrik Ljungström föreslagen metod för underjordisk förgasning av skiffer. Metoden går ut på att skifferkoks skulle förbrännas på platsen med hjälp av syre, varvid den

heta rökgasen skulle ledas genom horisontella sprickor i skifferberget, alstrade genom gastricket. Gaserna skulle värma skiffen, varvid kolväten (olja och gas) skulle bildas och tagas om hand på lämpligt sätt.

En av bränsleutredningen tillkallad expertkommitté har studerat förslaget och därvid funnit att metoden bör bli föremål för undersökning enligt vissa riktlinjer, omfattande två etapper. Den första skulle bestå av försök i laboratorieskala. Den andra skulle omfatta fältförsök i liten skala.

Laboratorieförsöken beräknar bränsleutredningen kunna utföras med forskningsmedel tillgängliga under innevarande budgetår. För fältförsöken avses det av utredningen begärda anslaget. Det vore mycket att beklaga om icke dessa försök kunde utföras så snabbt som möjligt. Förslagsställaren, den geniale uppfinnaren dr Fredrik Ljungström, är en gammal man. Det skulle säkert vara till stor fördel om försöken kunde utföras medan han ännu kan göra positiva insatser för sin metods utveckling.

När jag i fjol väckte min motion om en forskningsfond på bränsleområdet avsåg denna att i god tid bygga upp en fond för att erhålla medel för fortsatt forskning enligt en plan som bränsleutredningen enligt handelsministerns direktiv skulle uppgöra.

Dagens situation synes bekräfta min uppfattning, att en sådan åtgärd vore riktig, eftersom det inte ens för den primära forskning, som erfordras för att bränsleutredningen skall kunna fullgöra sitt uppdrag, synes vara möjligt att i den vanliga årsbudgeten kunna inrymma erforderliga medel.

I sitt utlåtande över motionen synes statsutskottet liksom jag ha ansett självklart att bränsleutredningen 1951 skulle erhålla de medel som äskas för uppdragets fullgörande.

Det är också att hoppas att handelsministern, när den definitiva proposi-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tionen kommer, skall ha lyckats genomdriva tillräckliga anslag, vilket jag är övertygad om att han, liksom de riksdagsmän som särskilt intresserat sig för denna fråga, är mycket angelägen om.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Med anledning av herr Sjölin's anförande tvingas jag nog framhålla, att det missnöje som han har givit tillkänna beträffande behandlingen av anslagsfrågorna, i vad avser bränsleforskningen, kanske ger en missvisande bild av vad som förekommer i årets statsverksproposition. Det är sant, att de myndigheter, som ha äskat bidrag till forskningsverksamheten, ha önskat ett mycket större belopp än vi ha kunnat tillgodose i huvudtiteln. Det kanske är riktigt att man betraktar frågan på det sättet och säger att de endast fått en fjärdedel av vad de ville ha. Men det är också en använd metod i riksdagen, att man jämför ett anslag som utgår under innevarande budgetår med det belopp som äskas för nästa budgetår ifrån Kungl. Maj:ts sida. Om denna, skola vi säga traditionella, jämförelsemetod användes i fråga om anslagen till forskningsverksamhet på detta område under budgetåret 1950/51 och budgetåret 1952/53, så tror jag vi kunna ha rätt att säga att man får fram lika drastiska exempel som de herr Sjölin nyss anförde. Det är nämligen på det sättet, att om man jämför det anslagsäskande, som finns i årets tionde huvudtitel, med förra årets motsvarande anslag, finner man en siffra på 270 000 kronor under innevarande budgetår medan det som äskas för nästa budgetår uppgår till 1 345 000 kronor. Det innebär sålunda att om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition, så blir anslaget på detta område femdubblat. Därför vågar jag säga, att om man skall mäta intresset efter anslagets storlek,

så tycker jag att jag har dokumenterat mitt intresse. Jag vill emellertid gärna tillägga att jag, i den mån svårigheter uppstå för den tillsatta bränsleutredningen att utföra sitt arbete i vad avser konkreta forskningsuppgifter, gärna är beredd att medverka till den förstärkning av anslaget som ifrågasättes.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Det är ju ingen som har betvivlat statsrådets stora intresse för bränslefrågan, men den omständigheten att anslaget i år är högre än tidigare innebär inte, att man får möjlighet att utföra alla dessa experiment, som bränsleutredningen anser erforderliga för att så snabbt som möjligt komma fram till resultat på detta område. Det är ju det som är kärnpunkten i detta problem, att man så vitt möjligt vill tillmötesgå de institutioner, som ha forskningen om hand för att på detta sätt snabbt kunna lösa problemen och möjligen komma dithän, att vi kunna utnyttja våra egna bränsletillgångar på ett fördelaktigt sätt. Jag är övertygad om att vi i så fall komma att få god utdelning på de pengar vi sätta in, även om det för nästa budgetår skulle bli 4,9 milj. kronor.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande förevarande propositioner till morgondagens plenum kl. 11 fm.

§ 2.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 20, med förslag till förordning om förlängd tjänstgöring för vissa värnpliktiga tillhörande armén, vilka under år 1952 avsluta första tjänstgöring;

nr 24, angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

till Rotasjöns torrläggningsföretag av år 1937 i Kronobergs län m. m.; samt

nr 25, med förslag angående användningen av den tilläggsskatt å bensin, som under tiden 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmäsigt bedrivet fiske.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 28, av herrar *Nilsson* i Kristinehamn och *Andersson* i Malmö, om förrättande av kyrkofullmäktigeval vid samma valförrättning som borgerliga kommunala val;

nr 29, av herr *Gustafsson* i Bogla m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till personalvårdsverksamhet;

nr 30, av herr *Nyberg* m. fl., om statsbidrag till stiftelsen Militärhemmet i Karlskrona;

nr 31, av herr *Gustafson* i Dädesjö m. fl., om statsbidrag till utgivande av tidskriften Folklig kultur;

nr 32, av herr *Sundström*, angående anslag för uppehållande av den akademiska musikverksamheten vid Stockholms högskolor;

nr 33, av herr *Jönsson* i Lund, om beredande av högre tjänsteställning åt laboratoriebiträdet Elsa Nyholm;

nr 34, av herr *Hallberg*, om statsbidrag till anställande av en helavlönad ombudsman vid länsnykterhetsnämnden i Kopparbergs län;

nr 35, av herr *Gavelin*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till mödrahjälp;

nr 36, av herr *Lindholm* m. fl., om ändrad organisation av arbetsförmedlingskontoret i Hofors;

nr 37, av herr *Andersson* i Ronneby m. fl., om ökat anslag till bidrag till

byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder;

nr 38, av fru *Sandström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förvärv av billinjer för statens järnvägars räkning;

nr 39, av herr *Utbul* m. fl., om ökat anslag till byggande av fiskehamnar;

nr 40, av herr *Nilsson* i Kristinehamn, om pension åt verkstadsarbetaren A. Karlssons efterlämnade maka;

nr 41, av herr *Sundström* m. fl., om tilläggspension åt f. d. kriminalöverkonstapeln B. H. Frimanzon;

nr 42, av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl., om rätt för skogsarbetare m. fl. att vid taxering till skatt för inkomst åtnjuta avdrag för vissa fördyrade levnadskostnader;

nr 43, av herr *Hallberg*, om ändring av 21 § 1 mom. i vapenförordningen;

nr 44, av herr *Utbul* m. fl., om inrättandet av en befattning som fiskeriattaché;

nr 45, av herr *Nilsson* i Kristinehamn, om beredande åt hemsystrar av försäkringsskydd enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

nr 46, av herr *Huss*, om ändring av 3 § lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

nr 47, av herr *Huss*, om åtgärder för motverkande av spridning av könssjukdomar å utländska fartyg i svenska hamnar;

nr 48, av herr *Huss* m. fl., om utvidgande av arbetarskyddslagens tillämpningsområde;

nr 49, av herr *Nyberg* m. fl., om rätt för ägare av vissa skattlagda ålfisken i Mjällby kommun att bibehållas vid sina gamla rättigheter;

nr 50, av herr *Utbul* m. fl., om anslag till ett statligt undersökningsfartyg av fiskebåtstyp;

nr 51, av herr *Mårtensson* i Uddevalla m. fl., om uppsättande av en ra-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

diofyr vid skäret Klövningarna i norra Bohuslän;

nr 52, av herrar *Utbutt* och *Nyberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för beredande av tillfälligt understöd åt fiskare;

nr 53, av herr *Levin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg;

nr 54, av herrar *Nilsson* i Kristinehamn och *Andersson* i Malmö, angående en revision av församlingsindelningen i riket;

nr 55, av herr *Edström*, om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att innehava radiomottagningsapparat;

nr 56, av herr *Huss*, om visst tillägg till bestämmelserna om sanitära förhållanden i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse;

nr 57, av herrar *Huss* och *Bergstrand*, om inrättande av vissa läkarbefattningar vid statens rättsläkarstation i Stockholm;

nr 58, av herr *Allard m. fl.*, om höjning av anslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande;

nr 59, av herr *Rubbestad m. fl.*, om viss ändring i grunderna för statsbidrag till anordnande av skolskjutsar;

nr 60, av herr *Johansson* i Torp *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till byggande av broar;

nr 61, av herrar *Svensson* i Vä och *Pettersson* i Norregård, om rätt att vid taxering till skatt för inkomst åtnjuta avdrag för kostnad för stenröjning; och

nr 62, av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, om ökat anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd.

Dessa motioner bordlades.

§ 4.

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken om pension åt innehavaren av lunchserveringen vid riksbankens huvudkontor fröken Ellen Johnson.

Denna anmälan bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes: riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse angående riksbanken; och

riksdagens revisorers berättelse om den år 1951 av dem verkställda granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för tiden 1 juli 1950—30 juni 1951.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 12.47 på natten.

In fidem
Gunnar Britth.

Lördagen den 19 januari.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Vid remiss av statsverkspropositionen
m. m. (Forts.)

Herr talmannen anmälde, att den från gårdagens sammanträde uppskjutna överläggningen rörande Kungl. Maj:ts propositioner, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1952/53, och nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 nu komme att fortsättas; och lämnades därvid enligt förut gjord anteckning ordet till

Herr BRACONIER, som anförde: Herr talman! Jag skall be att få anknyta till den debatt som hölls i går på natten. Jag är ledsen att jag därvid för en gångs skull måste polemisera med folkpartiet, men jag vill säga några ord till herr Wedén om några principiella saker, som äro av stor vikt för den kommande debatten och för striden mellan partierna.

Herr Wedén är ju i sin fulla rätt att rikta anklagelser mot vilket parti han vill, men i den mån han kommer med anklagelser bör han ha klara belägg för sanningshalten i sina påståenden. Svensk politisk debatt tjänar inte mycket på att man gör kritiska uttalanden om personligheter och partier, om man inte klart kan styrka riktigheten av sin uppfattning. Det är över huvud taget olyckligt för svensk politik att man tillgriper argument av personlig art och försöker få fram kränkande omdömen. Enligt herr Wedéns uppfattning är den svenska högern materialistisk. Den företräder en politik, som han naturligtvis av vissa skäl inte kan godkänna. Det skulle vara intressant att få veta, varpå herr Wedén i grund och botten

stöder sin anklagelse mot högern för att vara materialistisk. Med de värderingsnormer, som herr Wedén tydligen har när han kritiserar den svenska högern, skulle man säkerligen kunna rikta samma kritik t. o. m. mot Torgny Segerstedt. Just de ord, som herr Wedén här använde om den svenska högern, när han talade om att den var materialistisk, använde en gång socialdemokraterna om Torgny Segerstedt därför att de inte gillade den inställning han hade i skattefrågor. Jag förmodar att herr Wedéns anklagelse mot högern för att vara materialistisk byggde just på den omständigheten, att den skattepolitik, som den svenska högern fört, i någon mån icke överensstämmer med de intentioner som äro herr Wedéns. Men med den obestriddliga kunnighet och jag förmodar också beläsenhet, som herr Wedén har när det gäller skattepolitiska problem, vet han nog att liberalismens stora banerförare ha anklagats för den materialism, som den svenska högern nu skulle göra sig skyldig till därför att den icke i alla avseenden kan acceptera den ståndpunkt som är herr Wedéns.

Herr Wedén vet mycket väl att det kan vara strid om hur långt man skall gå i beskattning av företagen för att kunna skapa ett riskvilligt kapital. Det är ett problem, som har diskuterats av alla finansteoretiker, alltifrån liberalismens stora banerförare, Adam Smith och John Stuart Mill, och där meningarna varit utomordentligt delade. Men att, såsom herr Wedén gjort, därför att man icke gillar den svenska högerns ståndpunkt i en betydelsefull beskattningsfråga utan vidare kasta ut ett sådant kränkande omdöme som »gåsle-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

verhöger», anser jag innebära en sänkning av den allvarliga och grundliga politiska debatt, som icke minst behövs i skattefrågor. Herr Wedén kan inte vara främmande för att om man låter beskattningen av företagen gå utöver en viss gräns, kan det hända att man inte får det riskvilliga kapital, som behövs för att bygga upp ett fritt näringsliv — ett sådant fritt näringsliv som jag trodde var av väsentlig betydelse för den svenska borgerligheten över lag såsom ett argument mot socialistiska uppfattningar. Man kan diskutera hur långt man bör gå i fråga om beskattningen. Man kan, såsom Myrdal gör i sin stora skrift »Vetenskap och politik i nationalekonomien», komma fram till den uppfattningen, att om bolagen beskattas för hårt, är det inte de rika, som bli lidande därpå, utan det är de stora löntagargrupperna som i längden förlora på det hela. Detta är mycket väsentliga saker, som man kan diskutera. Men att i en debatt som denna utan vidare mot ett annat parti, som kanske inte i alla avseenden har samma uppfattning som herr Wedén, kasta ut kränkande omdömen anser jag inte vara riktigt och inte heller vara något som tjänar saken.

Jag tror att vi alla äro överens om att för att det svenska näringslivet skall gå framåt behövs det ett visst sparande för att åstadkomma den kapitalbildning, utan vilken vi icke kunna lösa de problem som långtidsutredningen framlagt i sitt stora betänkande. Och har man den uppfattningen, att det behövs ett visst sparande och att bolagens självfinansiering är av väsentlig betydelse för det svenska näringslivet, återstår det för herr Wedén, när han kommer med sina anklagelser mot den svenska högern, att bevisa felaktigheten hos den inställning som den svenska högern har när det gäller bevarandet av det svenska näringslivets styrka. Kan inte herr Wedén göra detta, har han bara använt sådana slagord som vi

måste undvika i den politiska debatten. Vi ha ju sett hurusom man i demokrati efter demokrati just genom att slunga fram kränkande omdömen om andra meningsriktningar har förgiftat den politiska atmosfären och därmed kunnat rubba folkstyrelsens grundvalar.

Det är alltså en fråga av utomordentligt stor principiell vikt som det här gäller och det är därför som jag har tagit upp en polemik med folkpartiet, trots att jag alltid försöker undvika varje som helst polemik med borgerliga partier — jag brukar aldrig polemisera med folkpartiet. Jag anser det nedsättande för svensk politik att man tillgriper nedsättande omdömen om sina motståndare. Vad som gagnar saken är att det föres en djupgående debatt om problem, som äro av stor betydelse för hela den svenska folkstyrelsens framtid och för det svenska näringslivets vara eller icke vara.

Herr Wedén må säga att han står på borgerlig grund och att han företräder liberalismen i dess vänsterradikala uppfattning, men liberalismen som politisk åskådning har aldrig velat diskvalificera en meningsriktning på sådana lösa grundvalar som herr Wedén under senaste tiden använt när han försökt komma den svenska högern till livs. Jag tycker att det är utomordentligt beklagligt, att en så pass kunnig och begåvad politiker som herr Wedén skall dra ned den svenska politiska debatten i ett läge, där det är av stor vikt att man slår vakt om det svenska näringslivet.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga några ord om den svenska socialdemokratiens inställning till de stora problem, som i nuvarande läge möta. Vi fingo i går av finansminister Sköld och statsministern höra, att de kapitalistiska livsformer, som marxismen vid sin kritik av samhället utgick ifrån, icke nu existera. Icke desto mindre komma vi med all sannolikhet

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att i den kommande valrörelsen få bevitna sådana utfall mot borgerligheten som att den företräder fåtalsväldet, ensidiga arbetsgivarintressen o. s. v.

Nu sade herr Sköld i ett diskussionsinlägg i går, att den socialistiska verklighetsuppfattning, som herr Sköld har, icke finns i realiteten. Jag skulle till herr finansministern, som dock inte är här närvarande, vilja rikta den frågan: Vilken är då den socialistiska verklighetsuppfattning som han företräder? Är det den marxistiska grunduppfattningen om att staten skall dö bort och att man därigenom skall uppnå den stora politiska friheten? Eller är kanske hans uppfattning sådan, att man bara behöver gå vissa steg längre än vad folkpartiet och högern i en del fall redan gjort?

Det är ju en ganska väsentlig sak att på detta sätt i en allvarlig politisk debatt komma och säga, att den socialistiska idébild, som man har, inte äger någon motsvarighet i verkligheten. Jag vill fråga herr Sköld: Är det 27-punktsprogrammet som fortfarande är rättsnötet för den socialdemokratiska politiken? Ett faktum är ju, att 27-punktsprogrammet laborerar med tesen om en socialistisk samhällsomdaning, och jag tycker då att det hade varit ärligare att klart säga ifrån att man önskar en sådan.

Enligt min uppfattning är socialismen till sin natur sådan, att vi så småningom skulle hamna i det samhällssystem, som Tage Lindbom berört i sin bok »Atlantis», där han säger att om individen ger avkall på en viss frihetsfär, blir det mycket svårt att värna folkstyrets fundamentala principer. Jag anser en av de mest glädjande företeelserna i svensk politik i dag vara, att man inom socialdemokratien börjat föra en fördomsfri debatt om dessa värden. Visst kan socialdemokraterna av full övertygelse hävda, att den sanna friheten uppnås först i en socialistisk stat. Men de

som i dag säga detta veta ingenting om hur deras efterträdare komma att handla i ett läge, där de ha utomordentliga maktresurser till sitt förfogande. Man vet inte om de i en kritisk situation kanske komma att undertrycka den enskildes initiativ- och självbestämmanderätt.

Man kan ställa sig kritisk till mycket i Tage Lindboms tankegångar, liksom man kan ställa sig skeptisk till mycket i manchesterliberalismen, som den svenska konservatismen redan under Erik Gustaf Geijers första konservativa period mycket klart tog avstånd ifrån. Den svenska högern har nämligen aldrig varit manchesterliberal i den mening, som göres gällande i folkpartipressen, då man säger att högern står främmande för ett skydd åt de stora arbetstagargrupperna. Den konservativa idésfären, sådan den förts fram redan av Erik Gustaf Geijer och Hans Järta — om vi nu skola, såsom man gjorde under debatten i natt, gå tillbaka till de allra äldsta av liberalismens och konservatismens ideologer — har omfattat även den tanken, att staten också är till för att skydda individen.

Det är kanske också tillåtet att i en debatt som denna säga ifrån att den svenska högern icke slår vakt om någon skatteflykt. Vi acceptera det icke såsom uttryck för medborgerlig samhällsanda att skattedragare, i vilken inkomstgrupp de än befinna sig, genom skatteflykt undandraga sig sina plikter mot samhället. Detta är icke förenligt med en god medborgaranda.

Å andra sidan får man icke förbise att när skatterna bli mycket höga, ökas, såsom också skatteutredningen framhåller i sina betänkanden, riskerna för en dålig skattemoral. Man kan inte komma ifrån att om skatterna bli utomordentligt höga och individerna rent psykologiskt känna sig orättmätigt berövade en del av sitt arbete, kan skatteflykten på sina håll nästan be-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

traktas som en normal företeelse. Vi måste med styrka reagera däremot, men vi måste även i likhet med skatteutredningen klart säga ifrån att skatterna icke få höjas utöver en viss gräns, om man skall kunna skapa den respekt för rättsstaten som är en ovillkorlig förutsättning för demokratiens och rättssamhällets bestånd. Det är ju också ett faktum, att när man diskuterar dessa samhällsproblem, kommer man ideligen in på frågan om arbetskraften. Herr Hagberg i Luleå gjorde i går gällande, att när man överflyttar viss arbetskraft från ett näringsområde till ett annat, så skulle detta vara uttryck för en mentalitet, som är förkastlig. Men hur skall man i ett samhälle, där konjunkturerna måste växla, kunna undvika att överföra arbetskraft från vissa områden till andra? Skulle det vara ett uttryck för bristande samhällsmoral, att man tvingas föra över arbetskraft från det ena området till det andra? Jag skulle vilja se ett system, med undantag av den sovjetryska tvångsstaten, där man över huvud taget skulle kunna lösa samhällsproblemen på ett annat sätt än man gjort för den svenske arbetaren och övriga löntagare.

Man kan, när man diskuterar dessa problem, också erinra om den teori, som ligger till grund för den överfulla sysselsättningen. Denna teori utgår bl. a. från en amerikansk tänkare, Alvin Hansen, vars skrifter ideligen citerats i de socialdemokratiska organen. Enligt en uppsats av Alvin Hansen i Tiden 1944 finns det inga finansiella problem i ett samhälle med överfull sysselsättning, ty i och med att man uppnått denna grad av sysselsättning, har man löst alla finansiella problem. Alvin Hansen säger: »Det finns inte och kan inte finnas något finansieringsproblem som ej bemästras med full sysselsättning.» Jo, det kan det. Man kan visserligen i ett inflationssamhälle med ständigt försämrat penningvärde alltid

få vissa inkomster för att täcka vissa utgifter, men man får inte fram det sparande, som är nödvändigt för att behålla det fria initiativet och demokratiens.

Det är mycket beklagligt, att de som lagt grunden för den överfulla sysselsättningens teori så underskattat de problem det här gäller. Att jag berör dem i denna debatt beror på att de ständigt diskuteras i den socialdemokratiska pressen. Är det så att man i den överfulla sysselsättningens samhälle inte kan bevara penningvärdet, så återstår det att gå ut och säga till det svenska folket, att vi skola under alla förhållanden ha en överfull sysselsättning, och sedan får det gå med penningvärdet som det vill. Vi ha nu, två år efter det att Förenta Nationerna satt i gång sin undersökning av detta viktiga problem, fått en utredning också här i Sverige. Men vilken var anledningen till att vi fingo vänta så länge på denna?

Det måste förr eller senare komma till stånd en livlig och grundlig diskussion om möjligheten att i vårt samhälle bevara penningvärdet. Vi kunna väl inte gärna gå ut till svenska folket och säga, att det är en ständigt fortskridande inflation som ligger till grund för den fulla sysselsättningens teori. Om man följt den teoretiska diskussion, som förts inte minst i de socialdemokratiska tidskrifterna och tidningarna, så kommer man till att det är ett faktum, att man innerst bygger på den tesen, att det visserligen går att föra de höga lönernas politik men att man tar tillbaka en stor del av pengarna genom hård beskattning och skärpt priskontroll. Och då är man inne på det problem som berördes i gårdagens debatt, då den svenska högern kritiserades för att den inte skulle ha något alternativ. Jag vill säga, att de erkännanden, som gjorts från socialdemokratiskt håll om exempelvis priskontrollens snedvridande verkningar på det svenska folkhus-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

hållet, äro av den arten, att man måste konstatera, att den förda politiken inte lett till största möjliga produktion.

Jag kan också erinra om en tendens hos den svenska socialdemokratien, som nu i stort sett försvunnit men som dock kanske försvårar möjligheterna att här föra en saklig debatt. Enligt den teori som professor Myrdal framlagt — den har nyligen citerats i tidskriften Tiden — så ville arbetsgivarna, när de togo in utländsk arbetskraft, inte göra någonting annat än »utsuga den svenske arbetaren». Men i själva verket är det på det viset, att vår arbetskraft inte räcker till. Då kan det väl inte innebära ett »utsugande» av den svenske arbetaren att få in arbetskraft, som måste finnas för att vi skola kunna åstadkomma största möjliga produktion. Och läser man finansplanen noga, så skall man finna, att arbetskraftsproblemet föres in ideligen i debatten. Man säger å ena sidan, att man kanske kan föra över 6 000 arbetare till ett visst område och å andra sidan få in utländska arbetare. Här har man således gått ifrån den gamla föreställningen, att en import av arbetare skulle innebära en nackdel för de svenska löntagarna.

Jag tror också, att finansminister Sköld hade fel när han gjorde gällande, att bärkraften i den schweiziska ekonomien skulle i väsentlig grad bero på att man tog in italienska arbetare och så lät dem försvinna efter en viss säsong. Jag tror inte, att den schweiziska ekonomiens styrka bygger på något sådant. Men jag tror, att det för vårt land i ett visst läge kan vara värdefullt att ta in utländsk arbetskraft.

Långtidsutredningen har ju tagit upp dessa problem. Den säger mycket vagt, att myndigheterna i vissa fall — »då påtagliga ekonomiska fördelar kunna vinna» — böra föra en liberal invandringspolitik. Man har alltså lämnat det tidigare resonemanget om att en immigration av arbetare vore någonting som de sven-

ska arbetsgivarna skulle önska från »ut-sugningssynpunkter» och som vore stridande mot de svenska löntagarnas intressen. Jag tror att det är viktigt, att man i en diskussion som denna kan ta upp arbetskraftsproblemet utifrån den utgångspunkten, att arbetsgivare och arbetstagare i det långa loppet ha förenliga intressen. Jag tror, att även om man kan finna exempel på svenska företagare, som inte företrätt samhällsolidariteten, så är det övervägande antalet av svenska företagare solidariska med samhällsintresset. Man kan inte heller komma ifrån, när man diskuterar arbetskraftsfrågan, att under de närmaste två decennierna kommer antalet medborgare över 65 år att öka med icke mindre än 200 000. Samtidigt sker en ökning av antalet barn i åldern sju till tretton år från 675 000 till 851 000 under den korta perioden 1950—1956. Detta innebär en väsentlig stegring av den försörjningsbörda, som åvilar de produktiva åldrarna. Under sådana förhållanden skulle det ha varit önskvärt med en klar arbetskraftsprognos. Visserligen föreligger det en del kalkyler, men man har inte fått en klar sammanställning i finansplanen av dessa problem.

Det kanske också kan tillåtas mig att peka litet grand på skolornas problem. Om antalet barn ökar med 200 000 under den korta period, som jag nysst nämnde, så kan man inte utan vidare säga, som man gjorde i regeringsdeklarationen i oktober förra året, att den nioåriga enhetsskolan kommer att förverkligas »under de närmaste åren». Jag skulle vilja se en noggrann kalkyl på möjligheterna att över huvud taget inom de två närmaste decennierna lösa den svenska skolans problem. Jag tror, att det härvidlag kommer att uppstå stora svårigheter, såvida man inte går in för mycket stora klasser. Men detta kommer naturligtvis att försvåra en verkligt kvalitativ undervisning.

Den specialisering, som äger rum en-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ligt vissa av linjerna i de svenska gymnasierna, leder lätt till ett bortträngande av de allmänna kunskaper, som äro nödvändiga, tror jag, för en sund medborgare. Om man får en specialisering redan på gymnasiet på det sättet att eleverna inte få elementa av en allmän medborgarbildning, så tror jag att detta är en allvarlig brist.

Jag skulle, innan jag slutar mitt inlägg, vilja säga, att det väl inte är lämpligt att nu diskutera de utrikespolitiska problemen, då vi få en utrikesdebatt om en månad. Jag hoppas, att den svenska riksdagens ledamöter före den debatten få en klar redogörelse för det svenska ståndpunktstagandet till Acheson-planen. Ena dagen får man höra utrikesminister Undén använda uttryck som innebära, att Sverige skulle vara emot denna kollektiva säkerhetsplan, för att sedan när det kommer till omröstning finna, att Sverige dock stöder planen. Detta måste göra ett förvillande intryck på den svenska opinionen, som ju inte i högre grad är van att diskutera utrikespolitiska problem. Jag tror, att om vi skola kunna få en livlig och saklig debatt i de utrikespolitiska frågorna, så måste vi få en redogörelse i förväg och inte under samma dag som debatten äger rum.

I en obesvarad interpellation, som jag framställde förra året, tillät jag mig att rikta uppmärksamheten på den behandling, som svenska medborgare utsatts för i Polen. Vi ha inte fått någon redogörelse härför. Men jag vill påpeka, att det alltjämt inträffar att svenska medborgare häktas i Polen på grunder, som synas ytterst egendomliga. Det vore önskvärt att härvidlag få en redogörelse, så att man kunde bedöma dessa förhållanden riktigt.

Eftersom kommunisterna i sina inlägg under gårdagens debatt som alltid påstodo sig vara sådana frihetsvänner vill jag rikta den frågan till kommunistledaren: Anser herr Hagberg i Luleå att det är lämpligt, att svenska medborgare skri-

va till den ryska radion och säga, att Sveriges folk i stor utsträckning är besjälade av krigshysteri och att våra förberedelser för att skapa ett starkt neutralitetsvärn äro krigsförberedelser? De radioutsändningar om svenska förhållanden, som på senaste tiden förekommit i den ryska radion, äro ett hot mot alla sanningsbegrepp. Om kommunistpartiet, som det säger, vill vara ett svenskt parti, så skulle det med de intima relationer, som det har med Ryssland, kunna säga till de ryska makthavarna, att dessa skildringar av Sverige inte äro annat än en förvanskning av sanningen, en förvanskning som inte kan tjäna svenska intressen. Och vilka intressen tjäna dessa utsändningar möjligen då?

Vidare anförde:

Herr WEDÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle inte ha begärt denna replik, om det inte vore därför att jag önskade att i någon mån avbalansera det anförande, som herr Braconier nyss höll i vad det gällde de angrepp, som han ansåg att högern varit utsatt för.

Jag vill bara erinra om — och det torde kammarens ledamöter ha full klarhet i — att efter det förslag om en konjunkturvinstbeskattning, som folkpartiet framförde, så inriktades i väsentlig mån högerpartiets polemik mot oss och mot delta förslag. Jag har inte en sådan läggning, att jag samlar på mer eller mindre ofördelaktiga omdömen och lägger dem särskilt hårt på hjärtat. Men jag kan försäkra herr Braconier, att om jag skulle ha gjort detta och om en del andra personer inom folkpartiet skulle ha förfarit på samma sätt, då skulle vi ha varit i stånd att presentera en lista över omdömen från högerhåll om folkpartiet, som sannerligen inte hade gått av för hackor.

Denna högerns polemik har jag besvarat i en artikel, en uppriktig och bestämd artikel. Jag skall gärna medge

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att man naturligtvis, som herr Braconier sade, kan diskutera hur långt beskattningen av företag och andra skatteobjekt skall sträcka sig. Jag är väl medveten om att högern ofta säger, och naturligtvis också principiellt menar det, att den med sin politik syftar till trygghet för de breda lagren och rättvisa, när det gäller framstegens fördelning på olika folkgrupper osv. Vad jag beklagade i min artikel var att högern i detta konkreta fall inte har funnit sig kunna gå samma väg som folkpartiet och samma väg som den konservativa meningsriktningen i England har gått. Jag sade, att om högern hade gått samma väg som vi, så hade möjligheter, som icke tidigare funnits, till en konsolidering av den anti-socialistiska fronten kunnat uppstå.

När det gäller vad herr Braconier kallade mina anklagelser mot högern för materialism, vill jag påpeka, att han måste ha missuppfattat mitt anförande i går. Jag utgick nämligen inte ifrån att högerns ståndpunkt i konjunkturvinstskattefrågan i och för sig skulle vara ett tecken på något slags materialistisk inställning. Jag sade att det var högerns sätt att i sin polemik tillskriva oss taktiska bevekelsegrunder, som gav mig intryck av att grupp- och intressehänsyn varit vägledande för högern.

Herr BRACONIER (kort genmäle): Herr talman! Jag stödde mig i mitt angrepp mot herr Wedén inte endast på hans anförande i går utan också på hans artiklar i Expressen, där han använt uttryckssätt, som innebära att han anklagar den svenska högern för materialism, därför att han inte kan acceptera den uppfattning som vi ha i vissa frågor. Dessa beskyllningar från herr Wedéns sida anser jag innebära en sänkning av den politiska debattens nivå. För min del har jag aldrig riktat något personligt nedsättande angrepp mot någon svensk politisk person i något enda valtal. Jag anser det felaktigt att man un-

der en debatt undviker sakskalet och i stället försöker att genom nedsättande uttryck få ett annat parti att framstå i en mindervärdig dager, därför att man inte kan acceptera andras uppfattning. Jag vill i detta sammanhang erinra om den polemik som förts mellan Karlstadstidningen — vars chefredaktör ju är ledamot av denna kammare — och Dagens Nyheter, där det framgår, att det inom folkpartiet finns skilda meningar i betydelsefulla frågor. Skulle det från folkpartiets sida kunna sägas att högern är materialistisk och krass därför att den har en annan uppfattning än folkpartiet i vissa frågor, då kunde man lika väl rikta denna anklagelse från folkpartiets sida också mot den lysande publicisten Torgny Segerstedt, eftersom han i en rad frågor stod på samma linje som högern.

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! Vid 1950 års riksdag beslutades en höjning av de kommunala ortsavdragen. De flesta i denna kammare voro nog eniga om att en sådan höjning var väl motiverad och behövlig. Från högerhåll framförde vi emellertid kravet på att ortsavdragsreformen borde genomföras på ett sådant sätt, att den icke kom att medföra en övervältring av skattebördorna på fastighetsägarna, vilket vi ansågo skulle bli följderna av beslutet. Det har också nu, när storkommunerna gjort upp sitt första statsförslag, visat sig att vi hade rätt i denna sak. Många fastighetsägare komma att få sina fastighetsskatter väsentligt höjda från och med i år. När det nu från finansdepartementet varselas om en ytterligare höjning av de kommunala ortsavdragen, vilket i och för sig är motiverat då penningvärdet icke har kunnat bevaras under 1951, måste detta emellertid betyda en ytterligare ökning av fastighetsskatterna såvida icke en mycket kraftig ökning sker av underlaget för den kommunala inkomstskatten.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Även den kraftiga höjningen av taxeringsvärdet på bostads- och jordbruksfastigheter, som kommer att bli följden av den nu pågående allmänna fastighetstaxeringen, kommer att medföra en ökning av fastighetsskatterna och en övervältring av den kommunala skattebördan på fastighetsägarna. Inom högern äro vi av den bestämda uppfattningen, att fastighetsskatten bör slopas. Fastighetsägarna böra i vår tid icke vara garantier för kommunernas skatteintäkter. Behövs en sådan garanti bör den lämnas av staten via den kommunala skatteutjämnningen. Från högerhåll har också gång efter annan framförts kravet om fastighetsskattens slopande. Saken ligger också nu under utredning, men med den erfarenhet som vi i regel ha om tiden för utredningar kunna vi nu tyvärr icke hoppas på ett förslag om fastighetsskattens slopande till denna riksdag, såvida inte den nye regeringsbrodern härvidlag kan påskynda utredningen. Problemet om fastighetsskatten måste nog angripas på annat sätt.

Själv har jag därför tillsammans med en del partivänner i en motion föreslagit, att repartitionstalet fr. o. m. den 1 januari 1952 måtte sänkas från 5 till 3. Det är min stora förhoppning att denna framställning kan vinna gehör även i de båda regeringspartierna. Sänkes repartitionstalet från 5 till 3 kommer fastighetsskatten för t. ex. en egnehemsägare eller jordbrukare icke att öka av den anledningen att taxeringsvärdet höjes med 60—70 procent. Kvar står emellertid att den i en del fall kommer att öka om de kommunala ortsavdragen ytterligare höjas. Det är därför som jag vädjar till finansministern — han är visserligen inte här nu — att han vid utformningen av ett eventuellt förslag ser till, att höjningen kommer till stånd utan att en ytterligare övervältring av den kommunala skattebördan på fastighetsägarna kommer att ske.

Under de få år som jag arbetat här i riksdagen är det bl. a. en fråga som legat mig särskilt varmt om hjärtat, nämligen frågan om dyrortsgrupperingens vara eller icke vara. Mer än en gång har jag härvidlag hävdat, att jag anser att dyrortsgrupperingen bör slopas eller åtminstone inledningsvis på ett eller annat sätt reformeras. Första steget kunde härvidlag vara att slopa lägsta dyrorten. Enligt min åsikt är det för landsbygdsborna, framför allt i södra Sverige, ett oeftergivligt krav att så sker snarast möjligt. Även här ligger saken under utredning, men när denna blir klar veta vi inte och till vilket resultat den leder veta vi inte heller. Då kravet på en justering av dyrortsgrupperingen såvitt jag kunnat förstå även legat bondeförbundet varmt om hjärtat hade jag nu hoppats, att vi från regeringshåll — dit vi ju numera även räkna bondeförbundet — skulle ha fått signal om ett förslag om denna fråga till årets riksdag. Det är säkerligen icke bara jag som väntat på detta, utan många tjänstemän, lärare, m. fl. ute i sydsvenska landsorten och mindre landsbygdssamhällen ha också väntat härpå. Jag skall inte här vid detta tillfälle åter taga fram exempel på hur orättvist det är att en posttjänsteman, en folkskollärare, en kommunsköterska o. s. v. skall uppbära mindre lön och ha lägre statliga och kommunala ortsavdrag än kolleger i intilliggande mindre städer och större landsbygdssamhällen, där kostnaderna i sin helhet för behovstäckningen icke äro större än på de förstnämnda platserna — åtminstone inte om samma levnadsstandard skall hållas. Jag skall inte heller här på nytt taga fram exempel till bevis för vilket besvär och vilken irritation det vållar, att olika kommundelar i och med kommunsammanslagningen blivit placerade i olika dyrortsgrupper. Var och en kan nog lätt förstå hur det exempelvis känns för en lärarinna, som har sitt verksamhetsfält i en skola på

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

rena landsbygden med långa avstånd till affärer, föreläsningplatser och dylikt, då hon lyfter en lägre månadslön än sin kollega, som bor i kommunens huvudort eller centrum. Hur sådana orättvisor verka vid rekryteringen av tjänster på landsbygden är lätt att förstå. Det är säkerligen intet fel att påstå att flykten från landsbygden, framför allt av kvalificerat folk, inte minst bottnar i dyrortssystemets orättvisor.

Ja, herr talman, med tanke på de många talare, som ännu återstå, skall jag inte längre gå in på detta problem. Jag vill bara säga att jag hade väntat mig en positiv insats av det nya regeringspartiet redan i början av denna riksdag då det gäller dyrortsgrupperingen.

Herr GUSTAFSSON i Borås: Herr talman! Jag vet väl att det i alla sammanhang är förknippat med ett stort ansvar att uppta riksdagens tid och att tala från denna plats. Jag skall åtminstone akta mig för att upprepa vad som sagts här förut i denna debatt.

Att riksdagens debatter — och det gäller inte minst remissdebatten — i allra högsta grad domineras av de ekonomiska frågorna är väl intet att säga om. Så måste det ju vara. Men ibland har man nog en känsla av att de materiella synpunkterna så ha övertaget, att vi glömma människan. Folkets trevnad, lycka och trygghet för med sig att de ekonomiska frågorna och de sociala förhållandena måste komma i blickpunkten. Prispolitik, kronvärde, skatter, folkförsörjning och skyddet mot yttre fiender höra ingalunda till småfrågorna. Ve den som inte ser om sitt hus i den styrkeprövande dragkampen folken emellan. Frågan om vad vi skola äta och dricka och vad vi skola kläda oss med spänner visserligen bara över denna världen, men den är nog så närgående för oss alla och om jag, herr

talman, dristar mig till att på några minuter avvika något från den ekonomiska linjen, så innebär det ingen världsflykt. Det finns ingen anledning att söka spela frigjorda från det materiella, som vi varken äga eller kunna äga. Men det är fara å färde om det materiella tänkandet blir så dominerande, att man har föga rum för annat, om ha-mentaliteten isar ned all idealitet eller om även denna blott användes för vinnandet av timliga förmåner.

Om en sak äro vi alla överens: vi äro tacksamma för att vi fritt få säga vår mening om vad vi anse vara rätt eller skevt. Inte alla folk ha den möjligheten i dag. Där det för några år sedan fanns en öppen och fri debatt, där har nu tystnaden svept alla i sin mörka mantel. Vi må vara på vår vakt och värna oss mot alla diktaturtendenser med nivellering av människovärdet där våldet är legalt maktmedel för att nå såväl politiska mål som andra.

Vi tveka inte att den demokratiska styrelseformen är för oss den enda acceptabla. En blick ut över världen säger oss detta med all önskvärd tydlighet. Därmed är ock vår utrikespolitiska kurs given. Med demokrati mena vi väl ett visst sätt att leva, som i sig inkluderar rätt att i fria val säga ifrån hur vi vilja ha det, respekt för fasta oundgängliga normer och med allas lika rätt och välfärd för ögonen. Jag vill se statsverkspropositionen med dess rekordbudget på cirka 7 miljarder som ett försök, vilket tar sikte på att ge stöd åt allt det som vi summariskt kalla svenskt samhällsliv.

Hela den långa raden av problem som beröras i statsverkspropositionens olika huvudtitlar har väl som målsättning: största möjliga trygghet och välfärd för alla. Den är alltså ett uttryck för demokrati. Jag har de här dagarna sysslat med att läsa igenom andra, femte och åttonde huvudtitlarna, och läsningen har gett upphov till många tankar. Alla dessa tre huvudtitlar syssla i mycket

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

hög grad med människan, men de äro dock i hög grad kallt ekonomiska. Även punkt C i åttonde huvudtiteln som bär rubriken »Kyrkliga ändamål» företer denna kyliga ekonomiska attityd, där kyrkans statsinstitutionella sida dominerar. Det skulle säkert inte ha uppfattats som ett skönhetsfel i framställningen om man hade skymtat, att statsmakterna även hade ett ord med om relationerna mellan de ekonomiska sammanhangen och de etiska värdenormerna, när det gäller att finna riktlinjerna för en sund samhällsutveckling.

Min övertygelse är nu, att det finns ett inre samband mellan kristen tro och ett demokratiskt statsskick, enär båda hävda individens frihet och personliga ansvar. Jag är därför av den övertygelsen att de demokratiska livsvärdena inte i längden kunna leva lösskurna från sin religiösa rot. De måste ha en kristen förankring för att kunna bestå inte minst i historiska oväderstider. Doktor Alf Ahlberg säger i en av sina skrifter: »Jag vet väl att jag skulle bli utskrattad och betraktad som en ohjälplig drömmare om jag inför en samling realpolitiker skulle säga så här: Mina herrar, ni tala om att värna om demokratin, men denna förutsätter tron på Gud och tron på det gudomliga i människan. Jag är dock i allra högsta grad övertygad om att jag med denna sats skulle vara mer realpolitiker än någon av dem alla.» Så långt dr Ahlberg, som dock visst lär besitta en hel del kulturella kvalifikationer. Samma tankegångar möter man hos Thomas Mann och Sir Stafford Cripps.

Jag tror att doktor Ahlberg har rätt. Om demokratin, och det gäller alltså även det svenska samhällsbyggandet, intar en negativ hållning till kristendomen så verkar den för sin egen ofärd.

Jag snuddade vid femte huvudtiteln. Den berör även det vitala problem i svenskt samhällsliv som ligger i ungdomsbrottsligheten, ett problem, som för närvarande nöter hårt på huden

över en samhällets pulsåder. Den ungdom som kommit på sned och i konflikt med lagen och som dömts till ungdomsfängelse eller ungdomsvårdsskolor är olycklig. Den är mer beklagansvärd än klandervärd. De 950 unga lagöverträdare som nu fylla våra 25 ungdomsvårdsskolor äro hemlösa — ofta i dubbel mening — och framför allt rotlösa. Få av dessa människor ha vuxit upp i hem, där kärlekens och förståelsens skyddande värme mött dem och därmed skapat hos dem en positiv inställning till vårt samhälle. Vid en inspektion som första lagutskottet gjorde på en dylik anstalt verkställde en av utskottets medlemmar en närmare granskning av journalen, och det visade sig, att alla internerna — utom en — voro från hem där spriten i större eller mindre grad influerat hemlivet. Den ungdom, som i vår komplicerade tillvaro växer upp utan en stark och varm hands skyddande ledning i hemmet, har lätt att komma på villospår. Det är inte de kristna hemmen som äro groningsgrunden till fängelsernas och ungdomsvårdsanstaltarnas klientel, och det är inte den ungdom som accepterat en kristen livslinje som bereder fångvården och de sociala myndigheterna de stora bekymren.

Då vi alltmer bygga ut socialvården och skolan skall ge alltmer ökade kunskaper så är det ännu mer viktigt att vi få fram en medborgarfostran, som skapar solidaritet hos alla, där man inser att rättigheter och skyldigheter gå in i varandra som två knäppta händer. Vem skall ge denna fostran från början om inte just hemmet! Jag känner inte den 19-årige Wilborgs uppväxt, men jag har svårt att tro att denne yngling skulle ha kunnat för en vinst av 13 kronor mörda en människa, som nu skedde i det sista taximordet — det 12:e på 25 år — om han hade vuxit upp i ett hem, där han från början hade fått lära sig respekt för människovärdet och där tio Guds bud äro

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

till för att efterlevas och inte ha — som många tycks mena — enbart muscal karaktär eller på sin höjd litterärt kuriositetsvärde. Brott får och kan icke ursäktas med hänvisning till fatiga och otrivsamma förhållanden — ursäktar man och slätar över så är rättsmedvetandet på glid, skrev Aftontidningen för några dagar sedan. Men lika starkt bör det sägas, att om inte hem och samhälle ge några fasta livsnormer åt ungdomen, så får man räkna med förfall. Man förstår allmänhetens reaktion när sådana händelser som den i Eksjö inträffa, men något av skymning känner man när insändare i tidningarna med denna händelse som utgångspunkt yrka på införande av dödsstraffet.

Till detta vill jag även, herr talman, foga önskvärdheten av att pressen ådagalade en större lust till exakthet. Den kväll, då enligt ett uppmärksammat reportage Långanäs-eleverna skulle ha varit i staden för att söka »befria» volontären, fanns ingen av dem i staden. Men reportaget lästes och vann tilltro. Då tidningarna sjunga ut med sanningen äro de till välsignelse, ljuga de eller handskas världslost med sanningen är de till ... ja till något annat.

Innan man faller domen över den moderna fångvården och behandlingen av unga brottslingar borde denna ha berett tillfälle att visa, vad den kan åstadkomma under de betingelser, som projekterats i samband med dess genomförande. Så har inte skett. Differentieringen av klientelet är en omöjlighet med nuvarande lokalutrymmen, skyddskonsulentorganisationen behöfde utökas, övervakarinstitutionen bli bättre bl. a. genom att större ekonomiska bidrag stode till förfogande. Allt detta väntar på sin lösning, och mig skulle det ha glatt om regeringen redan i årets statsverksproposition gått in för krafttag.

Herr talman! Jag är fullt införstådd med att vi behöva krafttag för att hejda

inflationen och återställa ett fast penningvärde, men jag är lika fast övertygad om att en etisk livsuppfattning och ett sant och sunt kristet förhållnings-sätt även ha en utomordentlig betydelse för samhällsekonomin och för den materiella försörjningen.

Försvarshuvudtiteln är den näst största i budgeten och slutar på 1,5 miljard, som skall gå till upprustning av vårt lands försvar. Det torde vara nödvändigt, men jag dristar mig att säga utan att anlägga en skämtsam attityd, att den moraliska upprustningen är inte mindre viktig. Jag har pekat på ungdomsbrottsligheten och kunde fortsätta med alkoholismen och det tilltagande ungdomssuperiet, de många skilsmässorna, aborterna, mordfrekvensen, sexuell förvildning, skattefusk och åsidosättande av vanlig svensk hederlighet i affärer etc., och jag vet väl att riksdagen kan inte göra annat än anslå medel till bekämpande av det man anser skadligt. Men jag vill ändå ha sagt att ned till rötterna nå vi inte med detta.

Jag skulle till detta vilja foga ett ord av Eisenhower, en man som torde ha en smula perspektiv på händelserna ute i världen just nu. Han säger: »Om den militära upprustningen i Europa icke samtidigt får följas av en moralisk upprustning är den inte mycket värd.» Detta torde gälla även vårt land.

Visst är man tacksam för att nykterhetsanslaget höjts med 65 000 kronor men det ger inga möjligheter till ökad aktivitet, utan är ju blott en höjning som motsvarar en 15-procentig ökning som dyrtidskompensation. Skolöverstyrelsen ser läget på nykterhetsfronten som synnerligen allvarligt och har föreslagit en höjning, som går upp till 924 000 kronor, för en effektivisering av nykterhetsundervisningen och upplysningen. Hela anslaget på 489 000 kronor är dock ganska blygsamt om man ställer det i relation till de 705

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

miljoner kronor, som staten hade i skatteinkomster från rusdryckshanteringen år 1950. Utan att söka rulla upp det stora frågekomplex, som hör samman med sprithanteringen, tror jag att det även hade varit sund ekonomi om man kommit litet närmare den siffra, som skolöverstyrelsen föreslagit.

I samband med frågan om anslag kan jag inte neka mig nöjet att till statsrådet och chefen för socialdepartementet överrätta en liten blomma. Jag gör det ärligt och av fullaste hjärta. Frälsningsarmén har tre flickhem i Göteborg, Stockholm och Malmö. Hemmet i Göteborg har under året lagts om och blivit självunderhållande. Armén har hemställt att anslaget på 3 000 kronor skulle utgå till de två andra. Statskontoret ville pruta på pengarna, men det ville inte chefen för vårt dyraste departement gå med på. Han säger: »Ehuru Frälsningsarméns flickhem i Göteborg inte längre är i behov av statsbidrag, anser jag dock att bidraget bör uppföras till oförändrat belopp. Statsbidraget å 3 000 kronor torde få fördelas på de båda återstående hemmen.» Ehuru jag inte tillhör Frälsningsarmén ber jag att vid detta tillfälle få tacka chefen för socialdepartementet för denna sak.

Jag skulle, herr talman, ha glatt mig ännu mera, om man kunnat visa litet större förståelse och tillmötesgående även mot de 800 000 folkpensionärer, som nu fått det sorgens bud att det inte blir något högre dyrtidstillägg de närmaste tre månaderna. Mig synes att det hade varit rimligt att folkpensionärerna fått detta högre tillägg, men jag skall inte närmare ingå på den saken.

Förra årets riksdag antog vad herr justitieministern kallade Sveriges första religionsfrihetslag. Vi som ivrat för denna lag tro att den skall öka respekten för sann kristen tro och öka respekten för kristendomen. Vakthållningen kring de kristna värdena blir här-

efter inte mindre. Jag ser i den nya lagen ett instrument till ett personligt ställningstagande inför det som alltid måste vara det mest personliga av allt: tro på Gud. Den nya lagen ger åt oss frikyrkliga vissa rättigheter men även förpliktelser. Lagen kan sägas vara ett visst erkännande åt de fria samfundens existensberättigande och en uppskattning av det frivillighetens arbete på kristlig grund som länge bedrivits i detta land.

I samband med detta vill jag erinra om en sak. Den byggnadskvot som tilldelats för kyrkliga ändamål har varit så blygsam att man nästan blygs att tala om det, d. v. s. 5 miljoner kronor. Av dessa har till förra året blott en halv miljon gått till de fria samfunden, plus vissa lätnader för smärre reparationer. Under krigstiden användes ofta frikyrkolokalerna till militära ändamål, men jag avstår från alla kommentarer till detta förhållande. Nu visa församlingarna sin solidaritet mot samhället genom att låta vissa lokaliteter stå till skolans disposition. Jag har tyvärr ingen statistik på detta att delge kammarerna i dag men kan försäkra, att detta är rätt vanligt ute i landet. Jag vet väl att skolöverstyrelsen annonserar en brist på 4 000 lärosalar, och denna brist kommer att öka kanske till det dubbla 1957. Detta är ett ytterst allvarligt problem, men det kan dock inte skjutas alla andra åt sidan. Frikyrkolokalerna byggdes för 50—100 år sedan och äro nu i sådant skick, att de ej kunna repareras utan måste byggas om eller nybyggas. De gamla svara inte tillnärmelsevis mot tidens krav. En noggrann undersökning för ett par år sedan visade att ett primärbehov förelåg för nybyggnader på cirka 30 miljoner kronor. Städer och samhällen ha vuxit, och i samband med stadsplaneringar ha även på en del håll kyrkolokaler måst rivats eller flyttas. Vid sådana tillfällen har det inträffat att församlingarna måst avstå sina lokaler men inte fått tillstånd att bygga

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nytt genast, och under åren har penningvärdeförsämringen minskat köpeskillingen så att man här kan tala om verklig utarmning — det gäller för övrigt även fonder av skilda slag. Pengar som samlats in under de sista tio åren och fonderats till kyrkobyggen stå väl ännu kvar, men vad är deras värde nu? Jag hör inte till dem som tycka om gnäll, men nog känns det harmligt att se hur hus förfalla i väntan på en bättre tingens ordning.

Jag är något bekant med engelska förhållanden. I det totalt sönderbombade East-End i London fortgår återuppbyggnaden intensivt. Vid arkitektutställningen i somras i samband med Festival of Britain visade man hur det framtida östra London skulle se ut. Då man besåg de nya kvarteren voro myndigheterna angelägna om att även visa den nybyggda Trinity Church, en frikyrka bombad under kriget men nu återuppbyggd för 80 000 pund, där staten bidragit med 60 000 som krigsskadeersättning. Bara under den gångna sommaren har ett tiotal nybyggda eller totalrestaurerade kyrkor invigts.

De svenska myndigheterna synas inte gärna vilja vara med om att ställa kyrkan mitt i byn. Jag har mig bekant att vid planeringen av ett nytt bostadsområde i huvudstaden med plats för flera tiotal tusen invånare, hade arkitekterna lagt in allt som anses höra till gemensamma anordningar: lekplatser för barn, tvättanläggningar och sömnadscentraler, restauranger och biografier m. m., men någon plats för en kyrka hade ingen tänkt på.

Jag vill livligt hoppas på att man för framtiden vid planering av samhällena bättre än hittills skett tillgodoser den kristna verksamhetens tombehov. Jag kan gott hålla med Harry Blomberg när han litet tillspetsat säger: »Det är möjligt att Kristus inte alltid hinner att besöka den utlysta andaktsstunden. Han kanske måste vara med på ett sammanträde där man planerar bättre bostäder

för de fattiga.» Dessa sociala aspekter ha mitt fulla gillande, men jag tror även att man här kan tillämpa ordet att det ena skall man göra och det andra icke låta. Därmed skall jag hoppa över åtskilliga saker som jag tänkte säga i detta sammanhang, ty tiden har gått.

En ledamot av denna kammare yttrade för ett par år sedan i en debatt: »All erfarenhet säger oss att samhällssolidariteten har gynnsamma växtbetingelser på kristendomens mark. Medborgarandan är den kristna människosynens kanske främsta frukt. Sann och personligt omfattad kristendom som inspirationsfaktor skapar respekt för människovärdet och medborgerligt ansvar och är alltså även ur samhällets och samhällsekonomisk synpunkt av största vikt.» Jag tror att detta är riktigt.

Riksdagen har att behandla alla de frågor som statsverkspropositionen griper om och många andra. Kanske det dock till sist, herr talman, är som Hans Majestät Konungen slöt sitt trontal med vid denna riksdags öppnande — som låg på kammarens bord i går — att Guds välsignelse över arbetet är en faktor att räkna med. När jag här har velat hävda en sund och levande kristendom som en livsfaktor i vårt folks liv, vilken kyrka eller vilket samfund den än representeras av, så har jag ej därmed velat presentera någon självförhåvelse. Jag har mött många människor som stått kristen tro nära och många människor som stått kristen tro fjärran, vilkas liv och gärning ha min högsta aktning. Men även om det bör erkännas, för att tala i bild, att mycket gott kommit från både Aten och Rom, tror jag likväl att de starkaste andliga hälsokrafter kommit in i folkens liv från Betlehem och Jerusalem genom evangeliets budskap. Jag har känt det, herr talman, som en bjudande plikt att framföra även dessa synpunkter i årets remissdebatt, den första remissdebatt som jag har yttrat mig i.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

I detta anförande instämde herr *Utbult*.

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Sedan vi hade höstens ekonomiska debatter har det inte skett några stora förändringar. Regeringens program för den ekonomiska politiken under den närmaste framtiden är oförändrad. Oppositionspartiernas allmänna negativa inställning är också oförändrad. Det som har skett är emellertid att vi ha fått ett bokslut över 1951, ett bokslut som i många avseenden visar ett otillfredsställande resultat. Vi kunna nu konstatera, som också flera talare gjorde under gårdagen, att levnadskostnaderna ökat med omkring 20 procent under 1951. Finansministern analyserade och framhöll de orsaker, som ha gjort att levnadskostnaderna kommit att bli så stora, och det finns ingen anledning att polemisera gent emot den analyseringen. Vi känna alla väl till innerst inne, att huvuddelen av levnadskostnadsökningen har berott på orsaker, över vilka våra möjligheter att råda ha varit ytterst små.

Det bokslut, som vi nu ha, visar emellertid inte bara på dessa stora levnadskostnadsökningar, utan det utvisar också att det under 1951 har förekommit en inkomstomfördelning av betydande storleksordning, en inkomstökning, som ur mina och jag förmodar ur många andras synpunkt är en omfördelning åt fel håll.

Man kan visserligen konstatera, att det finns stora löntagargrupper, som ha erhållit full kompensation för de levnadskostnadsökningar, som ha inträffat, men faktum kvarstår ändå att löntagarnas totala andel i den samlade produktionen under 1951 har sjunkit med omkring 3 procent. Denna omfördelning av inkomsterna har, på grund av att en del av löntagargrupperna genom löneglidningar kunnat få full kompensation, i första hand drabbat grupper, som ha fasta löner. Till de grupperna

höra bland andra statens egna anställda, som tillhöra dem som ha blivit lidande av den ofördelaktiga utvecklingen under 1951.

Då frågar man sig: Kan någonting göras åt det som nu har skett? Kan man åstadkomma någon förändring i den inkomstfördelning, som ägt rum under det gångna året? Kan man göra det så att det får retroaktiv verkan? Det är uppenbart att där äro möjligheterna ytterst begränsade. Det som kan finnas är en konjunkturbeskattning, och jag skall återkomma till den senare.

När man nu fått en sådan inkomstfördelning som jag nämnde, är det uppenbart att det uppstår missnöje i vida kretsar. Folkpartiet och högern ha på olika sätt inverkat för att fånga in detta missnöje. Jag skulle då vilja ställa den frågan: På vad sätt skulle folkpartiet och högern ha kunnat åstadkomma något annat resultat än det som nu har framträtt? Har högern eller folkpartiet vid något tillfälle fört fram förslag, som med samma reella inkomstillskott för vårt land skulle medfört en ur löntagarsynpunkt bättre fördelning? De alternativ, som man har haft när det gällt den ekonomiska politiken från de borgerliga oppositionspartiernas sida, visa väl att om majoriteten inte hade funnits där den nu finns, så skulle vi ha fått en ännu värre inflation än den vi råkat ut för. Vi skulle ha fått det därför att man velat gå fram med ökade utgifter och minskade inkomster och med de andra åtgärder, som ha föreslagits. Vi skulle väl då också ha kommit i ett ännu ofördelaktigare läge för löntagarna än det som uppstått under det gångna året.

Herr Ohlin framhöll i gårdagens debatt, att löntagarna ha förlorat förtroendet för regeringspolitiken och att det skulle komma till uttryck genom de förslag, som nu äro framlagda till årets lönerörelse. Jag skall inte göra något lika bestämt uttalande som herr Ohlin gjorde på den punkten. Det är naturligt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

att det finns missnöje, men allt är relativt. Vad jag emellertid vill göra är ett bestämt uttalande om att i den mån det finns missnöje bland löntagarna med regeringens politik, så skall inte folkpartiet tolka det så att man skulle hysa större förtroende för de synpunkter, som framförts ifrån folkpartiets sida. Folkpartisterna, som då och då äro väl underrättade, känna säkert till de siffror, som framkommit genom de senaste gallupundersökningarna. Jag tror inte att man ur dem kan utläsa någonting som skulle tala för ett ökat förtroende för folkpartiets politik. Det är väl snarare så att det går nedåt, och man kan väl få lov att hysa en förhoppning om att detta skall fortsätta. Jag tror det skulle vara till gagn för utvecklingen i detta land.

När vi nu konstatera, att det inte blivit så bra under 1951 som vi skulle velat, komma vi till nästa spörsmål: Hur kommer utvecklingen att se sig under 1952? Kommer inflationen att fortsätta, eller kunna vi under detta år räkna med stabilitet? Ingen törs väl i nuvarande läge ge något svar på den frågan. Vi veta inte ännu hur lönerörelserna komma att utfalla. Det man vet är att det finns betydande krav på löneförbättringar. Det är klart att löntagarna inte kunna nöja sig med att den inkomstfördelning, som ägt rum under förra året, alltjämt skall bestå, utan att man nu hävdar att man vill ha andel också i den produktionsökning, som ägt rum under 1951 och likaså i den produktionsökning, som kan förväntas under 1952. Framför allt är det då de grupper, som blivit missgynnade av utvecklingen, som måste resonera på detta sätt.

Jag kanske med ett litet exempel från den grupp, som jag i fackligt avseende företräder, får visa hur pass bekymmersamt det kan vara för en del av löntagargrupperna. Statstjänarna ha sedan mitten av 1947 fått en total löneökning på 19 procent. Det kanske kan läggas

till 1 å $1\frac{1}{2}$ procent därutöver, som kommit i form av glidningar vid sidan av tillägget. Levnadskostnaderna ha under samma tid ökat med 30 procent. Det betyder alltså att man i en tid av relativt välstånd inte bara har gått miste om andel i produktionsökningen för denna grupp, utan man har också fått vidkännas en nedgång i reallönerna. Det är naturligt att detta inte kan fortbestå, utan det måste rättas till vid de förhandlingar, som inom en nära framtid komma att föras mellan våra organisationer och företrädare för regeringen.

Får jag i samband med dessa frågor om avtalsrörelserna beröra ett spörsmål, som herr Hagberg i Malmö väckte i kammaren i går och som herr Ewerlöf tog upp i första kammaren, när han i samband med ett resonemang om beskattningen framhöll, att det skulle vara värdefullt att vid löneförhandlingarna kunna framhålla, att det till nästa år skulle inträda en sänkning i den direkta beskattningen, så att man därigenom skulle få en större förståelse för den moderation, som är nödvändig. Jag tror det är ett resonemang, som inte har något samband med realiteter. Det är klart att man i löntagarkretsar nu i samband med årets lönerörelse har liten anledning att syssla med hur skatterna skola komma att bli 1953. Löntagarna få ju i alla fall inte någon större behållning under detta år, och i den mån det kan inträffa skattelättnader till nästa år blir det en sak, som man får ta hänsyn till vid de lönerörelser, som kunna föras vid det tillfället.

Herr Hjalmarson tog upp en annan fråga i samband med lönerörelserna och nämnde, att vid de förhandlingar som föras är det bara lönefrågorna som behandlas, och det har inte någon betydelse om man ifrån statens sida lämnar försäkringar om att man skall åstadkomma vissa ting, som kunna beröra andra grupper. Det är klart att det bara är lönerna som diskuteras vid de di-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

rekta förhandlingarna, men bakom ligger det ändå bedömningar av hur det kan bli med inkomstförändringar för andra grupper än löntagarna. Det är inte alls oviktigt att veta om statsmakterna komma att hålla en hård hand över andra samhällsgrupper så att inte dessa få möjlighet att på sätt som skett under förra året våldsamt öka sina inkomster. Detta gäller företagare, skogsägare och jordbrukare och de övriga kategorier vi ha i vårt samhälle.

Det som skedde under 1951 vilja vi givetvis inte under några förhållanden ha återupprepat. Det kan då sägas, att riskerna nu inte äro så stora för att det kommer att återupprepas. Konjunkturen är på väg neråt, den är på vissa områden inte så hög som under förra året, och det kan hända att det sker en omsvängning som gör att det inte blir samma problem vi gå till mötes 1952 som dem vi sysslade med 1951.

Jag vill säga att man inte av detta får förledas att slå sig till ro med vad som har varit. Vi leva i en oviss värld. Vi veta inte när det kan komma en ny rusch, som på nytt kullkastar de beräkningar och planer som äro uppgjorda. I så fall löper man på nytt allvarliga risker för att inte kunna göra det som skall göras, emedan konjunkturen nått kulmen och är på väg tillbaka. Det finns inte tillräckliga krafter för att man skall kunna gripa in och rätta till förhållandet retroaktivt.

Jag vill därför uttala två önskemål. Det ena är att man nu gör upp ett politiskt program, gärna med ledning av det långtidsprogram som nu har lagts fram, med en plan över de olika utgifter som man räknar med att få utrymme för. Det andra önskemålet, som är mera väsentligt, är att man med hänsyn till vad som har skett skall se till att det vidtas sådana åtgärder att statsmakterna ha möjlighet att, om det gångna årets utveckling någon gång i framtiden återupprepas, handla snabbt för att

undvika alla de svårigheter som följa med en sådan ojämn utveckling som vi hade under föregående år. Detta kan, såvitt jag förstår, inte ske med mindre än att man i större utsträckning än som skett vid detta tillfälle använder den makt som staten ändock har till att ingripa i den fria företagsamheten hårdare än man nu har gjort.

Sedan är det ytterligare två saker som jag skulle vilja beröra kort och som vi komma tillbaka till vid ett senare tillfälle. Den ena gäller konjunkturbeskattningen. Det har nu lagts fram ett förslag som enligt min mening är i underkant. Det får göras avdrag åt olika håll så att den summa som kvarstår blir avsevärt mindre än den vinst som har framkommit. Därtill kommer att det har satts en gräns under vilken skatt över huvud taget inte skall utgå, och den gränsen ligger så högt att man väl kan räkna med att en stor del av de övervinster som ha förekommit under det gångna året inte komma att drabbas av någon extra beskattning.

Men även om detta förslag är ett förslag i underkant, är det uppenbart att det skulle vara alldeles meningslöst att följa den folkpartiets linje som herr Ohlin i går drog upp. Det skulle enligt den finnas ännu mera långtgående möjligheter att ta undan vinster, och därtill kommer att förslaget bara gäller de vinster som kunna komma att uppstå under innevarande år och om vilka man inte vet någonting, vare sig angående förekomst eller storlek. Jag tror därför att herr Ohlin inte behövde ha lagt ned så stor energi i sitt anförande i går på att för högern förklara, att folkpartiet inte har radikaliserats. I varje fall bland löntagarna är man nog på det klara med att den radikalisering som folkpartiet genomgick var mycket kortvarig. Den varade en vecka på hösten och har sedan fortsatt litet i en del stockholmstidningar, men något allvarligt hot mot det borgerliga samhället

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

lär inte folkpartiets politik vara sådan den framträder i alternativet till konjunkturbeskattningen.

Jag kommer så till den sista frågan och vill säga några ord om de allmänna skatterna. Jag har deltagit i 1949 års skatteutredning och har fortfarande den uppfattningen, att det i hög grad är önskvärt att det åstadkommes en skattelättnad och att det sker så fort som möjligt. Är det så att det inte finns förutsättningar att genomföra detta skatteförslag i sin helhet nu eller längre fram, beroende på att statens medel inte räcka till — vi få räkna med betydande utgifter för höjning av statstjänarnas löner, och det kan väl inte vara så att folkpartiet anser att man skall minska de utgifterna för att i stället genomföra skattelättnader — är det enligt min mening mest angeläget att inkomstskatten sänkes för fysiska personer. Däremot betraktar jag det som mindre angeläget att genomföra skattelättnader på förmögenheter eller förändra på sätt kommittén har föreslagit de bestämmelser som gälla kvarlåtenskapsskatten.

Allra sist vill jag säga en sak i egenkap av stockholmsrepresentant. Även om nu staten skulle genomföra skattelättnader, lär det för stockholmarnas del bli till föga glädje så länge herrar Bergvall och Yngve Larsson styra i Stockholm, utan där kommer det att bli en skattehöjning.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**: Herr talman! Jag har tagit till orda emedan jag gärna skulle vilja tillrättalägga ett par uppgifter som under gårdagens debatt lämnades av herr von Seth. I sitt anförande sade herr von Seth, att vad som åstadkommits i den nya budgeten egentligen inte är någonting annat än en förhöjning av anslagen som motsvarar penningvärdets fall. Herr von Seth menade att man kanske hade haft en viss förhoppning att vä-

garna skulle bli bättre men att man genom att studera den nya budgeten har blivit tagen ur villfarelsen att vi ha kommit in i en bättre tidsålder när det gäller anslagen till våra vägar.

Jag vill på den punkten säga, att herr von Seth torde ha misstagit sig grundligt beträffande propositionens innehåll och syfte när det gäller anslagen för statliga väginvesteringar.

Vi ha ett anslag för statliga väginvesteringar på 127 miljoner kronor enligt beslut av 1951 års riksdag. I den proposition som nu ligger före ha vi begärt ett anslag för investeringar inom medelsförbrukningsramen på 220 miljoner kronor, varav 60 miljoner hänföra sig till andra halvåret 1953. Detta innebär bara att man har angett en ram, som när det gäller andra halvåret 1953 kan ytterligare förskjutas bakåt i tiden. Jag vågar därför säga att det är möjligt att inom ramen för den budget som är framlagd göra nära nog så stora investeringar som vägmyndigheterna kunna genomföra under nästa budgetår. Påfyllnad av anslagen kan därefter ske om så skulle behövas i samband med anslagsberäkningen för budgetåret 1953/54. Det finns alltså ingen grund för uppfattningen att denna budget är snål gentemot vägväsendet.

Bekymren komma inte att finnas på det området. Det är inte rätt — jag hävdar det bestämt — att säga, att förbättringarna för vägväsendet ätas upp av fördyringarna. Bekymren komma att ligga på det planet, där det gäller att skaffa arbetskraft. Och där blir det en avvägning, som inte beror bara på möjligheterna till ökade väginvesteringar. Jag sade redan i höstas, att vid denna avvägning får man lägga in sådana överväganden som exempelvis om man genom väganläggningar skall beröva jordbruket vad som många anse vara dess sista rester av arbetskraft. Man får överväga om man skall avväga arbetskraften så, att vägarbetet åtminstone under vissa

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

delar av året ter sig som en tilldragande konkurrent till skogsavverkningarna, som ju äro till största gagn för vår export och vår ekonomi. Även om problemet om import av utländsk arbetskraft, som alltjämt övertväges, skulle kunna lösas, tror jag att problemet angående en rimlig fördelning av arbetskraften inom absolut nödvändiga näringar blir ett större problem än frågan om medelstillgången.

Efter de klagomål om vägarnas tillstånd, som herr von Seth presenterade, när han sade att ingen som nu färdas på de svenska vägarna kan undgå att fälla en hård dom över det synnerligen dåliga skick vari vägarna nu befinna sig, förklarade han att det inte uppstått någon förbättring genom regeringskoalitionens tillkomst. Jag vill beträffande dessa ting först och främst säga, att jag under denna höst och vinter rest ganska mycket på de svenska vägarna och att jag fått den uppfattningen, att vägarna nu äro i betydligt bättre skick än de voro under högsommaren, beroende på att man lyckats bota största delen av de brister som uppstått genom tjällossningen. Ingen som vill vara rättvis kan väl säga, att vägarna nu äro dåliga. Det har gjorts mycket stora arbeten på vägarna hittills, och jag vill gärna härifrån uttala, att de önskemål i fråga om vinterarbeten i största möjliga utsträckning, som likaledes från denna plats framförts, ha vägförvaltningarna lojalt ställt sig till efterrättelse. Man har redan kunnat se inte obetydliga spår av den verksamheten.

Så till sist skulle jag vilja säga, att om man väntat sig en genomgripande förbättring av vägarna genom regeringskoalitionens tillkomst är det kanske bäst att vänta med att ha för högt ställda förhoppningar tills de medel som utverkats mera allmänt omsatts i vägarbeten. Jag tror således att det inte finns någon grund för mycket klandrande uttalanden i vägfrågorna. Sådana bero mer eller mindre på missförstånd. Jag har varit

angelägen att nu klagöra detta på det att inte missförstånd av den art som herr von Seth gjorde sig skyldig till i fortsättningen skola behöva belasta denna debatt, liksom inte heller sådana uttalanden på grund av okunnighet från kommande debattörers sida.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det är givet att denna remissdebatt i mycket stor utsträckning kommer att röra sig om skatterna och möjligheterna att åstadkomma en skattesänkning. När man tar del av statsverkspropositionen blir det ju intressant enbart glädjande att finna, att visserligen ha inkomsterna stigit avsevärt, ja oant mycket vågar man väl säga, men att enligt av finansministern gjorda beräkningar denna inkomststegring till större delen slukas av ökade utgifter. Emellertid resulterar ju enligt de gjorda beräkningarna det hela i att det blir ett betydligt överskott, som statsrådet helt reserverar för vissa andra ändamål än skattesänkning, bl. a. för en kommande höjning av statstjänstemännens löner. Jag tror nog att man kan säga, att det inte är så lätt för en lekman att djupare tränga in i dessa problem, när man inte har det underlag som departementschefen naturligtvis har, men jag vill framhålla som min uppfattning, att denna budget är mycket försiktigt beräknad. Jag tror också att om finansministern velat vara en smula mera generös, hade det nog kunnat rent budgettekniskt visas, att det varit möjligt att i nuvarande läge genomföra en skattesänkning. Man ifrågasätter om inte finansministern här har beräknat inkomsterna ganska försiktigt men däremot utgifterna kanske något rundligare. Det är givet att frågan ställes och har ställts: Om man nu vill åstadkomma en skattesänkning, var skall man då ta medel till denna?

Det är inte gott för en utomstående, som inte har tagit del av de förbere-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

dande arbetena, att direkt peka på några poster av avgörande betydelse. Men faktum är, som jag tillåtit mig att här vid flera tillfällen påpeka, att den utbyggnad av vår statsapparat, som skett genom inrättandet av en hel del nya ämbetsverk och nya tjänster, slukat ofantliga summor. Man borde kanske undersöka om det inte kunde finnas möjligheter att där beskära utgifterna på vissa punkter. Statsrevisorerna ha ju pekat på vissa saker, där man anser att man skulle kunna klara sig med mindre utgifter än vad som verkligen har varit fallet.

Jag har förut påtalat den omfattande arbetsförmedlingsorganisation vi ha i en tid med överfull sysselsättning. När man som jag inte under tio år lyckats åstadkomma ett enda dagsverke genom denna organisations förmedling kan man ju ifrågasätta, huruvida det kan vara nödvändigt att upprätthålla densamma i den omfattning den för närvarande har. Vi ha en massa kontrollorgan, som skola kontrollera våra göranden och låtanden. Jag skall inte här undantaga våra egna jordbruksekonomiska sammanslutningar, som nog också de i vissa fall ha gått väl långt. Vid det mejeri där jag har äran ha ledningen kan det t. ex. inträffa, att man inte mindre än tolv gånger om året får besök av kontrollanter, som naturligtvis ha sitt dagtraktamente och komma farande i bil, varför en ganska avsevärd ersättning utgår till dem.

Så förhåller det sig också på andra områden. Jag skall bara ta ett litet exempel. En stockholmspojke har i flera år vistats hos sin morfar på landet. Han har trivts gott där; han har trivts som man säger som fisken i vattnet, och han har haft den allra bästa vård. Men det hindrar inte att det måste kontrolleras, undersökas, huruvida denne pojke bör få vara kvar i detta hem, om det är sådant att han kan vara kvar. Det kommer en konsulent, som har sin fru med sig, i bil —

det kan ju vara nöjsamt med en resa — och besöker vederbörande hem för att undersöka om det är lämpligt för pojken att vara där. Men det är inte nog med detta, utan fjorton dagar därefter kommer barnavårdsnämndens ordförande också i bil till samma hem, som ordföranden mycket väl känner till och som han vet är lämpligt för pojken att vistas i. Han säger: Min plikt likmätigt måste jag resa upp och se om hemmet är lämpligt för pojken. Pojken var inte hemma utan ute med arbetsfolket, men det spelade ingen roll, förklarade vederbörande, att han inte fick se pojken, ty han visste i alla fall att denne hade det bra där. Sin plikt likmätigt måste han emellertid resa och avge rapport över förhållandena. Ja, detta är bara några små, små detaljer, men denna utbyggnad av samhällets organ för kontroll- och konsulentverksamhet och allt sådant, som gjorts under de senaste åren, borde bli föremål för en grundlig översyn. Det är som man säger så, att många bäckar små göra en stor å, och jag tror att man så småningom skulle komma fram till en icke föraktlig utgiftsminskning på det hållet, om man kunde genomföra en om jag så vågar säga förnuftig ordning på området.

Man kan förvisso säga, att besvikelsen över att finansministern nu inte vill gå in för någon skattesänkning är ganska stor hos breda lager ute i landet, bland praktiskt taget alla skattdragare. Det är väl inte tu tal om annat än att man väntat sig en avsevärd skattelindring i detta nu. Man måste göra klart för sig, att när den nuvarande skatteskalen bestämdes 1948, hade vi ett helt annat penningvärde än nu och att skatteskalen och de skattefria avdragen bestämts att utgå med hänsyn till då rådande penningvärde och då i övrigt rådande förhållanden. Men allt detta har ju avsevärt förändrats. Nu har ju på grund av, om jag så vågar säga, engångsinflationen och den allt-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

jämt fortlöpande inflationen penningvärdet fallit avsevärt. Detta har haft till följd att de skatteskalor, som gjordes upp 1948, ge en helt annan belastning nu än vad de då gävo. Redan när dessa skatteskalor fastställdes ansågs statsskatten vara så betungande, att man inte gärna kunde tänka sig att under normala förhållanden gå längre. Jag skall här tillåta mig att ta ett par exempel på hur skatterna verka i dag jämfört med år 1948. Jag har därvid räknat med ett penningvärdesfall sedan 1948 på 40 procent, och jag tror inte att jag, oavsett vad statistiken härvidlag kommer till, har räknat för högt. Man kan ju tvista om huruvida 40 procent är en riktig siffra eller inte. Jag tog i alla fall den som utgångspunkt för mitt resonemang, och jag har räknat med förhållandena i högsta dyrortsgruppen med 3 000 kronors skattefritt avdrag. Proportionerna äro ju likartade i de lägre dyrortsgrupperna.

Jag utgick då ifrån en inkomsttagare, som 1948 hade en inkomst på 6 000 kronor. Det är kanske en smula lågt, men måhända var det en normal inkomst för en arbetare på den tiden. Han hade ett beskattningsbart belopp på 3 000 kronor. På denna inkomst erlade han en skatt på 330 kronor. Antag nu, att penningvärdet sedan dess har fallit med 40 procent, och att vederbörande har lyckats kompensera denna penningvärdeförsämring med ökade inkomster. Han har således återvunnit dessa 40 procent, varför han i dag har en beskattningsbar inkomst på 5 400 kronor. Vad får han då i skatt efter nu gällande skatteskalor? Jo, på denna inkomst får han en skatt på 694 kronor. Räknar man även här med penningvärdeförsämringen, vilket man bör göra, finner man att hans skatt enligt 1948 års penningvärde har stigit från 330 till 417 kronor, således en ökning med i runt tal 28 procent.

Jag skall ta ett annat exempel. Vi anta, att en person år 1948 hade 9 000

kronor i inkomst och att han var bosatt i samma dyrortsgrupp. Han erlade då en årlig statsskatt på 790 kronor. Om hans inkomst sedan dess genom löneökning har kompenserats, så har han i dag en inkomst på 12 600 kronor. Hans skatt blir då 1 470 kronor, vilket innebär en höjning med inte mindre än 680 kronor. Om man även här reducerar penningvärdet, vilket man bör göra, med samma procenttal, visar det sig att han har fått vidkännas en reell skatteökning på 88 kronor jämfört med 1948. I det förra fallet höjdes skatten från ungefär 5,5 procent till 8 $\frac{1}{3}$ procent av inkomsten och i det senare fallet från 8,7 till 11,6 procent av inkomsten.

Jag kan inte här underlåta att peka på de siffror, som 1949 års skatteutredning har räknat med. Utredningens tabeller uppgjordes i början av 1951, och man räknade då med en indexstegring på 30 procent utan att därmed vilja fastslå att stegringen var exakt denna. Det visade sig då, att det sammanlagda skattetrycket för en 2 000-kronors inkomsttagare i Ortsgrupp III hade ökat med 28,2 procent. För en 3 000-kronors inkomsttagare hade det ökat med 40,5 procent, för en löntagare med 4 000 kronors årlig inkomst 26,5 procent, och för en inkomsttagare med 5 000 kronor var höjningen 19 procent och så vidare. Härtill kommer, att den reform som nu genomförts rörande det kommunala Ortsavdraget kommer att i mycket stor utsträckning höja skatterna, särskilt i de kommuner där medelinkomsterna ligga ganska lågt. Den höjning som skett av det kommunala Ortsavdraget har ju mindre betydelse t. ex. i Stockholm, där inkomsterna ligga högre, under det att den har en alldeles avgörande betydelse ute på landsbygden, där medelinkomsterna ligga betydligt lägre.

Men ännu mera markant blir denna skattehöjning, om man tar hänsyn till den höjning av taxeringsvärdena, som

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

beredningsnämnderna ha föreslagit och som jag förmodar väl i stort sett blir resultatet av den slutliga taxeringen. Särskilt vad gäller blandade skogs- och jordbruksegendomar ha taxeringsvärdena stigit avsevärt. Jag får säga, att när jag räknade med den stegring, som skulle bli följderna av nytaxeringen, kunde jag knappast tro att den kunde bli så hög. Den rör sig nämligen i många fall omkring en fördubbling, ja, i en del fall till och med därutöver. Nu kanske någon säger, att detta utgör undantag och att den genomsnittliga stegringen inte blir så hög. Jag har dock undersökt förhållandena i vissa skogskommuner, och jag skall be att få nämna några siffror från min egen storkommun, vilken består av tvenne förutvarande kommuner. I den ena av dessa gamla kommuner föreslås en höjning av taxeringsvärdena över lag, d. v. s. för jordbruks- och skogsvärdena, med 99,7 procent. För den andra delkommunen föreslås en höjning på inte mindre än 104 procent. Man har tydligen diskonterat de höga skogspriser som rått under 1951. Dessa visa för närvarande tendenser att falla, och efter alla tecken att döma ha de redan passerat toppen, varför vi väl kunna vänta en avsevärd nedgång framdeles.

Om de höga skogspriserna bleve bestående, kanske man inte kunde ha så mycket att säga om taxeringarna, men det är väl ingen som tror att så blir fallet, såvida inte regeringen lyckas med vad den så många gånger sagt sig vilja försöka, nämligen att skapa ett någorlunda fast penningvärde. Men om penningvärdeförsämringen skall fortsätta i samma tempo som nu, så vet man ju inte var det hela slutar.

Jag skall tillåta mig att ta ett par exempel för att visa vilken inverkan dessa högre gårdstaxeringar ha i skatteavseende. Vi anta att en jordbrukare för några år sedan var innehavare av en fastighet, som var taxerad till 100 000 kronor och på vilken han hade

en skuld på 50 000 kronor. Han fick då erlægga en årlig förmögenhetsskatt på 120 kronor. Nu höjes emellertid taxeringsvärdet utan vidare till 200 000 kronor. Denne man blir alltså genom taxeringsnämndens åtgärd utan vidare ägare av en förmögenhet på 150 000 kronor — inte därför att fastigheten nu avkastar mer än förut, utan bara för att denne person innehar egendomen vid upptaxeringen. Förmögenheten har alltså tredubblats. Men förmögenhetsskatten har inte blivit tre gånger så stor utan sju eller nästan åtta. Denne man får med andra ord enligt nu gällande skatteskalor erlægga en årlig förmögenhetsskatt på inte mindre än 920 kronor. Här kan man inte tala om någon anpassning ens tillnärmelsevis efter penningvärdets fall utan om en så avsevärd stegring, att det hela närmar sig konfiskation.

Härtill komma de konsekvenser, som den ofta höga kommunalbeskattningen kommer att medföra. Nämnde fastighetsägare, som förut var taxerad för 100 000 kronor, fick förut erlægga en garantiskatt efter en inkomst på 5 000 kronor. Detta belopp har nu fördubblats. Vad inträffar då? Jo, ägaren måste kanske för att fullgöra sina skatteplikter tillgripa skogsavverkning i större utsträckning än som ur skogliga synpunkter är önskvärt, för att få pengar till de ökade skatterna, vilka uttagits efter inkomster, som han i verkligheten inte haft.

Jag hoppas att finansministern undersöker dessa förhållanden — han är säkert insatt i dem — och i varje fall i denna del vidtar avsevärda förändringar. På grund av den upptaxering av fastighetsvärdena, som skett, äro icke de skalor till fyllest, som skatteutredningens majoritet har kommit fram till. Jag anser, att dessa skalor äro alldeles på tok för höga. De böra anpassas bättre efter penningvärdets fall än vad som har skett.

Herr talman! Detta var något litet av

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

det, som jag ville säga om den direkta inkomstskatten. Men detta problem hänger samman med en hel del andra, som enligt min åsikt också måste lösas. Jag skall här endast peka på en sak, nämligen dyrortsgrupperingen. Enligt vårt förmenande har dyrortsgrupperingen åstadkommit mycket stor skada för vår svenska landsbygd. Den har bidragit till landsbygdens avfolkning, som nu har nått en sådan katastrofal omfattning, att vi sakna arbetskraft även till de mest nödvändiga arbetena. Jag hörde inte herr Nilssons i Svalöv anförande, ty jag blev utkallad ur kammaren då, men jag hörde sedan att herr Nilsson i Svalöv hade efterlyst vår inställning till denna fråga.

Herr talman! Jag skulle vilja efterlysa högerns inställning till denna fråga. Jag erinrar om att den i varje fall i skattekommitténs betänkande inte kommer till synes i någon annan form än däri, att högern har godkänt den nuvarande dyrortsgrupperingen, vilket på grund av de av utredningen föreslagna högre ortsavdragen betyder en skärpning mot vad vi förut haft.

Det finns enligt mitt förmenande inte längre något skäl att bibehålla dyrortsgrupperingen, i varje fall inte när det gäller skatterna. Om man skall kompenseras genom högre inkomster i dyrorterna, vilket jag bestrider, kan det inte vara rimligt med en dubbel kompensation på grund av högre ortsavdrag. Har man blivit kompenserad genom högre inkomst, finns det enligt mitt förmenande inte några skäl för att man även skall kompenseras med högre ortsavdrag.

Det förslag till skattelättnader, som har framlagts av 1949 års skattekommitté, har inte avsett några revolutionerande skattesänkningar. Vi hade avsett att komma fram ungefär till det utgångsläge, som vi hade år 1947. Det är därför en besvikelse att finansministern nu inte vill ge något bestämt besked på den punkten. Han lutar ju

närmast åt den uppfattningen, att det inte finns möjligheter att genomföra den föreslagna skattesänkningen. Vi ha givetvis dryftat denna fråga ganska ingående inom kommittén. Vi ha hört organisationer, enskilda företagare, arbetarsammanslutningar och över huvud taget alla som skulle kunna ha något att säga i denna fråga.

Jag tror jag vågar säga, att vi inom kommittén samstämmigt ha kommit till den uppfattningen, att det nuvarande höga skattetrycket i många fall motverkar den enskildes vilja att skaffa sig större inkomster och att det även motverkar sparsamheten. Kanske grundar sig detta på den inflatoriska utvecklingen, men man resonerar tyvärr ofta så: Vad tjänar det till att spara? Det är fara värt att man helt och hållet berövar även de grupper i samhället, som av ålder och nödtvång sparar för att bereda sig en tryggad ålderdom och sina barn möjligheten att fortsätta i fädrens fotspår, viljan och förmågan att spara.

Vissa andra problem skulle också kunna diskuteras i detta sammanhang, men jag skall inte taga upp dem till någon ingående diskussion. Kammarens tid kommer ju ändå att tagas mycket i anspråk av de många talare, som äro anmälda. Jag skall därför förbigå t. ex. mitt ställningstagande till sambeskattningen.

Jag skulle dock vilja säga, att jag är glad över att kommittén, som herr Hagberg i Malmö redan har sagt, har kunnat enhälligt acceptera en skatteskala i fråga om inkomstskatten. Jag är emellertid något förvånad över att man, när man i denna skatteskala har inrymt de tidigare utgående förvärvsavdragen till gift kvinna, som arbetar utanför mannens yrke, sedan reservationsvis vill bygga på den redan sänkta skalan med ytterligare ett förvärvsavdrag.

Herr talman! Jag har hittills bara talat om de gällande direkta skatterna. Låt mig nu säga några ord om en helt

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ny skatt. Finansministern bebådade ju en höjning av automobilskatten. Vi på landsbygden måste ha klart för oss att varje höjning av denna träffar oss hårdare än städernas och tätorternas invånare. Det är förklarligt, eftersom det är på landsbygden vi ha de långa avstånden och det i regel är där vi ha de tyngsta transporterna. Det blir därför landsbygden som får bära den tyngsta bördan i detta fall. Därmed har jag inte velat säga, att inte bilismen skall och bör bära omkostnaderna för vägar- nas upprustning och underhåll. Det är ju för närvarande i huvudsak bilisterna som slita på våra vägar och behöva nya och bättre sådana. Jag vill emellertid erinra om att vi böra ha hundratal miljoner kronor att fordra för detta ändamål av redan erlagd automobilskatt. När den extra bensinskatten genomfördes, skrev utskottet, vilket riksdagen och dåvarande finansministern underströko, att de medel, som därigenom inflöto, odelat skulle komma vägväsendet till godo. Var äro dessa medel i dag? Äro de förskingrade? Det skulle jag inte tro. De ha antagligen använts för statens utgifter i övrigt, men eftersom jag nyss såg den nye väginistern här, skulle jag vilja rikta en uppmaning till honom att se efter hur mycket vi verkligen ha att fordra och sedan rätta sina petita därefter.

Jag hälsar med tillfredsställelse, att vi ha fått ett större anslag till vägar- nas upprustning under nästa budgetår än tidigare, men vi måste samtidigt göra klart för oss, att detta till mycket stor del kommer att absorberas av de högre omkostnaderna. Jag befärar därför, att verkningarna av detta ökade anslag inte bli så stora ute på landsbygden som skulle vara önskvärt.

Huvudsaken i detta sammanhang är emellertid att söka hejda inflationen och att söka vidtagna åtgärder för att någorlunda kunna stabilisera penningvärdet. Den kapploppning mellan priser och löner, som vi ha bevittnat de

senaste åren och som pågår än i dag, kan inte få fortsätta. Vi hamna då så småningom i rent kaos.

Vårt land förskonades från att deltaga i kriget. Vi ha inte haft något återuppbyggnadsproblem. Vårt näringsliv har byggts ut och stod efter kriget färdigt att leverera varor till utlandet för höga priser, men det märkvärdiga är att fordringarna på staten ha stigit inte bara i motsvarande utan i ännu högre grad. Det gäller väl för staten lika väl som för den enskilde att det inte finns någon gräns för vad man kan förbruka. Den enskilde kan förbruka praktiskt taget hur stor inkomst som helst, och detsamma gäller för staten. Det måste emellertid finnas något återhållande moment. Jag tror att vi ha kommit till en tidpunkt där man måste allvarligt överväga inte bara möjligheterna att begränsa nyinvesteringar utan även möjligheterna att åstadkomma någon besparing på en del punkter i fråga om den expansion som skett under de senaste åren.

Om man inrättar ett nytt ämbetsverk, som till att börja med kostar en miljon kronor årligen, behövs det mer än tusen skattedragare med 10 000 kronors inkomst för att finansiera detta. Våra ämbetsverk ha emellertid dessutom visat en ganska god tillväxtförmåga. Har man fått en uppgift, är man inte nöjd med denna utan söker utvidga sin verksamhet. Det behövs nya tjänster och nytt folk, och så växer det hela rent automatiskt.

Man måste med större allvar söka andra vägar än skattehöjningar för att få bukt med inflationen. Jag vill inte vara elak, men jag vill inte underlåta att i detta sammanhang berätta en liten historia, som berättas i min hembygd.

På den tiden när det inte fanns läkare där fanns det en s. k. klok gubbe, som folk gick till med sina krämpor. Han hade gjort i ordning en dekokt, som han gav för alla möjliga krämpor.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

En del tillfrisknade, en del inte. Det hände sig nu så, att byskomakaren kom till den kloke gubben, fick en slunk av medicinen och blev kry. En tid efteråt kom skraddaren, som också hade blivit krank. Han fick också en slunk av medicinen, men han kolade av. Då skrev gubben i sin anteckningsbok: Medicinen är bra för skomakare, men skraddare dö därutav. Jag undrar, om inte den medicin som består i ständiga skatteökningar har den egenskapen, att samhället klarar sig och sina uppgifter medan den enskilde individens vilja och förmåga att göra sina arbetsinsatser, på vilka samhället dock ytterst vilar, förminskas.

Herr Dickson ville fråga någon expert ifrån bevillningsutskottet, huruvida ett belopp av 5 000 kronor vore att anse som beskattningsbart när det betalas av en riksdagsman för sin plats. Jag är inte någon expert och vill inte svara på den frågan, men jag skulle vilja hänvisa den till det av herr Dickson föreslagna kollegiet, som skall undersöka vilka förmåner riksdagsmännen skola tillerkänna sig.

Det tycker jag vore en lämplig uppgift. Man kunde kanske ifrågasätta, om det inte vore riktigt att även hänskjuta till kollegiet frågan, huruvida andra kammarens ledamöter skola kunna deltaga i de nöjestillställningar, som herr Dickson anordnar i denna kammare, utan att erlagga nöjesskatt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Jag noterar givetvis med tillfredsställelse den positiva inställning till kravet på skattesänkning, som herr Jonsson i Skedsbygd här gav till känna. Jag återkommer till detta om ett ögonblick.

Herr Jonsson erinrade emellertid om att samtidigt som det inom skattekommittén råder full enighet i fråga om de

dominerande spörsmålen, finns det vissa divergenser, bl. a. i fråga om ortsavdragen. Jag vill gärna framhålla för kammarens ledamöter, att de meningskiljaktigheter, som i denna speciella detalj föreligga mellan kommitténs majoritet och herr Jonsson i Skedsbygd, dock äro begränsade. Kommittén understryker, att de undersökningar rörande dyrortsgrupperingen, som ha gjorts under senare år, ha visat, »att skillnaderna i levnadskostnader mellan olika orter äro på väg att utjännas. Otänkbart synes icke vara, att denna utveckling i en framtid kan ha fortskridit så långt, att någon avvägning av skatterna efter dyrort icke längre erfordras och att därmed även frågan om ortsavdragens bibehållande vid beskattningen kan tagas under omprövning. En reform av detta slag torde dock böra genomföras i etapper genom att antalet ortsgrupper efter hand minskas.»

Nu vill emellertid inte majoriteten omedelbart förorda beslut i denna fråga utan vill, vilket jag tycker är ganska rimligt, avvakta resultatet av den undersökning i fråga om levnadskostnaderna i olika orter, som för närvarande pågår.

Vilken är då herr Jonssons i Skedsbygd ståndpunkt? Den skiljer sig inte så mycket från majoritetens. Den skiljer sig däriifrån endast så till vida att han föreslår, att den lägsta ortsgruppen redan nu skall avskaffas. Såvitt jag vågar bedöma det, tror jag att utvecklingen går den vägen, att vi så småningom kunna nå full enighet även i fråga om det tidigare så ofta diskuterade ortsavdragssystemet.

Till slut, herr talman, vill jag bara påpeka, att denna positiva inställning till kravet på skattesänkning, som herr Jonsson i Skedsbygd här företrätt, också har i första kammaren intagits av en annan prominent representant för bondeförbundet, nämligen herr Werner. Jag är ganska övertygad om att denna uppfattning, som nu är framförd av

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

herr Jonsson i Skedsbygd här och herr Werner i första kammaren, delas av mycket stora grupper inom deras meningsriktning. Jag föranledes till detta antagande av bl. a. en lång rad uttalanden i bondeförbundets tidningar.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Jag skall inte komma med någon lång replik, herr talman. Det är alldeles riktigt att kommitténs majoritet äntligen kommit underfund med att detta dyrortsgrupperingssystem är i färd med att avskaffa sig självt. Motiven — om de någonsin funnits — finnas inte längre. Men det förefaller då märkvärdigt, att kommittén samtidigt går in för en mera skärpt dyrortsgruppering än den vi haft förut; den blir skärpt genom det högre skatteavdraget.

Skillnaden i uppfattning mellan herr Hagberg i Malmö och mig är säkerligen inte så stor, men jag vill i sammanhanget framhålla, att jag inte endast yrkat på avskaffande av den lägsta dyrorten nu, utan mitt yrkande är att den lägsta dyrorten skall avskaffas i år i samband med ett genomförande av detta utredningsbetänkandes förslag, och sedan skall varje år den då lägsta dyrorten successivt avskaffas.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Som herr Jonsson i Skedsbygd själv nu påpekar, är differensen oss emellan i denna detalj inte särskilt betydande, varför jag inte anser mig ha någon anledning att vidare uppehålla mig vid den saken. Jag skulle dock ännu en gång vilja understryka det positiva i herr Jonssons framträdande. Och, som jag sade, det förhåller sig säkerligen på det sättet, ärade kammarledamöter, att den åsikt, som herr Jonsson i Skedsbygd i denna kammar härvidlag givit till känna, är densamma, som dominerar hans meningsriktning ute i landet.

Man behöver bara läsa exempelvis en sådan tidning som Skånska Dagbladet

under de senaste dagarna för att finna rikliga vittnesbörd därom. Jag skall emellertid inte återge något därur utan skall i stället citera Svenska Landsbygden, som väl anses ha en slags officiell ställning inom bondeförbundet. Där förklarar man i det senaste numret, att de breda väljarmassorna knappast kunna vara lika likgiltiga för denna frågas lösning — alltså frågan om skattesänkning — som finansministern, och detta redan före höstens val. Därefter fortsätter Svenska Landsbygden:

»Skulle herr Skölds personliga inställning vara ensamt avgörande i fråga om svenska folkets beskattning, måste man ju både i in- och utlandet få det intrycket, att Sverige håller på att förvandlas till en diktatur och att dess diktator heter Sköld. Ett sådant intryck skulle inte vara nyttigt för vårt anseende och strida mot vår egen demokratiska frihets- och självkänsla.» Det är ju ganska anmärkningsvärda och starkt formulerade vändningar, som här komma till synes.

Jag skall nu inte knyta några andra kommentarer härtill än den förhoppningen, att meningstillkännagivanden av den art, som från bondeförbundets sida i dag kommit till uttryck i andra kammaren och i första kammaren i går, ävensom i bondeförbundets press, skola ha den verkan, att de kunna ge bondeförbundets ärade herr ordförande en smula råg i ryggen, när han omsider skall ta ställning i denna angelägenhet. Ty, herr talman, det förhåller sig nog så, att det inte bara var jag, som i går fick det intrycket, att herr Hedlund i Rådombeträffande frågan om en eventuell skattesänkning redan vid årets riksdag intog en mer avvisande hållning än t. o. m. finansminister Sköld själv.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag erinrar mig från den överenskommelse om samverkan som 1933 ingicks mellan bondeförbundet och socialdemo-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kraterna, att det senare både skrevs och talades mycket om det sköldska smörgåsbordet, av vilket många människor fingo rika gåvor. Nu förefaller det som om ingåendet i höstas av detta inklinationsparti i varje fall inte förmått herr Sköld att slakta den gödda kalven och ställa till departementschefernas förfogande rikliga anslag, utan knapphetens kalla stjärna lyser ju fram överallt i den föreslagna budgeten.

Det redovisas också mycket uppriktigt av jordbruksministern i nionde huvudtiteln, att den ökning med 46 miljoner kronor, som hans budget visar, i huvudsak är beroende på att reservationsanslag, som funnos till förfogande i fjol, inte stått till förfogande för samma ändamål i år. Jordbruksministern omtalar att själva ökningen av anslaget uppgår till något över 17 miljoner kronor, vilket väl utgör ungefär 5 procent av budgetens slutsumma. Med tanke på de stora kostnadsstegringar på både 15 och 20 procent, som redovisas under olika punkter, måste detta betyda inskränkningar på åtskilliga områden av den verksamhet, som understödjes från nionde huvudtiteln.

Jag påpekar detta, men jag gör det utan att därmed rikta något som helst klander mot jordbruksministern. Vi ha tidigare från högerns sida deklarerat vår önskan att underlätta genomförandet av ett skattelindringsprogram med en mycket återhållsam politik i fråga om den statliga verksamheten. Vi komma således inte bara att underlåta att rikta kritik mot jordbruksministern på denna punkt, utan för min del vill jag rent av ge honom en eloge för att han i ett mycket uppmärksammat fall klart och redigt hållit tillbaka ansvällningstendenserna inom byråkratien. Här finns t. ex. en ämbetsverksgrupp, som begärt inte mindre än 38 nya tjänster, medan en annan institution begär 22 nya tjänster, men jordbruksministern har som sagt hållit igen. Det kommer

säkerligen inte, i varje fall inte från vår sida, att här yrkas annat än ett mycket kraftigt understödjande av denna jordbruksministerns uppfattning.

Det är rätt intressant att läsa motiveringen för denna utökning av tjänstemannakåren. Man tycks ha börjat halka in i spår, som tyda på att man håller före att en tjänsteman, som kommit i en litet högre ställning, inte skall utföra något rutinarbete, utan detta skall han ha medhjälpare till. Jag tycker faktiskt att detta är som ett sentida återsken av äldre tiders förakt för kroppsarbete. Man tycks resonera som så: våra högtstående tjänstemän skola inte syssla med sådant som är rutinmässigt, utan deras förnämliga egenskaper skola uteslutande förbehållas åt att plöja nya fåror eller någonting dylikt. Med en sådan inställning tror jag vi äro inne i en utveckling som är oerhört farlig, ty om ett sådant system skulle tillämpas komme det inte att finnas någon tjänsteman, annat än den som står på den lägsta trappstegen, som inte tycker att det är bättre om andra få utföra rutinarbetet. Detta om detta.

Kanske är det en punkt i fråga om utökning av den statliga verksamheten, där jordbruksministerns deklaration av vad han har gått med på inte är tillräckligt klar, och det är det kraftigt höjda anslaget till det bihang till jordbruksnämnden, som skapades härom året — jag tror det heter statens kriskommission för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Där anvisade fjolårets riksdag 770 000 kronor och där begär nu jordbruksministern för nästa år 1 370 000 kronor. Samtidigt talar han om att denna summa är 430 000 kronor lägre än den som använts i år sedan denna kommission genom ett kungl. beslut någon gång i somras fått ökat anslag. Detta betyder väl alltså att i stället för de 770 000 kronor, som riksdagen beviljade för innevarande budgetår, har denna kommission gjort av med 1,8 miljoner kronor.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Om man erinrar sig hur det var när denna organisation kom till, hur det först gjordes en utredning om en i och för sig mycket stor och svällande apparat, som sedan omarbetades i avsikt att begränsa utvidgningen, så vill jag betona att man nu har anledning att i detta sammanhang hysa allvarliga bekymmer. Man är således bekymrad över att denna kommission, som ju skall syssla med kristidsartade åtgärder inom jordbrukets prisregleringsområde och som inte längre har med någon kafferansonering att göra — den redovisar en minskning av omkostnaderna med 195 000 kronor just därför att kafferansoneringen upphörde — att denna kommission i alla fall under följande år skall få en så kolossal utvidgning av den ram som vi tänkte oss för ett år sedan. Jordbruksministern är litet kortfattad på den punkten, och med hänsyn till att det bör sparas vad sparas kan vore det önskvärt att det antingen här eller vid föredragning inför utskottet kunde redovisas varför en sådan utveckling nu har ansetts nödvändig.

Det sades här i går, att högern yrkar på att de statliga utgifterna skola inskränkas men att högern sedan i motioner framställer yrkanden om höjda anslag. Då vill jag peka på att bara när det gäller nionde huvudtiteln högern år efter år har framställt förslag om mycket betydande anslagsminskningar. Här framhölls från början, att det var onödigt med två organisationer som lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen; i stället för dessa hade man kunnat inrätta en enda organisation, vilket hade blivit väsentligt billigare. Och ännu i fjol voro vi inne på den tanken, att lantbruksnämndernas sysslande med den yttre rationaliseringen mycket väl skulle kunnat handhavas av länsstyrelserna och att hushållningssällskapen i så fall kunde få tillbaka den inre rationaliseringen. Se vi på de upplysningar som lämnats oss i årets proposition, finna vi att där

företes fullgoda skäl för en sådan inställning. Här redovisas att det under nästföregående budgetåret åtgick en halv miljon kronor till yttre rationalisering och att motsvarande siffra för det sista budgetåret var 1,9 miljoner kronor. Det är alltså småsummor lantbruksnämnderna här ha att förvalta. Här har vidare från vår sida yrkats att skogsstyrelsen skulle försvinna, och här har yrkats på att den stora ansvällningen av vägadministrationen skulle bromsas, men år efter år ha dessa förslag avvissats av majoriteten. Jag kan inte neka mig nöjet att peka på hur det gick i fjol, när vi konsekvent på nionde huvudtiteln yrkade bifall till alla de värnska besparingsförslagen med undantag på en punkt. Utskottsmajoriteten avslög alla våra besparingsyrkanden, men på den där enda punkten, där vi tyckte att herr Wärn hade tagit fel och där vi yrkade på ett högre anslag än han hade förordat, gick vårt förslag igenom. Det är således klart att motionärer, som lida av en mänsklig fåfänga att få sina motioner bifallda, sannerligen inte av majoriteten uppmuntras att år efter år framföra besparingsförslag. Men liksom statsministern sade i går om den Wärnska utredningen, att den är en offentlig handling, så vill jag säga att våra tidigare besparingsförslag äro lika offentliga handlingar. Närhelst regeringen vill gå oss till mötes på de punkter, som vi under de senare åren ha fört fram, äro vi beredda att stå vid våra yrkanden, men att hålla på och skriva nya motioner om sådant som förra årets majoritet — nu ytterligare konsoliderad — avvisade, det är kanske inte ens värt det papper som det kostar att trycka dem på.

Sedan är det självklart att, när det gäller en så vidlyftig stat som den nionde huvudtiteln, man kan ha en annan uppfattning än jordbruksministern om vad som skall ges till det ena eller till det andra. Jag vill här bara anföra en enda sak. Jag gör det därför att jag

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

inte tror att jag kommer att medverka till något motionerande men ändå vill föra saken på tal.

När det gäller långsiktig verksamhet, där resultatet kommer till synes i en framtid, som följd av ett år efter år fortsatt, enträget arbete, kunna naturligtvis mycket stora skador vållas, om ett år verksamheten skäres ned hastigt och oförmedlat, så att det blir ett hak i verksamheten. Ur den synpunkten vill jag säga att det är tacknämligt att jordbruksministern, när det gäller den viktiga frågan om förädlingen av utsädesväxter, beträffande Svalövsinstitutionen såvitt jag har kunnat förstå har föreslagit så stora anslag som man över huvud taget kan räkna med som möjliga; den slutsumma han kommer till överensstämmer mycket nära med den som institutionen själv har begärt, och jag skall endast uttrycka min tacksamhet till jordbruksministern för att han har möjliggjort den anslagstilldelningen till denna institution. Det verkar som om det nu vore en litet välvilligare inställning än tidigare på den punkten, och likaledes har man med en viss tillfredsställelse sett att växtförädlingsanstalten för fruktträd i varje fall har fått ett något ökat belopp, även om man inte är övertygad om att det anslag, som har givits, är tillräckligt för verksamhetens fulla bedrivande.

Men så stannar man vid det anslagsförslag, som kommer anstalten vid Weibullsholm till del. Där stannar ökningen av anslaget vid 25 000 kronor. För all del, det är aktningsvärt att det har blivit något, ty anstalten har på ett par år inte fått någon anslagshöjning, men årets anslagshöjning med 25 000 kronor, jämförd med de 200 000 kronor som den andra växtförädlingsinstitutionen har fått, säger oss att det måste komma att uppstå mycket större svårigheter för växtförädlingsanstalten vid Weibullsholm att hålla sin verksamhet uppe än för de övriga institutionerna på detta område. Och utan att här göra någon

gradering av vad den ena eller den andra anstalten har betytt för den svenska växtodlingens utveckling, kan man nog säga, att alla jordbrukare äro överens om att de inte skulle vilja vara av med de framstående resultat i fråga om växtförädling, som kommit från Weibullsholm när det gällt såväl vete-sorterna och kornsorterna som rotfruktssorterna. Visserligen kanske en nedskärning av anstaltens verksamhet inte omedelbart sätter spår efter sig, ty vad som redovisas på en sådan anstalt i form av årligen framkommande nya sorter är resultatet av ett arbete som har börjat kanske tjugu eller trettio år tillbaka i tiden, och det kanske först är senare som denna njugghet kommer till synes. Ur den synpunkten tycker jag att det är litet beklagligt att inte möjligheter förefinnas för ett kraftigare understöd av Weibullsholms växtförädlingsverksamhet.

Jag tänker också på de anställda vid de olika institutionerna. Känslan av otrygghet måste självfallet bli väsentligt större vid den institution, där inte lönereregleringar, som ske i den allmänna marknaden, på samma sätt som vid Svalöv kunna få sin motsvarighet genom automatiska uppräknningar.

Nu finns det ju en särskild anledning till att sannolikt ingen motion kommer att väckas på denna punkt, nämligen att riksdagen i höstas beslöt hos regeringen hemställa om en utredning av formerna för statligt stöd åt såväl växtförädlingens som fruktträdsförädlingens verksamhet. Beslutet fattades i höstrikisdagens sista skede, och ingen kan begära att jordbruksministern redan skall vara färdig att tillsätta denna utredning, men med hänsyn till att detta är ett område där dröjsmål kan vara till stor skada vill jag hemställa till jordbruksministern, att han snart måtte skrida till verket och låta denna utredning komma till, så att i varje fall denna verksamhets anställda, som behöva bereda sig — skaffa sig vetenskapliga

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

meriter o. s. v. — för sitt mycket betydelsefulla arbete, med litet större trygghet skola kunna veta hurudan framtiden kommer att ställa sig.

Herr talman! När jag under de senare åren — inte alltför ofta — har trätt upp i denna talarstol och talat om jordbruksfrågor, har jag så gott som alltid haft anledning stanna vid en liten käpphäst, och jag skall taga med den även nu. Det blir ingen direkt polemik mot jordbruksministern, men jag vill erinra om hur jag i upprepade fall har ansett det vara nödvändigt att peka på de svenska jordbruksprisernas läge i förhållande till världsmarknadspriserna. Jag har, lika många gånger som jag har tagit till orda i denna sak, såvitt jag förstår också blivit missförstådd på den punkten, och det har gjort att jag har tagit mig före att nu läsa igenom vad statsrådet Sköld skrev år 1947 om den svenska livsmedelsmarknadens prisläge i förhållande till exportmarknadens. Han sade först och främst, att beslutet av år 1947 fattades med hänsyn tagen till de förhållanden som då rådde; så fort dessa förhållanden skulle ändras, borde också de prisreglerande åtgärderna avpassas efter denna ändring. Vidare sade han att de förslag, som genomfördes år 1947, uteslutande byggde på den förutsättningen, att världsmarknadspriserna voro lägre än de svenska hemmamarknadspriserna, och att fördenskull det svenska jordbruket skulle ha ett gränsskydd mot den utländska konkurrensen. Och, sade han, om det gränsskyddet har givits så att det svenska jordbruket har fått en ställning som i lönehänseende är fullt jämförlig med andra jämförbara näringsgrenars, då skall inte det svenska jordbruket utan vidare få tillfälle att utnyttja en gynnsam konjunktur på världsmarknaden för export, utan om jordbruket har kommit upp i ett jämviktsläge med andra näringsgrenar, skall det inte ha möjlighet att därutöver bygga sig en annan situation. Det-

ta, sade han, var utgångsläget för utformningen av de prisreglerande åtgärderna.

Men, herr talman, vad som nu har hänt på de fem år som ha gått sedan början av år 1947, det är att verkligheten har blivit den rakt motsatta. För mycket betydelsefulla produkter — oljeväxter, spannmål, ägg, konsumtionsmjölk, hudar, fläsk osv. — äro världsmarknadspriserna högre än de svenska hemmamarknadspriserna, och i stället för att det svenska jordbruket kommit upp i nivå med andra näringsgrenar ligger det i löneavseende väsentligt under andra näringsgrenar. Då kan man givetvis inte åberopa att inte det svenska jordbruket skulle få utnyttja de förutsättningar för prisförbättringar som världsmarknadsläget tycks inbjuda till.

Dess bättre kom där i den Sköldska redovisningen för vad som skulle hända i en framtid också följande. Han sade att det icke kunde vara rimligt att man, om världsmarknadsläget är förmånligt för de svenska jordbruksprodukterna, hindrar att jordbruket i sin helhet får dra fördel av detta gynnsamma läge för att ha en reserv att ta till, om situationen på världsmarknaden i en framtid skulle bli mindre gynnsam. Det är för att möjliggöra ett sådant arrangemang som det år 1947 framställdes förslag om exportorganisationer för mejeriprodukter, för ägg och för kött och fläsk. Av dessa är det ju bara exportorganisationerna för mejeriprodukter och för ägg som ha trätt i funktion, och såvitt jag förstår har i varje fall den senare av dessa organisationer motsvarat förväntningarna, i det att det har varit möjligt för denna organisation att i goda exporttider samla omkring fyra miljoner kronor att ha till förfogande när dåliga tider komma, så att man inte behöver gå och tigga staten om vartenda öre. Men sedan har det ju försiggått en utveckling som man inte alls hade sikte på 1947, i och med att de stora och betydelsefulla exportprodukterna för jord-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

bruket ha blivit, inte animalierna, utan oljeväxtfröerna och i vissa fall spannmålen, även om det är oklart hur mycket nettoexporten av spannmål har gått till, eftersom det har skett export till grannländerna, som sedan betalats. Om man ser litet framåt också, förefaller det som om den mekanisering av jordbruket, som särskilt satt sin prägel på produktionsbetingelserna i södra Sverige, borde kunna skapa förutsättningar för en spannmålsodling som, om det nuvarande läget på exportmarknaden består, skulle kunna ge jordbruket tillfälle till mycket goda exportvinster.

Men då stå vi utan några organ för att beträffande oljeväxtodlingen och spannmålsodlingen förverkliga vad som står i 1947 års proposition och som riksdagen godkänt, nämligen att dessa inkomster skola komma jordbruket i dess helhet till godo. Nu ha vi fått gå omvägen att genom tillstånd av Kungl. Maj:t få använda de och de pengarna till det och det ändamålet. Och när jordbruksministern nu har signalerat att det är meningen att tillsätta en ny utredning, som tar sikte på det nya läget, skulle jag vilja hemställa, att jordbruksministern också beaktar den på exportmarknaden rådande situationen, att vi för spannmålexporten inte ha sådana organ som 1947 skapades för den animalia exporten. Och när jag talar om spannmålexporten menar jag självklart också oljeväxtfröexporten. Blir denna utredning tillsatt, så bör detta vara ett område som kan vara värt beaktande. Jag skulle vilja gå litet längre och säga att jag inte är säker på att den utformning av dessa exportstödjande åtgärder, som skedde 1947, var den slutgiltiga. Man lät då ett organ svara för smöret, ett annat för äggen och ett tredje för fläsk och kött. Det kan hända, att det föreligger möjlighet att för den ena av dessa produkter kunna skaffa goda reserver i kassan, som kunna användas senare, och att stödet i verkligheten kan bära sättas in

på annat håll. Då tycker jag att det för jordbruket vore bra mycket tryggare om här försigginge en samverkan mellan dessa exportorgan inbördes inom jordbrukets ram i stället för att man alltid måste gå via regeringen, som för närvarande måste ske, om t. ex. inkomsterna på oljeväxtexporten skola få användas till stöd för smörexporten. En samverkan mellan dessa organ tycker jag sålunda bör övervägas. Det står enligt min mening i full överensstämmelse med den formulering, som finnes i 1947 års proposition, att möjlighet bör beredas jordbruket i dess helhet att för dåliga exportkonjunkturer utnyttja de goda konjunkturerna.

Sedan, herr talman, är det ytterligare en liten sak som jag skulle vilja beröra, en tanke, som jag har haft som käpphäst. Dessa detaljöverenskommelser, som ske när jordbrukspriserna avgöras, borde så mycket som möjligt tagas bort och litet större linjer dragas upp och större förtroende lämnas jordbruksorganisationerna att klara detaljerna. Den överenskommelse, som har träffats, ger som vanligt besked om hur det blir med detaljöverenskommelserna, och de komma omedelbart ut i pressen. Det hade inte hunnit stå att mjölkpriset skulle höjas med 3 öre, förrän priskontrollnämnden gav upphov till i varje fall en rubricering i en tidning, att en sådan höjning var obehövlig. Och när man granskar saken litet närmare, finner man att det inte är priskontrollnämnden själv, som är ansvarig för denna formulering, utan en tjänsteman hos nämnden, som blivit citerad på detta sätt i tidningen Expressen. Och på det sättet påverkas allmänheten i den riktningen, att detta är någonting som man bör möta med köpmotstånd. Ju mindre sådana detaljregleringar på jordbrukets område behöva diskuteras i den offentliga pressen — regleringar som om de skedde på textilvaror och skor och livets andra nyttigheter aldrig på samma sätt skulle bli föremål för offentlig uppmärksam-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

het — desto bättre tror jag det hela kommer att klaffa.

Sedan vet jag inte om jordbruksministern har lust att ge svar på en annan fråga. När vi titta på det kalkylunderskott på 118 miljoner kronor, som slutligen sammanräknats, finna vi att bakom detta kalkylunderskott ligger en minskning av spannmålsskördens värde med 128 miljoner kronor och en minskning av mjölkproduktionens värde med 59 miljoner kronor, vartill komma en del andra förändringar till eller ifrån. Men om vi hålla oss till skördens värdeminskning på grund av svartrostskador och minskningen av mjölkproduktionen, förhålla sig dessa faktorer till varandra ungefär som två till ett. Man skulle ju då kunna tycka att om matematisk rättvisa nu skulle skapas, så borde svartrostskadorna täckts med två tredjedelar av det belopp som kalkylen medger, medan de animaliska produkterna borde fått en tredjedel. Jag säger om man skulle skapa matematisk rättvisa. Men jag vill inte på något sätt klandra den uppgörelse som har skett. Genom att den kommit till stånd på sätt som skett behövde man inte gå till riksdagen och begära subventioner, ty saken kunde klaras av på en gång. Och det kan nog med hänsyn till den roll, som rationaliseringen av arbetskraften spelat för kalkylunderskottets storlek, vara rättvist, att den animaliska produktionen nu inte bör bli lidande för de tidigare räknefelen, då den animaliska produktionen ju inte har samma möjligheter att rationalisera som växtodlingen. I varje fall är situationen den, att de skador, som det svenska jordbruket led på grund av svartrosten jämte övervintringsskador och dylikt och som kalkylerades till 128 miljoner kronor, för dagen inte blivit på något sätt kompenserade. Jag vågar nu ställa den frågan till jordbruksministern, om vi skola räkna med att denna angelägenhet är skjuten på framtiden, så att man vid det sammanträde, som skall hållas i slutet av denna månad, enligt vad som stått i tidningarna, och där 1952 års spannmålspriser skola diskuteras, skall få ge spannmålsodlingen ersättning retroaktivt även för förlusterna under skördeåret 1951 eller om man ännu har någon möjlighet öppen att ge spannmålsodlarna kompensation. Jag hoppas att jordbruksministern inte tycker att frågan är långsökt. Jordbruksministern har ju också själv i en proposition talat om att detta spörsmål skall bli föremål för en senare behandling av riksdagen. Men i huvudtiteln redovisas inte på vad sätt detta skulle ske.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Den siste ärade talaren har varit inne på en del spörsmål, som röra nionde huvudtiteln. Han var ju från början mycket vänlig och sade, att han inte hade någon större anledning att anmärka på huvudtiteln. Herr Hæggblom var till och med så vänlig, att man knappast kände igen honom, i varje fall inte från hans skrivelser i tidningen Medborgaren, där han inte har varit fullt så högaktningfull. Anledningen till att han i dag uppträdde så olika känner herr Hæggblom väl bäst själv.

Det tycks i varje fall vara så, att vi i vissa stycken ha samma syn på hit hörande problem. Det har självfallet varit angeläget för regeringen att i så stor utsträckning som möjligt tillgodose de olika behoven på nionde huvudtiteln. Å andra sidan anser jag, att det varit nödvändigt att iaktta den återhållsamhet på olika områden, som jag vid olika tillfällen har understrukt behovet av i denna kammare. I tider då de automatiska utgiftsökningarna äro så stora, har det varit helt naturligt, att jag inte kunnat framlägga förslag, som skulle ha befordrat en hel del ting, som ligga mig varmt om hjärtat. Jag skulle t. ex. gärna velat vara

11 — Andra kammarens protokoll 1952. Nr 2.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

med om att i betydligt ökad utsträckning ge stöd åt forskning och undervisning på jordbrukets område och även åt andra ting, som äro angelägna för oss jordbrukare. Det torde väl förhålla sig så, att ju hårdare den ekonomiska kampen blir mellan olika medborgargrupper, dess nödvändigare blir det att varje grupp — i varje fall företagarna och i detta fall jordbrukarna — får vidgade möjligheter till utbildning, får större möjligheter att tillgodogöra sig de resultat som forskare i olika länder uppnå på skilda områden, där vårt land givetvis inte bör komma i efterhand. I rådande tidsläge har dock detta inte gått för sig.

Jag hoppas att de framlagda förslagen, när de i detalj skola prövas av jordbruksutskottet, dock skola finnas vara ett försök att hjälpa upp förhållandena, i varje fall på de håll där så är mest angeläget. Det är klart, att man kan ha olika meningar om dessa ting, och jag förmodar att det från en del håll i motioner kommer att framläggas önskemål, som kanske i och för sig kunna vara berättigade men som det i dagens läge inte har varit möjligt att beakta. Härvidlag får jag beträffande den liknelse, som herr Hæggbloom gjorde i början av sitt anförande, nämligen att finansministern nu inte har varit villig att slakta den gödda kalven, säga att jag inte har någon annan mening än finansministern. Jag anser nämligen att det är nödvändigt att i nuvarande läge iakttaga den återhållsamhet som här har iakttagits.

Herr Hæggbloom pekade på en del saker, som jag i någon mån skall beröra. Om jag inte antecknat fel, var det första som herr Hæggbloom var inne på ansvällningen av jordbruksnämndens krisavdelning. Man kan dock läsa i handlingarna, att jordbruksnämnden fått medlen för sin verksamhet beskurna. De utgjorde föregående år inte mindre än 1 850 000 kronor, och de ha minskats med 494 000 kronor, alltså

med närmare en halv miljon. Det skulle vara önskvärt, att man kunde gå fram i en snabbare takt, men man får komma ihåg, att vi ha haft en löneskruv uppåt, som gjort sig gällande även inom detta verk och medfört automatiska utgiftsökningar. Jag är av den meningen, att man, i den mån man kan, så snabbt som möjligt skall minska ned krisavdelningen inom detta verk, och det är givet att man får se till, att de olika verksamhetsgrenarna inte svälla ut. Det torde väl dock vara så, att verket i fråga fyller en mycket betydelsefull uppgift, när det gäller regleringarna på jordbrukets område. De regleringar, som verket handhar i fråga om skördeskador och annat och vilka vi väl fortfarande kunna vara överens om äro nödvändiga, medföra att utvecklingen kanske inte alltid går i den riktning, man har räknat med under tidigare år. Vad beträffar förhållandet mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder hör jag till dem, som tidigare varit och för övrigt fortfarande äro av den uppfattningen att den utformning detta fått, när man i viss utsträckning minskat hushållningssällskapens organisation och uppgifter genom att tillskapa lantbruksnämnderna, kanske inte varit den lyckligaste. Hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna handlägga dock ärenden, som ligga så nära varandra, att det enligt min mening skulle vara betydligt bättre, om de sammanfördes i en organisation i stället för att delvis hänföras till länsstyrelserna. Visserligen har man inom länsstyrelseutredningen för något år sedan diskuterat, om man inte skulle överföra vissa lantbruksnämndsärenden till länsstyrelserna, dock utan förslag. För min del ansåg jag då och håller fortfarande på att man i hushållningssällskap och lantbruksnämnder i så stor utsträckning som möjligt bör sammanföra diskussionerna av sådana problem, som ligga varandra nära. Jag hoppas, att man genom det gemen-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

samma centralorganet, lantbruksstyrelsen, skall kunna åstadkomma en samordning och en förenkling, så att det inte blir något dubbelarbete utan i stället en sammansmältning mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder.

Enligt min uppfattning behöva inte hushållningssällskapen känna sig tillbakasatta — det framgick inte av herr Hæggbloms yttrande, men det har framkommit i andra sammanhang, att så skulle vara fallet. Hushållningssällskapen ha en hel del uppgifter av den storleksordning, att de säkerligen ha svårt att skaffa tillräckligt med både penningmedel och personal för att kunna genomföra dessa uppgifter. Jag är av den meningen, att man inte för närvarande kan utöka personalorganisationen utan måste iakttaga återhållsamhet även på detta område.

Sedan kom herr Hæggbloom in på vår växtförädling och gjorde där vissa jämförelser. Jag vill från början säga ifrån, att även om staten har behandlat olika växtförädlare olika, så är det enligt min mening nödvändigt, att vi ha olika växtförädlingsanstalter på detta område. Det är också alldeles främmande för mig att säga annat än att Weibullsholm har fyllt och fyller en oerhört stor uppgift inom växtförädlingen, men vi skola ändå komma ihåg, att det är en väldig skillnad mellan Svalövs utsädesförening och Weibullsholms utsädesbolag. Jag betraktar Weibullsholm inte enbart som en växtförädlingsanstalt utan i ganska stor utsträckning som en försäljare av utsäde. Det är väl ändå en betydande skillnad mellan dessa. Svalöv är ju oerhört mycket större. De senare årens utbyggnad vid Svalöv med anställning av ett stort antal tjänstemän medför en del automatiska ökningar, som man inte kommer ifrån. Svalöv har visserligen anslag i form av grundbelopp och tilläggsavgifter från Allmänna svenska utsädesbolaget i Svalöv, men jag skulle ändå tro, att Weibullsholm såsom fri före-

tagare sätter den fria företagsamheten högst. Weibullsholms växtförädlingsanstalt har dock i betydligt större utsträckning än utsädesföreningen i Svalöv möjlighet att skaffa sig medel från den gren av företaget, som sysslar med försäljning av utsäde. Även om denna gren har haft rätt så dåliga tider, meningarna härom äro olika, har den i alla fall haft ganska stora möjligheter att lämna hjälp åt växtförädlingsarbetet. Följaktligen är det inte i brist på vilja utan i brist på möjligheter att få fram medel som man inte har kunnat ge Weibullsholm statsbidrag för större del av de pengar bolaget lägger ut för växtförädling. Det har helt enkelt inte gått att i detta sammanhang få fram mera pengar.

Vad beträffar den andra växtförädlingen, nämligen av frukträd, vill jag nämna, att jag anser det i och för sig beklagligt, att man med det storartade grundläggningsarbete, som är gjort i Balsgård, inte kunnat åstadkomma större ökning när det gäller understöd åt den anstalten. Jag hoppas dock, att man inte skall behöva göra de nerskärningar som anstalten har uppgivit bli nödvändiga, därest dess anslagsäskanden icke kunde bifallas fullt ut. Ofta spårar man i dylika fall en viss pessimism, men det visar sig (s. 9) icke sällan sedan, att även om anslagen inte blivit så stora som man begärt, så klarar vederbörande anstalt upp saken ändå. Jag hoppas sålunda, att det skall bli möjligt för Balsgård att göra det även för det år som kommer och att det skall bli bättre i tider längre fram. Det är givetvis inte möjligt att gå in på närmare granskning av dessa problem, när riksdagen, som herr Hæggbloom nämnde, nyss har begärt en utredning, som kan ta upp dessa spörsmål mera i detalj.

Vad beträffar de andra ting herr Hæggbloom kom in på, nämligen frågan om jordbruksprisernas läge här i vårt land och ute på världsmarknaden och

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

vilka möjligheter vi ha där, vill jag erinra om att det ju inte är så länge sedan som vi hade behov av hela vår produktion inom landet. Det är först de två eller två och ett halvt senaste åren man på en del områden har fått föra ut en del på exportmarknaden. Jag tror, att när det gäller den saken äro vi ganska ense. Jag är också av den meningen, att i den mån man kunde sammanföra förbindelserna med världsmarknaden till jordbrukets huvudorganisationer, där man kanske har större möjligheter att cleara mellan de olika produkterna, skulle det vara till gagn. För min del vill jag göra det uttalandet, att jag vill medverka till att försöka åstadkomma, att jordbrukets organisationer i lämplig utsträckning få fylla dessa funktioner, något som jag av erfarenhet vet, att de ha möjlighet att göra. Jag tror, att vi äro överens om att vi inte vilja, att staten i onödan skall lägga sig i detta, och jag tror inte heller att det ligger i statsmakternas intresse att göra det. Vissa produkter, t. ex. smör, behärskas väl av jordbruksorganisationerna till så gott som 100 procent. Andra produkter behärskas inte helt av jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, utan där finns det också privata köpmän på olika områden. Därför måste statsmakterna objektivt se till att man i dessa fall får till stånd samarbete mellan alla intressen. Det hindrar inte, att det branscher emellan kan åstadkommas ett samordnande organ eller något sådant som herr Hægglom talade om. Vad sedan gäller kalkylen som sådan, har man nu kommit fram till en förlust på 118 miljoner kronor. Jag nämnde något om den saken i går. Man kom fram till 92 miljoner kronor i höstas. Man har nu gjort en justering, där man från båda hållen har godtagit en minskning av arbetsvolymen. Vi skola komma ihåg att den kalkyl vi hålla på att arbeta efter aldrig är något som kan finnkamma och klara av saker och ting

minutiöst, utan det blir en tendensprognos. Sedan kan så mycket komma emellan och förändra utvecklingen. Man skall aldrig begära, att jordbrukskalkylen skall vara en form, som åstadkommer minutiös rättvisa; det har den aldrig gjort. Jag vågar påstå att även under de tider, när vi inte haft någon jordbruksreglering, var det inte rättvist ordnat mellan de olika jordbrukarna heller. Vilket system vi än gå in för kunna vi icke åstadkomma individuell rättvisa. Därmed har jag inte sagt annat än att jag vill vara med om att med de organ och det regleringsförfarande, som vi ha, försöka att i största möjliga utsträckning bortarbete den orättvisa, som tyvärr har varit rådande under de år som gått.

Man har som nämnt fått ett underskott på 118 miljoner kronor i kalkylen. Man har emellertid redan nu måst vidtaga vissa prishöjande åtgärder, som ha kommit att falla på animalier. Herr Hægglom ställde frågan, om det finns utsikter att inom den närmaste tiden för spannmålen få en retroaktivt verkande prishöjning. Härpå vill jag svara, att det finns mycket små utsikter till detta på grund av att den mesta spannmålen redan är såld, och att försöka gå tillbaka till dessa tusentals olika näringsidkare och spannmålshandlare för att göra en efterbetalning till jordbrukarna, tror jag är praktiskt omöjligt. Man kan givetvis tänka sig, att i stället ge ett arealbidrag, men till en sådan lösning ställer sig statens jordbruksnämnd avvisande, i varje fall för närvarande. Jag tror i stället, att man får försöka se framåt. Även om man nu har fått någorlunda täckning för den förlust, som har framkommit i kalkylen, så ha vi, som jag tillät mig säga i går, förmodligen inte möjlighet att i år åstadkomma en sådan prisbildning på jordbrukets produkter, som täcker både den kalkylförlust, som nu framkommit, och det underskott, som man måste räkna med när underhand-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

lingarna emellan lantarbetare och lantarbetsgivare äro klara. Det blir först då vi få veta, hur stort underskottet egentligen blir i jordbruket under de åtta månaderna från den 1 januari till den 31 augusti.

Man har därvid kommit på den tanken, att det är nödvändigt att subventionera en del av jordbrukets produkter. Jag tillät mig i går säga, att subventioner inte är någonting som jordbrukarna trakta efter. Det måste väl vara ett berättigat krav ifrån jordbrukarna, att man för det resonemanget, att om vi behöva ha jordbruk i detta land, så är det jordbrukarnas rätt att för sina produkter få ut ett pris, som täcker kostnaderna för produktionen. Vill man inte i princip acceptera detta, så skall man säga ifrån, att vi inte vidare vilja ha något jordbruk i detta land. Den saken har diskuterats i en kommitté, som var sammansatt av många olika intressen, där jag skulle tro att konsumentintresset vägde tyngre än producentintresset. Det var den s. k. 1942 års jordbrukskommitté, som höll på med sitt arbete i åtskilliga år, vilket sedan resulterade i 1947 års riksdagsbeslut. Där har man konstaterat, att man behöver ha ett visst jordbruk här i landet men att det skall vara ett rationellt skött jordbruk. Ja, man kanske hade litet delade meningar om hur ett rationaliserat jordbruk skall se ut, men man accepterade, att vi skulle ha jordbruk. Endast under de år, då exceptionella förhållanden föreläge, skulle man gå in för subventioner. Nu har jag nämnt, att vi i fjol hade mycket stora skörde-skador, och därför ha vi ifrån regeringens sida resonerat så, att det är nödvändigt att i huvudsak gå in för att subventionera det skördebortfall, som kan konstateras.

Nu har man företagit en del prishöjningar, där tyvärr den prishöjning på tre öre, som åstadkommits för mjölk, inte blir något direkt tillskott för jordbrukarna utan — såsom jag nämnde i

går — uppslukas av marginaler till handeln och kostnader till företag. De höjningar på kött och fläsk, som jordbrukarna erhållit, ha de delvis redan fått ta ut. Sedan kommer man till slutränskapen i denna fråga. Om man lägger ihop den prishöjning, som skett, och den subvention, som man kan anse vara lagom för att täcka det skördebortfall, som uppstått, men likväl får en brist i den ersättning, som jordbruket skall ha, då finns det väl ingen annan möjlighet än att man i någon mån får höja priserna. I detta sammanhang är det någonting, som alla grupper böra tänka på: Ju högre löner som tas ut, ju mera försämrat penningvärde vi få, desto större bli också jordbrukarnas krav på ersättning för sitt arbete. Då är det klart, att bristen blir större, och då blir det också svårare att kunna fylla den. Det blir helt enkelt en automatisk konsekvens, att priserna på jordbrukets produkter skola höjas.

Jag tillät mig säga i går, att jag hoppas att man på olika håll visar återhållsamhet. Om det blir nödvändigt att höja priserna mer på jordbrukets produkter, så är det inte jordbrukarna, som i första hand förorsaka detta. De begära endast likställdhet med andra grupper, och på så sätt bli jordbrukets prishöjningar beroende på vad andra grupper taga ut.

När det sedan gäller offentliggörandet av priserna, är jag verkligen överens med herr Hæggbloom. Innan åtgärder vidtagas och bli föremål för offentlig debatt, är det på sin plats att både den ene och den andre gör sitt uttalande. Men när statsmakterna och de organ, som staten har till sitt förfogande, ha kommit till det resultatet, att en prishöjning bör företagas för att rättvisa skall åstadkommas, då är det enligt min mening felaktigt, om en enskild tjänsteman klandrar beslutet och säger, att det är en onödig åtgärd. När det klarlagts att åtgärden är nödvändig, är jag säker på att var och en skall fin-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

na, att den prishöjning, som nu har skett, endast har varit en gärd av rättvisa och blott utgör en del av den uppgörelse, som jordbruket senare kommer att få slutbehandlad, något som väl kommer att ske inom den närmaste tiden.

Härmed tror jag mig ha besvarat de frågor, som framställts till mig under debatten.

Herr HÆGGBLUM (kort genmäle):
Herr talman! Jag ber att till jordbruksministern få framföra mitt uppriktiga tack för det svar, han givit. Jag tycker att det har varit ur många synpunkter synnerligen upplysande. Det är ju litet besvärligt att ifrån oppositionens sida umgås med dem, som stå tronen nära, och jag minns hur illa jag råkade ut i en diskussion med herr Norups företrädare. När jag sade honom några vänliga ord, räknade han det närmast som en förolämpning och tyckte det var någonting som man nog borde se upp med. Herr Norup tycktes inte vara på alldeles samma linje, och jag kan försäkra, att den redogörelse för nionde huvudtiteln, som så småningom kommer i Medborgaren, kommer inte på något sätt att avvika från vad som sagts här i kammaren.

Det är ju så, att så länge vi måste ha jordbruk av en viss storlek för att vara tryggade ur beredskapssynpunkt och så länge det är nödvändigt att den odlade jordens alstringskraft utnyttjas för att vår levnadsstandard skall kunna vidmakthållas, måste vi ha en jordbrukspolitik här i landet. Men jag vill deklarerera, att det inte är tvunget att denna jordbrukspolitik absolut skall gå efter partipolitiska linjer.

Sedan tackar jag även för det besked, som gavs i fråga om spannmålsodlingen. Jag är fullt införstådd med att det inte kan sägas annat än att utsikterna äro mycket små för en justering nu, men det är bra att jordbruksministern givit besked.

Sedan är det ju inte så farligt med retroaktiviteten i fråga om spannmålspriserna och fastställandet av priserna för nästa år. Om man tänker litet grand på den underkompensation, som spannmålsodlarna fått i år, måste man medge att det i alla fall är väsentligt trevligare med en sådan retroaktivitet än med en kriskonjunkturskatt, som går på retroaktiva linjen.

Fröken VINGE: Herr talman! Herr Hæggbloom berörde i början av sitt anförande en fråga, som tydligen bereder herr Hæggbloom bekymmer och som jag tror har oroat flera av kammarens ledamöter. Man har tyckt sig kunna konstatera, att årets statsverksproposition i ovanligt hög grad innehåller förslag om lönehöjningar. Jag vill därför för dem av kammarens ledamöter, som möjligen inte ha observerat detta, framhålla, att detta ju har samband med att biträdesutredningen nyligen framlagt sitt betänkande och att vissa av dess förslag just nu äro föremål för en särskild proposition. I den mån dessa förslag ingå i denna särskilda proposition ha de också upptagits på respektive anslagsposter under de olika huvudtitlarna. Därigenom ha olika biträdestjänster inordnats i den lönegrad, som de efter omsorgsfull prövning ansetts böra tillhöra. År efter år har man ju här i riksdagen, när det har kommit förslag om höjningar av enstaka tjänster, svarat med en hänvisning till biträdesutredningen, och därför ha sådana frågor icke tagits upp. Nu ha de kommit på en gång i stället för att upptagas under flera olika år, och det är detta, som gör, att man får den uppfattningen, att det är en sådan oerhörd stor framryckning.

Sedan vill jag säga att det är självklart att vi i riksdagen skola se till att statsförvaltningen inte sväller och att vi inte skola vara med om att i onödan inrätta några nya tjänster eller placera

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

några tjänster för högt, men vad vi alla måste tänka på att göra är att vi skola undersöka, om det finns områden inom statsförvaltningen, som kunna omorganisera och rationalisera sin verksamhet. På denna punkt skulle jag gärna, om jordbruksministern hade varit kvar i kammaren, velat vädja till honom att särskilt se på frågan om jordbrukskalkylen och underdersöka, om det inte där finns möjlighet för effektivisering av arbetet genom en omorganisation och en rationalisering. Men vi måste ju ha klart för oss att om vi här i riksdagen av statsförvaltningen fordra, att den skall utföra vissa arbetsuppgifter, så måste vi också ställa till förvaltningens förfogande de resurser som den behöver för att utföra dessa arbetsuppgifter.

Efter att ha sagt detta vill jag gå in på det, som egentligen föranlett mig att gå upp i remissdebatten. Prisstegringarna utgöra ju för oss alla ett allmänt bekymmer, och vi tala mycket om hur man skall kunna kompensera olika medborgargrupper för dessa prisstegringar.

Då är det en grupp som jag tycker kommit litet i skymundan i debatten på senare år, en grupp, som vi talade så mycket mer om förr, nämligen barnfamiljerna. Vad som kanske först kommer en i tankarna, när det gäller att på något sätt hjälpa barnfamiljerna, är väl frågan om man inte borde företa en höjning icke bara av de särskilda barnbidragen, vilket ju nu signaleras i statsverkspropositionen, utan även av de allmänna barnbidragen. Ur vissa synpunkter vore det en enkel reform. Den skulle inte fordra någon tillkrånglad administrativ apparat, och man kan mycket lätt beräkna kostnaderna. Å andra sidan finner man omedelbart att det är en kostnadskrävande reform, om den skall göras i någon större omfattning. Varje tia per barn kostar cirka 17 miljoner kronor. Jag vill inte neka till att jag nog träffat på folk, som äro rätt betänksamma mot en höjning av det all-

männa barnbidraget, ty de vilja göra gällande, att det inte alltid användes på bästa sätt och inte kommer barnen till godo.

Jag vill, herr talman, deklarerera som min uppfattning, att de fall av missbruk, som ju otvivelaktigt ha konstaterats, äro tillräckligt få för att kunna anses utgöra det undantag, som bekräftar regeln att barnbidragen komma barnen till godo. Men på grund av den ganska allmänt utbredda opinionen skulle jag ändå vilja uttala den förhoppningen, att det genom socialstyrelsen göres en undersökning av hur det förhåller sig med barnbidragens användning. Sedan denna undersökning utförts, kan man ju lättare ta ställning till frågan, huruvida den hjälp man vill ge åt barnfamiljerna bör ha formen av en höjning av de allmänna barnbidragen eller om man bör ge den någon annan form.

I varje fall vill jag gärna bringa i erinran det resonemang, som man förde för en del år sedan beträffande befolkningspolitiken. Jag har en känsla av att det resonemanget fallit i glömska. Jag vill alltså stryka under, att en hjälp åt barnfamiljerna inte är ett premium till föräldrarna för att de satt barn till världen utan är ett medel för att ge barnen en hygglig levnadsstandard. Vi behöva alltså inte förirra oss in på några diffusa funderingar om befolkningsoptimum, som herr Dickson var inne på i går.

Vidare vill jag gärna, att vi skola göra klart för oss vad vi voro överens om för några år sedan, nämligen att det gäller att inom varje särskilt inkomstskikt minska skillnaden i levnadsstandard mellan barnrika och barnfattiga och att bidragen till barnfamiljerna därför inte böra vara inkomstprövade.

Men vår politik får ju inte bara ta sikte på materiella fördelar. Vi ha också ansvar för att den andliga odlingen får livsrum. Det skall villigt erkännas, att åttonde huvudtiteln på många punk-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ter bär spår av både den nuvarande ecklesiastikministerns och hans närmaste företrädares vilja att tillfredsställa några av de mest skriande behoven. Jag vill särskilt uttrycka min glädje över att vi nu få landsbibliotek i Västerås, och jag gör det i förlitan på att Växjö följer redan nästa år.

Men om man undantar ett relativt begränsat antal punkter, måste man tyvärr konstatera att läget, även om det inte är direkt sämre än för ett år sedan, dock icke har blivit bättre. Vissa anslag ha uppräknats med hänsyn till prisstegringarna under år 1951, men någon kulturell upprustning är det inte fråga om trots de flödande statsinkomsterna.

Jag vill inte att vad jag nu säger skall fattas som en kritik, speciellt riktad mot ecklesiastikministern. Jag tror att han gjort vad han kunnat, och det är givetvis hela regeringen som bär ansvaret för den allmänna budgetpolitiken.

I årets första nummer av tidskriften Sjömannen, som är organ för Svenska sjöfolksförbundet och vars ansvarige utgivare är vår kamrat här i kammaren Jerker Svensson, finns det på ledarplats en artikel med rubriken »Undernörd kultur», ur vars slutord jag inte vill undanhålla kammaren följande: »Man har svårt att komma ifrån att det måste vara något galet med en politik, som mitt under en lysande högkonjunktur sätter kulturlivet på svältkost. Det rör sig inte om stora belopp. I en artikel till fackförbundspressen skriver LO:s studierektor Torvald Karlbom att hela anslaget till folkbildningen är inte stort mera än hälften av kostnaderna för militärmusiken. Herr Karlbom har fångat situationen i ett nötskal!» Litet längre ned heter det: »Arbetarrörelsens ideal har aldrig varit att enbart förse folk med korv och öl.» Jag tror mig med bestämdhet kunna säga, att detta inte heller är riksdagens ideal.

Jag har, herr talman, fullt klart för

mig att om man utsträcker resonemanget till att omfatta inte bara de frågor, som berörs i artikeln i Sjömannen, utan också hela kulturbudgeten, kommer det att röra sig om så stora belopp att det naturligtvis inte är lätt att tillgodose anspråken. Jag föreställer mig att man blir nödsakad göra någon sorts åtskillnad mellan de mest aktuella behoven, som omedelbart måste tillgodoses, och andra, som man kan skjuta något på, och alltså försöka få fram en flerårsplan. Det är mycket viktigt för de institutioner som det här gäller, att de få veta vad de på litet längre sikt ha att rätta sig efter, så att de kunna planera sitt arbete för mer än ett budgetår i taget.

Vi äro ju överens om att det behövs ett starkt militärt försvar. Men för att inte vårt folk i ett skärpt läge skall gripas av panik behövs det också en psykologisk beredskap. En sådan kommanderar man inte med maktspråk fram i en handvändning, och man kan inte heller åstadkomma den med hjälp av ett aldrig så skickligt utformat statligt propagandaorgan. För en sådan psykologisk beredskap måste vi framför allt lita till folkrörelserna och folkbildningsorganen. Men också ideellt arbetande organisationer och institutioner måste ha vissa materiella resurser för att kunna utföra sitt viktiga arbete. Det vore ansvarslost att inte sörja för deras behov medan tid är.

Det finns anslagsäskanden av olika kulturorgan, som vi snart börja känna igen som gamla bekanta, eftersom de komma igen år efter år. I statsverkspropositionen ha ofta refererats de skäl, på vilka dessa äskanden ha grundats, men i mycket stor utsträckning ha framställningarna inte vunnit gehör vare sig hos regeringen eller riksdagen.

För varje år som går blir emellertid läget alltmer ohållbart. Riksbibliotekarien anför i sina petita i år bl. a. följande: »K. B:s allmänna ställning har under senare år på alla punkter under-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

gått en fullständigt katastrofal försämring. Utrymmena, som länge varit ytterst otillfredsställande, ha nu genom samlingarnas starka tillväxt blivit så överfyllda att delar av samlingarna ej kunna hållas tillgängliga för allmänheten. Erhållet anslag till ombyggnad har ej kunnat utnyttjas, då arbetstillstånd ej lämnats. Penningvärdets fall har reducerat inköps- och inbindningsanslagens värde så starkt att den övervägande delen av anslagen går till tidskrifter och fortsättningsverk samt inbindning. Av nyttkommande utländsk vetenskaplig litteratur kunna endast obetydliga och för det aktuella forskningsbehovet absolut otillräckliga inköp göras.» Riksbibliotekarien påpekar, att i samma situation befinna sig även övriga vetenskapliga bibliotek i landet, och jag skulle vilja tillägga: många andra vetenskapliga institutioner. I fortsättningen säger riksbibliotekarien: »Missnöjet hos den besökande allmänheten är också mycket starkt och har upprepade gånger kommit till uttryck i pressen. Det måste vara ett legitimt och ofrånkomligt intresse att rättelse äntligen sker i dessa ytterst beklagliga förhållanden.»

Liknande tonfall hör man från många andra håll. Det ämbetsverk, som jag själv tillhör, har måst konstatera att »bibliotekets och arkivets interna tillstånd och yttre service undergår en kontinuerlig försämring», och man talar om att det är fråga om ett verkligt nödläge. Styrelsen för Drottningholms teatermuseum förklarar att det anslag, som man begär, är en nödvändig förutsättning för att museet i fortsättningen skall kunna driva sin nuvarande verksamhet.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas, men jag skall inte göra det. Vad jag i detta sammanhang vill konstatera är, att de anslag, som begäras, ganska sällan syfta till att åstadkomma en verklig standardförbättring utan endast försöka till att försöka hejda den fortgående

standardförsämring, som nu hotar många av våra kulturella institutioner. Detta under en tid då vi uppleva — för att åter citera tidskriften Sjömannen — »en högkonjunktur, vars make väl aldrig tidigare förekommit».

Detta sista är något mycket väsentligt. Våra kulturarbetare ha funnit sig i svåra arbetsförhållanden, så länge de och vi alla ha ansett det nödvändigt att koncentrera krafterna på den militära och ekonomiska beredskapen, men nu börja de knota och fråga, om staten inte också bör ge rimliga arbetsförhållanden åt dem som i första hand svara för vår andliga beredskap, vårt kulturförsvar. Och de peka på att det ligger fara i dröjsmål. Vi kunna inte hur länge som helst sätta vår kultur på svältkost utan att skadorna bli irreparabla. Jag vill erinra om några ord som möta besökaren på Skansen: »Den dag kan gry, då allt ditt guld ej räcker att forma bilden av den svunna tid.»

Hur stort skall egentligen budgetöverskottet vara för att det skall finnas möjligheter både till skattesänkning och en kulturell upprustning?

Fröken ELMEN: Herr talman! Det är inte utan att jag saknar de där kameleerna, som förekommo då och då i gårdagens debatt, och för att de inte i dag skola lämnas helt utanför skall jag be att få säga några ord om en del saker som förefalla mig vara att sila mygg och svälja kameler.

När man några år här i riksdagen varit med om behandlingen av statsverkspropositionen i såväl kammare som utskott och när man kanske delvis kunnat följa förarbetet på en del punkter i statsverkspropositionen, får man verkligen en stark känsla av att det silas mygg och sväljes kameler — jag skulle nästan vilja säga karavaner. Vi besluta många gånger reformer utan att tänka på att det finns resurser för ändamålet. I andra fall bygga vi upp dyr-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

bara organisationer och tillsätta chefer och andra befattningshavare, som behövas för att organisationen skall kunna fungera. men när det blir fråga om de mindre anlagen, som skulle göra det möjligt för dem att arbeta på ett effektivt sätt, pruta vi gärna på beloppen. Det kan tyckas som om jag nu talar om detaljer, men det är dock här fråga om sådant som spelar mycket stor roll när det gäller att åstadkomma ett verkligt resultat av arbetet.

Statens utgifter ha, såsom det sagts så många gånger, blivit mycket höga och det gäller för oss att spara. Men lika viktigt är att spara på rätt sätt. Jag skulle vilja säga att allt sparande inte är ekonomiskt. I motsats till herr Hæggbloom anser jag det exempelvis oekonomiskt att inte ge rektorerna för de stora skolorna skrivhjälp för expeditjonsarbetet utan i stället låta dem använda sin högt kvalificerade och dyrbara arbetskraft för att på eftermiddagarna och kanske på nätterna utföra enkelt skrivarbete. Detta måste i längden inverka menligt på hela organisationsarbetet.

Som ett annat exempel vill jag taga ungdomsvårdsskolorna, som ju på senare tid varit föremål för stort intresse och som fått en hel del anslag till sin verksamhet. Man har lagt ned mycken möda och kostnader på att verkligen få kvalificerade rektorer och assistenter som kunna leda verksamheten vid dessa skolor. Till ungdomsvårdsskolorna höra emellertid även jordbruk, verkstäder m. m. och eftersom vid de flesta skolor det inte finns någon redogörare eller bokförare som kan sköta den vidlyftiga bokföring, som därigenom uppkommer, bli rektorer och assistenter bundna vid skrivbordet även under den tid då de egentligen skulle sysselsätta sig med ungdomarna. När jag för någon tid sedan besökte en ungdomsvårdsskola, fann jag rektor och assistenter fullt upptagna med att söka efter en gris som kommit bort i bokfö-

ringen. Jag vet inte om man verkligen lyckades finna den, men i varje fall hade väl inte detta fel behövt uppstå om det funnits någon särskild person som skött bokföringen. Det är fullständigt felaktigt att rektorer och andra skola hålla på med bokföringsarbete och sådant, för vilket de inte heller ha någon utbildning. Många gånger kan detta skapa irritation, som går ut över hela arbetet, och rektorer och assistenter få inte som annars tid för det personliga arbetet med ungdomarna, som de egentligen äro anställda för.

För att återigen ta ett annat exempel vill jag nämna skyddskonsulentorganisationen. De flesta av oss äro nog ense om att denna organisation behöver ytterligare utbyggas. Desto viktigare är det att de konsulenter som finnas verkligen beredas möjlighet att arbeta effektivt. Det kan inte vara riktigt att beskära skyddskonsulenternas anslag för telefonering på ett sådant sätt, att de inte kunna telefonera i den utsträckning som de behöva göra. Om ett ärende kan avgöras per telefon i stället för att man kanske skriver tre, fyra brev fram och tillbaka om saken, innebär detta inte bara sparad tid, utan det har också betydelse ur psykologisk synpunkt för de klienter som det här gäller. Dessa känna det som en uppräckning, om man snabbt kan skaffa dem anställning på annan ort och ordna upp deras förhållanden. Genom att ungdomarna snabbt kunna sättas i arbete, kan man också spara in flera dagars understöd till dem. Jag skall inte upptaga tiden alltför länge med denna sak. Jag vill också framhålla att man inte heller bör alltför mycket pruta på de anslag, som skyddskonsulenterna ha till sitt förfogande när det gäller att t. ex. utrusta klienterna med kläder. Det blir annars onödigt mycket arbete som behöver nedläggas på den saken.

Jag vill i detta sammanhang erinra om något som härom året gick igenom

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

pressen, nämligen frågan om fiskeriintendenternas tjänstetelefon. Trots att mycket av fiskeriintendenternas arbete skall utföras per telefon hade de inte och ha fortfarande inte tjänstetelefon. Fiskeristyrelsen har nu begärt ett anslag på 5 000 kronor, efter vad jag vill minnas, men detta har visst prutats ned till 2 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen har också år efter år begärt ytterligare anslag till telefoner men fått avslag. Man har därför måst gå in på nästkommande års anslag. Det kan väl inte vara riktigt att på detta sätt behöva fiffla över medel från det ena året till det andra. Inom fångvården är det ju också ofta mycket viktigt att man kan handla snabbt, och man behöver därför ha möjlighet att begagna sig av telefonsamtal. Och om man saknar anslag för att telefonera men har anslag till resor, kan det hända att man reser till ort och ställe för att göra upp saken, vilket ju blir mycket dyrare och tar längre tid.

Jag skulle kunna räkna upp det ena området efter det andra, där förhållandena äro likartade. Inom yrkesinspektionen, där jag har min egen verksamhet förlagd, få vi också vidkännas samma nackdelar. Anslaget till telefonsamtal är så begränsat att vi inte kunna ringa till ett företag för att träffa en viss överenskommelse. Man måste ibland använda den utvägen att skriva till vederbörande och be dem telefonera till yrkesinspektionen för att det hela skall kunna ordnas någorlunda snabbt. Man kan få hålla på och skriva en tre, fyra gånger, och med den knapp tillmätta arbetskraften på kansliet blir det många gånger tidsutdräkt. Det är inte svårt att räkna ut att man inte vinner någonting på detta.

Att därtill ett inspekterande organ, som helt är beroende av resor, har så knapp tillmätta resemedel, att man ibland över huvud taget inte kan resa är att beklaga. Under året få de lov att noga planera sina resor, och det kan

bli tal om att överväga, om man med hänsyn till de medel, som stå till förfogande, kan göra resan. Det har också hänt att resemedlen tagit slut, så att dyrbara tjänstemän fått sitta inlåsta. Det är en rätt dyr organisation. De inspekterande befattningshavarna ha en lön på sammanlagt 1 200 000 kronor. Att de inte ha möjlighet att arbeta är ju fullständigt felaktigt.

I årets statsverksproposition har det skett en ökning av 50 000 kronor på reseanslagen. Det har skett efter påtryckningar och uppvaktning av personalorganisationen. Det gäller ju att få fram ett effektivt arbete. Olycksfalls-siffran har varit ständigt stigande, och vi ha för närvarande över 300 000 olycksfall per år. Det gäller att på allt sätt bekämpa detta.

Vad jag tycker att man från statens sida skall se till, det är att tjänstemännen verkligen erhålla möjlighet att arbeta effektivt på olika områden. Annars kan det lätt bli så, att den tjänsteman som från första början verkligen är energisk och vill utföra ett gott arbete och komma till ett gott resultat så småningom blir kverulerande i alla avseenden, när möjligheterna att arbeta beskäras. Jag vet inte, om det är revisionen som till viss grad gör att det blir på detta sätt. Revisorerna peta på alla anslag och se till att de inte överskridas. Har man överskridit t. ex. telefonanslaget, så blir det en reprimand för detta, och revisorerna se inte efter vad man har vunnit genom att överskrida anslaget. Det kan då lätt bli som det blev i ett ämbetsverk beläget i en av de dyrare stadsdelarna i Stockholm, då man skulle inköpa en tumstock. Den energiske kamreraren på ämbetsverket var ivrig att få tumstocken så billig som möjligt och lät en vaktmästare ringa till olika järnhandlare i staden för att höra efter vad tumstockar kostade. Det befanns, att på Söder voro tumstockarna 75 öre billigare än på andra ställen, och vaktmästaren skic-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kades därför dit för att köpa tumstocken. Den dolda arbetskostnaden översteg väsentligt 75-öringen.

Jag vet inte, om det är så lyckat att anslagen delas upp på det sätt som nu sker. Vore det inte bättre att verkscheferna finge en klumpsumma, som de kunde fördela efter föreliggande behov? Om man t. ex. hade resemedel över och det fattades telefonmedel, så kunde man ta av resemedlen och telefonera i stället för att resa. Verkscheferna skulle alltså få större befogenhet att fördela anslagen efter vad förhållandena kräva.

En sak, som man mycket undrar över, är om de lagar, som riksdagen stiftar, inte böra efterlevas av statens verk och myndigheter. Jag tänker närmast på arbetarskyddslagen. Man har vid utformningen av lagen utgått från att staten skall vara mönsterarbetsgivare och därför undantagit den civila statsförvaltningen, utom kommunikationsverken, från lagens tillämpning. Men man blir mycket betänksam, när man läser en skrivelse från kungl. fortifikationsförvaltningen, där det framhålls att de åtgärder, som skulle behöva vidtagas för att efterfölja arbetarskyddslagens krav inom armén, flottan och flyget, skulle belöpa sig till 10 miljoner kronor. Man begärde för budgetåret 1951/52 att få ett anslag på omkring 4 miljoner kronor för att i någon mån kunna efterfölja arbetarskyddslagens bestämmelser. Man fick 650 000 kronor, och av detta anslag skulle även en del andra kostnader bestridas. I skrivelsen framhåller man, att man tillsammans med arbetarskyddsstyrelsen och personalorganisationerna har gjort upp att dessa medel i första hand skola användas till de rent olycksförebyggande åtgärderna på arbetsplatserna. Man skriver: »Ämbetsverket kan endast med beklagande konstatera, att av alla de arbeten, som ansetts nödvändiga på grund av arbetarskyddslagens bestämmelser, endast

ett synnerligen ringa antal för närvarande kan komma till utförande.» Vidare säger man: »Skulle Kungl. Maj:t ställa ytterligare medel till förfogande, komma de genom utredningen framkomna behoven att tillgodoses efter angelägenhetsgraden. Åtgärder för att förebygga olycksfall och ohälsa på själva arbetsplatsen böra i princip vidtagas i första hand, medan åtgärder för beredande av omklädnads-, tvätt- och matrum få komma i efterhand. Även i detta senare fall får det gå efter angelägenhetsgraden, varför arbetsgrupper med särskilt smutsande och svett drivande arbete böra tillgodoses framför andra.»

Här kan man tyvärr konstatera, att det som lagen kräver av den private arbetsgivaren långt ifrån fullföljes av mönsterarbetsgivaren staten. Det är också beklagligt, att man inte undan för undan ser om sitt hus och beviljar anslag, medan ännu tid är, utan vid en sådan här utredning konstaterar, att det behövs så stora belopp för att lagens krav skola kunna uppfyllas. Vi ha flera områden, där förhållandena inte äro vad de skulle vara.

Herr talman! Jag tycker att det är mycket svårt för staten att över huvud taget övervaka, att arbetarskyddslagen tillämpas från de enskilda arbetsgivarnas sida, när den så försummar de egna arbetsplatserna.

Herr ÅQVIST: Herr talman! Vare sig vi äro företagare, anställda eller fria yrkesutövare, så reflektera vi väl alla då och då över den inflation — engångsinflation eller vad vi nu må kalla den — som varit rådande under det sista året och som efter årsskiftet fortfarande består. Ibland gör väl en del av oss några reflexioner litet grand vid sidan om de vanliga tankegångarna. En fråga, som jag brukar ställa till mig

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

själv men som jag knappast lyckats ge ett hyggligt svar på, är den: Kunna vi inte eller vilja vi inte ha ett fast penningvärde? En god vän, med vilken jag talade om detta, sade: Du kan ju lägga till: Törs vi kanske inte ha ett fast penningvärde? Det senare anser jag nu vara en kvalificerad motivering till ovilligheten.

När man tar del av regeringsförklaringar och annat officiellt tryck, så har man anledning att göra ytterligare en reflexion. Man finner titt och tätt att regeringen avser att föra eller anser sig föra en politik, som medför full sysselsättning eller som skall medföra full sysselsättning. Härmed menar man väl, att man anser sina handlingar och åtgärder vara inriktade på ett sådant sätt, att en viss sysselsättningsgrad kan ernås.

När det däremot gäller inflationen och dess bekämpande, äro de maktstående föremål för alla möjliga tråkiga företeelser i tillvaron. Då är det den förskräckliga vinstkonjunkturen som är den stygge vargen, som man skall söka bekämpa. Det är företagarsektorn som inrymmer vissa risker och är den lerneiska hydran, vilken regeringen likt en Herakles måste ta itu med. Företagarna äro kanske inte precis stora busar men dock en smula misstänkta individer, som man skall hålla ögonen på och se efter vad de ha för sig. Man får över huvud taget det intrycket, att när man i politiken rör sig med besvärjelseformer av mera positiv valör, såsom när det gäller den fulla sysselsättningen, så äro de styrande en synnerligen aktiv faktor. Däremot är det inte riktigt på samma sätt när det gäller formuler av mera negativ valör — inflation, vinstkonjunktur, påverkan från utlandet etc., utan då kan regeringen tyvärr inte alltid göra så mycket. Då är det utanför liggande faktorer som inverka, och över dessa kan regeringen inte bestämma.

Jag tycker nog annars att det senaste

året lärt oss en väsentlig sak, och det är att inflationen effektivast och lämpligast bekämpas med ett medel, nämligen med en riklig tillgång på varor och tjänster. Jag kan hänvisa till beklädnadsbranschen. Där har det varit relativt lätt att vid den hyggliga råvarutillförsel som vi nu ha få fram stora varulager, och detta har gjort, att priserna ha fallit på grund av den inbördes konkurrensen. De ha fallit väsentligt, i vissa fall under de normer, som priskontrollnämnden har fastställt. Jag vill inte förneka, att priset för någon mån har berott på det köpmotstånd, som uppammats genom uttalanden från ledande män inom priskontrollnämnden, vilka synas ha fattat sin uppgift så, att när prishöjningar kunna väntas skall man tala om detta i god tid, så att folk hinner hamstra. Är det däremot på det sättet, att man kan förvänta att priserna skola gå ned inom en viss tid, gäller det att tala om det, så att folk får för sig detta: Köp nu inte för fort bara, om ni inte behöver, utan lugna er litet, så skall ni få se på andra priser! Men fränsett sådana missuppfattningar av den statliga prisregleringens uppgift tycker jag man kan konstatera, att det i varje fall inom beklädnadsbranschens område inträtt ett normalt läge, lika det som rådde före kriget, med riklig tillgång på varor, med realisationer och priser, vilka som sagt i vissa fall understiga de av priskontrollnämnden sanktionerade.

Att så långt som möjligt öka varumängden inom landet och produktiviteten i samhället förefaller mig alltså vara det mest effektiva medlet att bekämpa inflationen. Det är därför som det för mig i varje fall förefaller mycket underligt, när man vill bekämpa inflationen genom investeringsavgift eller investeringskatt, genom beskattning av lagerökningar och liknande medel. Jag har för min del aldrig kunnat komma ifrån den tanken, att vad man säger och vad man avser härvidlag, det

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

är två vitt skilda saker. Man menar inte att med dessa medel bekämpa inflationen, man menar endast att öka företagens beskattning. Man insveper emellertid detta syfte i det allmänna talesättet om kampen mot inflationen. Det förefaller mig som om en större uppriktighet skulle vara eftersträvansvärd i den allmänna diskussionen på detta område.

Om inflationen beror på vad som finns att läsa i tryck och vad som är allmänt vedertaget och om den kan behandlas på exempelvis det sätt, som är beskrivet i det s. k. åttapunktsprogrammet, då skall den väl nu om någonsin kunna bli botad. Aldrig förr har väl någon regering varit utrustad med en sådan arsenal av lagar och fullmakter av allehanda slag på penningpolitikens och finanspolitikens område som den nuvarande. Beror det alltså på utrustningen, bör det inte fattas någonting, och skall budgetöverskottspolitiken anses vara ett av de mest verksamma medlen, då skulle ju det nuvarande läget vara alldeles särskilt lämpat för en sådan kamp. Innevarande års budgetöverskott taxeras visserligen formellt till 1 800 miljoner kronor och kommande års till 1 000 miljoner kronor, fortfarande formellt. Fältropet skulle väl då närmast vara: Nu eller aldrig! När allt kommer omkring är det kanske inte alls på det sättet, som vi tala om. Kanske ligga både orsaker och botemedel på ett annat plan, och därför verka de nuvarande åtgärderna på samma sätt som när man skriver i vatten.

Jag vill bara erinra om vad finansministern säger i statsverkspropositionen beträffande Förenta staterna. Där voro levnadskostnaderna vid slutet av 1951 omkring 10 procent högre än vid Koreakrigets utbrott men endast en eller annan procent högre än vid årets början. Ändå rustas det väl för närvarande i Förenta staterna på ett sätt, som aldrig tidigare skett annat än under världskrig. Om alla delade finans-

ministerns uppfattning om åttapunktsprogrammets förträfflighet som vapen i inflationskampen, då skulle väl inte Landsorganisationen med sådan energi hålla fast vid sitt krav på indexgaranti när det gäller lönerna.

Jag lär väl inte förfalla till någon överdriven originalitet om jag påstår, att överfull sysselsättning och fallande penningvärde ha ett visst samband med varandra. Det skall bli intressant att se vad den av finansministern tillsatta penningvärdeundersökningen kommer till för resultat i det hänseendet. Den har ju tagit god tid på sig, och när teoretikerna äro färdiga skall tydligen en annan kommitté tillsättas för att framlägga förslag om mera praktiska, ekonomiskt-politiska åtgärder. Det finns alltså god tid för en fortgående inflation, och man kan fråga sig om det skall gå så långt, att även vi skola behöva säga som man sade vid ett visst tillfälle tidigare: »Efter oss syndaflo-den».

Man kan naturligtvis lika väl betrakta den överfulla sysselsättningen som en följd av det fallande penningvärdet, som man betraktar den som en grund till detsamma. Man befinner sig här helt enkelt i en trolleциkel. Vill man bryta det hela måste man på något sätt slå en bräsch i orsakskedjan, där de olika faktorerna ömsesidigt betinga varandra. Inflationen föder så att säga sig själv. Kan man emellertid börja med att stabilisera penningvärdet, då tror jag att man visserligen får nöja sig med en något lägre sysselsättningsgrad, men fördelen är den, att man får arbetskraft över för att fylla de luckor i folkhushållet, som mycket starkt pocka på att bli fyllda. Dit räknar jag då i första hand bostadsfrågan, där man tyvärr hittills måste konstatera det ena misslyckandet efter det andra. Det har nu konstaterats, att detta huvudsakligen beror på brist på arbetskraft. Långtidsutredningen angav nyligen att minst 60 000 lägenheter per år måste

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

iordningställas. 1951 uppvisade endast ungefär 40 000 lägenheter.

Det har talats mycket om inflationens skadeverkningar, och såvitt jag kan se är det framför allt på två områden, där dessa skadeverkningar antagit hotande proportioner. Det ena är beträffande sparandet. Det har talats så mycket om den saken här att jag inte skall uppehålla mig vid den utan endast göra den anmärkningen, att finansministern numera överväger förslag om premiering av det frivilliga sparandet, även om kostnaderna härför måste bestridas med tillfälliga statsinkomster. Detta är i alla fall, anser jag, en viss utveckling sedan arbetarrörelsens efterkrigsprogram offentliggjordes. Där sades det nämligen inte ett ord om sparandet. Man kan endast gratulera till denna utveckling, även om man måste beklaga allt det sparande, som under tiden runnit bort.

Den andra omständigheten jag vill fästa uppmärksamheten på är det frätande på arbetsviljan och arbetslusten, som otvivelaktigt följer med en pågående inflation. Detta har kanske inte märkts så mycket hittills, men vi som arbeta inom industrien ha märkt det. Detta kan fortsätta och taga mycket oroande proportioner. Svenska folket har dock varit kätt såsom ett arbetssamt och dugligt folk, tekniskt begåvat och med önskan och viljan att göra en insats, var och en på sitt område. Nu har man emellertid en känsla av att alla människor gå omkring mer eller mindre missnöjda därför att ingen vet, huruvida man egentligen har fått ut vad man borde ha för sin arbetsinsats. Allt flyter i detta avseende, alldeles speciellt vid årsskiiftena. Måste det icke vara i högsta grad undergrävande för alla värden om man plötsligt skall finna, att ens egen arbetsinsats nominellt skall betalas med 15—20 procent högre lön från den ena dagen till den andra utan någon motsvarande ökning när det gäller arbetsuppgifterna eller ansvaret?

Att sedan priserna följa med, så att resultatet i bästa fall kan bli någon ökning men i många fall innebär en tillbakagång, detta måste ju för många framstå såsom något mycket kuriöst och knappast begripligt. Det har så många gånger sagts, att regeringens viktigaste uppgift är att stabilisera penningvärdet. För min del håller jag helt med om detta tal men kanske framför allt med den motiveringen, att arbetsviljan och arbetslusten komma att undergrävas om ersättningen för arbetet på detta sätt kommer att urholkas. Alla slag av s. k. trivselpropaganda och därmed sammanhängande undersökningar om varför man trivs eller inte trivs tror jag i längden gå tillbaka på just dessa förhållanden.

En lönerörelse avser ju att höja levnadsstandarden för dem som beröras därav, att så att säga åstadkomma en annan inkomstfördelning. Vi ha emellertid kommit dithän att även en nominell inkomsthöjning, som inte åtföljes av en reell, innebär en omfördelning av inkomsterna eller nationalinkomsten, nämligen på så sätt, att vi automatiskt få högre skatter. Marginalskatten är ju så pass hög, att varje nominell inkomsthöjning får större svårigheter att följas av en reell sådan. Innebörden av lönerörelserna blir därför nu — när vi så att säga arbeta vid marginalen — att det blir staten som tjänar i form av ökade skatter. Staten tar på grund av den stegrade marginalskatten en större del av nationalinkomsten. Detta var ju inte precis meningen med löntagarorganisationernas verksamhet för sina medlemmars räkning. Detta, tycker jag, ger en alldeles särskild bakgrund till kravet på skattesänkning. Det är därför som detta krav framförts med ett speciellt patos. Orsaken därtill är att det där bakom döljer sig ett mycket framträdande rättvisekrav, som måste finna sin utlösning vid något tillfälle.

Ur en synpunkt är det tråkigt, att det enhälliga förslag som skatteutred-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ningen framlagt icke möter det gen-svar från finansministerns sida, som man skulle ha hoppats. Aldrig förr har väl en finansminister haft större möj-ligheter att tillmötesgå ett så rimligt och befogat krav. Aldrig förr har väl en finansminister haft ett sådant till-fälle att göra sig populär — om han nu skulle ha velat göra det — när han presenterar en budget med ett sådant överskott som den nuvarande. Aldrig förr har väl heller en finansminister haft en sådan chans att återställa ar-betsvilja och arbetslust i detta land! Herr talman! Bör verkligen denna chans försittas?

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Som praktisk exportman tillåter jag mig an-måla allvarliga tvivel på att det skall visa sig möjligt att med hjälp av ex-portavgifter dirigera över exporten på dollarområdet. Det är ju klart, att man med olika pålagor kan gör det mindre lönande att sälja till olika europeiska länder och till Sydamerika — och där-med stoppa exporten dit — men där-med är inte problemet löst. Därmed ha vi icke kommit i besittning av de dol-lar, som vi gärna eftertrakta. Vi ha då bara åstadkommit ett negativt resultat. Vad som sedan återstår är en betydligt svårare uppgift, nämligen att fullfölja detta i positiv riktning. Det gäller ju icke endast att frigöra varor för export utan också att sälja dem i dollarländerna. Läget är ju inte det att det står en kö av amerikanska köpare, som vilja köpa våra varor — inte ens när det gäller vår massa och vårt trä och allra minst när det gäller våra verkstadspro-dukter. Tvärtom! Allt tyder på hårdnan-de konkurrens — inte minst på den amerikanska marknaden. Man måste skaffa sig förbindelser, och det gör man inte i en handvändning. Det kräver flera år att arbeta upp sådana förbin-

delser och att anpassa sin produktion efter köparens anspråk. I USA arbetar man efter en helt annan standard, och vår verkstadsindustriis produkter äro ju icke direkt anpassningsbara. Det gäller även att skapa förtroende för sina va-ror och att få de personliga förbindel-ser, utan vilka man inte gör några affä-rer. Det gäller att ordna ett service-system så att reparationer och reserv-delar bli lätt tillgängliga i USA. Det är således inte bara frågan om ett enkelt dirigeringsproblem. Jag har personlig erfarenhet av detta.

Man måste konstatera, att under ti-dernas lopp har det gjorts många för-sök att göra exportarbetet till en upp-gift för ett litet antal statliga dirigenter. Alla ha i stort sett misslyckats och alla ha kostat ofantliga belopp. Samma er-farenheter kommer nog den svenska regeringen att göra, när den nu vill dirigera den svenska exporten utan att ha lärt sig att respektera själva förut-sättningarna för affärer på en okänd och osäker marknad.

Själva tanken, att man skulle kunna främja exporten på en viss marknad genom att försämbra dess allmänna vill-kor på en annan, är för mig en para-dox. Varje exportör arbetar alltid med stora risker. Han söker bedöma mark-naden för sina varor och får själv taga följderna av en felbedömning. Nils Fer-lin har en gång sagt: »Skalder äro kle-na profeter», men det får man nog inte säga om exportmännen i den mån de-ras erfarenheter lärt dem att känna sin marknad. Men även en sådan profet får inte alltid rätt, och det har nog expo-rrens folk flera gånger fått känna på.

I höst har man många gånger i all oändlighet talat om exportnäringens onormala vinster. Jag vill inte alls för-neka att exportnäringen kunnat räkna med goda konjunkturer, som formellt sett givit den betydande vinster. Men vad är nu vinsten för ett företag? I allmänhet tycks man inbilla sig och tro att den framräknade vinsten är nå-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

gonting som företagens ägare kan använda för sin personliga konsumtion, och man ser ofta sammanställningen av löneinkomster och vinster. Men då vill jag endast erinra om att hälften av vinsterna omedelbart försvinner i direkta skatter och att därefter ytterligare stora delar tas i anspråk av det allmänna för varje krona, som flyttas över till konsumtion. Vinsten innebär dessutom en konsolideringsmöjlighet och därmed skydd för företagens anställda. Det skyddet är speciellt nödvändigt i sådana företag, som äro beroende av en marknad, där nästan vad som helst kan hända när som helst. Jag tror inte att det finns någon svensk exportindustri som motsätter sig skyldigheten att avstå till det allmänna vad detta rimligen kan göra anspråk på. Men det allmännas anspråk måste fastställas med hänsyn till näringarnas speciella förhållanden och deras bärkraft på längre sikt. I annat fall hamna vi förr eller senare i ett subventionssystem, som ur alla synpunkter — det äro vi väl ense om — är högst förkastligt.

Sedan vill jag framhålla, att när exportnäringarna ha en sådan labil marknad att räkna med, så fordras det, att de åtminstone ha trygghet här hemma. Företagen måste kunna planera för framtiden i vetskap om vilka skatter, vilka avgifter och vilka bördor de ha att räkna med i hemlandet. Därför vill jag framhålla, att retroaktiva skatter äro något särskilt obilligt och förkastligt samt att de komma att minska lusten för exportnäringens folk att vidga sitt verksamhetsområde. En dylik utvidgning av verksamhetsområdet vill ju regeringen i alla fall att företagen skola vidtaga. Retroaktiva skatter äro särskilt farliga om de läggas på exportindustrierna och således minska den trygghet, som är en nödvändig förutsättning för vår aktivitet ute i världen, en aktivitet som enligt vad vi alla känna till gett oss många fördelar för hela Sverige.

De planer på nya exportavgifter, som regeringen kastat fram, ha mig veterligen inte varit föremål för samråd med exportens organisationer. Detta finner jag märkligt. Varför ha exportens organisationer hållits utanför? Är det inte underligt att man offentliggör så genomgripande planer utan att ha tagit kontakt med dem som kunna bedöma sådana planers följder? Men det kanske finns särskilda omständigheter som motiverat ett sådant förfaringsätt i det här speciella fallet. Det vet jag ingenting om, men jag kan inte låta bli att framhålla att jag har mina misstankar om att de politiska biavsikterna spelat en dominerande roll i det här sammanhanget. Nu när även ett s. k. borgerligt parti funnit det med sin fördel förenligt att utnyttja vaneförställningarna om den faktiska innebörden i vårt ekonomiska läge, då har väl tydligen regeringen funnit det omöjligt att hålla igen. Denna förklaring må vara riktig eller ej, men det är inte en förklaring, som vi kunna lämna till våra kunder ute i världen och som de å sin sida acceptera.

Uttagandet av exportavgifter är ett sätt, på vilket svenska staten ålägger köpare i utlandet en skatt. I den mån dessa varor äro omistliga för köparna, komma de att betala denna skatt, men säkerligen inte med någon särskild entusiasm. Vi utnyttja således deras nödläge. Vid första tillfälle, som erbjuder sig för dem att komma över dessa behövliga varor på annat håll, förlora vi våra kunder och gå därigenom miste om frukterna av många och långa års träget arbete.

Dessutom skall man inte tro att de främmande länderna utan motåtgärder skulle låta den svenska staten beskatta medborgarna i dessa länder. Säkerligen komma de att tillgripa motåtgärder, i synnerhet om man fastställer avgifter med olika belopp för olika länder eller endast beskattar exporten till vissa länder. Detta är vad som kal-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

las diskriminerande handling och skulle säkerligen få ett gensvar, som inte endast kan bli ödesdigert för vår export utan äver för våra förbindelser med det landet över huvud taget. Vi få inte glömma att Sverige i de flesta utlänningars ögon är ett land, som en nådig försyn förskonat från krig och ockupation. I utlandet vet man att vår levnadsstandard är hög. Själva ha vi ju skrutit med den. Att ett sådant land lägger hinder i vägen för ett fritt varuutbyte skulle komma att betraktas som mycket allvarligt. Därom kan man säkerligen vara övertygad. Vi ha för resten redan fått meddelande härom från utlandet på olika vägar.

Regeringens experter hävda att exportavgifter äro förenliga med de förpliktelser vi ha iklätt oss gentemot internationella organ, som ha till syfte att göra varuutbytet mellan länderna lättare och förnuftigare. Vad där står i de många paragraferna skall jag inte här gå in på. Jag vet emellertid för min del att en liberaliseringspolitik, som räknar med pålagor av detta slag såsom något tillåtet eller naturligt, inte kan accepteras eller stå i överensstämmelse med andan i dessa uppgörelser. Detta är under alla förhållanden alldeles klart. Ett fritt varuutbyte är målet. Vi äro väl alla överens om att ett sådant helt enkelt är nödvändigt för Europa. Ett fritt varuutbyte kan icke befordras med plötsliga statsingripanden, med retroaktiva skatter eller genom att man lägger andra hinder i vägen för en naturlig utveckling av förbindelserna länderna emellan. Sedan må juristerna tvista om den formella innebörden i våra åtaganden. Som praktisk människa vågar jag hävda att man icke gagnar rörelsefrihet genom att binda människor.

Ett genomgående drag i regeringens hela uppfattning om vårt ekonomiska läge, sådan denna uppfattning kommer till synes i statsverkspropositionen, är regeringens understrykanden

av alla kalkylers osäkerhet. Finansministern har på den punkten faktiskt föregripit vår kritik. Det finns ju räkneexempel i finansplanen beträffande följderna av en mycket måttlig pris-sänkning på våra exportvaror och de svårartade följder detta kan innebära för vår ekonomi. Men dessa räkneexempel gälla hela landets ekonomi. Tillämpar man dem däremot endast på de näringar, som mera direkt komma att träffas av en prisavmattning, ja, då blir utslaget så oerhört mycket starkare. Då försvinner i ett slag hela grunden för den s. k. vinstkonjunkturen och på samma gång försvinner troligen mycket mer. Följderna för den enskilde kunna då bli katastrofala. Är det under sådana förhållanden rimligt att staten i ett dylikt läge, när den själv frambållit osäkerheten, håller ett permanent hot hängande över exportnäringarnas huvud och därigenom bidrar till att minska det intresse, som exportens män måste ha för att vidga sin export? Om vi få avgifter eller konjunkturskatt eller bådadera, hur snabbt komma dessa ingripanden att avvecklas, när det erfordras? Därom veta vi absolut ingenting, men vi ha en bitter erfarenhet av långsambheten i reformer i den riktningen.

Jag vill inte underlåta att, när jag nu här talar om våra svårigheter, påpeka att jag ser en särskild orättvisa i konjunkturvinstförslaget just däri att vissa företag under stark utveckling bli särskilt belastade. Det gäller här företag, som under senaste åren verkställt kostnadskrävande utbyggnader men som under det sist förflutna året fått en verklig förbättring till stånd och då erhållit en något så när god vinst. Dessa företag bli särskilt hårt beskattade och fråntagas den mervinst, som kanske skulle ha använts för att betala den genom rationaliseringsprocessen uppkomna skulden.

En annan näringsgren, som tydligen också är föremål för särskild uppmärk-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

samhet såväl från regeringspartiernas som folkpartiets sida, är rederinäringen. Även för den förutses tydligen särskilda ingripanden. Betänk dock att vår sjöfart i alla fall ger en miljard svenska kronor netto i utländska valutor. Detta väldiga belopp kommer inte in av sig självt och det har inte heller kommit som en plötslig överraskning eller som en följd av en tillfällig konjunktur. Det är i stället följden av ett segt arbete under årtionden, av tidigare generationers framsynthet, riskvilja och förmåga att överblicka framtiden. Vår sjöfart har mött svåra tider, då fartygens värden lågo djupt nere. Under den nuvarande uppgångstiden ha företagen undan för undan konsoliderats. Linjenäten ha byggts ut, fartygen ha moderniserats och anpassats efter världshandelns krav. Jag vill också framhålla att förhållandena för de anställda ha mönstergillt förbättrats. Allt detta har varit möjligt, därför att de inseglade pengarna kunnat användas i näringsens egen tjänst och därmed säkerligen också till hela folkhushållets gagn. Man bör akta sig, tycker jag, för att angripa denna förutsättning för rederinäringen, hur populära sådana angrepp än kunna förefalla att vara för ögonblicket. Man vet ju att det är lätt att riva ner men svårt att bygga upp.

Herr talman! Till sist vill jag säga några ord om konkurrensen. Vår konkurrenskraft på världsmarknaden har under de senaste åren i allmänhet varit god, och beträffande vissa produkter kan man nog säga, att den varit mycket god. Men det omdömet gäller icke lika för alla branscher. Vissa verkstadsindustrier ha redan börjat märka den hårdnande konkurrensen. Man kan inte tala om en enhetlig tendens i det hänseendet. Regeringen framhåller också mycket riktigt i olika sammanhang att man måste räkna med en ännu hårdare konkurrens inom den allra närmaste framtiden. Vi måste betänka, att den tyska industrien för var dag växer

sig allt starkare i produktionskraft och konkurrensförmåga. Jag känner till den tyska industrien på grund av mångårigt arbete där. Den räknar med ett kostnadsläge, som är väsentligt lägre än vårt och har dessutom i viss utsträckning en ultramodern och högrationaliserad produktion. Vi veta alla av lång erfarenhet att den tyska industrien är en farlig konkurrent, som segt och målmedvetet arbetar sig fram.

Vad Japan kan komma att prestera på detta område är ännu så länge ett frågetecken. Med amerikanskt bistånd i direkt eller indirekt form förvandlas också säkerligen detta land till en allvarlig konkurrent. Tänka vi särskilt på dollarområdet få vi nog räkna med en skärpt konkurrens från sterlingområdet. Churchills besök i Washington har resulterat i stigande leveranser från England till Amerika, och exportindustrierna både i England och dominions kunna säkerligen få allt erforderligt stöd av sina regeringar i sina exportansträngningar.

Jag för min del är inte alls rädd för konkurrens om vi bara få lov att konkurrera på jämställd basis, men som det nu ser ut blir det säkerligen inte någon bekväm och lätt framtid för vår export.

Vad prisutvecklingen beträffar har den varit gynnsam för råvaror och varor, som stå nära råvarustadiet, men även här tyder mycket på att denna prisutveckling kommer att ändras. Man kan inte heller räkna med en förbättrad prisutveckling på högförädlade varor som våra verkstadsprodukter. Man måste utgå från läget sådant det är och se kallt på de svårigheter vi ha.

Alla dessa svårigheter, herr talman, och ovissheten för framtiden är det avgörande skälet mot exportavgifter och mot den s. k. konjunkturvinstbeskattningen. Jag tror att jag härvidlag talar inte bara som en praktisk exportman utan som en svensk medborgare över huvud taget.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

På en punkt äro vi väl alla ense, och det är när det gäller att framhålla betydelsen för hela vårt land av livskraftiga exportnäringar. Det har också framhållits att vårt land inte är en avgränsad del av världen, där vi leva ett liv för oss själva. Vi äro alla en del av något större och vi äro beroende av varandra. Jag tror att jag kan uttrycka exportnäringens betydelse så, att det är den och endast den, som gör det möjligt för Sverige att behålla sin höga levnadsstandard. Herr talman! Skola vi då skapa svårigheter för exporten?

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Herr Edström har talat åtskilligt om retroaktiv beskattning, och herr Hjalmarson hade under gårdagen i sitt anförande ett avsnitt, där han anslog på en speciell punkt ungefär samma toner. Herr Hjalmarson anförde som ett bevis för hur vårdslöst regeringen handlar med exportnäringarnas intressen, att vi ha utfärdat en författning som ålade vissa exportörer att betala en prisutjämningsavgift. Herr Hjalmarson framhöll, att vi skulle från regeringens sida ha lovat överläggningar med näringsrepresentanter tidigare, men att vi nu underlåtit detta och bara fattat beslut och dikterat. Jag har lagt märke till att herr Hjalmarson fått sina uppgifter via tidningarna.

Jag finner emellertid anledning framhålla, att vi ha haft överläggningar med dessa näringsrepresentanter åtskilliga gånger och i synnerhet med dem, som herr Hjalmarson talat om, nämligen trävaruexportörerna, och vi ha nog inte underlåtit att säga till vederbörande, att vi inte kunna undgå att pålägga dessa nya sortiment en avgift. Det finns nämligen vissa sortiment, som avgiftsbelades redan förra året. Om man nu gör gällande, att dessa nya avgifter kommo som en blixtrån från klar himmel, vill jag emellertid meddela att vederbörande

exportörer inte varit mera främmande för denna åtgärd än att de reserverat sig för eventuella avgifter i sina exportkontrakt. Det är på det sättet, herr Hjalmarson.

Men därutöver vill jag tillägga, att dessa exportörer inte utlämnas på nåd och onåd. Det finns en övergångsbestämmelse i författningen som säger att de kunna, om särskilda skäl föreligga, erhålla dispens från denna avgift. Det fall, som herr Hjalmarson relaterade under gårdagen, att en exportör skulle vara i färd med att lasta ett fartyg, då han drabbades av denna ukas och måste ha 25 å 30 samtal med Stockholm, tror jag är oriktigt alltigenom, ty har man kommit så långt beträffande själva transporten av varorna, att de äro framme vid kaj och man gjort en varuanmälan, eller man rent av börjat lasta ett fartyg, när en författning kommer, blir man regelmässigt befriad från denna belastning. Jag vill emellertid gärna erkänna att i formellt avseende ha vi anledning beklaga, att vi inte hunno få ut själva kungörelsen tidigare än vad som nu skedde. Jag erkänner att den kom i allra sista laget — det vill jag inte bestrida — men sakligt sett kanske jag kan styrka det berättigade i avgiftsbeläggningen genom att anföra ett par siffror.

Under 1950 exporterade vederbörande det sortiment, som det nu är fråga om, för ungefär 35 kronor per kbm. 1951 fick man ut ungefär 53 kronor per kbm. Vid de försäljningar, som ägt rum för år 1952, har priset varit uppe i 90 kronor per kbm. Om jag tillägger därutöver, att ungefär samma vara förvandlad till pappersmassa tål en avgift på 80 kronor per kbm, vilken avgift vi kommit överens om med vederbörande exportörer, kanske kammaren känner sig övertygad om att det inte är fråga om att misshandla några exportörer, när vi förfarit på detta sätt. Men, som sagt, den formella bristen erkänner jag — där kan det vara berättigat med kri-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tik — och jag vill uttala förhoppning om att dessa författningar komma allmänheten tillhanda på ett tidigare stadium. Att den författning, som har utfärdats, ändå ger möjlighet för vederbörande exportörer att söka befrielse från avgiften och att sådana ansökningar komma att noggrant prövas, det kan jag försäkra.

Herr Edström gjorde här ett generellt uttalande, som gick ut på att dessa avgifter, som vi ha tvingats pålägga viss export, innebära att vi belasta importörerna med detta extra netto så att säga och att man därför från köparnas sida är mycket bekymrad för dessa avgifter. Det skulle innebära, att om det inte finns några avgifter, komma vederbörande exportörer inte att ta ut lika höga priser som de för närvarande göra. Endast under den förutsättningen kan herr Edströms resonemang vara riktigt och relevant. Tillåt mig då fråga herr Edström: Ha de nuvarande avgifterna på t. ex. sågade trävaror, som vi haft under 1951 och som utgått med 65 kronor per standard, varit orsaken till att priset stigit ifrån 55 pund till ungefär 85 å 90 pund? Det är med intresse jag avvaktar herr Edströms svar på den frågan.

Det är uppenbarligen så att exportörerna ha tagit ut vad marknaden möjliggjort, och det har jag inte något att invända emot, men då skall man akta sig för sådana allmänna anklagelser och säga att allt beror på dessa avgifter. Det är inte på det sättet, herr Edström.

Sedan tror jag det finns anledning framhålla, att när vi ifrån regeringens sida ha talat om en utvidgning av exportavgifterna, så ha vi inte sagt annat än vi anse oss böra undersöka om det blir nödvändigt att genomföra en sådan ytterligare utvidgning. I och för sig ha vi inte något intresse av detta, men det är klart att det kan finnas lägen, där man inte kan undvika att vidtaga åtgärder. Jag vill inte vid

detta tillfälle ge mig in på mera ingående resonemang om dessa exportavgifter. Jag vill bara meddela herr Edström, att innan vi komma att verkställa några beslut om en utvidgning av avgifterna till att omfatta flera varor, så kan jag utlova att vi skola ha överläggningar med näringslivets representanter. Jag har också, herr talman, den uppfattningen att vi haft sådana överläggningar även med dessa virkesexportörer, även om man från det hållet har fattat saken på annat sätt.

Till detta vill jag ytterligare lägga, att i dagens situation förekomma så många speciella omständigheter på utrikeshandelns område, att man tyvärr inte kan följa herr Edströms råd när han rekommenderar oss att inte bry oss om några exportavgifter. Det kunna vi helt enkelt inte göra. Vi kunna inte lämna till företagarna att själva avgöra vad de finna vara riktigt och lämpligt.

Vi ha tvingats att göra ingrepp i handeln med en av de sydamerikanska staterna, nämligen Argentina. Vi tvingades göra det för att det över huvud taget skulle kunna fortgå någon handel. Anser Herr Edström att sådana ingrepp äro till skada för oss och för det svenska näringslivet? Det är alldeles uppenbart att det inte kunde fortsätta såsom det gjorde, nämligen att exportörerna förtjänade mycket stora pengar, vilka skulle betalas av det allmänna och de svenska konsumenterna. Sådana affärer kunde vi inte fortsätta med. Jag förstår att en extrem exportör kan säga, att det gör ingenting, men jag kan inte instämma i ett sådant resonemang, när jag skall bevaka det allmännas intresse.

Jag vill till slut framhålla, att det är alldeles uppenbart att vi från regeringens sida inser värdet av en stor och omfattande utrikeshandel — jag har betonat det många gånger — och vi ha också försökt i den mån det varit möjligt att underlätta för den svenska

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

exportnäringen att bibehålla gamla marknader och även tränga in på nya. Jag tycker det är orättvist att säga, att vi bara sätta krokben för näringslivet och lägga så många hinder som möjligt i dess väg. Det har trots allt visat sig att vår utrikeshandel under sista året expanderat på ett glädjande sätt inte bara till förmån för de svenska exportörerna utan till förmån för det svenska samhället i allmänhet.

Herr EDSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! När handelsministern frågar, om exportavgifterna på sågade trävaror varit prisförhöjande, tror jag han har rätt i att de inte varit det på detta speciella område. Jag tänkte närmast på de generella exportavgifter, som skulle läggas på all export. Jag kan försäkra att om de komme att läggas på verkstadsprodukter, måste de läggas ovanpå försäljningspriset. Där finns inte något utrymme för exportavgifter, och om sådana genomförs verka de prisförhöjande. Då kommer det säkert att väcka ännu mera anstöt i utlandet. Såväl handelsministern som jag har säkerligen fått informationer från utlandet om att man där inte alls är förtjust i tanken på de generella exportavgifter, som det talats om här. Att man accepterat de speciella avgifter, som lagts på skogsprodukter, har berott på den mycket speciella konjunktur, som rått på det området.

Jag vill tacka speciellt för det löfte vi här fått, att de generella exportavgifterna icke komma att införas förrän näringslivets män fått tillfälle att yttra sig om dem. Det var just om de generella avgifterna som jag ansåg att någon diskussion inte har förekommit. Jag tycker att det borde ha förts någon diskussion med oss, innan statsministern kastade fram tanken på dessa avgifter, och inte låtit det bli en sådan spontan handling, som tyvärr har förorsakat oss stor skada.

Argentinahandeln är en speciell sak. Att man — i samråd med näringslivets män — har ändrat om hela argentina-handeln är väl bara till fördel. Vi insågo alla att det inte kunde fortsätta som förut. Där har det alltså varit idel samförstånd oss emellan.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Jag tror att jag enklast kan bemöta handelsministern genom att citera en skrivelse, som tillsändes handelsministern av Södra Sveriges trävaruexportförening den 5 januari i år. Det heter däri bl. a. följande: »Den 9/10 i kanslihuset erhöilo vi Edert löfte, att prisutjämningsavgiftsförändringar skulle ske först efter vårt hörande efter sammanträde inom en månad. Detta Edert löfte hava vi genom cirkulär den 16/10 meddelat samtliga våra exporterrande medlemmar. Någon kallelse till nytt sammanträde har föreningen sedan dess icke erhållit, men genom Svenska trävaruexportföreningen erfarit, att regeringen avsåg viss prolongering av för 1951 gällande avtal. Några fakta om prolongeringen kommo icke till vår kännedom förrän per radio den 29/12, då i TT:s kvällsnyheter endast meddelades att berört avtal förlängts t. o. m. den 31/1 1952. Av dagspressen den 30/12 1951 framgick, att prisutjämningsavgiftsbeläggningen även avsåg bl. a. bjälkar, sparrar och slipers m. m., varvid dock intet nämndes om prisutjämningsavgifternas storlek och ej heller om eventuella övergångsbestämmelser. Intill den dagen avslutade exportaffärer hava således gjorts i god tro och med prisberäkningar icke upptagande utrymme för någon prisutjämningsavgift.»

För att åskådliggöra verkningarna av denna politik anföres: »Som exempel kunna vi nämna att exportör som haft fartyg under lastning den 31/12 och färdiglastat den 2/1 har avkräfts prisutjämningsavgift för hela lasten. Andra hava haft varorna upplagda på kaj mer

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

än en månad i avvaktan på aviserade fartyg som blivit fördröjda.

Förhållandet vid export per järnvägs-vagn är likartat, då SJ dels inte kunnat i tid tillhandahålla vagnar, dels genom heltrafiken måst minska godstransporterna. I båda exemplen, som kunna mångfaldigas, hava sålunda exportörerna på grund av dem oberoende hinder utsatts för avsevärda utgifter, vilka riskerat exportens lönsamhet (i många fall ren förlust). Detta måste anses för dem orättvist då andra exportörer med bättre tur helt undkommit dessa nya avgifter. Lika illa ställer sig saken för exportörer som sålt för senare leverans med kalkyl i enlighet med vad som ovan anförts.»

Nu framhåller handelsministern, att exportörerna ha gjort förbehåll i kontrakten för nya avgifter. Jag erkänner att jag bara har sett ett enda, men mycket stort, kontrakt, men i det fanns i varje fall icke detta förbehåll.

Handelsministern framhöll slutligen, att det finns möjligheter att få dispens från dessa avgifter där särskilda förhållanden så påkalla, som formuleringen lyder. Ja, herr talman, detta är ett exempel på sådana kautschukbestämmelser, som i varje fall vi ställa oss mycket kritiska till. Sådana bestämmelser kunna icke utgöra ersättning för objektiva rättsregler som möjliggöra för människorna att i förväg överblicka verkningarna av sina ekonomiska dispositioner. Att man kan så göra, herr talman, är enligt min uppfattning väsentligt för ett samhälle, som vill upprätthålla demokratiska rättsgrundsatser.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Bara några ord. Jag vill gärna ha sagt till herr Hjalmarson, att hur lång tid som än förflyter mellan den dag då ett beslut fattas och den dag då det skall träda i kraft, finns det alltid exportörer som komma med framställningar om

att bli befriade från avgifterna. Det har alltid varit så. Myndigheterna äro så toleranta i sin prövning, att de också bruka befria från avgift om det finns speciella skäl. Den exportör, som avgivit den skrivelse som herr Hjalmarson läste upp, är numera en stor exportör även av props. Vi ha fört resonemang med skogsägarföreningarna och även med den andra parten, de privata exportörerna, men därifrån har jag ännu inte hört något påstående om att vi inte skulle ha talat om avgifterna, men det kanske kommer. I varje fall vet jag att det från båda hållen har kommit ansökningar om att man skall slippa avgifterna, och man kommer såsom argument att anföra, att man redan hade köpt varorna.

För närvarande ligger det inne ansökningar om licens för betydligt större exportkvantiteter än vi kunnat utlova till köparländerna, varför det tydligen är ett stort intresse hos exportörerna att komma ut med så stora kvantiteter som möjligt. Jag har den bestämda meningen, att exportörerna tåla den belastning som uppkommer genom denna mycket blygsamma avgift. Jag anser emellertid att myndigheterna skola tillämpa kungörelsen efter dess avfattning, och om det har gjorts sådana dispositioner i god tro, som det heter, och exportörerna kunna visa att deras vinst blir för liten, skall man kunna bevilja dispens.

Herr LÖFROTH: Herr talman! Av statsverkspropositionen framgår bl. a. att statens bränslekommission äskar större anslag för kommande budgetår. Jag är ingalunda mannen att avgöra huruvida anslagsökningen är berättigad eller inte och ämnar inte heller försöka penetrera problemet. Vad jag i detta sammanhang vill beröra är emellertid bränslekommissionens sätt att organisera bränsledistributionen eller rättare sagt koksdistributionen ut till förbru-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

karna, fastighetsägarna, för nuvarande bränslesäsong. Bränslekommissionen har nämligen till landets kolhandlare strängt sagt ifrån, att ingen koks får fraktas ut till förbrukarna förrän efter den 15 sistlidna november, trots att stora lager redan funnos från sommaren och förhösten. Bestämmelsen lär ha gällt lika för hela landet, i varje fall gällde samma bestämmelse för Norrbotten som för Stockholm och dess närhet.

Vad har blivit följden av ett sådant dekret? Ja, vad Norrbotten beträffar ha de flesta koksförbrukarna härigenom fått betydligt försämrad kvalitet till följd av att koksen levererats i slutet av november och under december och januari månader än om den hade levererats på sommaren och förhösten allt eftersom båtarna anlänt till Luleå hamn. Om det är bekant för herrarna i bränslekommissionen vet jag inte, men för de flesta andra torde det vara känt, att när koksen inte får distribueras förrän efter den 15 november, har koksen i upplagsplatserna hunnit bli uppblandad med en del snö och is. Om det därtill råder snöväder just när koksen skall transporteras i järnvägsvagnar och lastbilar till olika delar av länet upp till 30—40 mil från hamnen, blir det allt värre. Men inte blott då utan även när koksen transporteras till förbrukarna på bestämmelseorten, vid lossningen och vid inkastningen i kolkällarna följer det med snö och is. Just vid denna tidpunkt ha vi mera snö och is i Norrbotten än på något annat ställe i vårt land.

Härtill kommer att de olika kolfirmorna som sköta distributionen till följd av dessa bestämmelser få ett mycket hetsigt arbete. När alla vilja ha koks på en gång få de mer än bråttom att distribuera den till förbrukarna. Alla vilja ju ha koksen så fort som möjligt, och även om kolfirmorna göra sitt allra bästa, uppstår det ändå tråkigheter mellan förbrukarna och kolfirmorna. Det finns också en hel del fastighetsägare,

som ha fått vänta in på det nya året innan de fått den tilldelning, som de skulle ha enligt sina licenser.

Här är återigen ett strålande exempel på hur man sätter likhetstecken mellan låt oss säga stockholmstrakten och den nordligaste delen av vårt land, Norrbotten. De som diktera bestämmelserna om att ingenting får lämnas från kokslagren förrän efter ett visst datum, i detta fall den 15 november, borde dock observera att det råder olika förhållanden i olika delar av landet och att bränslebehovet är ett annat i Stockholm än i Kiruna. Envar bör ha klart för sig att vintern och kölden sätta in åtskilligt hårdare i Norrbotten. Vidare tycker man att det skulle vara i bränslekommissionens intresse att se till att den kokskvantitet som förbrukarna erhålla inte i kvalitativt hänseende försämrats av is och snö genom en alltför försenad distribution.

Jag har, herr talman, med dessa erinringar velat fästa uppmärksamheten på förhållandena med koksdistributionen i allmänhet men särskilt vad det gäller Norrbotten. Jag hoppas att mera förnuftiga bestämmelser fastställas vid kommande års bränslesäsong.

Under senare år har det inträffat händelser, som jag tycker inte böra förbigås helt och hållet och som herr Waldemar Svensson i Ljungskile i går förde på tal. Jag tänker på kränkningen av föreningsrätten. I 1936 års lag heter det bl. a.: »Föreningsrätten skall lämnas okränkta.»

Det krävdes många års energiskt arbete från arbetstagarnas sida innan lagen blev verklighet, men ingen av dess förespråkare och ingen av dem, som voro med om att fastslå socialdemokratiska arbetarpartiets politiska program vid 1920 års kongress, vari bl. a. återfinns punkten föreningsrätt och församlingsfrihet, kunde väl tänka sig att en efter många års arbete tillerkänd frihetsrätt i framtiden skulle komma att

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

missbrukas gentemot enskilda arbetstagare, och detta just av lagens tillskyndare.

Vi veta alla, att denna föreningsrättslag gäller förhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare, och dessbättre är det numera ytterst sällan som konflikter i den vägen uppstå mellan dessa parter. Vad som nu inträffat — och det tyvärr alltför ofta — är arbetstagarorganisationernas kränkning av föreningsrätten gentemot en liten grupp medlemmar eller, som i de flesta fall sker, mot enskilda medlemmar, som söka hävda sin rätt att t. ex. tillhöra den arbetarorganisation eller fackförening som de själva önska. Rent av otroliga händelser — för att nu använda ett mildt uttryck — får man sorgligt nog bevittna, händelser som vittna om hänsynslöshet och politisk fanatism.

När jag berör denna sak tänker jag inte närmast på föreningstvisterna vid Stockholms brandkår. Jag har många andra och liknande exempel att åberopa, som klart visa hur rätts- och frihetskraven fullständigt nedtrampas. För någon tid sedan var det en verkstadsarbetare vid en av SJ:s verkstäder, vilken befordrades till verkstadsförman. Fackligt var han organiserad i Svenska järnvägsmanaförbundet. Efter någon tid begärde han utträde ur avdelningen och förbundet men betalade avgifter för några månader framåt, så att han icke skulle restera för några avgifter när utträdet en gång beviljades. Samtidigt sökte han inträde i ett fackförbund för arbetsledare anslutet till TCO. Efter något halvår gjorde han sig underrättad hur hans utträdesansökan i hans gamla fackförbund behandlats och fick då till svar, att han uteslutits för bristande betalning och betraktades som en regelrätt skubbare. Hans utträdesansökan hade fullständigt nonchalerats, men han hade fått stå kvar i avdelningen till dess att styrelsen enligt stadgarna kunde avföra honom som avgiftsskolkare och därmed

som osolidarisk. — Ja, så var det med hans föreningsrätt.

Låt mig också anföra ett annat exempel, som visar hur rent av oanständigt man kan bära sig åt. En i en stads kommunalförvaltning någonstans i Norrbotten anställd s. k. lägre tjänsteman var fackligt ansluten till Svenska kommunalarbetarförbundets avdelning på platsen. För någon tid sedan erhöill han tjänst i annan kommunal förvaltning i samma stad. På grund av ändrade arbets- och tjänsteförhållanden ansåg mannen i fråga, att han borde tillhöra den tjänstemannanslutning som motsvarade hans nya befattning. Han begärde därför utträde ur kommunalarbetarförbundets avdelning och trodde att därmed var allt bra. Efter några månader träffade han samman med högste pampen i fackföreningen, vilken också var mäktig som arbetsgivare, eftersom han råkade tillhöra styrelsen i ett närstående viktigt förvaltningsorgan. Han tillfrågades av den mäktige varför han, alltså arbetstagaren, lämnat kommunalarbetarförbundet. Arbetstagaren gav en som han själv tyckte nöjaktig förklaring men fick då till svar och besked: »Då gjorde du dumt, ty du fick inte utträde ur avdelningen, du helt enkelt uteslöts för bristande betalning. Förresten ska jag nog se till att du blir stoppad i fortsättningen och inte kommer längre!»

Vilken föreningsrätt har denne enskilde arbetstagare? Ingen! Tvärtom har han ett ständigt hot över sig, att så länge han är kvar inom den förvaltningen äro hans befodringsmöjligheter lika med noll. Att på ett sådant rättsvidrigt sätt trampa ned friheten hos en människa tycker jag inte är värdigt en representant i förtroendeställning i en arbetstagarers facksammanslutning.

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! En av de frågor, som vi i denna remissdebatt huvudsakligen sysslat

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

med, har ju varit den sedan flera år återkommande frågan om inflationen. Men det har ju i år dessutom blandats in ett par andra frågor, som kanske inte förut rönt samma uppmärksamhet, nämligen skattefrågan och frågan om statsutgifternas omfattning. Jag ber att under den lilla stund jag skall ta i anspråk endast få syssla med dessa ting. När jag suttit och lyssnat har jag nämligen funnit en viss inkonsekvens i de resonemang man fört från olika håll.

Jag tror att man får säga, att vi allesamman äro överens om att det måste vidtagas åtgärder mot inflationen. Så långt äro vi ense. Men sedan räcker inte detta längre, utan när vi ställas inför konkreta åtgärder, som kunna vara känsliga ur olika partipolitiska synpunkter, stegrar man sig ibland och vill inte vara med längre. Jag tror emellertid att om vi skola lyckas bekämpa inflationen är det nödvändigt att man från alla håll gör klart för sig, att det kan bli nödvändigt att vidta sådana åtgärder, som kunna betyda att vi tillfälligt måste acceptera beslut, som vi i ett normalt läge inte skulle acceptera.

Jag tror inte heller att det går att komma ifrån att vad som nu hos oss i främsta rummet verkar inflationsdrivande är den upprustning, som pågår i hela den västerländska världen. Om vi här i vårt land önska att en sådan maktbalans, som man håller på att bygga upp, åstadkommes, och vi samtidigt med detta ändå vilja försöka bibehålla och skydda vår egen levnadsstandard så långt det är möjligt, måste vi också vara beredda att med gemensamma krafter i första hand bygga en fördämning mot de inflationsdrivande krafter, som komma över oss *utifrån*. Jag säger detta med betoning på ordet *utifrån*, därför att jag därmed vill gå över till den fråga, som nu varit ett av debattämnen, nämligen konjunkturvinstskatten.

När vi i höstas debatterade ränteregleringen erkände man från alla håll, att det var nödvändigt med en kreditåtstramning för att man på det sättet skulle kunna minska investeringarna. Nu är det väl i alla fall så, att en del av våra exportföretag, som under förra året gjorde och även nu i fortsättningen göra stora vinster, inte bli berörda av den kreditåtstramning, som vi uttalade oss för i höstas. Finansministern har också bebadat en skärpning av dessa kreditåtstramande åtgärder. När man går in för detta, tror jag att det är *en sak*, som man inte bör lämna alldeles obeaktad, nämligen det missbruk som sannolikt många gånger sker med företagens rätt till fria avskrivningar. Jag säger missbruk, ty det går nog inte att komma ifrån, att man i många fall genom den höga beskattningen lockas till investeringar, som inte minst göras i avskrivningssyfte. Särskilt nu när det gäller att minska dessa investeringar, är ju detta ett steg i rakt motsatt riktning.

Därest dessa höga konjunkturvinster förbli obeskurna tror jag, att de kunna komma att utöva en sådan press på penningvärdet, att vi måste vidta åtgärder av annat slag, som kunna komma att drabba grupper som stå alldeles utanför. Det finns därför såvitt jag kan se inte någon konsekvens i att man ena gången — i höstas — uttalar sig för kreditåtstramning, men nu under denna debatt gör gällande att dessa i många fall exceptionellt stora vinster skola lämnas alldeles orörda trots att de utöva en ganska betydande likviditetsförbättrande verkan. När man diskuterar denna skatt tror jag man får ta i betraktande, att densamma inte kan bedömas ur samma synpunkter som de skatter, vilkas främsta uppgift är att ge statsverket inkomster. Huvudmotivet för denna skatt är i stället att suga upp en del av den likviditetsförbättring, som förhållandena utomlands åstadkomma hos oss.

Därutöver tror jag att man får räkna

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

med att en dylik skatt har en rent psykologisk betydelse, nämligen att verka återhållande på den lönerörelse, som nu snart stundar eller redan är i gång. Jag tror ingen önskar att vi skola få en upprepning av den engångsinflation, som det hette i fjol. Här uttalade sig i går bl. a. herr Kyling mot densamma och sade bestämt ifrån, att man på hans håll inte kunde vara med om en sådan uppskrivning av priserna. Och ändå tillhör herr Kyling en grupp i denna kammare som uttalat sig mot en sådan beskattning. Såvitt jag förstår kan ett sådant ställningstagande bli en grund för en ny prisstegring. Jag tror att det är ett fundamentalt villkor för att man skall kunna undslippa en ny »engångsinflation», att man visar återhållsamhet på lönefronten. Det är väl heller ingen skulle jag tro som inbillar sig, att det skall gå att vinna förståelse hos fackförbunden för nödvändigheten av återhållsamhet, om det är så att vi låta dessa exceptionellt stora företagsvinster som gjordes förra året förbli orörda. Mycket talar nämligen för att vi i så fall få räkna med en liknande prisutveckling som under föregående år. Vi få i en sådan situation räkna, vilket också tidigare sagts, med en betydligt större återverkan på livsmedelspriserna i år än vi behövde räkna med i fjol.

Vad sedan gäller varumarknadspriserna och lönerörelsernas återverkan på dessa priser, tror jag man får säga, att inte ens en aldrig så effektiv priskontroll kan avgöra huruvida begärda prisökningar äro berättigade eller inte. Det är nämligen svårt att frigöra sig från den känslan, att en löneökning i vissa fall tages till intäkt för prisstegringar, som äro högre än vad löneökningarna motivera. Om nu en pris- och löneskrub sättes in, är det därför sannolikt också nödvändigt att man från priskontrollnämndens sida skärper vaktsamheten. Vi ha klart för oss, att de grupper som förlora på en lönestegring just bli de, som icke själva kunna på-

verka sina inkomster, nämligen pensionärerna och de av våra gamla, som genom att spara ihop ett litet kapital ha tänkt att så att säga pensionera sig själva.

Inte heller i fråga om att sänka statsutgifterna, vilket också har varit ett huvudämne i denna debatt, finner jag att man har varit fullt konsekvent. I varje fall är det ganska anmärkningsvärt att man framfört krav på en sänkning av statsutgifterna utan att på samma gång ange på vilket sätt detta skall ske. Herr Hjalmarson sade i går, att en sådan sänkning skall regeringen ta initiativet till. Det är klart att regeringen bör göra det, men varför är man så blygsam, att inte samtidigt oppositionen kan ta sådana initiativ? Jag har i varje fall den uppfattningen, att oppositionen i ett demokratiskt samhälle som vårt har synnerligen stor betydelse, därför att den kan ställa upp verklighetsbetonade alternativ till den politik, som förs av regeringen. Därför kan jag inte riktigt förstå den blygsamhet, som i går visades från högern, när man helt avstod från att komma med egna uppslag till besparingar i statsutgifterna. Jag vet inte om jag skall tolka det på det sättet, att man inte litar på sina egna initiativ. Men gör man inte det, så kan man ju inte heller begära, att regeringen eller någon annan skall göra det.

Jag tror för min del, att vi allesamman äro lika intresserade av att sänka både skatterna och statsutgifterna, men så länge man inte kan ange på vilket sätt detta skall ske, bör man inte heller framställa sig som någon pionjär på detta område.

Nu skall jag gärna ge både herr Hjalmarson och herr Ohlin — vilka voro inne på denna fråga i går — rätt i att visst kan man tycka att statsutgifterna äro alltför höga, men vi skola på samma gång komma ihåg, att vi ju ha hjälpts åt allesammans i inbördes sämja att bringa statsutgifterna dit, där de nu äro. Det har faktiskt under senare år

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

rätt en ädel tävlan mellan olika partier om att hålla sig framme därvidlag. Om det emellertid skulle inträffa det fenomenet här i riksdagen, att de ärade ledamöterna, drivna av djup samhällssolidaritet, eller i avsikt att stödja regeringen i dess vällovliga strävan att stabilisera penningvärdet, för ovanlighetens skulle motionerade om sänkningar av anslag till olika ändamål, så tror jag att resultatet därav inte skulle bli särdeles lysande — åtminstone inte om förslagen skulle sakligt motiveras.

Det är alldeles klart, att man på vissa punkter kan peka på möjligheter till nedskärning av statsutgifterna, men skall man över huvud taget kunna tala om en sänkning, så skall det väl vara en verklig sådan, som möjliggör att man nedbringar skatterna. Det är emellertid ännu inte för sent att motionera i denna riktning!

Jag sade, att jag för egen del har känt bekymmer för vår allt mer svällande budget. När jag har sett med vilket allvar man strävat efter att begränsa statsutgifterna både detta och föregående år, frågar jag mig, om inte den budgeten vi nu ha kan betraktas såsom någon slags standardbudget, på vilken man inte kan göra några nämnvärda nedprutningar utan att riskera att samtidigt sänka standarden på något område. Jag tror emellertid också att vi ha kommit in i ett läge, där vi måste vara synnerligen försiktiga, innan vi tillåta budgeten att svälla ut ytterligare. Behovet av varje nytt anslag måste därför allvarligt prövas.

När vi emellertid diskutera en sänkning av statsutgifterna, böra vi ha klart för oss att den nuvarande budgeten ingalunda fördelar förmånerna lika eller tillfredsställer behoven lika för alla grupper i samhället. Jag tror inte att man från oppositionens sida vill förneka, att det ännu finns åtskilliga eftersatta grupper i samhället, som ha rätt att pretendera på en bättre avvägning ur ekonomiska, sociala och kulturella

synpunkter. Jag tänker här främst på glesbebyggelsens folk. Så länge inflationen fortsätter och så länge vi på grund därav sträva efter att begränsa statsutgifterna över lag, äro möjligheterna för dessa eftersatta grupper att erhålla en utjämning inte särdeles stora.

När vi därför nu skola gå in för en nedskärning av statsutgifterna, så frågar jag: Menar man från oppositionens sida, att vi skola konservera den klyfta, som finns i vårt nuvarande samhälle? Om man inte vill det, måste konsekvensen i stället bli, att man inom den nuvarande budgetens ram åstadkommer en rättvisare fördelning olika grupper och intressen emellan. Detta är en linje, som jag gärna skulle diskutera och rekommendera att man prövade sig fram på, men jag vill ändå fråga, hur långt man vill vara med att gå på den vägen. Vill man t. ex. från deras sida, som i går talade för nedskärningar, vara med om en sådan omfördelning inom budgeten, att man t. ex. inskränker på subventionerna till bostadsbyggande i tätorterna och i stället ökar dem på landsbygden? Vill man vara med om att ge landsbygden en bättre postservice, på bekostnad av tätorternas? Vill man omfördela anslagen till vissa kulturella ändamål i tätorterna och ge litet mera till exempelvis skolskjutsarna eller liknande verksamheter ute på glesorterna? Vill man, för att ta ytterligare ett exempel, medverka till att höja landsbygdens låglönegrupper till jämställdhet med andra, utan att detta skall återverka på budgeten?

Jag är inte alldeles säker på att man beträffande sådana uppslag, därest de framföras, kan lita på helhjärtat stöd från oppositionen. Det är möjligt att man kan och kanske också att man bör underkasta budgeten en ordentlig granskning. Det är måhända inte ur vägen att tillsätta en sparutredning, som är obunden av partipolitiska spekulationer och i vilken man inte försöker gå den vägen att avlasta statsbudgeten

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

genom att lägga bördorna på de kommunala budgeterna. Den vägen innebär nämligen i grund och botten ingen besparing.

Till sist vill jag återkomma till vad jag tidigare sade, nämligen att vi säkerligen alla besjålas av en vilja att spara på statsutgifterna, där man kan göra detta utan att åsidosätta berättigade intressen. Vi få emellertid försöka hålla oss på verklighetens mark i dessa frågor. Den återhållsamhet som visats i år, trots att vi ha flödande statsinkomster, är att hälsa med tillfredsställelse, och jag vill gärna uttala en förhoppning att samma försiktighet iakttages även i fortsättningen. På det sättet kunna vi kanske skapa förutsättningar för en skattesänkning framdeles.

Jag delar den uppfattning, som här tidigare uttalats från det håll jag företräder, nämligen att vi måste se till att inkomsterna räcka till mer än dagens behov. I samma mån som våra anspråk på staten, när det gäller förmåner och bekvämligheter av olika slag, kunna begränsas, skapa vi naturligtvis förutsättningar för en varaktig skattesänkning, utan risk att i en oförutsedd situation behöva ikläda oss skuld eller sänka vår nationella standard. I en enskild hushållning kan man ju ha lov att ta vilka chanser man vill och fördela hur man behagar, men i en allmän hushållning måste man visa all den försiktighet som är möjlig.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Det är förklarligt att denna remissdebatt liksom debatterna över huvud taget i detta hus i övervägande grad rört sig om de ekonomiska frågorna. De ekonomiska spänningsmomenten äro så starka, att de kunna utlösa allvarliga rubbningar — som det står i trontalet — och alla ansträngningar måste inriktas på att skapa jämvikt i samhällsekonomien och ett fast penningvärde. Det är också förklarligt, att alla dessa re-

sonemangs facit måste bli, att en stark sparsamhet med statsutgifterna är av nöden. Fördelningen av statsinkomsterna kan man emellertid ha olika uppfattningar om, och jag tillåter mig, herr talman, att i dagens läge göra gällande, att lika väl som det finns områden, där vi icke ha råd att kasta ut, kanske inte ens ge ut pengar, så finns det också områden, där vi icke ha råd att spara. Fröken Elmén har för en stund sedan varit inne på samma tema.

Jag tänker då först och främst på vad som rör ungdomen, både när det gäller att förebygga och när det gäller att hjälpa till rätta dem, som av yttre eller inre anledningar ha kommit vid sidan av. När det gäller att förebygga vill jag bara konstatera, att ett generösare tilltaget anslag till hemvårdarna i denna bostadsbristens tid säkert skulle ha kunnat göra stor nytta. När det gäller att hjälpa till rätta, ber jag, herr talman, att få kasta en kort återblick på våra förhållanden.

År 1935 kom en ny strafform till för ungdomar i åldern 18—21 år, nämligen ungdomsfängelse. Något senare upphävdes lagen om tvångsuppfostran, och anstalterna Bona och Vieback kommo bort. Intet nytt hände emellertid för ungdomar i åldern 15—18 år, antagligen därför att man tänkte sig att den i stark utveckling stadda ungdomsvårdsskoleverksamheten skulle taga hand om dessa. Nu har det emellertid gång på gång hänt, att ungdomar under 18 år ha dömts till frihetsstraff, fängelse eller straffarbete, i stället för att via en villkorlig dom överlämnas till barnvårdsnämnd. Motiveringen har varit brister i anstaltsresurserna inom socialvården. Skall socialvården kunna fullfölja sina stora uppgifter och kanske utvidga dessa, måste den få sådana resurser till sitt förfogande, att vården kan differentieras med hänsyn till såväl det svårare som det lättare klientelet. Jag tror, att det är oerhört viktigt att avgöra vilka åtgärder som kun-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

na sättas in för att hjälpa dessa ungdomar, som vi nu måste taga hand om.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang också bekänna, att jag inte kan få in i mitt huvud annat än att människor, framför allt unga människor, som begå svårt brottsliga handlingar, äro psykiskt abnorma. Vi måste därför se till att få en psykopatanstalt för dessa, men det är väl inte lönt att gå in på den frågan förrän psykopatutredningen har sagt sitt.

Frågan om ungdomsvården löser man emellertid inte genom att överföra ansvaret till socialvården. Anstaltsväsendet inom såväl socialvården som fångvården måste förbättras. För storstädernas del tillkommer dessutom ett alldeles särskilt problem, nämligen hur man skall kunna taga hand om ungdomar under den tid utredning om brott pågår. Den vård, som vi nu vilja ha, med möjligheter att i största möjliga frihet kunna få ungdomarna tillbaka till arbetsglädje och självansvar, ställer mycket stora anspråk på anstaltsväsendet. Den fordrar utbildad och stor personal.

Det är lätt, herr talman, att ställa krav, men det är särskilt i dagens läge svårt att realisera dem. Det är svårt ur statsfinansiell synpunkt, ur byggnadssynpunkt och framför allt ur personalsynpunkt. Det är därför utomordentligt viktigt att hela anstaltsväsendet, både inom socialvården och inom fångvården, planeras med hänsyn till de personalresurser vi nu ha och till dem vi komma att få.

Jag nämnde för en stund sedan villkorlig dom. Vid utdömandet av ett urbota straff, alltså inte villkorlig dom, tror jag att de allra flesta äro mycket tveksamma angående resultatet av detta straff. Få, kanske inga, bli bättre av en fängelsevistelse; många bli säkert sämre.

Den vanliga villkorliga domen har efter statistiken att döma slagit väl ut. Den gäller således förstagångsbrottslingar. Den kvalificerade villkorliga do-

men, som gäller återfallsförbrytare, har man inte någon utförlig statistik på, men efter vad man kan bedöma har den slagit jämförelsevis bra ut. Jag vill i detta sammanhang, herr talman, betyga min glädje över den villkorliga domen samtidigt som jag just därför beklagar, att den inte kan tillämpas ute i livet på det sätt som vore nödvändigt. Det som brister är övervakningen.

Övervakarna äro inte tillräckligt väl betalda. Detta gäller både de fasta skyddskonsulenterna, som dock nu ha fått en liten ökning, och de frivilligt arbetande övervakarna. Det borde vara angeläget att ge dessa en sådan lön, att de kunde ägna tillräcklig tid åt sitt utomordentligt viktiga värv. Då skulle tillrättaförandet av brottslingarna från fängelserna ut till friheten kunna ske ute i livet. När man tänker på vad våra fångar kosta svenska staten, kan man inte komma ifrån den tanken, att en del av dessa pengar — man kan ju inte helt avskaffa fängelserna — borde kunna användas till de villkorligt dömda. Detsamma gäller i viss mån de ovillkorligt dömda. När de först komma ut ur fängelset, är det i regel en försöksutskrivning, och de skola under den tiden ha en övervakare. Även här gäller, att betalningen är dålig och att kontakten blir därefter.

En fråga, herr talman, som jag flerfaldiga gånger tagit upp här i riksdagen, är abortfrågan. Jag beklagar, att medicinalstyrelsen inte har fått det anslag som den har begärt för en ny kurs för abortkuratorer och inte heller anslag för att kunna ge ut en folkskrift med upplysning i detta ämne. Jag tror, att upplysning är ett av de många medel, som måste användas för att man skall kunna komma till rätta med de ständigt stigande aborterna i vårt land. Det är inte ett hälsotecken hos ett folk, att ett så stort antal kvinnor som sker i vårt land anse sig icke kunna bära fram sina barn och att de kunna få abort på de indikationer, som nu gälla.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Jag tror att det fordras helt andra tag än hittills för att man skall kunna komma till rätta med denna livsviktiga sak.

Till sist, herr talman, skall jag mycket kort beröra en sak, som jag tog upp även vid förra vårriksdagens remissdebatt. Jag har inte bara förvånat mig över utan även beundrat det lugn och det saktmod, som karakteriserat föregående talare; jag känner mig oerhört jäktad vid detta skede av remissdebatten. Det gäller emellertid ett anslag på 500 000 kronor, som civilförsvarsstyrelsen har begärt för social- och utrymningstjänsten men som inte har tagits upp i statsverkspropositionen. Vi ha nu en förläggingsutrustning för 500 normalinternat om cirka 40 platser, motsvarande inalles cirka 20 000 internatplatser. Inom parentes vill jag nämna, att det sammanlagda behovet är 275 000 platser. Som en första beredskap anses det önskvärt, att det finns utrustning för 1 000 internat om cirka 40 platser, således en fördubbling av det nuvarande antalet platser. Att civilförsvarsstyrelsens äskande inte har upptagits i statsverkspropositionen beror väl därpå, att man tror sig i ett skärpt läge kunna skaffa dessa förläggingsutrustningar medelst förfogandelagen. Ack ja, förfogandelagen tror man visst skall kunna uträtta underverk, ty den förlitar man sig på med kolartro, men det kan ju hända att det inte finns så mycket att förfoga över om skadegörelsen kommit i gång.

Herr inrikesministern, som alldeles nyss var här, har visst försvunnit. Jag skulle annars ha velat rikta en vädjan till honom att den hemställan om anslag för inköp av tyg till att förfärdiga beredskapskläder, som gjorts av Röda korset, Rädda barnen och Sveriges lottakårer, inte kommer att avslås. Det är en mycket stor vinst för staten att få denna utrustning sydd frivilligt och således gratis.

Jag har blivit ombedd att nämna ännu en sak i detta sammanhang, näm-

ligen frågan om identifieringsbrickor för barn. Ännu 7 år efter kriget är det tiotusentals barn i Tyskland, som inte ha kunnat identifieras.

Herr talman, jag hade tänkt gå in på det ämne fröken Vinge tidigare har behandlat, nämligen kulturen på svältkost i vår blomstrande högkonjunktur. Eftersom jag i allt väsentligt kan instämma med henne, skall jag emellertid inte göra det som inte är så alldeles ovanligt här i kammaren, nämligen upprepa vad föregående talare sagt.

Jag har begränsat mig till dessa tre frågor: ungdomsfrågan, frågan om den respekt och det skydd för liv, som kan ligga i abortförebyggande åtgärder, och frågan om social- och utrymningstjänsten. Det sista är det område inom vårt försvar, där kvinnorna kunna göra den största insatsen, som även där går ut på att skydda liv. Dessa frågor äro enligt min uppfattning inte bara livsviktiga. De stå livets källor nära, och därför stå de också kvinnorna mycket nära.

Härefter meddelade herr TALMANNEN, att ytterligare nio talare antecknat sig för yttrandes avgivande samt att önskemål framkommit, att överläggningen skulle fortsätta, trots den långt framskridna tiden. Herr talmannen tillsporde kammaren, huruvida den ville fortsätta överläggningen eller nu avbryta förhandlingarna för att återupptaga debatten vid kammarens nästkommande plenum; och beslöt kammaren att fortsätta överläggningen.

Härpå anförde:

Herr HAGÅRD: Herr talman! Till en början skulle jag vilja hålla mig till en huvudtitel, som hittills inte har omnämnts mycket i debatten men som i fråga om anspråken på medborgarnas skattemedel står bland de främsta. Det är femte huvudtiteln, som under nästa budgetår upptar inte mindre än $1\frac{3}{4}$ miljarder kronor. Det är måhända för tidigt att ge till känna något av de intryck, som man får, när man läser årets femte huvudtitel och när man studerar

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

dagens svenska socialpolitik mot bakgrunden av denna läsning. Vi ha ju inte seglat så långt på skutan med de nya rorsmännen, och man tvingas kanske snart att ta tillbaka ett omdöme, som kunde bli något förhastat om det skulle fällas nu. Jag kan emellertid, herr talman, inte undertrycka den uppfattningen, att luften omkring den svenska socialpolitiken på sista tiden i någon mån har förändrats till det bättre. Det har liksom blivit en smula lättare att andas.

Tidigare har det sociala framåtskridandet varit envetet fastkedjat vid en ursprunglig inställning, som var svår att ändra, även om praktiska förhållanden, administrativa och ekonomiska synpunkter tydligt talade för en större rörlighet och mera av hänsynstagande till nya uppslag och idéer. Det förefaller som om dörren åtminstone något öppnats för nya vindpustar. Men jag säger ännu en gång: Man skall inte ropa hej förrän man är över bäcken, och ännu har ju intet märkligare inträffat i verkligheten.

Låt mig emellertid i största korthet få göra några konstateranden. Samordningstanken i vår socialpolitik har länge varit undertryckt, men den ligger i själva verket långt framme i medvetandet icke bara hos dem, som ha sin dagliga uppgift med att syssla med hithörande ting, utan också hos medborgarna i allmänhet, särskilt bland dem, som ha sinne för ordning och organisation, liksom också för de behövande människor, för vilka den sociala hjälpverksamheten är anordnad.

Nu synes samordningstanken ha vunnit indesteg även i Kungl. Maj:ts kansli. Tillfredsställelse har för sports över de nya signaler, som i detta hänseende visats genom direktiven för samordningsutredningen, som såg dagen vid senaste årsskiftet — en nyårgåva, kan man säga, åt svenska folket.

Med en beklämmande känsla av att icke ha lyckats få gehör för en så cen-

tral uppgift i sitt utredningsarbete som den om samordning avlämnade socialvårdskommittén i höstas sitt senaste betänkande. Detta innehöll en överarbetning av lagen om olycksfall i arbete, den s. k. yrkesskadeförsäkringslagen.

I detta förslag beklagade kommittén att den icke kunnat taga hänsyn till kraven på samordning, som så osökt och följdriktigt framstått i detta sammanhang. Närmast gällde det förhållandet mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen eller, som det som sagt numera heter, yrkesskadeförsäkringen. Två reservanter hade förklarat att det trots allt bort tillkomma kommittén att ange, hur en ifrågasatt samordning borde skapas, även om kommittén på grund härav skulle få något öka sin livslängd. Då så icke skett underströko reservanterna, att ett genomförande av förslaget med nödvändighet måste föregås av försök till samordning med andra grenar av socialförsäkringen, närmast med sjukförsäkringen, och denna uppfattning delades nog också av kommittén i övrigt.

Det är av intresse att konstatera, att remissyttrandena över detta förslag till yrkesskadeförsäkringslag innehålla ett allmänt beklagande av att kommittén icke ansett sig kunna framlägga något förslag till samordning, alltså ett instämmande i reservanternas uppfattning. I ett flertal yttranden har man t. o. m. avrått från sådana utvidgningar av olycksfallsförsäkringen, som kunna föregripa och försvåra en samordning mellan dessa socialförsäkringsgrenar.

Nu får man, herr talman, hoppas att utredningen, som ledes av departementets statssekreterare, skall känna sig obunden och fri från tidigare intagna ståndpunkter, så att en objektiv och rationell prövning kan komma till stånd. Men härvidlag lurar givetvis en ganska stor fara, och det tarvas enligt mitt förmenande verkliga krafttag för att komma ifrån den försumpning, som detta spørsmål kommit uti.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Det finns en liten detalj här som förtjänar att uppmärksammas. Som ett tillägg till den egentliga utredningen kan betraktas uppgiften att undersöka, huruvida icke hjälpen vid havandeskap och barnsbörd borde sammankopplas med sjukförsäkringen. Frågan om stöd åt barnaföderskor har därmed tagits upp just ur synpunkten av samordning och förenkling, något som man mycket länge väntat på. Tidigare hade man genom förutvarande departementschefens åtgörande och framför allt hans många uttalanden förts in på tankegången om något slags kombination med arbetslöshetsförsäkringen.

Får jag erinra om att vid den ursprungliga och grundläggande utredningen om ett förändrat moderskapsstöd hade, då det gällde samordning med andra socialförsäkringsgrenar, väl ingen tänkt sig en förening mellan denna hjälpform och arbetslöshetsförsäkringen, och detta av helt förklarliga skäl. Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen anlitar ju de fackliga organisationernas arbetslöshetskassor som administrativt organ. Barnaföderskorna i gemen kunna ju inte räknas in i fackförbunden; det övervägande flertalet har intet som helst gemensamt med dessa och arbetslöshetskassorna. Där emot är naturligtvis frändskapen med sjukförsäkringen påtaglig och blir fullständigare på grund av sjukförsäkringens obligatoriska karaktär, enligt riksdagens fattade beslut.

För övrigt har den nuvarande frivilliga sjukförsäkringen redan nu sedan ett antal år tillbaka varit bärare av det moderskapsstöd, som moderskapspenningen och moderskapshjälpen utgör. Departementschefen kan här räkna sig till förtjänst, att han alltså nu sökt korrigera en föreställning, som höll på att breda ut sig.

Den nuvarande splittringen av moderskapsstödet av modell 1937 med uppdelning i mödrahjälp, moderskapspenning och moderskapshjälp behöver

faktiskt snarast avlösas av något mera vettigt ur organisationssynpunkt. Ett steg i denna riktning, men långt ifrån tillräckligt, antydes i femte huvudtiteln med en litet kortfattad upplysning, att mödrahjälp, som under det nya budgetåret beräknas kosta 10 miljoner kronor, skulle kunna tänkas administrerad av en moderniserad länsstyrelse.

I förteckningen över väntade propositioner vid denna riksdag är under socialdepartementets rubrik instucken en liten upplysning, som enligt min uppfattning är mer än värdefull. Det är uppgiften att man har att vänta en proposition om »Lag om socialnämnd m. m.» Jag kan för min del inte låta bli att kalla detta en verkligt glädjande underrättelse, något som man väntat på i över femton långa år. Det är för övrigt ganska underligt att svenska folket har kunnat ge sig till tåls under dessa år.

Ett stort antal kommuner — bland dem inte mindre än ett 80-tal stadskommuner — leva i fråga om socialvårdens kommunala organisation i ett tillstånd, som saknar stöd i sociallagstiftningen. De anordningar för att åstadkomma förenkling och rationalisering, som vidtagits, ha tillkommit efter egna initiativ inom kommunerna, framtvingade av nödvändigheten. Inte minst ha de underlättat möjligheterna för de hjälpbehövande att erhålla en snabbare hjälp, där bistånd från samhällets sida bör och kan lämnas.

Då statsmakterna och särskilt Kungl. Maj:ts kansli trots upprepade påpekanden och framställningar avhållit sig från att beakta utvecklingen och de nya önskemål som framkommit, ha kommunerna som sagt tvingats att själva ta ledningen trots alla besvärigheter att lotsa sig fram bland den föråldrade lagstiftningens blindskär. Jag tror att något liknande inte tidigare har förekommit inom så viktiga och grundläggande delar av sociallagstiftningens område och — såvitt jag vet — inte heller

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

inom någon annan gren av samhällslivet.

Det finnes emellertid ett *men* här och ett allvarligt sådant, och det är att denna proposition satts in under den speciella underrubriken »Eventuellt». Jag tvekar inte att göra mig till talesman för hela socialvården, särskilt de direkt berörda kommunerna, genom att på det mest inträngande sätt hemställa hos departementschef, statssekreterare och övriga, som syssla med frågan, att om det finns möjligheter föra fram detta förslag till en efterlängtd nyordning av den kommunala socialvårdens organisation, och det vid innevarande riksdag.

Ett alldeles särskilt skäl härför är icke blott det nuvarande orimliga och nästan ofattbara tillståndet, utan även det angelägna i att verkställa en nyorganisation med tanke på de nya stor kommunerna. Det är av betydelse, herr talman, att reformen för dessa kommer så snart som möjligt, innan man där tvingat in sig och framför allt *vant sig* vid den nuvarande splittringen.

Jag skall inte gå in på vissa andra grenar av socialförsäkringens eller socialpolitikens område, ehuru detta kunde vara frestande. Jag skall avstå därifrån men vill säga endast några ord om ett av dessa spörsmål, som på sista tiden trängt sig fram, nämligen frågan om åldringsvården.

Vi ha i vårt land ägnat mycken uppmärksamhet åt barna- och ungdomsvården, och i form av ålderspensionering ha vi sökt att efter måttet av våra resurser skapa trygghet i yttre mening för dem som fullgjort sin livsgärning. Detta gäller först och främst de friska åldringarna. Den pågående förskjutningen mot högre levnadsåldrar har emellertid medfört, att frågan om vård och framför allt omvårdnad av bräckliga, orkeslösa och sjuka åldringar blivit mer och mer angelägen.

Ålderdomshemmens förändring till verkliga hem för relativt friska åld-

ringar i enlighet med 1947 års riksdagsbeslut har åter förts fram i diskussionen och detta på ett ganska markant sätt. Detta har närmast berott på den undersökning, som verkstälts beträffande klienteletts beskaffenhet, en undersökning vars resultat bekantgjordes förra hösten. Därigenom konstaterades att utvecklingen gått bakåt i stället för framåt. Inte mindre än 15 000 av ålderdomshemmens interner visade sig vara sådana, som icke hörde till ålderdomshemsklientelet utan som borde erhålla vård och omvårdnad på specialanstalter.

För egen del tog jag mig friheten att i detta sammanhang interpellera inrikesministern om vad han tänkte göra i detta läge. För att mera konkretisera frågeställningen inskränkte jag mig till åtgärderna för ålderdomshemmens sinnessjuka. Svaret var inte otillfredsställande utan sammanföll i många hänseenden med vad jag själv hade framhållit. Han rörde sig emellertid med mera allmänna talesätt vid detta tillfälle, och detta enligt mitt förmenande i alltför hög grad. Han har dock egentligen reparerat detta i årets budget, och där har jag fått ett svar, som enligt mitt förmenande är bättre och som jag mera uppskattar. I kapitalbudgeten har han givit besked om en väsentlig utbyggnad av sinnessjukhusen. Ett bifall till hans förslag på den punkten innebär en möjlighet till indirekt förbättring av åldringsvården, något som jag för min del passar på att framföra min tacksamhet för.

Ett annat förslag har lämnats i en motion, som den nye statssekreteraren i inrikesdepartementet skyndat sig att framlägga rörande åldringsvården och vari vissa linjer angivas för det kommande arbetet i såväl inrikesdepartementet som andra delar av Kungl. Maj:ts kansli på detta speciella område. Beträffande mina önskemål i detta sammanhang tror jag mig ha fått en ganska bestämd garanti för att motio-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nären-statssekreteraren inte kommer att glömma påminna ämbetsmannen-statssekreteraren om sina utfästelser. Han kanske också kommer att hålla sin chef varm, om det skulle behövas, rörande vad som åligger både statsrådet och statssekreteraren i inrikesdepartementet då det gäller ålderdomsvården.

Vi andra få väl för vår del inskränka oss till uppgiften att påminna om utfästelserna och att uppfriska minnet om så skulle behövas.

Herr talman! Detta är endast en del av vad jag hade tänkt framföra i detta sammanhang, men jag förstår, att både talmannen och de närvarande riksdagsmännen vilja, att vi skola avsluta detta sammanträde så fort som möjligt. Jag inskränker mig därför till dessa påpekanden.

Herr HÄCKNER: Herr talman! Mitt intryck av skattedebatten är, att det är mycket svårt för oppositionen att vara regeringen till lags. När herr Ohlin nu uppehåller sig särskilt vid den starka inflationen sista året säger finansministern, att det är ohederligt att inte ta hänsyn till hur situationen varit tidigare år. När åter herr Ohlin tar upp regeringens försyndelser under dessa tidigare år, rycker herr Sköld bara på sina breda axlar och säger: »Det här har det varit så mycket tal om förut, så det ids jag icke att bemöta».

Denna överläsenhetsattityd driver herr Sköld så långt, att han kommer i strid med statsministerns uttalanden. Finansministern säger nämligen, att regeringen i sitt handlande inte fäster det minsta avseende vid oppositionens krav, utan i varje fall handlar uteslutande efter vad den själv finner vara den sakligt bästa lösningen. Statsministern åter har vid flera tillfällen på tal om olägenheterna för landet av att ha en ensidigt sammansatt regering be-

tonat, att det inte var så farligt som det såg ut, ty en demokratisk regering tar alltid nödig hänsyn till oppositionens berättigade önskemål.

Slutligen blir, att herr Sköld visat vissa för demokratin farliga tendenser, vilka herr Ohlin karakteriserat som liggande åt det autoritära hållet.

Under debatten i höstas om ränteregleringslagen tillät jag mig framhålla, att herr Sköld syntes vara i färd med att göra vad han kunde för att förvandla det gamla fria Sverige till en tvångsstat. Jag skulle tro, att idealet för herr Sköld är en allom bjudande regering med en viss stark man som den dominerande gestalten, buret på kamelryggen inte bara av hans eget parti utan även av ett devot bondeförbund.

Herr Sköld har under debatten inte velat medgiva, att han gjort sig skyldig till ens det minsta misstag eller någon felbedömning som det har stått i mänsklig makt att undvika. Oppositionen åter har gjort gällande, att herr Sköld visserligen kommer med tvärsäkra påståenden och bedyranden men att denna tvärsäkerhet varit omvänt proportionell mot det sakliga underlaget för hans uppgifter. För att lämna mitt lilla bidrag till diskussionen på denna punkt vill jag framhålla, att herr Sköld just vid den nyssnämnda debatten om ränteregleringslagen kom med ett självsäkert påstående, som visat sig vara oriktigt. Han gjorde nämligen gällande, att jag skulle ha beskyllt honom för att vilja göra Sverige till en våldsstat. Jag bestred detta, men herr Sköld vidhöll sitt påstående och menade, att det stenografiska protokollet skulle visa att han hade rätt. Protokollet föreligger nu, och jag är mycket ledsen att behöva konstatera, att herr Sköld hade orätt. Jag hade i min oskuld väntat mig att herr Sköld skulle begagna ett kärkommet tillfälle att beklaga sitt förhastade påstående, men så har hittills ej skett. Jag förstår emel-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

lertid, att finansministern varit så upptagen med sitt vidlyftiga arbete att söka hindra skattesänkningar, att han ej medhunnit detta.

I går gjorde herr Sköld ett uttalande, som innebar, att han ansåg det oklokt att under vissa förhållanden nu inköpa fastigheter. Jag undrar om denna negativa inställning kan sammanhånga med de fastighetstaxeringar, som nu på herr Skölds tillskyndan äga rum och som medföra att fastighetstaxeringarna i många fall höjas orimligt mycket. Där ha vi herr Skölds verkliga bidrag till skattesänkingsdebatten, ty de höjda fastighetstaxeringarna komma att medföra ökade skatter, vilka i många fall komma att verka synnerligen orättvist.

Jag har i tidigare sammanhang flera gånger framhållit, att regeringens olyckliga ekonomiska politik medfört ett idiotstopp beträffande många angelägna reformer, bl. a. beträffande fångvården, icke minst med avseende på vår stora reform fångvård i frihet. Denna storartade reform har i mycket blivit en pappersreform utan att på långt när kunna medföra de gynnsamma verkningar, som avsetts med densamma. Detta har berott på att nödiga medel icke ställts till förfogande för reformens praktiska genomförande. De nu av justitieministern föreslagna förbättringarna på fångvårdens område äro synnerligen otillräckliga, och jag hoppas, att riksdagen här går ett steg längre än justitieministern har vågat med hänsyn till finansministern.

Jag skall icke här ingå på alla angelägna reformkrav på andra områden utan vill endast sluta med att säga ett ord om anslaget till fonden för idrottens främjande. Jag anser att mycket starka sakliga skäl tala för att handelsministern i sina äskanden bort helt följa de krav, som framlagts från idrottsrörelsens sida, detta med hänsyn till idrottens oerhörda betydelse

för vårt folk. Emellertid har jag ställt mig som medmotionär till en motion, i vilken begäres en höjning av anslaget utöver vad regeringen föreslagit med endast en miljon. Jag har sökt visa denna återhållsamhet just därför att jag räknar med att finansministern under våren kommer att nödgas ge vilka för en allt starkare folkmeningskrav på skattesänkningar.

Herr SENANDER: Herr talman! Liksom tidigare remissdebatter under de senaste åren har denna remissdebatt karakteriserats av en uppvisning i den högre skolan av spegelfakteriets ädla konst. Herrar Erlander, Hedlund i Rådomb, Hjalmarson och Ohlin ha uppfört den vanliga skenfäktningen för att söka inge den föreställningen, att de stå på var sin sida om barriaden. Jag tror emellertid att det är en underskattning av svenska folkets politiska omdöme om de inbilla sig att de därmed kunna dölja det faktum, att de i verkligheten äro rörande ense om allt väsentligt i svensk politik.

Den borgerliga s. k. oppositionen får det allt svårare att hålla stilen. En starkt bidragande orsak lär väl vara att den tidigare förbundsbrodern, herr Hedlund i Rådomb, löpt över till motståndarlägret för att där »hejda en socialistisk utveckling», vad som nu kan menas med det. Sorgen och grämseln över denna händelse tycks svårt anfäktade herrar Hjalmarson och Ohlin, som själva traktat efter att bestiga maktens tinnar.

Herrarnas nerver ha tydligen råkat i olag. Vem står efter herr Hedlund i Rådomb först i tur att bänka sig vid konungens rådsbord? Är det herr Hjalmarson eller herr Ohlin? Den hastigt påkomna oenigheten mellan folkpartiet och högern, vilka i övrigt ingenting ha att vara oeniga om, bottnar säkert i detta delikata spörsmål.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

De som lyssnade på debatten mellan regeringens och den borgerliga s. k. oppositionens talesmän i går, en debatt som förtänksamt nog förmedlades till svenska folket via radion, kunde säkert inte undgå att fråga sig vad man egentligen håller på med i svensk politik. I andra kammaren var det debatten om herr Ohlins kameler och oaser som tycktes vara det centrala för debattörerna. Statsministern tyckte tydligen att ämnet var så lockande att han förde in diskussionen på det högviktiga spörsmålet, om det var herr Sköld eller kamelerna som skulle läska sig med oasernas vatten, om det över huvud taget fanns något vatten, om inte alltsammans var en hägring o. s. v. Herr Hjalmarson å sin sida skyndade till undsättning åt herr Ohlin, som onekligen kört fast med sin ökenbild genom att likna svenska folket vid en samling kameler med herr Sköld som kameldrivare. Vilken roll herr Ohlin hade i ökentåget blev däremot aldrig klarlagt, vilket säkert var lyckligt för herr Ohlin.

Sådana »lustiga lustigheter», för att nu använda statsministerns terminologi, roar man sig med under en remissdebatt i en situation som man själv betecknar som högst oroväckande. Herr talman, jag måste säga att när remissdebatterna försiggå på detta sätt år efter år, så finns det kanske fog att instämma med den ledamot av riksdagen som för några decennier sedan förklarade: »Man brukar säga att allting flyter, men andra kammaren tycks befinna sig i ett ständigt sjunkande tillstånd.»

Mycket intressantare än kameldebatten var att följa herr Ohlins demagogiska försök att framställa sig och sitt parti som det verkliga reformpartiet här i landet. Han frågade inte efter vad han kostade på sig i det fallet. Han deklarerade exempelvis vilket glödande intresse folkpartiet hyste för löntagarna, och han sökte konstruera en

skillnad i det avseendet gentemot framför allt det socialdemokratiska partiet.

Jag tror det är på tiden att sticka hål på den blåsan. Jag roade mig vid ett tillfälle med att undersöka vad herr Ohlin gjort här i riksdagen för att främja löntagarnas intressen. Det visade sig att han i de ekonomiska debatterna under åren 1947—1950 gjort 29 inlägg och i samtliga krävt återhållsamhet eller en stramare ekonomisk politik. Inte vid något tillfälle har han förordat en mjukare politik i löntagarnas intresse, och han och hans parti ha alltid accepterat lönestopp och andra liknande påfund för att hindra löntagarna att få en anständig betalning för deras arbete.

Vid alla tillfällen ända från den 1 juli 1947 ha han och hans parti röstat som uppträdda på ett snöre för fastlåsning av det rörliga tillägget för stats-tjänarna, och han har inte ens genom ett enda anförande sökt »rädda sin själ». Herr Ohlin och hans parti tillhöra dem som äro främst ansvariga för att stats-tjänarna i dag befinna sig i ett miserabelt ekonomiskt läge.

Lika demagogiskt är hans försök att framställa sig som den verkliga talesmannen för folkpensionärerna. Jag vill säga att det dröjde länge innan herr Ohlin och hans parti »upptäckte» folkpensionärerna. Först då den nya folkpensionslagen antogs år 1946 kvicknade herr Ohlin och hans folkparti till. Dessförinnan hade han varit med om att stjälpna alla de blygsamma krav den kommunistiska gruppen ställt för att förbättra folkpensionärernas ställning.

Men inte heller år 1946 var folkpartiets insats något att skryta med. Folkpartiet accepterade att invaliderna alljämt skulle underkastas behovsprövning, att blindhetsersättningen skulle räknas till sådan inkomst som föranleder avdrag på folkpensionen m. m. Folkpartiet röstade enhälligt emot den

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

kommunistiska gruppens krav på en ändring till det bättre.

Herr Ohlin förklarade i går att det är folkpartiet som har äran av att folkpensionernas realvärde säkrats genom tillkomsten av indextillägg på folkpensionerna. Nu är, såsom jag senare skall visa, folkpensionernas realvärde inte alls säkrat. Men det skall erkännas, att folkpartiet år 1946 gick in för indextillägg. Dess motion i frågan tog emellertid sikte på en utredning i syfte, märk väl, att få till stånd ett särskilt folkpensionsindex, en linje som så enhälligt utdömdes av folkpensionärerna själva, att utredningens förslag på den punkten måste avskrivas.

Dessutom glömmar herr Ohlin att omtala, att den kommunistiska gruppen år 1946 framförde en motion, som till skillnad från folkpartiets gick in för att regler för indextillägg på folkpensionerna omedelbart skulle skrivas in i den nya lagen.

När vi året därpå upprepade vår motion, röstade herr Ohlin och hans grupp för avslag. I sanningens intresse borde herr Ohlin kanske ha omnämnt dessa fakta. Men vi fordra ingenting i den vägen. Folkpartiets nya kläder passa inte för sådana uppgifter.

Det får ursäktas mig om jag än en gång i en remissdebatt berör statstjänarnas läge. Själv betraktar jag det som beklagligt och t. o. m. litet trist att gång på gång tvingas behandla samma tema och anföra samma klagomål. Felet är emellertid inte mitt. Det ligger helt hos statsmakterna, som inte under årtionden kunnat förmå sig till en kraftansträngning i syfte att ge sina anställda rimliga villkor. Det ligger någonting groteskt i att staten, som borde vara en mönsterarbetsgivare i bättre bemärkelse, uppvisar ett synnerligen dåligt beteendemönster, för att nu använda ett nyuppfunnet uttryck från psykologiens område.

Nu pågå förhandlingar om nytt löneavtal för statstjänare. Jag överdriver

inte om jag säger, att statstjänarna inte denna gång nöja sig med en halvmesyr. Statsmakterna skola inte föreställa sig att de utan allvarliga konsekvenser skola kunna avfärda statstjänarna med småsmulor.

Ingen skall tro att det relativa lugn, som för närvarande råder bland statstjänarna, innebär en avmattning i beslutsamheten att sätta hårt mot hårt om inte en tillfredsställande lösning nås. För de lägre tjänstemännen återstår faktiskt inte mer än två alternativ: antingen fortsatt arbete för underbetalning eller tillgripande av stridsåtgärder för att hävda sin rätt.

Hittills har staten profiterat på att statstjänarna i synnerligen stor omfattning klarat existensen genom extraarbeten på fritid. Men ingen människa kan i längden stå ut med att offra fri- och vilotid därför att det ordinarie arbetet inte ger försörjning. Ingen vet heller hur länge denna nödfallsutväg står till buds. Det är därför som statstjänarnas stora massa under förra året givit uttryck för sin förbittring genom att varna för stridsåtgärder, och den som inte förstår att tålmodet nu måste vara slut hos statstjänarna, den förstår över huvud taget inte att dra de enklaste psykologiska slutledningar.

Det omfattande extraarbetet bland statstjänarna borde också ge statsmakterna anledning till en stunds självbegrundan. Statsmakterna genomdrev på sin tid, under det starkaste motstånd från de privata arbetsgivarna, åttatimmarslagen. Utan någon hållbar motivering bestämdes emellertid samtidigt att statens egna tjänstemän skulle undantagas från lagen. I stället reglerades deras arbetstid på administrativ väg. Därigenom fick staten fria händer att bestämma arbetstiden för sina anställda och förlägga den ungefär hur den ville. Staten utnyttjade också sin självtagna förmånsrätt. Arbetstidsregleringen för statstjänarna är av sådant slag att den väcker både harm och löje. Någon åtta-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

timmarsdag har aldrig existerat i ordets verkliga betydelse för statstjänarna. Arbetstiden beräknas per månad. Därigenom har staten möjlighet att pressa in nattjänstgöring och tjänstgöring på söndag och helgdagar inom ramen utan att behöva ge ut ett öre i övertidsersättning.

För statstjänarna existerar praktiskt taget ingenting som heter kontant övertidsersättning, och för att vara riktigt säker på att sådan inte skall behöva förekomma har man infört det systemet, att om övertid uppstår vid månadens slut så kan denna ersättas med motsvarande ledighet då det passar statsmakterna, i första hand under hela näst-påföljande månad.

Man måste säga att staten för sina egna anställda har genomfört vår tids kanske största sociala reform på ett behändigt sätt. Först undantar man statstjänarna från den allmänna arbetstidslag som gäller för den större delen av näringslivet. Därmed behöver staten inte riskera bötesstraff för överträdelse av lagen. Sedan genomförs en arbetstidsreglering för statstjänarna, som är en parodi på arbetstidsreglering med mängder av övertidsarbete utan kontantbetalning, och dessutom en förlängning av arbetstiden för vissa s. k. lindriga göromål. Men nu existerar inte ens denna bristfälliga arbetstidsreglering annat än på papperet för stora massor av statstjänarna, tack vare statsmakternas lönepolitik. Statstjänare uppträda nu på fritid efter nattjänst och på söndag och helgdagar som metallarbetare, hamnarbetare, skogsarbetare, lantarbetare, speditionsarbetare, snickare o. s. v. I Göteborgs hamn får man bevittna hurusom tullare på dagen bevaka att allting går just till vid lossning och lastning av gods medan de på kvällar och nätter uppträda som hamnarbetare på kajer och i fartygens lastrum.

Sådana äro förhållandena hos mönsterarbetsgivaren. Det är en skam att staten driver en lönepolitik mot sina anställda som tvingar dem ut på den pri-

vata sektorn för att skaffa sig det erforderliga tillskottet till sin försörjning. Och inte bättre är det, att staten blundar för det faktum, att detta måste ske genom ett flagrant åsidosättande av vår tids kanske viktigaste sociallagstiftning, nämligen 8-timmarlagen.

Jag upprepar vad jag sagt vid flera tidigare tillfällen: Statstjänarna måste beredas anständiga lönevillkor genom en kraftig uppräkningsrevision av lönebeloppen främst för de lägst avlönade. Därvidlag måste man ta med i beräkningarna, att statstjänarna ända sedan den 1 juli 1947 tvingats underkasta sig en betydande eftersläpning i förhållande till den allmänna inkomst- och produktionsutvecklingen.

Andra viktiga frågor måste också snabbt få sin lösning. Dit hör tjänsteförteckningsrevisionen, som måste ta sikte på att i främsta rummet lyfta upp de lägre befattningshavarna. Det har ryktats, att revisionen har för avsikt att inskränka sitt förslag till en uppflyttning med endast en lönegrad av de stora lägre löntagargrupperna.

Talar ryktet sanning, så kan jag försäkra kammaren, att förslaget kommer att betraktas som en klar undervärdering av det hårda och riskfyllda arbete som utföres av den stora massan statstjänare i de lägre graderna och som en utmaning mot deras rätt att existera människovärdigt på sitt arbete.

Statstjänarna ha inte glömt generositeten mot andra statstjänargrupper, exempelvis byråcheferna, som uppflyttades fyra lönegrader, medan de andra statstjänarnas krav på en rättvis placering kastades in i den stora utredningskvarnen.

Frågan om den obekväma arbetstiden måste också lösas. Vad jag tidigare skildrat i fråga om arbetstidsförhållandena för statstjänarna och som helt överensstämmer med verkligheten visar att en annan och bättre värdering av den myckna natt- samt söndag och helgdags-tjänstgöringen inom statstjänsten måste

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

ske på ett sätt som svarar mot dess karaktär av synnerligen obekväm arbetstid.

Jag kan inte lämna detta avsnitt utan att också beröra riksdagens under förra året fattade beslut att ersätta de fasta avgångsåldrarna för statstjänarna med s. k. pensioneringsperioder. Då beslutet genomfördes var den kommunistiska gruppen ensam om att yrka avslag. Vi betraktade förslaget som ett steg bakåt i utvecklingen och angåvo vilka följder det skulle få för dem som berördes därav. Jag måste säga att trots att beslutet inte verkat i mera än cirka ett halvt år, så ha vi fått full bekräftelse på riktigheten i vad jag framhöll vid dess genomförande. Framför allt drabbar beslutet den yngre statspersonalen. Befordringsmöjligheterna minskas avsevärt när en befattningshavare i de övre graderna kvarstår utöver avgångstiden. Det är inte bara *en* befattningshavare som stänges för befordran. Ända upp till fem befattningshavare kunna berövas möjligheten att vinna befordran genom att en enda befattningshavare i övre grad kvarstår i tjänst. Vi komma att vid årets riksdag motionera om ett återställande av den tidigare ordningen med fasta pensioneringsåldrar. Detta krav tro vi står i full samklang med flertalet statstjänares önskan, ett krav som för övrigt kommit till uttryck hos statstjänaropinionen.

Från detta pensionsproblem för statstjänarna kan det vara lämpligt att övergå till det mera omfattande spørsmålet om folkpensionerna. Genom den medvetna penningvärdeförsämringen blir värdet av pensionerna ständigt mindre. Det hjälper inte att hänvisa till indexregleringen på folkpensionerna. Den är långt ifrån ett effektivt skydd för realvärdet.

Vi påvisade redan vid indexregleringens genomförande, att den redan av den anledningen att den inte omfattade de inkomstprövade folkpensionsförmånerna, bl. a. bostadstilläggen, blev ett då-

ligt skydd i främsta rummet för de folkpensionärer som äro beroende av folkpensionen för sin utkomst. När nu hyrorna stegrats och bränslekostnaderna gått i höjden, verkar det som ett hått, såsom herr Ohlin gjorde, tala om indexregleringen som ett effektivt skydd för pensionernas realvärde.

Till detta kommer eftersläpningen genom trögrörligheten hos indexregeln. Så småfuttiga voro statsmakterna vid dess genomförande, att man inte lät pristalet för regeln bestämmas åtminstone efter samma grund som gällde för statstjänarnas rörliga tillägg. Medan för statstjänarna pristalet höjes efter en stegring av levnadskostnaderna med fyra enheter så bestämde man fem enheter för indexregleringen på folkpensionerna. Denna småsnålhet hade folkpensionärernas självdubbade riddare, herr Ohlin, intet att säga om. Han svalde den utan ett ont ord tillsammans med alla andra nackdelar. Nu visar sig resultatet. Index för december har stigit med över fyra enheter. Den magiska siffran fem som gäller för folkpensionerna har emellertid inte nåtts. Herr Sköld kan vara herr Gustav Möller och de andra visa män som hjälpte honom tacksam för att de fastställde femprocentsintervallerna i indexregleringen. Därigenom »sparar» han 35 miljoner kronor åt statskassan. I gengäld bli folkpensionärerna 35 miljoner kronor fattigare.

Jag frågar: När tänker regeringen förverkliga det vackra löftet om full försörjning på ålderns dagar? Eller menar regeringen att allt är väl beställt för folkpensionärerna? I så fall vill jag rekommendera dess ledamöter att söka kontakt med folkpensionärerna själva och höra deras bekymmer. Annars kan ju var och en utan vidare förstå att man inte kan existera på vad man i dag bjuder i folkpension.

Sedan bondeförbundet blivit regeringsparti borde detta parti ha ett särskilt ärende till folkpensionärerna. In-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nan partiet kom i regeringsställning sparade det inte på löften till folkpensionärerna. Det var inte utan att partiet började väcka vissa förhoppningar till liv hos de gamla. Skola nu partiets ledamöter i regeringen ta något initiativ till en påtaglig förbättring av folkpensionärernas läge, eller skall allt förbli vid det gamla? Det räcker inte med att hänvisa till pensionsrevisionens nu färdiga utlåtande. Det ger ingen nämnvärd förbättring åt de folkpensionärer som helt äro beroende av folkpensionen för sin utkomst. Det behövs omedelbara åtgärder för att hålla nöden borta från folkpensionärerna. Vi komma att motivera om en höjning av grundpensionerna. Säkert komma folkpensionärerna att med största intresse iakttaga de övriga partiernas hållning till de rimliga förslag vi därvidlag ämna framföra.

Till sist vill jag säga några ord i anledning av några uttalanden under debatten i går från regeringens sida. Trots ett starkt och fullt berättigat missnöje med de höga skatterna vägrar regeringen att tillmötesgå kravet om skattesänkningar *i år* för de bredare folklagen. Skälen till denna vägran äro icke hållbara. I sex år har en systematisk överbalansering av budgeten skett, och statsinkomsterna ha undergått en ständig stegring. Under nu löpande budgetår överstiga inkomsterna de beräknade med inte mindre än 1,6 miljarder kronor. Trots detta anser sig regeringen inte kunna medge ett genomförande i år av en välbehövlig skattesänkning för de bredare folklagen. Herr Fasts anförande i går var i denna punkt åtskilligt komprometterande för socialdemokraterna. Han ansåg att det finns andra sociala frågor som voro viktigare än skattefrågan. Herr Fast borde dock veta, att för en vanlig svensk arbetare, som nu får betala nära en tredjedel av sin merinkomst i direkt statsskatt, är frågan om en skattesänkning en central social och ekonomisk fråga.

Den lokalt uppträdande arbetslösheten

sökte statsministern bortförklara med uppgiften att arbetslösheten inte skall tolereras som ett led i regeringens politik. Mot detta uttalande står den officiellt deklarerade målsättningen för regeringens ekonomiska politik att dämpa konjunkturen, respektive sysselsättningskonjunkturen. Vidare ha vi statsministerns förklaring under gårdagens debatt, att den lokala arbetslösheten kommer att motverkas genom att föra över de arbetslösa till den tunga industrin. Båda dessa saker stå i strid mot regeringsprogrammets löfte att den fulla sysselsättningen skall vara vägledande för regeringens politik. Jag vill understryka Hilding Hagbergs invändningar mot statsministerns uttalande att rycka loss arbetskraft från sin invanda miljö och överföra den till andra arbetsområden. Vi vända oss dessutom mot att regeringen i detta läge uppmuntrar till import av utländsk arbetskraft.

Särskilt uppseendeväckande och oroande var slutligen statsministerns förklaring, att prisstegringarna komma att fortsätta och till och med kunna komma att bli allvarliga. Detta är en inkompetensförklaring av regeringen som är betecknande för hopplösheten i regeringens ekonomiska politik. Det perspektiv för den ekonomiska politiken regeringen i dag kan bjuda folket är sålunda fortsatta och nya prisstegringar. Det är uppenbart att en ekonomisk politik, som låter den kapitalistiska spekulativen ha fritt spelrum och tolererar ständigt fortgående prisstegringar, som utesluter de elementäraste förutsättningar för ett ingripande mot inflationsens krafter, den politiken måste förr eller senare sluta i kaos.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

På grund av förfall för sekreteraren övertogs nu protokollsföringen, jämlikt herr andre vice talmannens förordnan-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

de, av tjänstemannen hos kammaren
Per Bergsten.

In fidem
Gunnar Britth.

Herr ANDERSSON i Essvik: Herr talman! Med hänsyn till vad kammaren fått genomlida under den utdragna debatten skall jag inte onödigt förlänga lidandet. Det kommer endast att bli några funderingar kring ett avsnitt i den ekonomiska politiken, som åstadkommit mycket buller, nämligen topphuggningen av de höga exportpriserna inom skogsindustrien.

Syftet med såväl pris- som konjunkturutjämningsavgifterna är väl i första hand att de höga exportpriserna på dessa varor ej skola ha prisstegrande verkan på den inhemska prisnivån. De utgå ju endast på exporterad vara. Dessutom borde avgifterna, när de återbäras till bolagen, ha viss konjunkturutjämnande innebörd.

Allt detta är ju gott och väl, och därom äro vi väl samtliga eniga. Men hur verkar det nu för de kommuner, där industrierna äro belägna? Det är vanskligt att göra bestämda påståenden. Ja, en sak är väl ändå ganska klar, nämligen att kommunerna, under det år avgiften erlägges av bolagen, få minskad skatteinkomst. Teoretiskt skulle ju kommunerna kompenseras därför det år, då återbäring sker till bolagen. Men — det är ett stort men emellan. Det beror på de speciella förhållandena då, på konjunkturen, på bolagens avskrivnings- och avdragsmöjligheter. Kommunalmännen äro inte alls optimistiska!

Skulle jag, trots alla vanskligheter, våga göra några beräkningar, så har det dels uppgivits att det skulle röra sig om en topphuggning på 500—700 miljoner, och dels nämnde finansminister Sköld, om jag inte missförstod honom, att 1 000 miljoner kronor kanske skulle beräknas för 1952.

Västernorrlands län, vars kommuner

i så hög grad fått känna konjunkturer-
nas växlingar, med massarbetslöshet
och kommunala utdebiteringar på över
20 kronor, torde ha levererat omkring
20 å 25 procent av beloppet, fördelat
på industrier i omkring 15 kommuner.
Man kan beräkna, att sundsvallsdist-
riktet står för omkring 10 procent eller
50 å 70 miljoner kronor. När bolagen
nu, trots konjunktur- och prisutjämn-
ningsavgifter, i regel ändå ha redovisat
vinst, så kan man väl utgå ifrån att
om detta ej skett, dessa belopp här i hu-
vudsak måst läggas till den förut redo-
visade vinsten. 50 å 70 miljoner äro ju
lika med 500 000 å 700 000 skattekrö-
nor, och med en kommunal debitering av
10 kronor kan under nämnda förhållan-
den en skatteintäkt på fem å sju miljo-
ner kronor åtminstone tillfälligt för-
svinna för dessa kommuner. Hoppas att
det inte går med den skatten som med
länsman i Delsbo!

I den mån avgifterna icke återbeta-
las till bolagen erhålla kommunerna
under i övrigt lika förhållanden min-
skade skatteintäkter. Någon skatt för-
modar jag inte kan uttagas på den del
som fonderats till sociala och skogliga
ändamål. Den övriga delen skall, som
sagt, återbäras till bolagen, och då sko-
la kommunerna bli kompenserade. Men
om depression inträffar, hur blir det
då om priserna på massan gå ned och
bolagen ha lager inköpta efter nuva-
rande höga priser på skog? Det vet ju
ingen, men troligt är, att dessa medel
då åtgå och några vinster inte behöva
redovisas. Då flyger den hägrande kom-
munalskatten all världens väg. De sju
hårda åren få fortsätta med en ny
serie.

Det är inte så ofta industriarbetarnas
löner nämnas i denna kammare. De av-
göras ju i ett annat sammanhang. Den
oinvigde kan ju förmoda, att de arbets-
anställda inom skogsindustrierna ha
sin glansperiod just nu. Så är ej fallet!
Skogsindustriens folk har tillhört och
tillhör ännu i hög grad de lågavlönade.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

De ha dessutom hårdare än många andra fått erfara osäkerheten av att arbeta inom en så känslig exportindustri. Hela 1930-talet och fram till mitten av 1940-talet hade vi att dragas med stor arbetslöshet. Den tiden var det inte många som tänkte på skogsindustriens värde.

Skogsindustriens överkänslighet för konjunkturernas växlingar märktes kanske bäst år 1949, då lönerna för övriga industriarbetare trots lönestopp gled upp en å i något fall fem procent. Det fanns dock en grupp som fick löneminskning. Det var pappersmassefabrikernas folk. Orsaken var helt den tillfälliga nedgången i massapriserna strax före devalveringen.

Om man frågar sig vad betalningen utgör för dessa arbetare, så får man kanske den klaraste bilden, om man sätter medeltalet till 100 för samtliga manliga industriarbetare. Då ligga efter fjolårets avtalsuppgörelse sågverk och hyvlerier på relationstalet 88, pappersbruk och pappfabriker på 98 och pappersmassefabriker på 100. Toppen representeras av arbetare vid gruvor i norra Sverige med 136 och botten av torvindustriens arbetare med 82. Men arbetarna vid massafabriker och pappersbruk göra mer övertid än de övriga arbetarna och ha dessutom viss ersättning för skiftarbete, vilket höjer deras medeltal. Räknas dessa omständigheter med, så sjunker relationstalet för arbetarna vid massafabrikerna från 100 till 94 och vid pappersbruken från 98 till 93.

Det är inte att undra på om denna grupp av medborgare i högre grad än andra är intresserad av vart resultatet av deras arbete går. De ha säkert intet emot den sterilisering som skett. Bolagens vinstmarginal förefaller tillräcklig ändå. Det visar ju bl. a. höstens skogsauktioner.

Om jag slutligen skulle tillåta mig att göra en kort sammanfattning, så utmynnar den i att berörda kommuner

fråga sig, om ej åtgärder kunna vidtagas, så att de säkras åtminstone till viss del av den skatteinkomst, som skulle ha utgått, ifall topphuggningen ej skett. De arbetsanställda skulle helst ha sett, att viss del fonderats för att säkra deras levnadsstandard även i tider med vikande konjunktur. Men de förutsätta samtidigt, att nu steriliserade medel skola kunna användas i detta syfte.

Jag har, herr talman, med dessa ord endast velat fästa handelsministerns och finansministerns uppmärksamhet på detta.

Fru NILSSON: Herr talman! Arbetslöshet och ekonomiska svårigheter äro problem som många svenska arbetarfamiljer i dag brottas med. I min egen hemstad Gävle ha textilarbeterskorna sedan månader tillbaka arbetat korttidsvecka. Så är även förhållandet på många andra håll i landet.

Om arbetslöshet och korttidsvecka ännu endast äro problem av lokal karaktär, utgöra de ekonomiska problemen vida större bekymmer. De ständigt återkommande prisstegringarna äro en källa till oro och otrygghet. Att för en arbetarhustru komplettera hemmets olika nyttigheter blir allt svårare och svårare. Pengarna räcka numera i huvudsak endast till hyra, skatt och mat. När omställningen inom textilvaruhandeln minskar, för att ta ett exempel, kan detta inte uttryckas i köpmotstånd, som regeringen vill göra gällande, utan i det faktum att pengarna hos konsumenten saknas.

Beträffande de sociala förmånerna finna vi att dessa urvattnas alltmera, beroende på penningvärdeförsämringen och försämringar i reformernas innehåll. Dessa reformer voro från början avsedda att giva de mindre inkomsttagarna en berättigad standardförhöjning, de barnrika familjerna en dragligare tillvaro, ensamma mödrar trygghet, de gamla en lugn ålderdom,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

våra barn och ungdomar en ordentlig uppfostran. Löften och verklighet äro emellertid inte samma sak.

De kontanta barnbidragen, som vid sitt införande hälsades med stor tillfredsställelse av framför allt vårt lands barnrika familjer, ha genom penningvärdeförsämringen och ändrade skattebestämmelser förlorat åtskilligt i värde. Med de prisstegringar som inträffat har i dag inte barnfamiljen möjlighet att köpa den mängd artiklar till barnen, som den tidigare kunnat köpa för samma summa.

Vad beträffar kompensation för omkostnadsökningar förorsakade av prisstegringar har försvarsministern i alldeles särskilt hög grad låtit oss förstå vikten härav, medan socialministern inte tycks tillmäta denna fråga samma betydelse. Denna slutledning drar jag av det förhållandet, att någon ökning av anslagen till driften av barnkolonier inte har ansetts nödvändig. Detta måste — tvärtemot vad socialministern vill göra gällande — medföra att antalet barn som komma i åtnjutande av ferievistelse kommer att begränsas. Denna småsnålhet när det gäller arbetarbarnen bör ses mot bakgrunden av samma regerings generositet när det gäller utgifter för rustningar.

Samtidigt med denna inskränkning i barnkoloniverksamheten ha de fria barnresorna minskats i motsvarande grad. Sedan även dessa resor avgiftsbelagts — låt vara med endast 5 respektive 10 kronor — varigenom staten främtager de mindre inkomsttagarna i runt tal 400 000 kronor, har antalet av dessa resor minskat. Detta är en uppenbar försämring av en i övrigt god reform.

En annan reform som varit och alltså är av ovärderlig nytta är hemvårdarinneinstitutionen. Det är känt och omvittnat, huru medborgare, som kommit i en prekär situation, kunnat övervinna inträffade svårigheter genom tillgång på hemvårdarinnor. Antalet hem-

vårdarinnor har dock i praktiken visat sig vara för knappt. En utbyggnad är mer än väl påkallad, vilket också givit socialstyrelsen anledning hemställa om en sådan. Socialstyrelsen föreslår således att anslag beviljas för utbildning av 500 hemvårdarinnor. Trots den skriande bristen på utbildade hemvårdarinnor finner emellertid socialministern det försvarbart att frångå socialstyrelsens välmotiverade förslag och inskränka utbildningen till att omfatta endast 250 elever.

Några ord även om mödrahjälp. Principen om behovsprövning leder i sina praktiska verkningar till upprörande och många gånger förnedrande situationer för de blivande mödrarna. Denna förnedring blir inte mindre av det faktum, att efter den ingående utfrågningen kanske den blivande modern befinner sig i det läget, att hon icke fyller den lokala mödrahjälpnämndens krav och därför blir utan hjälp. Jag hälsar med tillfredsställelse de signaler till förbättring, som socialministern givit uttryck för, och uttrycker mödrarnas krav på att behovsprövningen slopas.

Tillåt mig, herr talman, att med några ord vidröra de ungdomsproblem, som alltmer pocka på sin lösning. För 12 år sedan tillsattes en statlig ungdomsvårdskommitté för att utreda ungdomsproblemen och framkomma med förslag hur dessa skola lösas. För några månader sedan överlämnade kommittén till justitieministern sitt sjunde och sista betänkande. Med detta sjunde betänkande har ungdomsvårdskommittén slutfört en värdefull kartläggning av den svenska ungdomens förhållanden, levnadsvanor och livsstil och därtill, vilket kanske är det mest väsentliga, ställt och motiverat en rad praktiska förslag, som, därest de genomföras, komma att bli till stort gagn för ungdomen.

Kommitténs första betänkande kom redan 1944. Trots detta måste vi i dag

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

konstatera att ungdomsvårdskommitténs förslag, på några undantag när, lämnats obeaktade av regeringen.

Ungdomsvårdskommittén ställde en rad positiva förslag för åstadkommandet av en bättre psykisk barna- och ungdomsvård, stödåtgärder för utvecklingshämmad ungdom, statliga åtgärder för att förbättra skolutbildningen, yrkesvägledning och yrkesutbildning för den debila ungdomen. Vad har regeringen gjort för att förverkliga dessa förslag?

Ungdomsvårdskommittén föreslog förebyggande ungdomsvård, som skulle taga vid där hälsovården slutar och sträcka sig fram till tjuguaråldern, intimt sammankopplad med en riktig yrkesvägledning. Likaså föreslog kommittén, i överensstämmelse med den vid 1949 års riksdag antagna nya arbetarskyddslagen om årlig läkarbesiktning av alla anställda ungdomar under 18 år, ett program för en effektivisering av läkarbesiktningen, kombinerad med social rådgivning och yrkesvägledning. Kommittén ställde även konkreta förslag till en förbättrad yrkesutbildning.

Vad har regeringen gjort för att förverkliga detta förslag? Framför allt under det senaste årtiondet ha de opinionsbildande organen, och då särskilt en del av tidningspressen, gått till attack mot ungdomen för vissa yttringar i dess fritids- och nöjesliv. Det skulle vara mig främmande att påstå, att allt är som det bör vara när det gäller ungdomens sätt att roa och förströ sig. Men de brister, som ungdomen i detta avseende uppvisar, falla med hela sin kraft tillbaka på det samhälle som icke mäktat ge all ungdom en fritid med ett sunt och tilltalande innehåll.

I syfte att åstadkomma denna förbättring av nöjeslivet, som allmänt anses önskvärd, ställde ungdomsvårdskommittén en rad positiva förslag till stöd för ungdomens föreningsliv och för lösandet av ungdomens fritidspro-

blem. Främst föreslogs iordningställande av samlingslokaler, som gratis eller mot låga hyror ställdes till ungdomens förfogande, uppförande av dans- och andra nöjesanläggningar med statligt och kommunalt stöd och frikopplade från enskilda profitintressen, inrättandet av semesterhem och vandrarhem, fritidsgårdar, ungdomskaféer, iordningställande av idrottsplatser, föreningsplatser, lekfält, bad- och campingplatser med tillgång till fria idrottsredskap och goda instruktörer samt understöd åt de ideella ungdomsorganisationernas verksamhet, bland annat genom befrielse från nöjesskatt för offentliga fester. Jag vill fråga: Vad har regeringen gjort för att förverkliga alla dessa för ungdomens fritids- och nöjesliv så viktiga förslag?

För att ge ungdomens kulturliv rikare innehåll har ungdomsvårdskommittén även ställt en rad förslag, syftande till att göra ungdomen förtrogen med teatern och musiken, och samtidigt föreslogos åtgärder för att höja standarden på film som ungdomen ser. Likaså föreslogs statligt stöd till produktion av barnfilm. De sista förslagen torde minst av alla behöva motiveras.

Jag skulle här kunna taga upp en rad andra frågor, vilka kartlagts av ungdomsvårdskommittén och även blivit föremål för konkreta förslag. En sådan fråga är ungdomens bostadsfråga. Jag skall emellertid stanna vid dem som jag redan berört. Jag vet att regeringens uraktlåtenhet att taga itu med dessa frågor redan påtalats i denna kammare. Jag anser det emellertid i högsta grad angeläget att åter påtala regeringens nonchalans när det gäller genomförandet av dessa betydelsefulla frågor, och jag vill efterlysa vad regeringen avser att göra i de aktuella ungdomsfrågorna.

Till invändningen, att vi inte ha råd just nu, vill jag redan nu ställa en motfråga: Ha vi råd att undvara en yrkeskicklig ungdom? Ha vi råd att låta

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

tiotusenden av ungdomar förslösa sin värdefullaste och mest danande ungdomstid, när vi kunna ge dem en sund fritid med tilltalande innehåll? Ha vi råd att låta tiotusenden få sin hälsa bruten redan i barnåren i trånga och ohygieniska bostäder? Jag vill svara nej och åter nej på dessa frågor. Ungdomen är vårt lands framtid. I dag vilja ungdomen och föräldrarna se åtgärder som gagna ungdomens nutid och framtid.

Frågan kanske inställer sig: Var skola vi taga pengar till allt detta? Jag vill svara: Tag dem av den överbalanserade budgeten! Tag dem från rustningsutgifterna! Jag är anhängare av ett starkt demokratiskt försvar, men detta försvar får inte utbyggas på bekostnad av de sociala förmånerna och vårt lands levnadsstandard.

Herr **UTBULT**: Herr talman! Det är ganska olustigt att gå upp i talarstolen under dessa förhållanden, men då det är en fråga, som inte berörts i remissdebatten vare sig i går eller i dag, nämligen frågan om fisket, skall jag be att få framföra en del synpunkter i detta ämne.

Medan fiskets förnödenheter drabats av mycket kraftiga prisstegringar, har någon motsvarande höjning av prisnivån på fiskets produkter icke ägt rum. Som följd härav befinner sig det svenska fisket för närvarande i ett ganska bekymmersamt ekonomiskt läge. Enligt en undersökning, som vi utfört inom Svenska västkustfiskarnas centralförbund, ha priserna på fiskets förnödenheter från år 1951 till 1951 stigit med icke mindre än 31 procent. Fiskpriserna däremot ha enligt socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex under ett år stigit med icke fullt 7 procent. Sistnämnda siffra erhålles genom en jämförelse mellan senast publicerade indextal, som avser oktober 1951, med samma månad 1950.

Denna för fisket mycket ogynnsamma utveckling av förhållandet mellan kostnader och inkomster har givetvis medfört en känbar nedpressning av näringens lönsamhet. En återspeglning härav ge de årligen av statens jordbruksnämnd företagna bearbetningarna av fiskarnas inkomstdeklarationer. Den senast föreliggande undersökningen gäller de år 1950 avgivna deklarationerna, vilka ju avse inkomståret 1949. Undersökningen visar bl. a., att medan år 1948 en svensk yrkesfiskare i genomsnitt hade en inkomst av fiske på 4 339 kronor, hade denna inkomst under 1949 sjunkit till 3 604 kronor. Nedgången utgjorde icke mindre än 735 kronor, motsvarande 17 procent. Enligt en annan undersökning av jordbruksnämnden stego under samma tid jordbrukarnas deklarerade inkomster av jordbruksfastighet med 7 procent. För vårt största fiskedistrikt, västkusten, sjönk från 1948 till 1949 en fiskares taxerade nettointäkt med 680 kronor, medan en jordbrukares inkomst inom samma distrikt steg med 697 kronor.

Den ogynnsamma utvecklingen av fiskets lönsamhet kan ytterligare belysas av att enligt samma deklara-tionsundersökning en yrkesfiskare år 1948 tjänade närmare 400 kronor mer än innehavaren av ett jordbruk på 5--10 hektar, alltså sådana jordbruk som i regel erhålla statliga producentbidrag, medan år 1949 fiskarinkomsten sjunkit till drygt 500 kronor under inkomsten från jordbruk av denna storleksordning.

Denna jämförelse mellan fiskets och jordbrukets inkomster sker givetvis icke i syfte att ge intryck av att jordbrukets inkomstutveckling skulle vara alltför gynnsam, utan jag håller mig här endast till den jämförelse, som statens jordbruksnämnd själv gör i sin undersökning och som klart visar, hur långt fiskarna ha kommit efter i inkomstutveckling jämfört med andra sam-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

hällsgrupper, då närmast övriga livsmedelsproducenter.

Denna olikartade utveckling av lönsamheten för fisket och jordbruket står helt i motsats till vad som tidigare i olika sammanhang framhållits, nämligen att det är skäligt att fiskerinäringen uppnår en lönsamhet, som ungefär motsvarar jordbrukets. En dylik målsättning för utvecklingen på fiskets område har framförts av 1945 års fiskeritutredning och även här inför riksdagen. Jordbruksministern framhöll sålunda i den kungl. propositionen nr 48 till 1948 års riksdag angående stöd åt fiskerinäringen, att yrkesfiskarnas ekonomiska villkor under hela mellankrigstiden varit synnerligen otillfredsställande och att den förbättring, som härvidlag skett under kriget, sedermera efterträtts av en viss försämring. Jordbruksministern sade sig därför vilja föreslå åtgärder till fiskets stöd, vilka syftade till att göra det möjligt för fiskarna att uppnå en levnadsstandard, som vore likvärdig med övriga befolkningsgruppers. Senast har jordbruksministern gjort uttalanden av liknande slag i proposition nr 81 till 1951 års riksdag angående prisreglering på fisk. Han framhöll där, att för fiskets del karakteriseras de båda åren 1949 och 1950 av en försämring av lönsamheten, orsakad av att samtidigt som de genomsnittliga fiskpriserna sjunkit, fiskets produktionskostnader stigit. I detta läge fann jordbruksministern det uppenbart, att den prisreglerande verksamheten på fiskets område borde fortsättas, och erinrade om att riktlinjen för denna verksamhet var, att fiskerinäringens utövare skola ha samma möjligheter som andra befolkningsgrupper att vid rationella produktionsförhållanden uppnå en skälig levnadsstandard och erhålla sin del av den allmänna välförhållanden utvecklingen.

Såsom framgår av de siffror från jordbruksnämndens deklarationsundersökning, som jag här anför, har fisket i verkligheten icke uppnått det mål,

som man ansett skäligt, alltså en lönsamhet motsvarande jordbrukets. Vad som i dagens läge särskilt oroar fiskets utövare är, att den för år 1949 konstaterade nedgången i fiskets lönsamhet alltfjämt fortsätter under trycket av de särskilt sedan mitten av år 1950 kraftigt stegrade kostnaderna för fisket. Kostnadsökningen under 1951 har, som nämnts, i jämförelse med året förut utgjort 31 procent. Därmed ha för västkustfiskets del kostnaderna kommit att omfatta drygt 60 procent av fångstvärdet. Men även fiskarbefolkningens levnadskostnader ha stigit under året, och tages hänsyn härtill finner man att fångstvärdet under 1951 hade behövt ligga 26 procent högre än under 1950 för att dels prisstegringen på fiskets förnödenheter, dels ökningen av fiskarnas levnadskostnad skulle kunna kompenseras. Den i dagarna föreliggande årsstatistiken för Göteborgs fiskhamn visar emellertid, att trots en kvantitativt praktiskt taget oförändrad tillförsel under de båda åren 1950 och 1951 har fångstvärdet ökats endast med 12,4 procent. Göteborgs fiskhamn mottar ju huvuddelen av västkustfiskarnas fångster, och utgår man ifrån att utvecklingen varit densamma för övriga mottagningsplatser på västkusten kunna vi således konstatera, att under 1951 västkustens yrkesfiskare erhållit kompensation för icke fullt hälften av den under året inträdda kostnadsstegringen. Den sedan år 1948 fortgående nedpressningen av fiskets lönsamhet har därmed under 1951 nått en nivå, som icke kan anses för svarlig.

I den förut omnämnda propositionen till fjolårets riksdag angående reglering av fiskpriserna säger sig departementschefen vilja betona angelägenheten av att de medel, som stå till förfogande för regleringsverksamheten, användas på det sätt som är mest ägnat att leda till ett förverkligande av målsättningen om en skälig levnadsstandard och del i välförhållanden utvecklingen för fiskarna.

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

Mot detta uttalande av departementschefen ha vi ingenting att erinra, utan vi äro till alla delar ense med honom.

Däremot ha vi svårt att förstå jordbruksnämndens inställning, särskilt under det senaste halvåret, till de önskemål som vi framfört och som enligt vår mening stå i full överensstämmelse med departementschefens här ovan citerade uttalande. Detta gäller frågan om en höjning av minimipriset på fisk och pristillägget, som vi mena skall utgöra en kompensation för de stigande kostnaderna för fiskets bedrivande samt för de ökade levnadskostnaderna.

Det som står till jordbruksnämndens förfogande när det gäller att reglera fiskpriserna är dels de prisregleringsavgifter, som upptagas för den försålda svenska fisken, dels vad som inflyter i avgifter på importerade fiskvaror och dels 1 miljon kronor, som vid prisregleringens omläggning i april 1946 överförts från clearingkassan för fisk. I avgifter ha fram till den sista december förra året influtit cirka 15,5 miljoner kronor, och lägga vi därtill den miljon, som överförts från clearingkassan, få vi ett inkomstbelopp på 16,5 miljoner kronor.

Av dessa 16,5 miljoner kronor ha fram till den 31 december 1951 utbetalats i prisregleringsavgifter cirka 14,4 miljoner kronor. Det förelåg alltså vid denna tid ett överskott på i runt tal 2,2 miljoner kronor, om man medräknar den miljon som överförts från clearingkassan. Att jordbruksnämnden under sådana förhållanden ställer sig avvisande till en del av de önskemål, som vi framfört och som vi finna fullt berättigade, inger oss vissa bekymmer.

Denna jordbruksnämndens inställning är för oss desto mer svårförståelig som fiskpriserna visa en avsevärd eftersläpning i förhållande till priserna på övriga livsmedel. Såsom redan nämnts visar socialstyrelsens allmänna konsumtionsindex enligt senast publicerade uppgifter, att under ett år har

priset på fisk stigit med i genomsnitt knappa 7 procent. Under samma tid har priset på samtliga livsmedel stigit med 22 procent, för kött med 25 procent och för fläsk med inte mindre än 35 procent. För övriga livsmedel har sålunda prisstegringen varit flerdubbelt större än för fisk. Utrymme finnes säkerligen för en behövlig höjning av prisnivån på fiskets produkter. I fråga om förstahandspriset på fisk kan nämnas att för Göteborgs fiskhamn utgjorde detta under 1948 56,2 öre per kilogram, för 1949 likaledes 56,2 öre för att 1950 sjunka till 52,2 öre per kilogram. Priset har visserligen för 1951 stigit till 59 öre per kilogram, men det ligger därmed endast 5 procent över 1948 och 1949 års priser.

I detta sammanhang bör också understrykas att prisregleringen på fisk alltsedan starten i april 1946 varit helt självfinansierande. Utgående pristillägg liksom omkostnaderna ha sålunda helt täckts av inflytande prisregleringsavgifter. Vid det senaste årsskiftet fanns, som förut nämnts, av influtna avgifter en behållning på cirka 1,2 miljoner kronor samt dessutom en miljon kronor, som överförts från clearingkassan. Uppenbart är emellertid, att fiskerinäringen i dag befinner sig i ett läge, där den behöver ökat stöd. Om fiskerinäringen hos statsmakterna måste vädja om hjälp, hoppas man, att det därvid skall räknas näringen till godo, att den i det längsta försökt att klara sig själv med de möjligheter, som stått till buds.

Även på andra områden äro förhållandena sådana, att de inge oss en del bekymmer. I fiskeristyrelsens årliga anslagsäskanden göras enligt vår mening alltför stora prutningar och nedskärningar på vissa punkter. Om fiskeristyrelsen skall kunna fylla avsedd uppgift, bör den få ett större utrymme då det gäller anslag än som nu är fallet.

Visserligen kan det sägas, att fisket i likhet med andra näringar och yrken får foga sig under den återhållsamhet,

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

som vi till följd av omständigheterna måst ålägga oss, men det är härvid att märka, att såväl fiskeristyrelsen som fiskets prisregleringsverksamhet äro så nya, att de båda befinna sig på begynnelsestadiet. Jag bortser då ifrån prisregleringen av strömming, som fortgått under en längre tid. Om fiskeristyrelsen och prisregleringsföreningarna skola kunna fylla sin uppgift, böra de få nödiga medel till sitt förfogande.

Det otillräckliga anslaget för byggandet av fiskehamnar inger fiskarbefolkningen stora bekymmer. På många platser runt våra långa kuster väntar man med otålighet på att statsmakterna skola inse nödvändigheten av att åtskilligt större anslag beviljas för detta ändamål för att de nödvändigaste behoven skola kunna avhjälpas. Behovet är skriande stort på många håll vid våra kuster.

Den utbyggnadsplan, som 1944 års fiskehamnsutredning avlämnade år 1947, och som senare enhälligt godkändes av riksdagen, var ju avsedd att förverkligas under en femårsperiod. Om man emellertid tänker på de små anslag som under de senare åren beviljats och de stigande kostnader, som nu äro för handen, inte minst då det gäller fiskehamnsbyggande, så kan man nog räkna med att det kommer att dröja en generation, innan den av riksdagen godkända ramen blir förverkligad.

Om vi läsa sjätte huvudtiteln om anslag till hamnar och dylikt finna vi, att anslaget förra året om en miljon kronor i år har höjts till 1,5 miljoner kronor. Vidare framgår, att av dessa 1,5 miljoner kronor äro 200 000 kronor avsedda för en hamn på Visingsö i Vättern. Då denna hamn icke kan betraktas som en fiskehamn, mena vi att beloppet bör utgå ur anslaget. Då återstår 1 300 000 kronor. Läger man härtill de kostnadsökningar, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen enbart för de hamnarbeten, som äro under utförande,

beräknats till 460 000 kronor, betyder detta, att det anslag vi få i år har, jämfört med föregående års anslag, minskats med minst 150 000 kronor.

En fråga av mycket stor betydelse för svenskt fiske är den mycket omdiskuterade utflyttning av fiskegränserna, som företagits av en del länder, däribland Sovjetunionen. Genom de uppbringningar, som sovjetryska örlogsfartyg gjort i Östersjön, har det blivit känt, att detta land gör anspråk på en gräns 12 sjömil från land. Denna utflyttning av gränsen, som redan åsamkat svenskt fiske en hel del olägenheter och förluster, kommer, om ingen ändring sker, att i fortsättningen ådraga svenskt laxfiske i Östersjön bekymmer och förluster.

Det är emellertid med tillfredsställelse man har kunnat konstatera, att utrikesministern har kontakt med de danska myndigheterna för att gemensamt göra framställningar till de sovjetryska myndigheterna i berörda fråga i avsikt att försöka få ryssarna att ändra sin ståndpunkt i denna för både svenskt och danskt fiske så viktiga fråga.

Även på Island har beslutats, att territorialgränsen skall utflyttas, vilket, om det blir verklighet, kommer att omöjliggöra svenskt sillfiske på området, som under alla år brukats av Sveriges och andra länders fiskare. Islänningarna ha i väntan på utslaget i processen mellan England och Norge vid internationella domstolen i Haag icke låtit lagen träda i kraft, men med hänsyn till domslutet i december förra året i Haag kan man utgå ifrån att det icke kommer att dröja länge, förrän islänningarna komma att tillämpa den nya lagen. Vi utgå ifrån att vår regering skall göra vad som är möjligt för att även i detta fall tillvarataga de svenska fiskarnas intressen.

Norrmännens beslut om utflyttning av sin gräns i nordöstra delen av Skagerrack utanför Oslofjorden, är alltför

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

väl känt för att jag här skall behöva upprepa detsamma. Nu får man emellertid hoppas, att det utslag som fastställdes mellan engelsmän och norrmän i Haag icke skall på något sätt inverka på förhållandena mellan Sverige och Norge i räkfrågan, utan att den överenskommelse som träffades härom skall få fortsatt giltighet. Vi utgå ifrån att den svenska regeringen på ett tidigt stadium före överenskommelsens utgång år 1956 kommer att upptaga förhandlingar med den norska regeringen, så att inte de tråkigheter upprepas, som förekommo vid den senaste tvisten med norrmännen i denna fråga.

Det hade, herr talman, säkerligen funnits en hel del andra synpunkter att framlägga i det här sammanhanget, men jag skall sluta med att beröra ytterligare en enda fråga. Det gäller en svensk representation för att i utlandet tillvarataga fiskeexportens intressen. Det har under de senaste åren diskuterats möjligheterna att få placerad en man i utlandet, som skulle helt ägna sig åt försäljning av fiskets produkter såväl i färskt som berett tillstånd. Frågan har fallit år efter år, men vi hoppas nu, att frågan om anställandet av en särskild fiskeriattaché för det svenska fiskets del skall få sin lösning vid innevarande års riksdag. Vår granne i väster, Danmark, har löst denna fråga på ett tillfredsställande sätt för sina fiskare. Två fiskeriattachéer äro placerade i utlandet. Dessutom finnas resande attachéer, s. k. spejdere, som ha sin verksamhet förlagd till utomeuropeiska marknader. Vi ha ju visserligen våra tre jordbruksattachéer, som på samma gång skola tillvarataga fiskets och jordbrukets intressen, men man kan inte begära att dessa, som i första hand skola tillvarataga jordbrukets många intressen, även på ett tillfredsställande sätt skola kunna tillgodose den andra konkurrerande producentgruppens intressen.

Då vi som företräda fisket, i år ha

motionerat om anställandet av en fiskeriattaché, våga vi vädja till riksdagens ledamöter att bifalla denna motion och på så sätt lösa denna för svenskt fiske så viktiga fråga på ett tillfredsställande sätt.

Härmed var överläggningen slutad. Propositionerna hänvisades till statsutskottet, varjämte de i nedan angivna delar remitterades till följande utskott, nämligen

propositionen nr 1, i vad propositionen rörde riksdags- och revisionskostnader ävensom kostnader för riksdagens hus och riksdagens verk, till bankoutskottet, såvitt propositionen angick det promilletal, varmed skogsvårdsavgift för år 1952 skulle utgå, till bevillningsutskottet och, i vad propositionen avsåg jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt

propositionen nr 2, såvitt den angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionerna inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner, nämligen

nr 17, med förslag till lag om ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314); och

nr 22, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

nr 16 av herr *Sehlstedt m. fl.*; och

nr 17 av herr *Dickson m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 18 av fru *Gärde Widemar m. fl.*;

nr 19 av herr *Ericsson i Näs m. fl.*;

nr 20 och 21 av herr *Utbult m. fl.*;
och

nr 22 av herr *Wedén m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 23 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 24 och 25 av herr *von Friesen*;

nr 26 av herr *Olofsson i Höganäs m. fl.*; och

nr 27 av herr *Gavelin*.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse över den år 1951 av dem verkställda granskningen angående statsverket.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Birke* vid kammarens sammanträde den 16 innevarande januari gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nyberg* vid kammarens sammanträde den 16 innevarande januari gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder till minskande av brottsligheten m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Hallén* vid kammarens sammanträde den 16 innevarande januari gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående storleken av den personal, som utan att vara sysselsatt med legationsarbete är knuten till ryska ambassaden i Stockholm, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 20, med förslag till förordning om förlängd tjänstgöring för vissa värnpliktiga tillhörande armén, vilka under år 1952 avsluta första tjänstgöring; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 24, angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, m. m.; och

nr 25, med förslag angående användningen av den tilläggsskatt å bensin, som under tiden 1 april 1948—den 31 december 1950 uttagits vid yrkesmässigt bedrivet fiske.

§ 9.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken om pension åt innehavaren av lunchserveringen vid riksbankens huvudkontor fröken Ellen Johnson.

§ 10.

Föredrogs var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

28 av herrar *Nilsson* i Kristinehamn och *Andersson* i Malmö;

till statsutskottet motionerna:

nr 29 av herr *Gustafsson* i Bogla m. fl.;

nr 30 av herr *Nyberg* m. fl.;

nr 31 av herr *Gustafson* i Dädesjö m. fl.;

nr 32 av herr *Sundström*;

nr 33 av herr *Jönsson* i Lund;

nr 34 av herr *Hallberg*;

nr 35 av herr *Gavelin*;

nr 36 av herr *Lindholm* m. fl.;

nr 37 av herr *Andersson* i Ronneby m. fl.;

nr 38 av fru *Sandström* m. fl.;

nr 39 av herr *Utbulst* m. fl.;

nr 40 av herr *Nilsson* i Kristinehamn;

nr 41 av herr *Sundström* m. fl.;

till bevillningsutskottet motionen nr 42 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl.;

till behandling av lagutskott motionen nr 43 av herr *Hallberg*;

till jordbruksutskottet motionen nr 44 av herr *Utbulst* m. fl.;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 45 av herr *Nilsson* i Kristinehamn;

nr 46 och 47 av herr *Huss*;

nr 48 av herr *Huss* m. fl.;

nr 49 av herr *Nyberg* m. fl.;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 50 av herr *Utbulst* m. fl.;

nr 51 av herr *Mårtensson* i Uddevalla m. fl.;

nr 52 av herrar *Utbulst* och *Nyberg*; och

nr 53 av herr *Levin* m. fl.;

till andra kammarens allmänna beredningsutskott motionerna;

nr 54 av herrar *Nilsson* i Kristinehamn och *Andersson* i Malmö;

nr 55 av herr *Edström*; och

nr 56 av herr *Huss*;

till statsutskottet motionerna:

nr 57 av herrar *Huss* och *Bergstrand*;

nr 58 av herr *Allard* m. fl.;

nr 59 av herr *Rubbestad* m. fl.; och

nr 60 av herr *Johansson* i Torp m. fl.;

till bevillningsutskottet motionen nr 61 av herrar *Svensson* i Vä och *Pettersson* i Norregård; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 62 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl.

§ 11.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bankoutskottet:

riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse angående riksbanken; och

riksbankens revisorers berättelse om den år 1951 av dem verkställda granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för tiden 1 juli 1950—30 juni 1951.

§ 12.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 63, av herr *Lundberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förvärv av en fastighet invid Uppsala högar;

nr 64, av fru *Sjöstrand* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar;

nr 65, av fröken *Ager* m. fl., om förbättrad lönegradsplacering för lärarinnor i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd vid ungdomsvårdsskolorna;

nr 66, av herr *Lundberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till social upplysningsfilm;

nr 67, av herr *Lindberg*, om ökad medelsanvisning till reparation och un-

Vid remiss av statsverkspropositionen m. m.

derhåll av fyrskepp, tjänstefartyg och därmed jämställda fartyg, m. m.;

nr 68, av herr *Nilsson* i Göteborg *m. fl.*, om ett extra anslag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande;

nr 69, av herr *Nestrup*, om anslag till utbyggnad av fiskehamnen i Bua, Hallands län;

nr 70, av herr *Persson* i Norrby, om anslag till ombyggnad och underhåll av broar, ingående i vägar av enklare och mera lokal karaktär;

nr 71, av herrar *Andersson* i Dunker och *Hansson* i Önnarp, om beredande av hemvårdsbidrag åt kroniskt sjuka och vårdbehövande åldringar;

nr 72, av herr *Adolfsson m. fl.*, om tullfrihet och skattelättnader för vissa terränggående, för försvaret lämpade motorfordon;

nr 73, av fru *Nordgren m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 3, med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag m. m.;

nr 74, av herr *Andersson* i Björkäng *m. fl.*, om beredande av ökade möjlig-

heter för arrendatorer av kronojord att förvärva jakträtt å av dem innehavda egendomar;

nr 75, av herr *Stjärne m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag;

nr 76, av herr *Staxäng*, om anslag till statligt undersökningsfartyg av fiskebåtstyp;

nr 77, av herr *Staxäng m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten, m. m.; och

nr 78, av herr *Adamsson m. fl.*, angående lagstiftning om partiell sanering av vissa bostadsområden.

Dessa motioner bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 18.26 em.

In fidem
Per Bergsten.